Skollärare John Chronschoughs memoarer från uppväksttiden och seminarieåren. Till trycket befordrade af August Bondeson

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1897.

Under min vistelse i Glimminge förliden midsommar fick jag från enkan Lena Jönsdotter på Krontorpet, moder till aflidne skollläraren John Chronschough, en anmodan om att före min afresa göra hänne ett besök. På grund af mitt yrke trodde jag helt naturligt, att det gällde ett sjukdomsfall, hvarföre jag också skyndsammast förfogade mig till ort och ställe.

Vid mitt inträde i den lilla stugan, där allt var nätt och prydligt, fann jag gumman sittande i sin gamla, svängda, stoppade stol, med kaffetyget på bordet, mild och vänlig som alltid och tydligen mycket förnöjd öfver, att jag hörsammat hännes kallelse.

»Det var la synd att besvära hit honom», sade hon, i det hon räckte mig handen. »Men jag ska säga, att jag har blifvit så styf i mina gamla ben af den usle gikten, så jag orkar slätt inte själf att komma nånstäds. – Men vill han inte nu vara så snäll och sitta ner här vid bordet och hålla till godo med en kopp kaffe till att börja med, innan jag tror mig till att komma fram med mitt ärende, för jag ska säga honom, att jag har allt nånting riktigt viktigt på hjärtat, som jag ville snacka med doktaren om.»

Jag tackade och slog mig ned på en stol.

»Det är väl nånting mot gikten, som mor Lena vill ha,» sade jag, under det gumman med stor svårighet sökte resa sig upp.

»Nej gubevars!» utropade hon, i det hon åter sjönk ner i stolen och började fäkta med båda händerna mot mig. »Tala aldrig om det! Det bry vi oss rent inte om. Den är obotelig. För jag har varit både hos Lasse i Ryd och hos Slöingesmedsan och hos Kungsbackakäringen och hos alla de andra doktarna, och de ha gett mig så många slags smörja och medusin så – ja, jag har då kostat på dessa usla benen för öfver fämti riksdaler, det vet jag då säkert – men lika styfbent är jag ändå, och det värker och molar i dem beständigt, och värst mot väderskifte, så jag får knappt nån baring. Men det fins ingen hjelp för det utom bara döden, det begriper jag då, så det bryr jag mig slätt inte om att kosta ut mer pängar på dem till smörja och medusin. Eljes så tror jag la, han kan ordinera, det tror jag visst, när han är doktare.»

Under detta talet hade hon kraflat sig upp på golfvet och plockat fram kopp och fat ur skänken och hällde nu i kaffe åt mig.

»Var så god och slå i grädde och tag socker och doppa en kaka! De ä både små och dåliga dessa köpekakorna, men jag kan inte baka några själf nu längre!» sade hon, i det hon åter makade sig till rätta i stolen. – »Nej,» vidtog hon sedan och såg halft skälmaktigt, halft pröfvande på mig, »det är inte om gikten, för det är allt om nånting annat, som jag ville snacka med honom. Jaja,» sade hon, när hon såg min frågande min, »han kan bestämdt inte gätta, hvad det är, om jag så lofte honom allt, hvad jag äger och har, fast det är la inte så vidlyftigt,» tillade hon försiktigt.

»Hvad är det då?» sporde jag, naturligtvis helt nyfiken.

»Jo,» sade hon, »nu ska han få veta't. Jag vet att doktaren och min son Chronschough – Gud fröjde honom!

– ack, doktaren kan inte förstå eller begripa, hvad jag tycker, det är tomt, sen han gick bort, för han var en sådan makalöst rar son, så. Om han hade kunnat sett på mina ögon, hvad jag önskte, så hade han gjort det, om han så skulle gått igenom röde elden. Ack, hvarför kunde inte jag fått gått i grafven före honom, jag gamla utlefvade människan, som ingenting hade att lefva för utom för honom! Kunde inte jag fått dött i stället, och han fått lefvat, han som hade så mycket att lefva för! Hå, hå!» Hon torkade bort de frambrytande tårarna med förklädessnibben. »Ja, ja! – – Jo,» sade hon efter en paus, »jag vet att doktaren och han voro goda bekanta, för han talte så tidt om, hur roligt I haden haft ihop, när doktaren var här på trakten och I kommen ihop på kalas och eljes med. Och det är därför, jag ville så gärna tala med honom om min son Chronschough, för det är nånting, som gäller honom och hans minne, som jag gärna skulle vilja fråga doktaren till råds om.»

Min nyfikenhet växte alltjämt. Hon såg det godt och fortsatte:

»Jo, doktaren vet, att han var en sådan mästare i allt, hvad han tog sig för. Ifrån det han var lille pågen, så var det då ingen på långa håll, som var god för att läsa och skrifva och räkna som han. Ja, han skref så grant, så hvart ord var ända, som om det hade varit tryckt i en förskrift. Och så som han kunde sätta upp hvad skrift som hälst och rimtera ut allting. Jag är säker på, att doktaren hörde honom mer än en gång läsa upp sina granne värsar både på bröllop och barndop och begrafningar, eller hur?»

Jo – jag erinrade mig mycket väl hans värsar, men hade aldrig funnit något särskildt märkvärdigt med dem.

»Ja,» sade hon, »det är la bäst jag säger ifrån på en gång, hvad jag menar, för inte doktaren ska bli pinad längre af nyfikenhet. Se, min son Chronschough har satt upp sin egen lefvernesbeskrifning. Han har läst upp hänne flerfaldiga gånger för mig och jag tycker då, hon är så märkelig, så att jag ville tvunget, att en boklärder man skulle se på hänne, om hon inte är värd att ge ut på pränt, för det vet jag då, att de trycka en hel mängd, som inte är tiondedelen så rart att sätta i en bok, som hvad han har skrifvit i sin lefvernesbeskrifning. Och så är där så granna värsar så och mycket annat märkeligt. Nu har jag hört, att doktaren brukar låta trycka böcker, och därför så ville jag just fråga honom, hvad han tror, om inte min son Chronschoughs lefvernesbeskrifning skulle kunna bli tryckt, hon med. För jag är då säker på, att det fins öfver fämti pärsoner bara här i Glimminge och Kröplinge, som skulle vilja köpa den boken. – Vill han nu vara så snäll och ta nyckelen, som ligger däruppe på den öfversta hyllan i bokahyllan och dra ut den mällersta lådan i birån, så får jag spara mina gamla ben – där ligga böckerna, som han har skrifvit i.»

Jag följde hennes anvisning och tog fram en hel packe väl inbundna anteckningsböcker ur byrålådan och lade dem framför oss på bordet.

»Vill han nu göra mig den glädjen och läsa upp lite för mig i den första boken, för den handlar om oss föräldrar, om Per och mig, och om Chronschoughs barndom. Ack, det är så rörligt, så jag får tårarna i ögonen, bara jag tänker på det!»

Jag villfor gärna hännes begäran, och ju längre jag läste, dess mer intresserad blef jag själf för denna lefvernesbeskrifning. Jag läste timme efter timme, endast någon gång afbruten af mor Lenas anmärkningar och förklaringar. Då jag hunnit till slutet på den afdelning, som handlade om uppväksttiden och seminarieåren, måste jag upphöra, emedan mörkret började falla på och ingen fotogén vid denna årstid fans att hälla på lampan.

På mor Lenas fråga: »Nå, hvad tycker han?» förklarade jag betänksamt, att jag visserligen ansåge dessa saker värda att utgifvas från trycket, men att man möjligen kunde finna sig föranlåten att dessförinnan med varlig hand företaga en och annan liten utstrykning eller rättelse.

»Nej, se det blir då rakt ingenting med det!» utbrast gumman ifrigt. »För han var då en sådan mästare till att

skrifva, så där får inte hvarken strykas ut eller ändras en enda prick eller en enda bokstaf. Då får det hällre ligga här otryckt, för det kan inte förbättras.»

Jag försökte klargöra för mor Lena, att de af mig föreslagna utstrykningarna och rättelserna alls icke gällde något väsentligt i boken, utan endast dylika små uppenbara skriffel och oegentligheter, som utan författarens afsikt kunnat insmyga sig och som hvarje utgifvare bör se upp med vid ett arbetes tryckning.

»Nej,» vidhöll den gamla, »det vill jag inte veta af. Ingen ändring! Det ska vara ord för ord och prick för prick. Eljes så kan det hällre ligga där, sådant som det ligger.»

»Nåja,» sade jag, i grund och botten lifligt rörd af gummans obegränsade vördnad för det monumentala och dokumentala i ett posthumt arbete, »då så får man i företalet anmärka detta, att allt är på pricken lika aftryckt, annars skulle kanske en del godt folk tycka, att det varit en slarfvig karl, som gifvit ut boken.»

»Ja, det kunna de gärna få tycka. Men skrif bara det, att där ingenting är ändradt, för jag är då säker på, att det är bra, sådant som det är. Bara det blir rätt aftryckt, så,» mente hon.

»Nå,» sporde jag, »hvem har nu mor Lena tänkt på till att ge ut denna boken?»

»Jo, det ska jag säga honom,» sade gumman halfhviskande. »Det hade jag justament tänkt att be doktaren göra, som förstår sig på sådant. Och då så skulle vi börja med detta, som han har läst upp för mig i dag, om barnaåldern och hans läsning för prosten och hans skolemästeri, innan han kom ut att studera, och så hans studeretid där i Göteborg, för det skulle jag allt så gärna vilja se på pränt och läsa, medan jag är i lifvet. Det andra det bryr jag mig inte så mycket om, så det kan en gömma så länge, för eljes blir kanske boken rent för stor och dyr.»

Det där var ju förståndigt resoneradt af mor Lena. Och jag åtog mig nu att höra mig för, om det fans någon, som ville kosta tryck på denna skriften.

»Ja, men de ska la betala för de få trycka't, ess de få sälja böckerna!» tyckte hon. »Jag vet, att han skickade in skrifter till tidningarna både i Halmstad och i Göteborg om sådant, som hade händt här i trakterna, och det fick han riktigt bra betalt för ibland. Det, som han har skrifvit om sig själf, måtte la vara bra mycket mera värdt, än det, han skref om Boarpa tupp, som slogs med höken, och det, mins jag då, att han fick fäm riksdaler för ifrån Halmstad.»

Jag sökte förklara för hänne, att det i allmänhet lönade sig bättre att skrifva tidningsnotiser än lefvernesbeskrifningar. De, som ge ut tidningar, behöfva ovilkorligen nyheter och därföre måste de också betala något för dem. Men de, som trycka och sälja böcker, de äro inte så angelägna af sig, isynnerhet äro de föga frikostiga med betalningen, när boken är skrifven af en, som inte är känd förut.

»Ja, men min son Chronschough, han var känder vidt ikring,» sade gumman med värdighet. »Och,» tillade hon, »jag svarar för det, som jag sade i jåns, att här är öfver fämti personer här i Glimminge och Kröplinge, som gärna skulle vilja köpa boken.»

»Ja, om de finge hänne för almanacks- eller katekespris,» sade jag. »Men denna boken kommer att kosta ett par tre riksdaler och kanske mer. Mor Lena skall tänka på, att det kostar många pängar att få en så stor bok färdig, för tryckning och papper och inbindning.»

»Jaja, det därna begriper jag la inte. Men något måtte det la i alla fall ändå bli öfver till den, som har satt upp eller som rår om skriften,» mente gumman. »Och hvad där blir för denna och som kommer i min hand, så ska det då bli nyttjadt till nånting riktigt heligt och vackert. För hvarendaste styfver så ska han gå till en grann grafvård åt min son Chronschough. Fick han ingenting för detta myckna skrifvandet här i lifvet, så

ska han då åtminstone ha någon heder af det nu efter döden.»

»Ja,» sade jag, »det är ju inte mer än rättvist och billigt, och jag lofvar att göra mitt bästa hos bokförläggaren, så att där, om möjligt, kommer en riktigt sjangtil sten på Chronschoughs graf.»

»Ja, men med järnstaket ikring också, så att jag kan få ligga där innanför staketet jag med, när min tid kommer. – Och då så kan han ta böckerna. – Men kom bara det ihåg, att där får inte ändras ett ord eller en prick!» ropade hon efter mig, då jag redan var i dörren.

På sådana vilkor har jag åtagit mig utgifvandet af detta arbete, som jag vill kalla: *Skollärare John Chronschoughs memoarer*.

Göteborg i december 1896.

August Bondeson.

Likasom så många af det gamla, ärorika Sveriges store män har äfven jag utgått ur en ringa koja. Denna koja heter Krontorpet och lyder under Jutagård i Glimminge församling i landskapet Halland.

Min fader var Per Johansson, till yrket endast en simpel torpare, men likafullt en rättskaffens och af alla aktad man. Han dog af vattusot, då jag var blott fyra år gammal, så att jag ej så mycket minnes utaf honom. Han lät mig ofta sitta i sitt knä och rida ranka samt sjöng Sveriges herrliga folkvisor för mig, ty han hade en präktig röst. Min moder berättar, att han hördes öfver hela församlingen, då han sjöng uti Guds hus om sön- och helgdagar. Det är ock af honom, som jag fått ärfva mina anlag för sång och musik.

Min moder, som ännu lefver och är enka, heter Lena Jönsdotter. Hon är en gudfruktig och arbetsam qvinna och en moder utan like.

Ack, du min moder, så god du är!
Mig näst Gud öfver allt du har kär,
Mig har du burit vid hjertat ömt,
Ständigt på mig har du tänkt, ja drömt.
Derföre älskar jag också dig
In uti döden så innerlig.

Min moder har ofta omtalat, att medan hon ännu bar mig under sitt hjärta, så hade hon en dröm, hvilken hon sedan tillämpade på mig. Hon drömde nemligen om natten, straxt före min födelse, att ur hennes hjerta rann upp ett ljus. Dess veke tändes utaf sig sjelf, och det brann till en början med allt klarare och klarare sken. Men skenet aftog dock igen, ty skaren blef allt större och större, och då började det osa illa som utaf dålig får- eller bocktalg. Då tog hon med sin hand och snoppade det, hvarpå det åter lyste med ännu klarare låga. Men snart rök det och luktade åter illa, hvarföre hon ånyo måste snoppa det. Så upprepades det gång på gång, men för hvarje gång blef skaren allt mindre och lågan allt klarare. Och slutligen behöfde ljuset ej mera snoppas, utan dess sken tilltog i klarhet och styrka allt mer och mer, så att det ej allenast upplyste stugan, utan hela torpet, och snart spredo sig dess strålar ut öfver byn och den vida socknen, så att allt, himmel och jord, sam uti ljus. Straxt derpå föddes jag som ett hjelplöst litet barn hit till verlden. Men min moder gömde drömmen i sitt hjerta, och hon uttydde den så, att barnet, som hon födde, skulle blifva ett andligt ljus ej blott för det lilla hemmet, utan för byn, ja, för hela socknen. Men det behöfde vårdas, ja hvarför icke agas, det var snoppningen, på det att icke det onda, skaren, skulle förqväfva det goda, lågan! Hon tillämpade också denna sin uttydning, ty när jag under barnaåldern en eller annan gång gjort något, hvilket ej var såsom sig borde,

så sparade hon alls icke riset, utan »snoppade» mig ganska eftertryckligt. Men det var alltid den ömma modrens hand, som förde riset, och jag tackar henne af allt mitt hjerta för agan, ty det var ju genom den, som hon skulle få se sin dröm gå i fullbordan.

Redan då jag fyllt mitt fjerde år, satte min moder en abcbok i min hand och lockade mig genom tuppens flitiga värpande att snart lära mig bokstäfverna, så att min käre fader före sin död hade glädjen att höra sin späde son läsa alfabetet både fram- och baklänges. När han låg på sitt yttersta, kallade han mig till sig gång på gång för att läsa mitt barnsliga abc och till slut lät han tuppen värpa sin gamla klocka till mig. Då han nu märkte, att liemannen nalkades, lade han sin hand välsignande på mitt hufvud och hviskade profetiskt med döende röst:

»Du, Johannes – du – du skall bli ett ljus för menniskomen. Läs dina böner för mig!»

Ja, då läste jag de böner, som mina fromma föräldrar hade lärt mig – jag hade nemligen kunnat både Fader vår och välsignelsen, alltsedan jag var två och ett halft år gammal. Och under det jag läste, föll hans hand ifrån mitt hufvud, och han utandades sin sista suck. Frid och välsignelse öfver honom, som var mitt lifs upphof!»

Min moder sörjde och gret bitterligen öfver min faders, menskligt att döma, alltför tidiga frånfälle. Jag förstod då naturligtvis icke dödens stora genomgripande betydelse, men jag gret med, när jag såg min ömma moder gråta. Så lade de honom emellertid i den svarta kistan, spikade på locket och förde honom till kyrkogården. Äfven jag fick följa med, fastän jag var liten, och se, när de sänkte ned kistan i grafven.

Men min moder tröstade sig dock så småningom. Min fader hade nemligen varit en trägen och trogen arbetare i alla sina dagar, och min moder hade äfven varit flitig i sina göromål. Och som de båda redligen hjälpts åt att spara allt, hvad sparas kunde, så fans det också något i huset efter min faders frånfälle. Vi hade trenne kor och sex får i ladugården, fullt bo inom hus och dessutom några tusen daler, som det på den tiden hette, utlånta i bygden.

Min moder måste nu se sig om efter en dräng. Men hon ville ej hafva en ung, oförståndig slyngel, utan en äldre, erfaren man. En sådan anmälde sig ock snart nog, nemligen inhysesmannen i Kranstorp, 60-årige f. d. drängen Lars Börjesson, gemenligen Stuten kallad. Denne, som, genom en ända till girighet gränsande sparsamhet, af sina dränglöner lyckats hopskrapa ett par tusen riksdaler, hade omsider tröttnat på den stränga tjensten hos bönderna och hyrt sig in i Kranstorps kammare för att, såsom man på allmogespråket säger, »rå sig sjelf»; men då detta »friherrliga» lif i längden syntes honom allt för hårdt tära på hans kära kapital, så var han nu helt angelägen om platsen hos min moder, såsom det visade sig, äfven i förhoppning om att en vacker dag sjelf kunna blifva husbonde på Krontorpet. Ty alltifrån första dagen af sin vistelse under vårt tak, sökte han oförtrutet öfvertyga min moder om, att de passade så väl för hvarandra och således borde »slå sina påsar ihop», som det heter på bygdemålet. Derom ville dock min ömma moder alls icke höra talas, ty hon kom stadigt ihåg sin dröm och ville endast lefva för mig och min uppfostran. Men alldenstund han var en ganska dugtig arbetare, så fördrog hon tålmodigt hans alltför stora enträgenhet. Sedan han sålunda i tre hela år förgäfves hållit på med sitt frieri, så tröttnade han dock till slut på både frieriet och stället samt flyttade åter in som inhysesman i Kranstorps kammare.

Emot mig var han till en början sjelfva godheten, men sedermera blef han ganska elak, alldenstund han ju med rätta ansåg mig stå i vägen för sina giftermålsplaner; och en gång, då jag i min barnsliga enfald råkade att kalla honom Stuten, hvilket namn jag nyss förut hört främmande bruka, n. b. då han sjelf ej hörde det, så slog han mig hårdt med en större käpp och tillade hotande, att om han fick höra mig säga det ordet en gång till, så skulle han rakt slå mig ihjel. Men jag vaktade mig naturligtvis för att oftare kalla honom Stuten.

Emellertid höll min moder mig till att flitigt nyttja boken. Ständigt, medan hon spann, satt jag på en pall vid

hennes fötter och sökte med min läsning öfverrösta rockens surrande. Resultatet var också oerhördt. Aldrig glömmer jag nemligen mitt första uppträdande på husförhöret med vår rote, hvilket hölls i Jutagård af då till pastoratet nykomne kyrkoherden Carl Johan Stålbom. Jag var då ej större, än att jag satt i min moders knä, när jag blef framkallad att låta mig förhöras i mina stycken. Och när kyrkoherden nu på sin fråga, huru långt jag kunde i katekesen, fick till svar: hela boken! d. v. s. hela erkebiskop Jac. Ax. Lindbloms katekes med frågor och svar vid 7 (säger sju) års ålder, så häpnade han tydligen och såg en stund på mig med undrande och pröfvande ögon. Slutligen ställde han till mig den sista frågan i långkatekesen:

»Kan du slutligen säga mig, huru en menniska bör i sin Christendoms öfning rätt använda dessa Fem Hufvudstycken?»

Ögonblickligen började jag med mitt långa svar:

»När en menniska af Tio Guds Bud och Lagen hafver lärt känna och ångra sina synder, så skall hon icke förtvifla, utan i anledning af Trons Artiklar och Evangelium taga sin tillflykt till Jesu Christi förtjenst, sig med tron den tillegna och försäkrad göra om syndernas förlåtelse. Hon skall ock troget och dagligen bedja Gud om allt, det henne uti andelig och lekamlig måtto nödigt är, med den Bönen, som Christus sjelf henne lärt hafver, uti Fader vår; alltid ihågkommande sitt Döpelseförbund, deruti hon hafver afsagt synden och lofvat tjena Gud i helighet och rättfärdighet, och när hon finner sig detsamma öfverträdt och felat, så skall hon, för att finna upprättelse och upplifva sin förtröstan med minnet af Jesu välgerningar, gå till Skrift, göra der sin Syndabekännelse och söka Aflösning; samt sedan derpå värdigt begå Herrans Heliga Nattvard, till styrka för sin tro på Guds nåd, syndernas förlåtelse och evig salighet, hvilken Gud oss alla för Christi skull nådeligen förläne!»

Utan att stappla på en enda stafvelse läste jag upp det långa stycket; som ett rinnande vatten rann det utur min mun. Församlingen satt der och lyssnade med stum bäfvan och beundran. Och kyrkoherden Carl Johan Stålbom hade vid detta tillfälle säkerligen en förnimmelse af det ljus, som min moder sett i drömmen, ty han lade sin hand på mitt hufvud och sade, profeterande, att jag kunde blifva min församling till stor nytta och glädje. O, det var ett af de herrligaste ögonblicken i mitt lif! Det var början till min upphöjelse, ty jag hade funnit nåd inför den mägtige herden i församlingen och genom honom skulle jag också blifva i tillfälle att utbilda mig i den rigtning, ditåt mina rika anlag pekade.

Intill denna tid hade min moder med all omsorg hållit mig afskild från bygdens barn, på det att icke elaka bygossar skulle lära mig några odygder. Äfven om min yttre menniska vårdade hon sig synnerligen. Sålunda tillät hon mig aldrig en dag, att gå otvättad och okammad, ej heller att syssla med sådana simpla och smutsiga arbeten, som bygdens barn eljest få underkasta sig, såsom till ett par exempel att rengöra i ladugården, plocka potatis o. s. v. Ej heller ville hon, att jag skulle egna mig åt det för gossar så vanliga herdekallet, utan lemnade i stället sin tribut till underhåll af vaktepojke för alla gårdens kreatur. Sålunda kunde jag uppträda i hemmet så snygg som trots något herrskapsbarn och jag ansågs af alla och först och främst af min ömma moder som ett ovanligt älskvärdt och städadt barn.

Det enda ställe, der jag hittills fått skåda någon större menniskosamling, var i Glimminge kyrka, dit min moder tidigt medförde mig.

Du höga tempel på kullens sand!
Din spira pekar mot himlens land,
Din klocka manar med gälla ljud
Att dagligt tänka på Herran Gud.

Du skådar glädje[1], du skådar sorg[2],
Du starka Glimminge Zionsborg;

Till dig jag ställde min första färd[3]
Och dig jag gifver min sista gärd[4].

Kyrkoorgelns brusande toner fyllde min barnasjäl med jubel och bäfvan, ja, med en försmak af de heliga härskarornas sång inför Lambsens tron. Jag satt i fruntimmersbänken vid min moders sida och läste i psalmboken samt deltog i kyrkosången äfven jag med min späda röst. Men sjelfva predikan gick naturligtvis öfver mitt outvecklade barnaförstånd, och jag kan ej neka till, att jag stundom inslumrade under densamma, något som väl äfven hände dem, som äldre och erfarnare voro än jag.

Nu vill jag skrifva om mina minnen ifrån de skolor, hvilka jag i min barndom besökte.

Då jag var i skolåldern, funnos i min hemtrakt hvarken några skolhus såsom numera, ej heller sådana lärarekrafter. Folkundervisningen låg här ännu i sin linda. Men tiden nalkades dock sin fullbordan för en bättre sakernas ordning, ty den store krigshjelten från Grossbeeren och Dennewitz, konung Carl XIV Johan, hade ju redan för årtionden sedan genom sin son, högstsalig konung Oscar I, sagt sitt »Varde ljus» i skolfrågan genom stadgan af den 18 juni 1842, enligt hvilken skall i Sverige inom hvarje socken finnas åtminstone en skola samt skolgången vara obligatorisk.

I min födelsesocken leddes emellertid undervisningen af en äldre, halt kvinna vid namn Beata Henriksdotter, till följe af sitt lyte vanligen Halta Beata kallad, hvilken knappast kunde annat än lära barnen att läsa innantill samt förhöra i katekesen och bibliska historien. Att gifva några förklaringar öfver hvad som lästes, derpå hade hon säkerligen ej ens den aflägsnaste tanke. Med skrifning och räkning var det rent erbarmligt beställdt, deruti fingo barnen nästan helt och hållet hjelpa sig sjelfva.

Efter husförhöret i Jutagård sände mig min moder till Beata Henriksdotters skola, som under sin ambulering för någon tid stannat i vår rote och hölls i ett eländigt s. k. »häbbar» (herberge) i Trulsagård, der höns och svin som oftast promenerade in i »skolsalen» genom den för luftvexling öppnade dörren och störde oss midt under sjelfva »lektionen», enär de blifvit vana vid att få komma och smaka på barnens medhafda matknyten och naturligtvis ej så noga kunde skilja mellan lektion och rast. Jag besökte emellertid ej denna skola mer än tvenne dagar, ty dels voro bypojkarne elaka mot mig, afundsjuka som de voro öfver mina ojemförligt större kunskaper, dels var jag sjelf nog klok att inse, det jag här ingenting hade att lära, hvaruti också min ömma moder straxt instämde, då jag för henne framställde förhållandena. Således kan jag ju knappast säga, att jag hos Beata Henriksdotter står i någon förbindelse för min skolbildning, utan nämner henne och hennes skola blott i förbigående, för fullständighetens skull. Att hon ej förmådde upprätthålla den allra bästa disciplin, vill jag ock för tidsbildens skull omnämna. Ty när den elakaste gossen, Sven Jönsson på Lyngen, under sjelfva bönen gifvit mig ett svårare nyp i benet, hvarvid jag skrek till och anmälde honom, så skulle hon naturligtvis efter bönens slut bestraffa fridstöraren. Men då hon för det ändamålet fattade en större käpp, på hvilken hon under gåendet plägade stödja sig, så grep han, innan något slag hann att falla, i den andra ändan af käppen och började så svänga omkring med sin lärarinna samt fortsatte dermed, trots alla hennes hotelser, till dess hon helt uttröttad måste släppa käppen, hvarefter han sprang sin väg ut igenom den öppna dörren. Det var en mycket elak gosse, denne Sven Jönsson på Lyngen, och sådan gossen är, sådan blir mannen.

Efter Beata Henriksdotter möter i min skolhistoria en lärare, som väl på det hela taget kunde vara af hennes kaliber, men som dock i mångt och mycket var henne vida öfverlägsen, framför allt i känslan af egen fullkomlighet och i originalitet. Hans namn var Hans Persson och han tjenstgjorde sedan lång tid tillbaka såsom skollärare i grannförsamlingen Kröplinge. Till denne vände sig nu min moder med en anhållan om, att jag skulle få begagna mig af hans undervisning, isynnerhet i räkning och skrifning, under den tid han höll skola i den intill vår egen rote gränsande södra roten af Kröplinge församling. Och som hon varit nog klok att medföra en präktig kalfstek och ett helt tjog ägg såsom en första »handtryckning» till honom, så upptog han naturligtvis helt gunstigt hennes förfrågan och lofvade att gerna taga emot mig i sin skola, så framt

endast prosten i Kröplinge dertill gaf sitt bifall. Min moder visste äfven, huru hon bäst skulle kunna utverka sig detta, ity att hon skaffade sig ett rekommendationsbref ifrån vår egen kyrkoherde Carl Johan Stålbom till prosten Sven Molin i Kröplinge, hvarpå följde dennes vänliga medgifvande, att jag, så länge jag kunde finna fördel deraf, finge deltaga i undervisningen uti Kröplinge ambulatoriska skola.

Emellertid tog denna sin början i Persgård i Kröplinge södra rote, dit jag ej hade mer än en knapp fjerdedels mil att gå, något som ju måste anses jemförelsevis beqvämt på landsbygden, hvarest barnen ofta kunna hafva öfver en half mils skolväg. Anders Carlsson härstädes hade nemligen helt liberalt upplåtit det stora salsrummet i sitt nybyggda boningshus till skolsal, och i detsamma voro nu socknens bänkar inflyttade, så att det hela efter ortens förhållanden var synnerligen väl ordnadt.

Då min moder ledde mig in i skolsalen, emottogos vi mycket vänligt af skolläraren Hans Persson, hvilken grundligt kramade min framräckta högra hand med sin vänstra – hans högra arm hade i följd af en olyckshändelse blifvit amputerad. Han bad mig vara välkommen och sade, i det han vände sig till de andra barnen, mina blifvande skolkamrater:

»Här sen I en liten Glimmingepåg, som lär vara dugtig till att läsa. Nu få vi se, om I kunnen vara lika dugtiga som han.»

Ryktet om mitt storartade kunskapsprof på husförhöret i Jutagård tycktes sålunda äfven hafva trängt ända till Hans Perssons öron.

Såsom utsocknes fick jag nu till att börja med sätta mig nederst på nedersta bänken.

Min moder tackade honom förbindligast för hans vänlighet att vilja taga emot mig i sin skola, hvarpå hon aflägsnade sig ur rummet, utan att han ens gjorde min af att vilja ledsaga henne till dörren, men artighet hörde ej till hans natur.

Hans Persson läste nu sjelf morgonbönen, hvarefter en psalmvers afsjöngs. Sedan kom, efter gammalt bruk, innanläsning i Nya Testamentet, hvilket gick ganska hjelpligt, ehuru ett och annat af de yngre skolbarnen fick stafva sig fram alltemellanåt. Äfven jag fick läsa min vers, hvilket gick utmärkt. Derefter började förhör i katekesen. Hans Persson hade nemligen gifvit de äldre barnen inledningen och de tvenne första buden i långkatekesen i ferielexa.

Den förste, som fick frågan, var en af de äldste gossarne, Aron Johansson i Bergagård.

Skolläraren sade:

»Hör du, Aron der! Kan du säga mig: Hvad är katekesen?»

Aron reste sig visserligen upp, men blef stående der så tyst som en af träapostlarna i Kröplinge gamla kyrka.

Då sade Hans Persson på sitt rättframma sätt:

»Du är en lat stut, du Aron. Du kan inte en gång det första stycket i lexan. – Nu ska vi fråga den lille Glimmingepågen, om han kan svara på den frågan. Kan du säga mig: 'Hvad är katekesen'? du Johannes dernere?»

Om jag kunde svara på en vanlig katekesfråga! Jag uppläste svaret så klart och tydligt, som om jag sett det framför mig i boken:

»Catekesen är en kort undervisning om nödiga stycken, som höra till vår Christendom, föreställd i Frågor och Svar.»

»Du var mig en liten huggare, du Johannes, till att kunna ditt stycke, fast du inte har haft det i lexa. Du får komma hit upp och sitta der ytterst på den öfverste bänken, på Arons plats, och vara med i det öfversta lexelaget,» sade han. »Men du, Aron, du kan gå ner och sätta dig der nederst hos abcdariusarna och skämmas, din store, late drummel!»

Jag kan ej beskrifva, med hvilka känslor jag vandrade dit upp för att sätta mig ytterst på den öfversta bänken. Detta var ju en ofantlig utmärkelse redan på min första dag i skolan. Hela min barnasjäl triumferade. Men den stackars Aron såg mer än snopen ut, då han måste lemna sin plats åt mig och sjelf loma af dit ner och sätta sig nederst på den nedersta bänken.

Skolläraren fortfor till Aron:

»Skäms du inte för, att en sådan liten Glimmingebo ska' kunna bättre än du? Och det, bara för du är lat! Det blir aldrig någon karl af dig, om du är en sådan later stut. – Se på mig! Tror du, att jag hade blifvit den karl, jag är, om jag hade varit så lat till att läsa som du? Nehej, du! Jag skötte mig allt på ett annat vis, jag, fast jag aldrig hade någon skolemästare, som hållde efter mig. För sen mor min bara hade lärt mig att läsa rent, sen så fick jag allt reda mig sjelf, jag. När jag kom ut näfvastor som vaktepåg, så hade jag boken med mig i lomman hvar dag, som Gud gaf, och läste, så det dånade uppe på fäladen. Och medan jag tjente dräng, så läste jag många timmar hvar söndag. Och derför så gick det också för mig att slå mig fram, när jag hade mist min högre arm i tröskeverket. Jag undrar just, hvad du skulle ta dig till, om du miste din högre arm i tröskeverket. Då så finge du allt gå på socknen. Men du, jag gaf mig åstad med de dalerna, som jag hade sparat af mina löner, och in till den stora staden Göteborg, och der läste jag och räknade och skref med, fast jag fick öfva mig med venstran, och det var för en magister, som hette Högström. Och när jag så hade vatt hos honom i sex veckor och läst och räknat och skrifvit – kom ihåg bara i sex veckor! – så sa' magistern till mig:

'Ja,' sa' han, 'nu får Hans Persson ge sig hem till sitt land igen och hålla skola, när han vill och så mycke han vill, för nu så är Hans Persson så lärd, så nu kan han inte lärdare bli.'

Det sa' magister Högström. Och sen så var jag karl.»

Derefter återupptog han förhöret. De flesta barnen redde sig ganska väl i sina stycken. Det var endast en äldre gosse till, vid namn Abraham, hvilken ej nöjaktigt kunde besvara frågan, hvarföre han ock måste loma af ner till den nedersta bänken för att skämmas tillsammans med sin olyckskamrat Aron. Dock skämdes de ej så synnerligen allvarligt, ty då jag vände mig om för att se på dem, så sutto de båda och skrattade.

Sedan lexan ändtligen var upphörd, sade Hans Persson, som tydligen ifrån början ville imponera på mig med sin stora lärdom:

»Nu ska' jag fråga er nånting, som inte står i lexan. Är det någon, som kan säga mig, hvem som är kyrkans öfverhufvud?»

Då intet af de andra barnen gjorde minsta min af att vilja besvara denna för vår bildningsgrad ganska svåra, ja, jag skulle rent af kunna säga oberättigade fråga, så dristade jag mig slutligen till att försöksvis nämna *prosten,* ty han var ju den förnämste kyrkans man, som jag då hört talas om.

»Ja, jag väntade mig justament det. Men den gången så huggde du allt i sten ändå, du,» sade Hans Persson och log. »Nej, du, kyrkans allra högsta öfverhufvud, det är påfven i Rom.»

Huru Hans Persson råkat i denna grymma villfarelse om hvilken, som är vår Svenska Evangeliskt Lutherska kyrkas öfverhufvud (konungen!) är för mig alltjemt en outredd fråga; men troligtvis har han hemtat sin åsigt från en i Halland förekommande gammal folklek, den s. k. Påfveleken, i hvilken deltagarne par om par

föreställa ifrån påfven och »påfvesan» alla grader af »presterskapet» ända ned till »stöten» och »stötesan». I de böcker, som han »studerat», fans förvisso alls intet stöd för densamma; tvertom borde han, om han kunnat rigtigt uppfatta hvad som i den tidens katekes stod att läsa om Doctor Martin Luther, begripit, att denne, till hvars lära vi bekänna oss, absolut förkastat påfvens hela myndighet. Emellertid gjorde sålunda vår beskedlige Hans Persson, i sin djupa okunnighet, oss barn så att säga till papister.

»Nå, hvem är närmast påfven då?» sporde han sedan. Och då ingen kunde svara, så sade han: »Det är erkebiskopen i Upsala. Sen så komma biskoparna och så komma prostarna och så kyrkeherrarna och så komministrarna eller kaplanerna, som de också kallas, och så pastorerna och så kommer klockaren och sen kommer hvem?»

Vi barn sutto der alltjemt stumma af be- och förundran öfver Hans Perssons stora lärdom.

»Jo,» svarade han sjelf med eftertryck, »sen så kommer jag, för jag är inte bara skolemästare utan också *kyrkevaktare* i församlingen. Jag kommer sist. Men hade jag fått komma i prästalära i min ungdom och haft råd till att studera, så kunnen I lita på, att jag skulle inte kommit sist, för då så kunde jag allt blifvit både prost och biskop. – Nu fån I rast!»

Hans Persson reste sig härvid med stor värdighet upp ur stolen, utslätade skörten på den luggslitna, blå verkensrocken med sin enda, venstra, hand och trädde genom stugudörren ut ur salen.

Jag vill ej neka till, att jag vid ifrågavarande tillfälle intogs af en ofantlig beundran för denne Hans Persson, isynnerhet när jag tänkte på hans ord, att han skulle kunnat varit någonting för mig så obegripligt högt som biskop. Redan det faktiska förhållandet, att han i alla händelser måste räknas med bland kyrkans »embetsmän», var då för mig tillräckligt skäl att högt uppskatta hans värde.

Skollärarens son Per, som var vid min ålder och som alltid plägade följa fadren vid hans ambulering till de särskilda rotarne, kom nu fram till mig och gjorde sig bekant.

»Hvad har du i ditt matknyte?» sporde han.

Jo, jag hade de allra läckraste vofflor, som min ömma moder hade bakat om morgonen, innan hon följde mig åstad till skolan.

»Då får jag med af dem!» utropade han glad, och hans ögon tindrade af lystnad.

Ja, naturligtvis! Efter den ära, som fadren bevisat mig genom att låta mig flytta upp på den öfversta bänken, så delade jag ju gerna med mig af mitt förråd åt sonen, och vi åto båda med utmärkt appetit af de sköna vofflorna.

I detsamma öppnade skolläraren Hans Persson stugudörren, tydligen för att efterse, det inga oordningar förekommo i skolsalen. Och då han nu observerade, att jag höll på med att undfägna hans son med vofflor, så log han så godt och nickade åt mig, liksom om han velat säga: »Det skall du ej hafva gjort för intet».

Sedan mitt voffelförråd var slut, gick Per straxt ifrån mig bort till en annan gosse för att få smaka äfven på hans mat. Och jag märkte snart, att han på detta sätt brukade hemta det vesentligaste af sitt uppehälle ur de andra barnens matknyten, enär ju barnen gerna delade med sig af sin skolkost för att stå väl hos skollärarens son och genom denne hos skolläraren sjelf.

Efter rasten vidtog upphörandet af berättelser ur bibliska historien samt ett par psalmer, hvilka de äldre barnen äfvenledes haft i hemlexa. Derpå fingo dessa skrifva efter förskrift, medan läraren egnade sig åt undervisningen af stafvare och abcdarier. Men innan han förfogade sig ner till de sistnämnda, vände han sig

till mig och frågade, om jag kunde skrifva. Då jag svarade, att jag ej fått någon undervisning i denna konst, så tog han en griffeltafla, som tillhörde hans son Per, och skref till förskrift ett stort A med sin venstra hand samt lärde mig, huru jag skulle hålla pennan, här n. b. griffeln. Således har jag Hans Persson att tacka för första undervisningen i den ädla skrifkonsten. Och med min goda vilja och brinnande håg lyckades jag redan den första dagen att forma bokstäfver, som Hans Persson med nöje godkände.

Då klockan led inemot 4 e. m., läste läraren aftonbönerna, hvarefter en psalmvers afsjöngs. Och dermed var den första dagens arbete i Kröplinge skola afslutadt.

Till min ömma moder, som kommit för att hemta mig, yttrade Hans Persson ute på gården följande enkla ord: »Pågen artar sig bra,» hvilka mycket gladde henne äfvensom mig sjelf.

Så kommo och gingo dagarne, alla efter samma schema, blott med den skilnad, att samma tid, som den ena dagen upptogs af skrifning, användes den andra för räkning. I läsning täflade jag alltjemt framgångsrikt med Kröplingebarnen och snart nog äfven i skrifning; men med räkningen gick det något sämre, hvilket ju var helt naturligt vid min späda ålder, oafsedt det förhållandet att jag aldrig haft några synnerligen utpräglade anlag för aritmetik och matematik.

Från denna min skoltid i Kröplinge daterar sig mitt första minne af den goda staden Falkenberg. Då nemligen min ömma moder fick höra, att jag redan på första skoldagen börjat med skrifning, så beslöt hon straxt att på förstkommande torgdag begifva sig in till staden och köpa mig en egen prydlig griffeltafla. Och som hon alltid så gerna ville bereda sin ende käre son en uppmuntran, så lofvade hon mig att medfölja för att, såsom hon sjelf uttryckte sig, se på stadens herrlighet. (Upplysas bör, att min moder aldrig sett någon annan stad.)

Då dagen för stadsresan kom, det var en lördag, medtog min moder uti en korg tvenne gamla hönor, hvilka upphört att värpa, och tänkte genom deras försäljning bekomma penningar till inköp af taflan. Och efter ett par timmars ansträngande vandring voro vi ändtligen framme vid det efterlängtade målet.

Som vi kommit in på stadens gata, tillsade mig min moder att stanna utanför och vakta korgen, medan hon sjelf gick in i ett af husen för att till ett bekant herrskap sälja ett mindre parti smör, hvilket en grannkvinna medskickat.

Under det jag sålunda stod der ensam, kommo några elaka stadspojkar, med klatschpiskor i händerna, fram till mig och tillsporde mig, hvad jag hade i korgen.

Jag svarade: »Höns!»

»Få vi se på dem!» ropade de i chorus.

»Nej,» sade jag ödmjukt, »jag törs icke visa dem, för då kunna de flyga bort.»

»Vill du visa dem genast, eller hvad!» röto de och slogo klatsch på klatsch med sina piskor.

Då började jag gråta.

Men de elaka stadspojkarne bortryckte den öfver korgen fastsydda duken och läto hönsen flyga sin väg. Derpå gåfvo de mig åtskilliga klatschar och jagade sedan efter hönsen.

Ett par äldre stadsbor, som gingo der förbi och åsågo detta nidingsdåd, skrattade blott deråt, hvilket ytterligare upprörde mig. (Ifrån denna stunden har jag alltid hyst ett berättigadt misstroende till stadsbornas ärliga afsigter mot landtbefolkningen.)

Jag sprang in i huset, der min moder ingått, för att underrätta henne om hvad som inträffat. Hon blef naturligtvis på det högsta förbittrad öfver detta bofstreck och skyndade straxt ut för att söka infånga hönsen. Vi sprungo nu båda åt det håll, den vilda jagten gått, men hur vi än spejade, så kunde vi likväl ej upptäcka hvarken hönsen eller gossarne. Min ömma moder skakade af vrede, och hade hon vid detta tillfälle fått tag i lymlarne, så ville jag beklagat såväl dem sjelfva som deras piskor, ty min kära moder var sannerligen ej att leka med, när hon blef ond.

Nu måste hon emellertid söka trösta sig, så godt hon kunde. Lyckligtvis var hon ju i tillfälle att bestrida de nödvändigaste utgifterna med de penningar, hon uppburit för smöret.

Hennes första affär gällde pepparkakor och »polkagrisar» (karameller) hos en kakegumma på torget. Men hvarken kakor eller karameller, i hvilka jag eljest var så förtjust, förmådde återställa min förlorade stämning. Jag fann nu ej heller någon glädje i att se på stadens herrlighet, ehuru jag visst icke vill neka till, att tegelstenshusen och de då i mitt tycke så ofantligt stora grön-, gul- och hvitmålade trähusen äfvensom den gamla ärevördiga bron öfver Ätran väckte min förundran. Hvad som dock så småningom tillvann sig mitt intresse, var den mängd vackra och nyttiga saker, som voro utstälda i bodfönstren. Bland dessa skyltföremål upptäckte vi snart äfven griffeltaflor, och då dröjde det naturligtvis ej länge, innan det vesentligaste stadsärendet var uträttadt.

Jag glömde nu de öfverståndna vedervärdigheterna för glädjen att hafva fått min egen, efterlängtade, nya tafla. Men min glädje stegrades till förtjusning, då min ömma moder af en lerkärlshandlare på torget köpte mig en lergök af det förträffliga slag, som fabriceras just i staden Falkenberg, och jag blåste på densamme i otaliga repriser såväl derinne på stadsgatan som sedermera på hemvägen. (Inom parentes vill jag omtala, att jag på detta enkla instrument först visade mina anlag för musik; ty efter att hafva borrat trenne nya hål, ett på hvardera sidan och ett i botten, kunde jag på lergöken blåsa både »Gubben Noak» och flera smärre stycken, hvilket väckte såväl Kröplingebarnens som min ömma moders stora beundran.)

Men jag återvänder till den vigtigaste af de båda pjeser, som jag fick vid mitt så minnesrika första stadsbesök, nemligen griffeltaflan. Jag erinrar mig ännu i dag så väl hennes utseende. Hon var svart och temligen liten. (Min moder hade ifrån början för afsigt att köpa mig en större tafla, brun med små gröna fläckar, nemligen en sådan, som de förmögnare i Glimminge brukade gifva sina barn; men genom förlusten af hönorna måste hon inskränka sig till en billigare.) Denna lilla tafla var mig dock så kär, att hon fick följa med mig hem hvarje dag och tillika med göken fick hon, barnsligt att omtala, ej ens lemna mig den tiden jag låg, utan måste hafva sin plats jemte mig och min moder uti sängen, hvarvid jag mången gång väcktes genom trycket af dess skarpa kanter emot min kropp. Jag var outtröttlig i att skrifva på densamma. Skolläraren Hans Persson förundrade sig också öfver mina hastiga framsteg.

En dag skref han före mig mitt namn, och innan lektionen var slut, skref jag det, äfven utan att se på förskriften, ganska väl. Jag hade visserligen förut på egen hand försökt detta, men det hade naturligtvis ej lyckats så väl som nu efter hans förskrift.

Då undervisningen för dagen var slutad, sade Hans Persson till mig:

»Ta' nu din griffeltafla och griffelen med dig, så ska' vi gå hem till din mor och visa henne, att du är karl till att skrifva ditt namn!»

Jag efterkom med stort nöje hans uppmaning. Och så följdes vi åt, Hans Persson, hans son Per och jag, hem till min moder.

Min ömma moders förtjusning var mycket stor, då hon fick se mig, både efter och utan Hans Perssons förskrift, skrifva mitt namn: *Johannes Persson*. (Jag hade då mitt tillnamn i enlighet med allmogens sed att

bilda detsamma.)

Att det blef en högtidlig afton i hemmet, behöfver jag väl knappast omnämna. Min moder bjöd Hans Persson och hans son att stanna kvar till aftonmåltiden. Och vid denna förekommo rätter, hvilka ej ofta uppdukades i mitt lilla hem, såsom stekt fläsk och förlorade ägg, risgrynsgröt m. m., som ansågs som storartad kalasmat i våra bygder. Hon letade äfven fram litet rom, som hon länge gömt på en flaska, och bjöd Hans Persson på en toddy, vid hvars njutande Hans Perssons anlete sken som en förklarads anlete. En toddy hörde på denna tid och i dessa trakter till rariteterna.

Vid afskedet fick Hans Persson tvenne skålpund smör och ett större stycke fårkött att taga med sig hem, och sonen Per fick alla fickor fulla med skorpor och ringar.

Att Hans Persson efter ofvannämnda besök ännu mera vinnlade sig om att inviga mig i alla de stycken, han kunde, behöfver jag väl ej heller omnämna. Jag var nu hans fullkomliga favorit.

Serskildt väckte han min håg för vår sagotid och våra historiska minnen. Han lät nemligen det öfre lexlaget understundom läsa innantill i Fryxells Svenska historia, och der fick jag nu göra bekantskap med Hjalmar den hugfulle och Orvar Odd, med Starkodder, Rolf Krake och alla dessa andra väldiga sagohjeltar, som sedan spelade en mägtig roll i min barndoms fantasi. Hur mången gång liknade jag ej mig sjelf, då jag gick ur skolan ensam öfver ljungbackarna till mitt hem, vid en Hjalmar. Min lineal, som min ömma moder låtit förfärdiga hos bysnickaren Johannes Olsson, tog gestalten af ett bart huggande svärd, som de konstskickliga dvergarna hamrat, ett ädelt Tyrfing, och jag höll griffeltaflan, som en sköld framför mig och rusade fram under väldiga »här»-skri, så att nötkreaturen, som gingo på bete, förundrade tittade upp på mig, och de rädda fåren rusade bort i vild flykt, och en och annan hare, som undstuckit sig i en enebuske nära stigen, ansåg för bäst att som en blixt försvinna utom hörhåll. Jag såg mina fiender ligga slagna till jorden. Och jag vill ej neka dertill, att Angantyrs drag erinrade mig alltid om Sven Jönssons på Lyngen.

Äfven väckte Hans Persson först mitt sinne för poesien, denna herrliga konst, som sedan så ofta förljufvat mitt lif. Han föreläste sjelf någon gång, då han var synnerligen belåten med oss barn, ett stycke ur Frithiofs saga, som på den tiden var så omtyckt och högt prisades af alla. Visserligen var det ej fråga om deklamation, då Hans Persson läste, men för våra barnsliga öron lät det ändock ljufligt.

Då jag omtalade detta för min kära moder, gick hon bort i min faders gamla kista och letade upp en gammal, nött Frithiofs saga, som ej varit framme, allt sedan min fader dog. Det var ett minne efter honom, hvilket hon gömde såsom en dyrbar relik, ty Tegnér hade lifven varit min faders älsklingspoet, hvarföre han också ansett sig hafva råd till att köpa denna bok, så sparsam han för öfrigt varit.

Nu dröjde det ej länge, innan jag lärt mig de vackraste sångerna utantill, såsom:

»Björn och Frithiof sutto båda», »Kung Ring med sin drottning till gästabud far» m. fl.

Till den sistnämnda, *Isfarten,* kunde min moder äfven melodien, hvilken hon naturligtvis måste sjunga för mig. Och snart så sjöngo vi den tillsammans, hvilket lät ganska vackert, n. b. i vårt eget tycke.

Frithiofssagan väckte alla slumrande poetiska känslor till lif i mitt barnasinne. Jag började sjelf att vilja skrifva poesi och, under det jag ännu gick qvar i Kröplinge skola, skref jag mina första »rim». Jag var då endast på mitt tionde år. En mängd stora saker taga sig ofta i början ett ringa uttryck, samt komma till och med fram litet löjligt. Så äfven med mitt första försök i skaldekonsten.

Det var på Persgårds nya framhusvägg, straxt invid dörren till salen, som jag skref min första vers. Några elaka gossar hade nemligen derstädes ritat dumma gubbar och afskrifvit lika dumma versar: detta gaf mig anledningen, och med ett stycke krita skref jag nu:

Stygga gossar versar skrifva
Uppå husets dörr och vägg.
Jag dem ville sönderrifva,
Om jag kunde, ge dem plägg.

Plägg var ju icke rigtigt skrifvet, ty jag menade naturligtvis plagg, d. ä. stryk; men jag fick ej rim för bättre pris, och i min barnsliga oskuld syntes det mig alls icke farligt att göra ett sådant litet våld på vokalen.

Skolläraren Hans Persson, som råkat få se detta mitt första poetiska försök, frågade, hvem som skrifvit de nya rimmen och läste därvid upp mitt opus. Och då jag, efter någon tvekan, med rodnande kinder, steg upp och erkände mig vara författaren, så log han och sade:

»Det var inte så dumt skrifvet,» sade han, »men du ska’ ändå låta bli att klabba ner på väggarna på det derna viset.»

Trots anmärkningen mot klottrandet på väggarna låg der ju en god portion beröm i detta Hans Perssons utlåtande om mitt poetiska förstlingsarbete. Och Kröplingebarnen ansågo mig vara en högst märkvärdig gosse, som kunde skrifva vers sjelf. Vid versbildningen hade jag emellertid, som lätt är att se, följt ett stort föredöme, jag tänkte dervid på:

»Våren kommer, fågeln qvittrar,
Skogen löfvas, solen ler,
Och de lösta floder dansa,
Sjungande mot hafvet ner.»

När jag om aftonen hemkom och uppläste min vers för min kära moder, blef hon så rörd, att hon utgöt tårar och tryckte mig till sitt bröst.

»Du har alltid varit ett märkvärdigt barn, Johannes! Gud gifve dig framgång alltid!» sade hon högtidligt. (Hon tänkte förvisso åter på den dröm, som hon haft, medan jag ännu låg under hennes hjerta.)

Tiden gick hastigt under träget arbete i skolan. Jag fick snart gripa till fjederpenna och bläck och skrifva på papper. Och innan jag knappt visste deraf, hade jag en ganska prydlig skolstil, hvilket också min läromästare, Hans Persson, med nöje konstaterade.

De tider, skolan pågick i Kröplinge södra rote, begagnade jag mig sålunda flitigt af Hans Perssons undervisning, under den öfriga, större delen af året, då han ambulerade i de andra rotarne, läste och skref jag för mig sjelf i hemmet. Min ömma moder gjorde också allt för att bereda mig trefnad i arbetet. Det stora bordet i stugan stod alltid för min räkning såsom skolbord. Och hon hade dessutom beställt en serskild stol åt mig att sitta på.

Kröplingebarnen voro af naturen ganska lifliga och lekte mycket under rasterna. Gossarnes lekar föllo mig just icke i smaken, ty de voro i allmänhet ganska råa. De brottades, drogo krokfinger, »spände kyrka» och kastade snöboll etc. och syntes mig alltför hårdhändta, enär blodiga näsor och igensvullnade ögon esomoftast utgjorde resultatet af deras nöje. Jag höll mig derför hellre till flickornas lekar, i hvilka äfven de andra gossarne understundom deltogo. Dessa (lekarne) voro mera poetiska och således äfven mera öfverensstämmande med mitt lynne. Att leka »Hök och dufva», »Vandra i verlden», »Gömma ringen», »Väfva vadmal» samt dansa ringdansar och vals, »polketta» etc. fann jag serdeles nöjsamt. Jag lärde mig också att dansa ganska väl och blef derför en stor favorit hos flickorna.

Ifrån denna tid förskrifver sig minnet af min första ömma låga, min första, rena, barnsliga kärlek. Det var nu andra året, som jag, lika ordentligt som något skolpligtigt barn i Kröplinge södra rote, var redo att åter

inställa mig vid skolans början i Persgård. På ditvägen kom jag i sällskap med en Glimmingeqvinna, enkan Anna Britta på Liatorpet, som skulle följa sin lilla dotter Johanna till skolan för första gången. Flickan såg så nyfiket på mig med sina oskyldiga, blå barnaögon, medan jag besvarade modrens frågor. Och jag kunde ej hafva mina ögon ifrån denna lilla englauppenbarelse. Hon var något spenslig den lilla. Men så vackra ögon och ett sådant herrligt, guldlockigt hår, som svallade fram under den lilla hufvudduken – o, jag glömmer det aldrig! Det var Ingeborg lifslefvande, och jag kände mig straxt som Frithiof. Jag skulle velat burit henne öfver strömmar, jag skulle velat trotsat tusen dödar, med henne i min famn och hennes lilla guldlockiga hufvud på min skuldra.

När modren skulle gå hem igen, började den lilla bitterligen gråta. Då tröstade modren henne och sade till mig der på gården: (Jag hade nemligen ej öfvergifvit dem ett ögonblick.)

»Du ska' vara en snäll pojke, du Johannes, har jag hört sägas. Låt mig nu se, att du är snäll och tar hand om lilla Johanna och tröstar henne. Gråt inte nu Johanna, så är du snäll. Du får gå hem igen till qvällen. Kanske Johannes följer dig hem,» sade hon.

Ack, huru gerna lofvade jag ej det! Jag räckte den lilla Johanna handen och bad henne att icke vara ledsen. Och då såg hon så innerligen trohjärtadt på mig och upphörde med att gråta.

Jag ledde henne till hennes plats bland småbarnen. Och under hela dagen måste jag vända mig om gång på gång och se på henne, och hon hade alltid sina ögon fästade på mig. Jag höll halft på att komma af mig, då skolläraren hade gifvit mig en fråga, så upptaget var mitt sinne af den lilla Johanna. Under rasterna var jag hos henne. Hon fick smaka på min mat och jag på hennes.

Då arbetet var slut för dagen, tog jag henne vid handen och ledde henne på hemvägen. Hon sade, att hon tyckte, att jag var så snäll; och jag sade detsamma om henne. Jag hade ju aldrig haft något syskon att älska och beskydda, derföre kändes det nu så ljuft för mig att hafva en liten väninna att leda och vårda.

Då vi kommo hem till Liatorpet, emottogos vi af mor Anna Britta och blefvo smekta och hjertligt välkomnade båda två. Och mor Anna Britta satte fram en skål med skön hvetemjölsgröt och mjölk, hvarpå vi fingo äta båda i samma skål.

Innan jag lemnade Liatorpet för att begifva mig hem till min moder, som säkert väntade mig med otålighet och aftonmåltiden, hade jag lofvat att stiga upp litet tidigare följande morgon och göra en omväg åt Liatorpet samt taga lilla Johanna med mig till skolan.

Min moder, som verkligen varit orolig öfver mitt uteblifvande i vanlig tid, gladdes med mig, då hon hörde min glädje öfver den nya bekantskapen. Hon kände Anna Britta i Liatorpet mycket väl, fast de såsom boende i olika socknar sällan träffades, och hon lofvade gerna, att jag om dagarna fick göra omvägen åt Liatorpet för att leda och beskydda den lilla Johanna.

Det var en ljuflig tid, som nu kom, för mig, det var som en lång solklar dag utan skymning. Hvarje morgon hemtade jag min lilla Johanna och ledsagade henne till skolan och hvarje afton följde jag henne hem till hennes kära moder. Om morgnarna var jag uppe mycket tidigt och sökte upp mina gamla bärställen och så plockade jag de herrligaste smultron, som jag trädde på långa grässtrån, åt den lilla Johanna. Och allt godt, som min ömma moder plockade i mitt matknyte, delade jag med min lilla väninna, och var det litet, så endast låtsade jag, som om jag sjelf åt deraf, för att hon med god smak skulle hålla tillgodo med alltsamman. Och då hon ville dela sina små läckerheter med mig, så kunde jag ej förmå mig till att taga något ifrån henne, ty det smakade mig oändligt mycket bättre att se henne stoppa det i sin lilla söta mun. Först då jag såg tårarna börja perla som stora daggdroppar i hennes himmelsblå ögon, af ledsnad öfver att jag ej ville taga emot hennes små gåfvor, bevektes mitt hjerta att göra henne till viljes, och då smackade jag ljudeligt

och klappade mig på magen för att utmärka, huru godt det smakade mig. Då försvunno tårarna ur hennes ögon och hon log sitt himmelska leende i glädjen öfver att hafva beredt mig en fägnad.

Jag läste lexorna med henne, så att hon utmärkte sig i sitt lexlag likasom jag i mitt.

Så blommade vi uti vår barndoms oskyldiga vår som tvenne blomster på samma stjelk.

Men de okynniga och afundsjuka Kröplingebarnen kunde naturligtvis ej länge se vår lycka, utan till att vilja blanda en droppa gift i bägaren. De togo sig för att kalla mig för Krontorpafar och henne för Liatorpamor. Och så sjöngo de och dansade till sången:

»När som Liatorpamor gör slåttöl,
Då ska' Krontorpafar va' med.
Och hvarför inte det?
Jo, tacka dem för det.
Då ska' Krontorpafar va' med»

Det var en gammal ringdans, som de ändrade om på detta viset efter sitt behag.

Jag kan ej neka till, att jag blef förbittrad öfver detta skämtet, hvarföre jag ock drog mig ur dansen. De andra gossarna voro deremot mycket beredvilliga att dansa med, då dessa orden sjöngos, hur tröga de eljest kunde vara. Deras skratt stack mig som tusen nålar, dock ej så mycket för min egen skull, utan fastmer för min lilla väninnas, ty hon blef alldeles öfver sig gifven och gret, så att hennes vackra himmelsblå ögon blefvo röda. Hon ville ej låta trösta sig af mig, ty då jag gick till henne och ville smeka henne och bad, att hon intet skulle vara ledsen, då skrattade de andra barnen och skrålade sin slagdänga än ohyggligare, och hon, den arma, oskyldiga lilla varelsen sprang då långt bort ifrån mig, sin bästa vän, och skydde mig värre än busen, för hvilken man plägar att skrämma barnen. O, hvad mitt barnahjerta led! – Men sådana äro menniskorna, små såväl som stora: de tåla ej att se sina medmenniskor lyckliga, utan äro straxt färdiga att göra allt för att grumla deras lycka.

Men så snart vi blefvo ensamma, vi begge, på hemvägen, då var all sorg liksom bortblåst. Då togo vi igen vår skada. Vi sjöngo och dansade stigen framåt. Den lilla Johanna skrattade, så att tårarna tillrade utför kinderna. Och jag satte mig på en sten och tog fram lergöken, som jag intet blåst på under hela dagen, hur mycket de andra barnen än hade bedt mig spela till deras dans. Men då de voro elaka mot mig och min lilla väninna, så hade jag intet nöje af att göra dem till viljes. Nu deremot blåste jag, så att det gaf eko i bergen, ända tills den lilla kom och satte sig i mitt knä och slog armarna om min hals och tryckte sitt hufvud intill mitt. Då stoppade jag lergöken i fickan och slog mina armar om hennes lif. Och så kunde vi sitta långa stunder, utan att säga knappt ett ord, till dess skymningen föll på, och vi måste skynda oss hem till våra väntande mödrar.

När det led emot hösten, flyttade skolan till Kröplinge norra rote, och dermed var det ock slut med min skolgång för det året. Jag vill just ej påstå, att jag så mycket saknade hvarken min lärare, Hans Persson, eller de andra skolkamraterna. Men så mycket större var min längtan efter den lilla Johanna, som jag nu ej så ofta fick träffa. Visserligen tog jag alltid vägen om Liatorpet, hvar gång min moder sände mig bort i något ärende, äfven om det blef än så stor krokväg. Och då gladdes vi en stund åt hvarandras sällskap. Men tiden rann bort som vatten ur såll, och så måste vi skiljas, innan vi ens hunnit se oss mätta på hvarandra. Och jag kunde visserligen aldrig se mig mätt på henne, om jag ock hade fått se på henne i hundrade år, så kändes det i mitt hjerta.

Då det ej var alltför brådt med uträttandet af min moders ärende och jag således vågade stanna någon längre stund på Liatorpet, undervisade jag lilla Johanna i läsning. Hon läste numera temligen väl innantill. Och

modren, som gerna ville se sin lilla dotter förkofras i bokliga kunskaper, tackade mig hjerteligen för min möda, som ju ej var någon möda, då det var min största lust att läsa med min lilla väninna.

En dag, när vi slutat läsningen, sade mor Anna Britta till mig:

»Jag ska’ bestämdt be din mamma, att du får läsa med lilla Johanna hele denne vintern, så kunnen I vara här ibland och hemma till ert ibland.»

Jag glömmer aldrig, huru glada vi barn blefvo vid dessa orden. Jag lofvade att göra min bästa flit. Jag skulle ej allenast lära henne att läsa, utan också att skrifva och räkna. Och lilla Johanna lofvade att vara så flitig, så flitig.

Nästa dag kom Anna Britta hem och talade med min moder om saken. Hon mente det, att då hon sjelf hade så liten tid att egna sig åt sin lilla dotters undervisning, så var hon mycket tacksam, om jag finge läsa med henne. Och som vi voro snälla barn, begge två (detta var hennes egna ord) så kunde vi hafva både nytta och glädje af hvarandras sällskap.

Min moder, som jag förut underrättat om Anna Brittas förslag, gick straxt in derpå. Och så vidtogo de lyckligaste dagarna i mitt lif.

Den ena dagen voro vi på Liatorpet och den andra hemma hos oss på Krontorpet. Vi läste våra modiga timmar om dagen, och det var förunderligt, hvad den lilla Johanna förkofrade sig dag för dag under min ledning. Hon fick börja skrifva också, men det gick ej så väl, ty hennes hand var ännu något späd och ostadig till att föra pennan. Under rasterna lekte vi. Ute i hagen, på båda ställena hade vi våra »lillastugor», med porslinsskärvor och lerkärlsbitar till fat och all möjlig sådan grannlåt. Jag gick en hel fjerdingsväg till ett ställe, der det vexte en planterad gran, för att hemta grankottar till kor i Johannas lilla fähus. Furukottar hade vi en hel binge full, de skulle föreställa får.

O, detta barnsliga sjelfbedrägeri, hvad det var ljufligt! Vi skattade våra porslinsskärfvor och grankottar högre, än många det finaste porslin och det präktigaste fäbol.

Våra ömma mödrar sökte öfverträffa hvarandra i att hitta på, hvad som kunde smaka oss bäst. De gjorde allt för vår glädje och trefnad. Och vi voro så lyckliga, som barn kunna vara.

Men ack, vår lycka var alltför stor för att kunna räcka länge. Jorden är en jemmerdal, fröjdesalen, den rätta fröjdesalen ligger på hinsidan grafven.

Det led nu emot julen. Vi barn gladde oss outsägligt åt den annalkande högtiden. Jag hade gömt två stora vackra, röda kantäpplen, som jag fått i prestgården, då jag var der och skänkte prostinnan ett tjog ägg ifrån min moder. Dessa äpplen såg jag på hvarje dag och gladde mig åt, huru vackra och röda de voro; ty jag tänkte gifva dem i julklapp till min lilla Johanna. De skulle hänga i hennes julaträd, som vi talat om så mycket.

Vi hade nu ej sett hvarandra på några dagar, ty både min moder och Anna Britta på Liatorpet hade slagt för rätta. Julgrisen hade blifvit slagtad. Och derför måste jag vara hemma för att hjelpa min moder med att hacka korfmat och dylikt.

Midt under arbetet vid hackkubben öfverraskades jag af ett sorgebud från Liatorpet. Den lilla Johanna hade blifvit hastigt sjuk i någon feber. De visste ej, hvad slags sjukdom det kunde vara. Jag ville straxt kasta yxan och rusa ditbort. Men min ömma moder höll mig tillbaka. Det kunde vara en smittosam sjukdom. Och jag fick på inga vilkor tillåtelse att gå dit, innan Johanna blifvit frisk igen, eller det åtminstone blifvit upplyst om, att ingen smitta var att frukta. Min moder sade till och med, att hon ej tillät, att någon kom derifrån och

hem till vårt dessförinnan.

Hvad jag tyckte, att min moder var grym! Och likväl var det ju blott min ömma moders omätliga kärlek till mig, som förestafvade hennes kloka, men i mitt tycke obeskrifligt grymma, handlingssätt. De förskräckliga marter, jag utstod efter detta sorgebudskap, kan jag ej beskrifva. Jag hvarken åt eller drack trots min moders alla förmaningar och böner. Det var med möda, hon kunde förmå mig till att njuta så mycket, som behöfdes för lifvets uppehälle. Jag endast tänkte på och talade om lilla Johanna. Der låg hon sjuk, som jag älskade lika mycket som min ömma moder, och jag skulle intet få uppsöka henne, tala tröstens ord och torka bort febersvetten ur hennes klara lilla ansikte. Jag hade nere mina vackra röda äpplen af skåpshyllan och ville skicka dem till henne. Hon, som tyckte så mycket om äpplen! Men det fans ju ingen att skicka dem med.

Jag tänkte många gånger att smyga mig ut om natten och springa bort till Liatorpet för att få träffa min lilla sjuka väninna. Men så kunde jag ej bryta mot min moders befallning. Det var en strid emellan min pligt att lyda min ömma moder och min häftiga längtan att få träffa den, jag så högt älskade, som var outhärdlig. Jag blef sjelf sjuk och måste ligga till sängs. Min ömma moder lemnade allt annat åsido och satt vid min säng både natt och dag. Hon fruktade, att jag råkat ut för samma sjukdom, som den lilla Johanna. Vi hade nu fått veta, att det var scharlakansfeber, och på de sista dagarna hade hon fått ondt i halsen. Jag hörde min moder bedja brinnande böner för sin ende käre son och för lilla Johanna också. Och då ångrade jag i mitt hjerta, att jag hyst tankar på att vara henne olydig, och lofvade mig sjelf, att jag alltid skulle lyda min moder, ehvad hon än ålade mig, ty hon, som var så god och så from, kunde ej ålägga mig annat än det, som godt och rätt var. Jag knäppte sjelf ihop mina händer och bad till den gode Guden, att han skulle frälsa min lilla Johanna från sjukdomens faror. Bönen lugnade då som alltid min upprörda själ, och jag insomnade godt, efter att ej hafva haft en blund i mina ögon under ett par dagar.

Då jag följande morgon uppvaknade, satt min moder som vanligt vid sängen. Men hon såg så innerligt bedröfvad ut och blickade så medlidsamt på mig, att jag genast fick en känsla af, att en olycka inträffat. Tänk, om lilla Johanna var död! Död! Jag mindes ännu, hur hemskt det var, då min käre fader var död, oaktadt jag var så späd, när det inträffade.

»Mor, I ä'n så ledsen! – Är Johanna död?» ropade jag och satte mig upp i sängen.

Min ömma moder brast i gråt vid denna min fråga.

»Är hon död, mor? Hon är död!» ropade jag omigen och ryckte tag i hennes arm.

»Ja,» svarade hon då med knappt hörbar stämma.

Jag föll tillbaka i sängen, öfverväldigad af smärta.

O, hvilka kvalfulla stunder, ja dagar, som följde efter detta ögonblick. Det dröjde länge, innan jag kunde gråta. Då först, när tårekällan öppnades, kände jag någon lindring.

Jag fick ej vara med, då de vigde stoftet efter min egen lilla dyra Johanna åt den eviga hvilan, ty jag låg fortfarande sjuk. Och äfven om jag varit frisk, hade jag väl ändock ej fått komma till hennes begrafning till följe af min ömma moders fruktan för smitta. Mina vackra röda kantäpplen fingo ruttna bort på hyllan. Jag kunde ej smaka dem. De tillhörde min lilla Johanna i lifvet, de skulle tillhöra henne äfven i döden.

Så var detta ömma band, som förenade tvenne oskyldiga barnahjertan för lifvet, afskuret af den grymma benrangelsmannens allt förhärjande lie. Min egen sköna Frithiofssaga slutades med första sången.

Här vill jag plantera

En liten blomma på Johannas graf.

O du, min ljufva vän,
Mitt rena barndomstycke,
Min lefnads skönsta smycke,
För mig du lefver än.

Från himlen hit du kom
Till oss i sorgedalen.
Ej skapt för jordekvalen,
Ditupp du vände om.

Hvar gång på dig jag tänkt
I lifvets hårda dagar,
Ej längre då jag klagar.
Du salig frid mig skänkt.

På all min lefnads stig,
Tills jag i grafven gömmes,
Af mig du aldrig glömmes.
Jag längtar blott till dig.

Efter den lilla Johannas död hade vintern med dess nöjen intet behag för mig. Min ömma moder lät bysnickaren Johannes Olsson förfärdiga den allra vackraste nya kälke åt mig. Men jag kunde ej åka många gånger på honom, ty jag saknade min lilla väninna på sittbrädan framför mig, och jag tyckte nästan, att det var synd att åka, då hon ej numera kunde få vara med. Den enda tröst, jagfann i min stora sorg, var uti att läsa och skrifva och räkna. Jag satt vid det sköna bordet, som min ömma moder iordningställt åt mig, ifrån morgonen alltintill aftonen och arbetade så flitigt, som om det hade gällt att taga den svåraste examen. Jag längtade nu efter sommaren, då skolan åter skulle taga sin början i Kröplinge södra rote. Ty fastän barnen der i sitt oförstånd varit elaka mot mig och den lilla Johanna, så kände jag dock, att jag höll af dem och att jag skulle få vederqvickelse i deras lag.

Äfven sorgens tid går, om också med snigelns gång. Af sekunderna blifva minuter, af minuterna timmar, af timmarna dagar, af dagarna veckor, af veckorna månader. Omsider randades den dag, då jag åter fick begifva mig till Persgård, der skolan hölls i år likasom året förut. På vägen öfverfölls jag af en outsäglig smärta, jag saknade ju min lilla trogna följeslagerska, min kära lilla Johanna, och tårarna runno åter utför mina kinder. Men ju närmare jag kom målet, desto mera fylldes mitt hjerta af behofvet att träffa mina andra skolkamrater. Jag tyckte, att jag ville taga dem alla i famn och gråta ut vid deras bröst. De skulle dela min sorg, och i deltagandet skulle jag finna en ljuflig tröst och hugsvalelse.

Huru grymt blef jag ej besviken härutinnan! De första barnen, jag träffade der på gården, hade ej ett ord af beklagande till mig, och jag kände nu, att jag ej heller önskade något deltagande af dem, blott de ville låta mig vara i fred. Men den första fråga, de ställde till mig, var den, hvar jag hade gjort af *Liatorpamor*. Ack, hvad det ordet ref grymt i de finaste strängarna på min själs strängaspel! Kunde de ej låta den lilla gudsengeln få ro i grafven för deras dumma öknamn? Jag blef intet ond, ty jag hade redan då en känsla af, att menniskornas oförstånd och lust att förlöjliga äfven det heligaste är långt större än deras grymhet. Men jag ville gråta. Och det var endast med den allra största möda i verlden, som jag kunde återhålla mina tårar, för att ej göra mig löjlig i barnens ögon. Men det var ej nog med denna första elakheten. Snart kommo flera barn omkring mig. Och så var der ett, som ropte:

»Se der ha vi *Enkemannen!*»

Enkemannen, Enkemannen skorrade det nu i mina öron från alla kanter. Och barnen skrattade, som om de lyckats hitta på det roligaste ord i verlden.

Då förmådde jag ej längre bekämpa min smärta, jag brast ut i en våldsam gråt, satte händerna för ögonen och gick ut ur ringen.

Vid denna min häftiga gråt tystnade barnen och likasom blygdes öfver sitt hjertlösa skämt. Och tvenne af flickorna (jag har dem ännu i godt minne, ty det var Lovisa på Berget och Inger Katarina i Anderstorp) sprungo efter mig och bådo mig ej vara ledsen samt tröstade mig så vänligen, att jag åter kom till sinneslugn. Men det ordet »Enkemannen» fick jag dock igen mer än en gång, då något barn i sitt oförstånd ville förarga mig, eller jag uppväckt afund genom mina framsteg i skolan.

Sedan vi alla samlats i skolrummet, steg skolläraren Hans Persson in genom dörren, som ledde från stugan, och helsade oss välkomna. Derpå läste han morgonbönen, och den sedvanliga psalmversen afsjöngs.

Då de sista tonerna förklingat, vände han sig till oss med ett högtidligt allvar.

»I barn,» sade han, »I veten och sen, att det är ett af de barn, som, när vi sist hade skola här, var lika kry och lika dugtig som någon af er – hon är borta nu och kommer aldrig hit mer igen. Johanna på Liatorpet är död. Och att hon kom väl bort, det kunna vi lita på, för hon var ett snällt barn. Besinnen, hur vigtigt det är, att I sjelfva ären snälla och Gudi behageliga, för I veten inte heller I om den dagen och den stunden, då vår Herre kallar er för sin domstol. Måtten I alla i den stunden vara lika snälla och fromma som den lilla Johanna. Jag vill läsa upp en psalm för er,» sade han, och så slog han upp psalmboken och läste:

» *Vid ett barns begrafning.*

Säll du, som menlös fann din graf
För åren,
Lik späda blomman, som föll af
Om våren!
Du i det stilla
Gick ner, du lilla!
Förr’n ondskan hunnit ditt förstånd förvilla.

Förr’n falska läror fått din själ
Bedraga,
Du månde Herran Gud så väl
Behaga.
Att dig förvara
Från allsköns fara,
Han upptog dig ibland sin englaskara.

Der vill du glädja dem, dig nu
Begråta,
Snart bortom qvalen möter du
De såta
Vid lifsens källa,
Den klara, sälla,
Ur hvilken nåd och sanning evigt välla.

Ty lugnens här, I ömma bröst,
Som blöden,

Och tänker nu med stilla tröst
På döden!
Han ej förstörer,
Han endast förer
Till himlen det, som jorden ej tillhörer.

O, Jesu! gif, att barnslig tro
Och lydnad
För oss må blifva själens ro
Och prydnad.
Som barn allena,
Med hjertan rena,
Du vill oss i din Faders hus förena.

Amen!»

O, hvad detta hans enkla och konstlösa tal grep mitt barnsliga sinne! Jag kunde ej se Hans Persson och ingenting framför mig för tårar, och trots alla mina bemödanden röjde snyftning på snyftning min djupa rörelse för barnen omkring mig, hvarföre jag nästan fruktade, att de skulle anspela härpå, då vi blefvo för oss sjelfva. Men då skolläraren Hans Persson slutat och jag torkat mina ögon rena, såg jag, att knappast något af de andra barnen hade ögonen torra, och att flera af flickorna ännu rycktes med gråten. Så kunna äfven en enkel, litet, ja så litet bildad mans, som Hans Perssons ord röra menniskorna, blott de utgå från talarens hjerta. Jag tänkte vid detta tillfälle på Hans Perssons året förut yttrade mening, att om han hade fått komma i prestlära i sin ungdom, så kanske han kunde varit både prost och biskop, och jag var nu lifligt öfvertygad om sanningen deruti.

Under den följande rasten voro barnen mycket snälla och vänliga emot mig. Det var först senare, som de någon gång kunde komma fram med sina dumheter om Enkemannen m. m. sådant.

Jag satt nu ej längre nederst på öfversta bänken. Ty Hans Persson hade flyttat mig öfver Aron, så att jag hade min plats emellan Aron och Abraham. Den senare och en större gosse till, Johan i Leregård, samt Lovisa på Berget sutto öfver mig, ty dessa trenne, såväl som ofvannämnde Aron skulle under påföljande vinter beredas till sin första nattvardsgång, och Hans Persson kunde ej gerna sätta mig, lilla gossen, öfver alla dessa stora personer, emedan han väl fruktade för deras afund och deraf följande hätskhet emot mig. Eljes utlät han sig mer än en gång, att jag i kunskaper var dem vida öfverlägsen. Både Aron och Abraham voro emellertid mycket belåtna med sina platser, ty då de hade mig emellan sig, kunde de alltid räkna på en räddande hviskning af mig, om de ej sjelfva förmådde nöjsamt besvara lärarens frågor, hvilket ej så sällan inträffade. De voro mig derföre synnerligen tillgifna och gåfvo mig många små vedermälen på sin tacksamhet.

Det enda anmärkningsvärda, som hände under första hälften af denna termin, var, att jag för första och enda gången fick kroppslig aga utaf en lärare. Men så var den också af allra lindrigaste beskaffenhet, ty Hans Persson fattade mig endast i örat och ruskade helt lätt. Orsaken var den, att jag, då läraren stod och undervisade en mindre gosse, Lars Johan i Kärret, räckte lång näsa åt den senare, emedan han stod och gapade på mig och ej såg på, huru Hans Persson skref förskrift åt honom. Hans Persson, som i detsamma blickade upp, fick se min visserligen ej vackra åtbörd och trodde väl, att den var ämnad åt honom. Då jag efter bestraffningen under tårar bedyrade, att så ej var fallet, sade han, att han förlät mig i alla fall, men förklarade en gång för alla, att han ej tyckte om att se någon räcka lång näsa under lektionen. Och deri hade han ju obetingadt rätt.

Men en svårare pröfning väntade mig. Jöns Svensson på Lyngen, hvars elake son jag omnämnt vid

beröringen af min vistelse i Beata Henriksdotters skola, hade fått höra, att jag gjort stora framsteg under Hans Perssons ledning, och ville nu äfven hafva sonen Sven till samme lärare. Detta lyckades också, tack vare skolläraren Hans Perssons och i främsta rummet prosten Sven Molins beredvillighet. Jöns Svensson var nemligen en förmögen och myndig man, och för en dylik blifver det alltid lätt att få sin vilja fram.

Det var med mycket blandade känslor, som jag såg denne Sven Jönsson, min gamle vedersakare, komma och intaga sin plats i Kröplinge skola. Då han ju var rikemans barn, så satte Hans Persson honom straxt upp i öfversta lexlaget, hvarvid han kom att få sin plats på andra bänken, rätt bakom mig, till stor fara för min trefnad och ro, ty jag kände ju sedan gammalt hans hårda nypor. Hans förmögna härkomst gaf honom dock intet företräde på hufvudets vägnar, utan han var tvärtom ytterst måttligt begåfvad, fast rik på illfundighet. Redan ifrån första dagen visade det sig, att han ej hade nödiga kunskaper för att få räknas till första lexlaget; men skolläraren Hans Persson blundade derför, och då hade väl ej heller någon annan något att anmärka. Men jag fick snart erfara hans afundsjuka och illvilja mot mig, ty hvarje gång jag fick frågan och klart och tydligt redogjorde för mina stycken, kände jag straxt en spark eller ett nyp i den mot honom vända delen af min kropp. Men jag anmälde honom ej för läraren, emedan jag ej ville förarga honom och uppväcka ännu större elakhet emot mig. Mina vänner Aron och Abraham, för hvilka jag beklagade mig och omtalade hans nedrighet, erbjödo sig att slå honom både gul och blå, men jag bad dem skona honom, i hopp om att han med tiden sjelfvilligt skulle blifva fredligare stämd emot mig. Jag gjorde också allt för att vinna hans bevågenhet. Så skänkte jag honom flera utaf de utmärkta stålpennor, som min moder köpt åt mig vid ett besök i staden. Med ett ord, jag krusade för honom, allt hvad jag förmådde. Men han förblef lika afundsam och illvillig.

Trots sin illfundighet var han likväl dum och obetänksam, hvilket bäst bevisas af följande drag. En gång, då jag hviskade åt Abraham, reste Sven sig upp och sade till läraren:

»Johannes hviskar!»

Jag blef alldeles slagen af blygsel och kände, huru blodet rusade upp i mitt anlete; och Abraham satte svaret, som jag hviskat till honom, formligen i halsen.

Hans Persson sade:

»Hviskar du, Johannes! Kan du mer, än hvad du rår med att behålla inom dig, när du inte har frågan, så kan du gå ner till abcdariusarna på nedersta bänken och tala om det för dem. Ner med dig och skäms!»

Jag kan ej beskrifva, hvad det kostade på att gå ner och sätta mig på skambänken. Det var första och enda gången under hela min skoltid. Jag såg Svens triumferande blickar och hans elaka grin, men jag såg ock de öfriga barnens ögon, med deltagande fästade på mig.

Att denna anmärkning på mig var en dumhet och obetänksamhet af Sven på Lyngen, det fick han till fullo erfara. Ty både Abraham och Aron och en stor mängd gossar med dem passade genast på, då lektionen var slut, och kringklappade Sven så grundligt, att han förvisso aldrig glömmer den agan. Och dertill utlofvade de, att om han omtalade det för skolläraren, så skulle de slå honom alldeles i stycken. Så klok var han dock, att han då ej utsatte sig för deras ytterligare vrede. Men mig gaf han blickar, så fulla af hat, att jag ej mera kunde känna mig lugn i hans närhet.

Hans hämnd på mig, som dock aldrig gjort honom något förnär, blef också en grymhet och elakhet utan like. Barnen i Persgård hade nemligen fått sig en liten kattunge, med hvilken jag gerna lekte, och dervid kom jag ofta att under rasterna bära det lilla djuret på min axel vida omkring. Denna kattunge hittades en dag, med ett band och en sten om halsen, ömkeligen dränkt i källan nedom gården, der dricksvattnet hemtades.

Förtrytelsen öfver detta nidingsdåd var oerhörd i hela gården. Hvem hade begått illgerningen? var den fråga, som trängde sig på alla. Persgårds barn greto, och de gamla voro mycket vreda såväl öfver den lilla favoritens död som öfver förorenandet af dricksvattnet. Anders Carlsson i Persgård påfordrade, att Hans Persson skulle hålla en sträng räfst och ransakning med skolbarnen, hvilket denne ock lofvade att göra.

Då han nu mycket allvarsamt frågade, om något af skolbarnen hade dränkt den lilla katten i källan, så tego alla. Men då han vidare frågade, om någon kunde gifva någon upplysning om hvem, som föröfvat illdådet, då reste sig Sven på Lyngen och sade:

»Johannes på Krontorpet har alltid brukat släpa källingen med sig, och jag såg honom komma in genom porten under siste rasten, och då så hade han inte källingen med sig.»

Ja kände, huru allas ögon rigtades på mig. Jag blef alldeles, som om jag varit slagen af åskan jag tyckte, att golfvet öppnade sig under mig och att jag höll på att sjunka ned i djupa afgrunden. Men så kom tankeförmågan igen. Skulle jag få skulden för att hafva grymt afdagatagit den lilla kattungen, som ju varit min älskling och på hvilken jag icke för något i verlden ens skulle velat kröka ett hår! Jag hade ju gjort allt för att trösta de små Persgårdsbarnen och gråtit med dem öfver vår gemensamme väns sorgliga slut.

Hans Persson stod tyst en stund och såg på mig.

»Det är la inte sant,» sade han slutligen. »Du har ju alltid vatt en snäll påg här i skolen. – Men har du gjort det, så bekänn genast!»

Då brast jag ut i en häftig gråt. Jag kunde ej få fram så mycket som ett »nej», så upprörd var jag.

Hans Persson fortfor:

»Tuta inte! Hvad tutar du för, om du inte har gjort det? Men har du gjort det, så säg genast ifrån!»

»Nej,» svarade jag, i det jag samlade hela min kraft, »jag har inte gjort det.»

Hans Persson vände sig nu till de andra barnen:

»Är det någon annan här, som har gjort det, så ska han bekänna genast, så inte Johannes får bära misstanken, om han är oskyldig.»

Alla tego. Det var så tyst i rummet, icke ett ljud hördes utom mina snyftningar.

»Jaså,» sade Hans Persson, »det är ingen annan, som vill ta sig på det. – Ja, jag vill inte piska dig till att bekänna nu i dag, Johannes, utan du ska’ få tänka på saken till i morn tidiga. Men bekänner du inte då, ifall du är skyldig, för det kommer alltid fram med tiden, det kan du lita på, så ska’ jag slå dig, så länge jag orkar, så nog ska jag kunna ta reda på, om du har gjort det. Och sen så får du inte sätta din fot i denna skolan mer, och jag ska’ tala om ditt dåliga spravatt för er prest med.»

Derpå började han med undervisningen. Men jag fick ingen fråga mer på den dagen. Och äfven om jag fått en fråga, så tror jag förvisso, att jag ej skulle kunnat besvara henne, så upprifven och olycklig kände jag mig.

O, Hans Persson, hvad var du för en pedagog! Dock, det var ej att begära någon insigt i pedagogiken hos den, som endast användt sex veckor på hela sin utbildning till folkets lärare.

Då arbetet för dagen var slutadt och Hans Persson gått in i stugan, skockade sig alla barnen omkring mig. Och det var så långt ifrån, att något af dem misstänkte mig för den skamliga gerningen, att de alla på det

innerligaste beklagade mig. Hur kunde Sven på Lyngen vara så stygg och utan rigtigt skäl vilja låta påskina, att jag skulle vara den skyldige! – Hvar var han, Sven? Nu skulle han svara för sin lömska anklagelse. Men han var ingenstädes att se. Han hade smugit sig undan med sitt dåliga samvete. Aron och Abraham sprungo bort åt det hållet, han brukade gå, när han skulle hem; men de kommo tillbaka utan att ens hafva sett en skymt af honom.

»Ja, så träffa vi la honom i morn,» tyckte de och knöto händerna.

Nu gingo vi först ner för att se på den dränkta kattungen, som låg der på marken med sitt band om halsen och stenen fästad vid bandet. Det var ett dåligt strumpeband, som tydligen hade tillhört ett barn, det var ej större. Aron löste bandet af kattens hals och tog det i förvar. Jag visade, att jag hade båda mina strumpeband i behåll; dessa voro ganska fina, ty min moder hade sjelf väft dem, hon ville ju så gerna, att allt, hvad jag hade på mig, skulle vara snyggt och vackert.

»Ja, du behöfver inte visa dina håseband,» tyckte både Aron och Abraham. »Vi veta godt, att detta aldrig har varit i din hand. Men vi ska' nog ta reda på, hvem som har rått om det. Lita på det! När du kommer hit i morn tidiga, så ska' nog rackaren vara fast.»

»Jag kommer visst aldrig hit mer. Jag törs inte för Sven på Lyngen,» sade jag och började gråta.

»Du,» tyckte de alla, »jo, du ska' visst komma hit.»

»Nej,» sade jag, »det gör jag aldrig mer, för det blir endast värre och värre för mig, och till sist så blir jag rent olyckelig för Sven på Lyngen. Han frågar ju inte efter någonting.»

Jag satte mig i rörelse för att gå hem. Hela barnaskaran följde mig. Och Abraham var uppe i det stora körsbärsträdet på Lyngen och plockade fickorna fulla af körsbär till mig för att trösta mig med. Men då han skulle ned utur trädet, kom drängen på stället fram med en stor käpp och gaf Abraham ett rapp, som säkert kändes både den och följande dagen. Abraham flydde visserligen undan ytterligare bastonad, men han linkade sedermera hela vägen. Och jag fick de surt förvärfvade bären.

Då min moder genom fönstret såg mig hemkomma med ett så stort sällskap, kom hon genast ut emot mig för att höra, hvad detta ovanliga följet hade att betyda. Jag omtalade nu för henne under tårar, hvad som hade inträffat i skolan. Vid mitt omnämnande af Hans Perssons hotelse om stryk, till dess jag ville bekänna, tog hon mig i famnen likasom för att beskydda mig och utropade:

»Det skall aldrig ske, så länge jag lefver. Du har ju inte dränkt källingen?»

»Nej, mamma, visst icke,» sade jag.

Och de öfriga barnen voro också redo att förklara mig oskyldig.

»Men jag vill aldrig gå i den skolan mer,» sade jag.

»Nej, det skall du visst slippa,» sade min ömma moder. »Men jag skall gå dit. Och du skall också bli fri från all misstanke, om jag så skall vända upp och ner på hela verlden. Min snälle Johannes!» sade hon och smekte mig ömt.

Jag såg tydligt, huru barnen beundrade min moders gränslösa kärlek till mig. Hon stod här, modig som en Numidisk lejoninna, färdig att försvara sin afkomma emot hvilken fiende som helst.

»Har inte Johannes alltid varit snäll i skolan? frågade hon barnen.

»Jo,» svarade alla barnen i chorus.

Och så togo barnen afsked af mig och min moder. Aron och Abraham hviskade till mig, att jag gerna kunde komma till skolan igen följande morgon; de bedyrade med en ed, att de skulle fri mig, om det så vore mot tio sådana bofvar som Sven på Lyngen. Han skulle nog få sin belöning om morgonen, det lofvade de med hand och mun. För det skulle snart bli utrönt, hvem som varit kattungens baneman, menade Aron och visade fram strumpebandet.

Det första morgonen grydde, klädde min moder sig i sina bästa högtidskläder, kysste mig ömt till afsked och begaf sig bort till Persgård.

Då hon kom fram, var skolläran Hans Persson ännu icke uppstigen. Men min moder hade ej ro att invänta hans uppstigande, utan gick rakt in till honom i kammaren, der han låg. Hon frågade honom, huru han kunnat vara så grym och hota mig med stryk, till dess jag bekände mig hafva gjort något, som jag allsicke gjort. Hvad hade han för bevis på, att jag skulle hafva gjort det grymma dådet med kattungen, frågade hon.

Hans Persson blef ond öfver hennes häftiga tal och frågade, hvad hon hade för bevis på, att jag inte hade dränkt kattungen. Det utspann sig nu till en träta dem emellan, och de blefvo allt hetsigare, båda två. Hans Persson tog numera alls ingen reson, utan påstod slutligen i hetsigheten, att jag ovilkorligen var gerningsmannen. Han bad, att hon skulle gå och hemta mig in, medan han klädde på sig. Sedan skulle jag sjelf stå till svars för mitt brott.

Då han nu fick höra, att jag ej var med, blef han mycket vred, sprang upp ur sängen och slog i bordet med den enda hand, som han egde.

»Se der!» ropade han. »Pågen har dåligt samvete, derför torde han inte följa med hit.»

Min moder blef ännu häftigare uppretad öfver denna Hans Perssons oresonliga beskyllning. Hon hade ju sjelf lofvat mig att stanna hemma. Och så läste hon lagen för Hans Persson hela tiden, alltmedan han klädde sig, och det gjorde hon så grundligt, att han ej längre fick ett ord för sig.

Hon afbröts emellertid af ett högt stojande ute på gården. Då min moder och Hans Persson öppnat dörren för att efterforska anledningen till bullret, fingo de se Abraham och Aron komma framledandes med Sven på Lyngen. Den sistnämnde såg mycket skamsen och olycklig ut. Han hade tydligen fått dugtigt med stryk. Hans ena byxa var uppknippad högt öfver knät, så att man kunde se strumpan och strumpebandet.

»Här är den, som har dränkt källingen!» ropade barnen, då de fingo se min moders och Hans Perssons ansigten i dörröppningen.

Aron visade fram strumpebandet, som varit bundet om kattens hals, och mycket rigtigt – detta var maken till det, som Sven på Lyngen hade om benet. Nu knippade de upp den andra byxan på olycksfågeln, och då hade han endast ett gammalt säckband omkring det benet.

Min moder triumferade öfver Hans Persson, som nu måste blygas öfver sin häftighet emot henne och sin alltför löst grundade misstanke emot mig.

Han frågade nu Sven på Lyngen, om han tog sig på att han dränkt kattungen. Och denne, som såg sig bunden af klara bevis, vågade icke säga nej. Abrahams och Arons kraftiga grepp i hans armar manade honom också att hålla sig till sanningen.

Nu tror man väl, att Hans Persson skulle tagit till käppen och grundligt afskaffat den dubble brottslingen. Men det gjorde han ej. Han bad honom visserligen skämmas både öfver att hafva dränkt det arma djuret och

öfver att hafva sökt kasta skulden på en oskyldig skolkamrat. Men det blef också allt. Sedan befallde han Abraham och Aron att släppa honom lös. – Naturligtvis relegerade han på stående fot brottslingen, ty han tillsade honom att genast gå hem och aldrig mera visa sig uti Kröplinge skola. Men tänk, om det ej varit en förmögen och mäktig mans son, utan en gosse af fattiga föräldrar, då hade han förvisso fått sig ett annat respass!

Hans Persson bad sedan min moder om ursäkt för sin ogrundade misstanke på mig. Han hade aldrig kunnat tro ett barn om så mycken elakhet, som hvad han här sett prof på: att det gjorde en illgerning endast för att vältra skulden på ett annat, oskyldigt barn.

»Men hvarför gaf inte mäster honom ett bra kok stryk?» frågade min moder.

»Å,» sade Hans Persson, »det är bättre, att hans far agar honom».

»Ja, det tycker jag med: antingen det så är fattiga föräldrar eller rika, så är det allt bäst, om de få aga sina barn sjelf,» sade min ömma moder, med en fin anspelning på den myckna stryk, som jag hade fått lof om af Hans Persson.

Denne uppmanade nu min moder att låta mig komma tillbaka till skolan. Han hade alltid ansett mig som en snäll och dugtig pojke, som han hade heder af. Allting skulle nu vara glömdt. Min moder tog emellertid upp sin sedelbok och lemnade honom tio riksdaler för det besvär, han haft af mig, men bedyrade på samma gång, att jag aldrig mer skulle komma under hans ferla.

Hans Persson bugade sig för den frikostiga betalningen, men kom sig ej för med att ytterligare påyrka mitt återinträde i skolan.

Dermed var också min skolgång slut för den närmaste tiden. Jag satt numera hemma vid mitt sköna bord och läste flitigt i mina böcker, ja kanske flitigare, än om jag haft en lärare öfver mig. Och min moder gladde sig i sitt hjerta öfver min håg och sträfvan efter kunskaper.

(Inom parentes vill jag här nämna, att Aron och Abraham gjorde sig serskildt ärende bort till mig för att omtala, hur grundligt de genompryglat Sven på Lyngen, då de om morgonen ifrån ett bakhåll vid en stengärdesgård grepo honom på väg till skolan.)

Tiden gick nu sin jemna gång. Ingenting anmärkningsvärdt inträffade under veckor och månader. I vårt afskilda hem rådde stilla frid. Drängen, som min moder numera hade, var af en lugn och något trög natur; han arbetade, åt och sof, utan att göra sig några vidare, onödiga bekymmer, och var derföre alltid nöjd och belåten, hvartill han ock hade sina goda skäl, ty min moder var en god hus- och matmor.

Emellertid uppvaknade i min själ tankar, som egentligen skolläraren Hans Persson lockat till lif, ehuru de ej tagit sig bestämd form förr än nu, då jag satt här i min stilla frid och studerade. Hvarför hade icke han blifvit prost eller biskop? Emedan han icke fått tillfälle dertill! Det var ju hans egen åsigt om saken. Hvarför skulle icke äfven jag kunna bli prost eller biskop? Jag hade tiden för mig, ty jag var ju blott på mitt trettonde år. Således kunde ingenting dervidlag hindra, att jag vid mogen ålder blef i besittning af de kunskaper, som fordrades för dessa höga kall. Och min moder var ju efter ortens förhållanden ganska välbergad, så att hon väl hade tillfälle och råd att kosta på mig undervisning. (Jag tänkte ju väl, men barnsligt, emedan jag ej kunde hafva reda på, hvilka oerhörda studier, som fordrades för att blifva biskop, något som Hans Persson förvisso ej heller han reflekterat öfver, derom är jag fullt öfvertygad.)

Jag omtalade mina tankar och förmenanden för min kära moder, som blef mycket rörd häröfver. Hon slöt mig under tårar i sin famn samt sade i sin fromma hängifvenhet, att hon gerna ville kosta på mig, så att jag blef biskop, om hon så skulle offra allt, hvad hon egde. Och hon gladde sig redan i sitt sinne öfver att få se

sin dröm gå i fullbordan genom att få skåda mig såsom biskop i full skrud inviga prester och kyrkor. Hon omtalade, att hon sjelf varit med, när Glimminge nya kyrka invigdes, och att hon då sett biskopen, huru grant han var klädd i guld och sammet. Det var det herrligaste, hon hade sett i all sin tid. Tänk, om hennes ögon en gång skulle få skåda hennes egen son så grann och så hedrad och upphöjd!

Hon hade nu ingen lefvande ro, innan hon varit hos kyrkoherden Stålbom och talat med honom i detta vigtiga ärende. Hon lät derföre drängen hugga hufvudet af tvenne gamla hönor, som hon ville förära kyrkoherden, för att göra honom gynnsamt stämd för saken. Och så bad hon mig påtaga mina bästa kläder och iförde sig sjelf sin söndagsklädning, hvarpå hon och jag, med hönsen inknutna uti ett kläde, skyndsamt begåfvo oss på väg till prestgården.

Vi blefvo mycket väl emottagna af kyrkoherdefrun i köket, såväl för hönsens skull som för gammal bekantskap. Och då min moder framställde vår önskan att få tala med kyrkoherden i ett vigtigt ärende, gick frun sjelf in i hans studerkammare för att tillsäga honom derom. Hon kom snart tillbaka med hans tillåtelse, hvarpå vi, min moder och jag, genom sängkammaren fingo gå raka vägen in i kyrkoherdens studerkammare.

Jag glömmer aldrig, huru mitt hjerta klappade i bröstet, då jag nu nalkades den, som skulle afgöra, om jag borde taga detta vigtiga steg, nemligen att studera, såsom jag tänkte, till en af kyrkans högsta värdigheter. Och då jag trädde in i studerkammaren och fick se dessa hundratal af böcker, som på sina hyllor klädde alla rummets väggar, så tyckte jag, att de, på samma gång de vänligt vinkade mot mig, så tryckte de mig ned till jorden med sin väldiga tyngd. Men min moder hade ej tanke på något annat än på sitt vigtiga ärende.

Då vi helsat på kyrkoherden, och denne i sin tur tackat för skänken, som väl frun omtalat för honom, sporde han efter vårt ärende.

»Jo,» sade min moder, »vi ha kommit hit till kyrkoherden för att fråga, om han tror, att jag skall låta min Johannes studera till biskop.»

Jag tycker mig ännu se det skalkaktiga leende, som började spela på kyrkoherdens läppar, då han hörde denna min moders fråga.

»Mamma!» ropade han på frun. – »Här får du hjelpa till att råda,» sade han, då denna öppnade dörren för att efterhöra, hvad han önskade. »Lena på Krontorpet frågar efter min mening, om jag tror, att hon skall låta sin Johannes studera till biskop.»

Kyrkoherdefrun brast ut i ett klingande skratt, hvari äfven kyrkoherden instämde.

Min moder blef nästan stött öfver skrattet, och jag kände mig mycket orolig öfver att kanske hafva tillställt en dumhet.

Men min moder förlorade ej fattningen.

»Ja,» sade hon. »jag vet väl, att det är en fråga, som kan tåla att tänka på, och derför så har jag också velat ställa henne till kyrkoherden, för han är den ende, som kan ge oss ett rigtigt svar. Det är kanske mycket begärdt. Men jag har hört sägas, att sjelfve erkebiskop Wallin var bara en stackars vaktepojke, innan han kom i skola och fick studera, och då så tycker jag, att min Johannes kunde också få försöka sig, för jag vill gerna hjelpa honom fram, så länge jag någonsin orkar. Jag skall säga kyrkoherden, att det är någonting märkeligt med denne pojken, för han är god för att lära sig hvad som helst. Han läser och skrifver och räknar dag ut och dag in, så att en kan rent förgrufva sig öfver det. Och det märkeligaste af allt är, att det gick varsel före honom, innan han var född.»

Nu talade hon om sin dröm och hvad hon slutit sig till af densamma.

Kyrkoherden och hans fru, som härunder kommit helt och hållet in i rummet, åhörde min moders tal ömsom med ett leende, som någon gång växte till ett kväfdt skratt, ömsom med en nick af beundran och tillfredsställelse öfver hennes fromma och starka tro på min kallelse till något stort.

Då hon slutat tala, frågade kyrkoherden helt lugnt och vänligt:

»Går gossen kvar i Kröplinge skola ännu?»

»Nej,» sade min moder, »det är längesen jag tog honom derifrån.» Hvarpå hon omtalade de vidrigheter, jag der haft att utstå, och serskildt framhöll Sven på Lyngens skamliga beteende mot mig samt skolläraren Hans Perssons partiskhet.

Kyrkoherden rynkade härunder flera gånger sina ögonbryn och blef helt allvarlig.

»Stackars gossel» sade han, hvarpå han lofvade att hafva Sven på Lyngen i godt minne, hvilket kändes mycket ljuft för mig.

Sedan sade han:

»Mor Lenas tankar att få se sin Johannes som biskop, gå väl aldrig i fullbordan, trots drömmen och all den ömma kärlek och omsorg, mor Lena hyser för sitt enda barn. Jag vill ej ens tillråda, att han kastas in på den lärda banan, med alla de försakelser och frestelser, som der skulle möta honom. Väl tror jag, att han eger en begåfning, som kunde göra det möjligt för honom att komma fram; men för att blifva i tillfälle att studera fordras äfven medel, och för en lång och kostbar studiekurs förslå mor Lenas tillgångar ej mer än en droppe i hafvet. Mitt råd är derföre, att vi ställa allt förståndigt för honom, så att vi äro förvissade om, att både hans gåfvor och medel räcka väl fram till målet. Han kan ju bli folkskollärare.»

»Jaså, han skulle bli en sådan sjane, som Hans Persson, kanske!» utropade min moder, som tydligen ej gerna ville låta biskopstankarna fara, sedan hon nu en gång fått dem i sitt hufvud.

»Det var inte snällt sagdt af mor Lena,» tillrättavisade kyrkoherden henne. »Hans Persson är en både flitig och ärlig arbetare i sitt kall, fast hans begåfning och ringa utbildning kunde lemna mycket öfrigt att önska. Han har förvisso redligen sträfvat efter att bibringa Johannes allt, hvad han sjelf kan. Men det var ej min mening, att Johannes skulle blifva en andligen förkrympt, halfbildad skolmästare, såsom så många af den gamla stammen äro, tvärtom ville jag gerna se honom såsom en väl rustad och fullt bildad folkets lärare komma sin kärleksfulla moders dröm att gå i fullbordan, i det han blifver ett andeligt ljus ej blott för det lilla hemmet, utan för byn, ja, för hela hans födelsesocken. Dithän skola vi söka leda honom. Och då lofvar jag, att han skall få komma hit till mig två dagar i veckan för att under min ledning först utbildas till småskollärare. Sedan får han, då han hunnit föreskrifven ålder, begifva sig till Göteborgs seminarium för att der genomgå en fullständig skollärarekurs.»

»Ja, jag, stackare, förstår la inte hvilket, som är bäst. Du får välja sjelf,» sade min ömma moder, ännu kämpande med sina tankar på min biskopsvärdighet.

Jag var ju egentligen alltför barnslig för att kunna bestämma någonting, som rörde min framtid. Men jag hade ett stort förtroende och beundran för kyrkoherden Stålbom alltifrån den stunden, då han framför alla hedrade och uppmuntrade mig på husförhöret i Jutagård. Och derföre sade jag, att jag ville likasom kyrkoherden, hvarpå både min moder och jag hjerteligen tackade för hans löfte att gifva mig undervisning.

Så blef det beslutadt, att jag skulle egna mig åt folkskollärarens vigtiga kall. Biskopstankarna fingo fara. Men jag kan dock ej förneka, att de sedan mer än en gång inställt sig. Och det är ej godt att veta, huruvida jag gjorde rätt, då jag på kyrkoherdens inrådan öfvergaf den ingifvelse, jag fått; ty jag har sett många fattiga

ynglingar, mindre begåfvade än jag, sträfva sig fram till ganska höga, presterliga embeten. Men bäst det som sker, dermed får äfven jag trösta mig. Och jag har ju på det hela taget intet att beklaga mig öfver.

Då jag kom tillbaka till prestgården för att fråga kyrkoherden, hvilka läroböcker jag skulle köpa, sade han:

»Du skall slippa att köpa många dyra böcker, ty det vigtigaste, du har att studera för att rätt bereda dig till ditt blifvande kall som småskollärare, det är Böckernas Bok, den Heliga Skrift, all visdoms källa. Men dessutom får du skaffa dig Schartaus mindre katekes, till att börja med. Vår vanliga katekes och bibliska historien har du väl lärt dig i skolan,» sade han. »Och bibeln har du läst i ditt hem eller hur?»

Jo! Jag hade läst igenom bibeln tvenne gånger tillsammans med min moder, upplyste jag.

»Godt,» sade han, »kom då hit nästa måndag, vid tiotiden på dagen, så skall jag efterhöra, om du känner till de heliga böckerna. Och då skall du äfven hafva med dig en skrifbok, i hvilken du får uppteckna, hvad jag önskar, att du särskildt bör lägga på minnet.»

På måndagsmorgonen infann jag mig i mycket god tid, redan klockan 9 f. m., i prestgården och klockan precis 10 steg jag in till kyrkoherden och fick taga plats vid yttre ändan på bordet i hans studerkammare. Jag medförde min faders gamla bibel samt Schartaus lilla katekes, som min moder sjelf köpt i Falkenberg, äfvensom en väl inbunden skrifbok.

Kyrkoherdens första fråga gällde namnen på böckerna i det Nya Testamentet.

Dessa uppräknade jag nu i ordningsföljd, hvilket mycket behagade kyrkoherden. Men så hade jag också flitigt läst öfver dem hemma och på förhand beredt mig; jag hade till och med skrifvit upp dem gång på gång och hängt upp listan på väggen för att ständigt kunna hafva henne för ögonen.

Kyrkoherden frågade mig nu, hvilka som voro de heliga författarne till de olika böckerna, hvilket jag ock visste. Såsom författare till Ebreerbrefvet uppgaf jag då apostelen Paulus, hvilket han villigt godkände, ehuru jag ju sedermera hört uppgifvas, att meningarna härom äro skiljaktiga, i det att somliga anse Paulus, andra Lukas och andra slutligen en omvänd jude vid namn Philo såsom författare. Att evangelisten Lukas skrifvit Apostlagerningar visste jag bestämdt, hvilket också behagade honom.

Dermed ansåg han det vara nog för första gången och gaf mig nu lexor såväl i bibelkunskapen som i Schartaus mindre katekes.

På detta sätt fick jag så småningom genomgå ej blott de heliga böckernas namn och författare i det nya och det gamla testamentet till och med de apokryfiska, utan ock böckernas innehåll, hvarvid jag flitigt gjorde anteckningar efter kyrkoherdens diktamen. Särskildt fick jag lära mig utantill konungalängderna i Juda och Israel efter rikets delning. Och min fromma moder åhörde med hopknäppta händer och ögonen brinnande af beundran, huru jag som ett rinnande vatten uppläste Juda konungar, från Rehabeam till Zedekias, samt Israels konungar från Jerobeam till Hosea. Men hennes beundran hade inga gränser, då jag efter planscher, som kyrkoherden visat mig, kunde upprita hela Jerusalems tempel, både dess omgifningar och dess inre. Jag uppritade från omgifningarna brännoffersaltaret, som stod på östra sidan, rätt framför ingången, och tvättekaret, hvilket hvilade på tolf kopparoxar. Och sjelfva templet drog jag upp efter lineal och delade det i det heliga och det allraheligaste. Från det heliga kunde jag rita upp rökoffersaltaret, som stod i midten, och den sjuarmade ljusastaken på södra sidan och skådebrödsbordet på den norra. Från det allraheligaste framställde jag Förbundets ark med Nådastolen eller locket, som var af rent guld. Och jag genomgick för min moder, hvad som förvarades inuti lådan, nemligen Lagens taflor och en tid bortåt en kruka manna af den, som hade regnat ned af himmelen under Israels barns vandring genom öknen, äfvensom Aarons grönskande staf. De begge kerubim uppritade jag ock samt visade, huru de med sina vingar öfverskyggade

Förbundets ark.

Min ömma moder tog mig i famn och utropade:

»Hvarför kunde inte du bli biskop, som kan lära dig allt detta. Du har ju både ett nimme (härmed menade hon fattningsgåfva) och ett minne, som öfvergår allt mitt förstånd.»

Mina teckningar tog hon sjelf i förvar, hvarpå jag ej återsåg dem förr än nästa julafton, då hon låtit bysnickaren Johannes Olsson förfärdiga vackra rödbetsade ramar till dem och sätta dem under glas, och med stor högtidlighet hängde hon dem så upp på väggarna i stugan, till allmän fägnad för alla, som kommo in i vårt ringa hem. De voro visserligen barnsligt och ofullkomligt ritade, dessa taflor, men både för drängen och min ömma moder och för alla dessa enkla, fromma menniskor, som här togo dem i betraktande, voro de lika rörande, som om de varit verkliga konststycken.

Min moder hade till julen köpt mig en färglåda från staden. Och då ritade jag äfven upp den öfverste presten och målade honom med lysande färger samt gaf honom i gengäld åt min kära moder, hvilken sedan alltid begagnade honom såsom bokmärke.

Schartaus mindre katekes hade jag snart lärt mig utantill. Jag fick då gripa mig an med den större, och det dröjde ej länge, innan jag kunde äfven denna. Kyrkoherden uttryckte många gånger sitt välbehag öfver min flit och min förmåga att lära. För att pröfva mitt förstånd gaf han mig understundom grundfrågor, hvilka jag som oftast nöjaktigt besvarade.

Vissa timmar undervisade kyrkoherden mig äfven i välläsning och rättskrifning, och han korrigerade alltid mina anteckningar i kristendomskunskapen, hvilka jag derefter fick renskrifva. Jag hade isynnerhet mycket lätt för rättskrifning, emedan jag alltid tyckte mig se det tryckta ordet framför mig, och jag kunde snart tillämpa alla möjliga finesser vid stafningen. Åbergs lilla Svenska språklära fick jag samtidigt lära mig.

En dag väckte jag min älskade och vördnadsvärde lärares stora förundran genom något, som jag skrifvit i min anteckningsbok. Der stod på prydligt prent:

Pater noster, qui es in coelis! Sancteficetur nomen tuum! Adveniat regnum tuum!

Det var början af Fader vår på latin.

»Hvar i all verlden har du lärt dig detta?» sporde kyrkoherden och såg förvånad på mig.

Jag måste nu för honom berätta, huru jag, efter en större rengöring på prestgårdens vind, der många gamla böcker och papper förvarades, på sophögen funnit några blad af en bok, som väl ursprungligen varit en öfningsbok för gossar, hvilka skulle börja att läsa latin. Der stod bland annat detta latinska Fader vår, och någon gosse hade öfver de latinska orden skrifvit de svenska, hvarigenom jag kunde förstå, hvad det var.

Kyrkoherden frågade mig nu, om jag kunde läsa upp, hvad jag skrifvit. Och jag läste då upp hela Pater noster för honom så, som jag kunde det.

»Ja,» sade han då med ett godmodigt leende, »det var nog bra. Bokstäfverna har du läst rigtigt, men tonvigten, tonvigten, den skämmer du bort, min vän. Det låter, som om jag i stället för Johannes Persson vill säga Jóhannes Perssón. Bråka nu inte mera din hjerna med att lära dig några latinska böner, ty du kommer väl fram med att kunna dem på svenska. Bönens kraft ligger ej i bokstafven utan i andan. Det är visserligen vackert, att du är vetgirig, men håll dig till, hvad jag sätter dig före, så skall du hafva den bästa framgången.»

Jag kunde ej förstå, att kyrkoherden visade så litet intresse för min latin-håg, ty sanningen att säga, törstade

jag efter att lära mig mera af det ädla romarespråket, sedan jag nu af en händelse fått smak derpå. Men han fruktade kanske, att en uppmuntran från honom i detta fall möjligen skulle kunnat väcka mina biskopsfunderingar till nytt lif; ty latinet är ju för all högre lärdom hvad vattnet är för skeppet – sjelfva elementet, i hvilket det rör sig. Kyrkoherden hade en gång för alla bestämt min kurs och tålde nu ingen ändring deri. Jag var också honom lydig uti detta som uti allt och har sedan dess aldrig bråkat min hjerna med att studera latin. Dock har jag naturligtvis ej velat försumma att tillegna mig en och annan latinsk sentens såväl under min beröring med gymnasister i Göteborg som sedermera under umgänget med annat klassiskt bildadt folk, såsom t. ex. *Sat sapienti, Nomina sunt odiosa, Tres faciunt collegium, Sic transit gloria mundi, Sic itur ad astra,* för att ej tala om *Non plus ultra, Quatuor species* m. fl., hvilka så vesentligt ingå i den allmänna bildningen, att de äro nödvändiga att känna för hvar och en, som vill göra anspråk på att ega en sådan, på samma gång som de förhöja konversationens behag, i det de framkalla de obildades beundran och äfven de högt bildades aktning.

Min ömma moder, för hvilken jag mer än en gång måste läsa upp Fader vår på latin, åhörde det alltid med brinnande beundran. Och när jag då med min kraftigaste stämma uttalade slutorden:

»*in secula seculorum. Amen!*» då skakade hon på hufvudet och utbrast harmfullt:

»Och du skulle inte bli biskop, du, Johannes! Hm!»

O, du hulda moder, med det stora hjertat! För din tro, för ditt hopp och för din kärlek fans intet mål för högt för din älskade son!

Ändtligen kom den vintern, då jag tillsammans med socknens öfriga konfirmander skulle gå och bereda mig till min första nattvardsgång. Till min stora tillfredsställelse uppsköt min gamle vedersakare och jemnåring, Sven Jönsson på Lyngen, sin »läsning för presten» till det följande året, troligen på grund af bristande förberedelse. Vi hade emellertid alltsedan den stora katastrofen i Kröplinge skola undvikit och undveko alltjemt hvarandra.

Äfven under konfirmationstiden gaf kyrkoherden mig en lektion i veckan, ehuru han redan långt dessförinnan förklarat mig mer än väl rustad till att undervisa i småskola. Jag hade ock inhemtat allt, hvad vänlighet och intresse hos kyrkoherden och flit och god vilja hos mig sjelf förmådde åstadkomma, så att jag ej blyges för att säga, att jag ibland de andra konfirmanderna i andligt hänseende lyste såsom ett ljus. Ty då kyrkoherden någon gång rigtade en fråga till mig, var hon alltid af så svår beskaffenhet, att alla de andra barnen måste förundra sig öfver, att jag kunde besvara densamma.

Vid sjelfva konfirmationen i kyrkan uppehöll han sig emellertid med mig mer än med alla de andra tillsammantagna. Han ställde till mig frågor såväl i bibelkunskapen som uti Schartaus stora katekes, och på alla svarade jag till hans stora belåtenhet och till hela församlingens stora förundran och beundran klart och tydligt, som om jag läst i en bok. Min moder kunde af rörelse ej hålla sig upprät, utan sjönk ner i sin stol och gret glädjetårar öfver att ännu ytterligare se sin ljufva dröm gå uti fullbordan. Efter konfirmationen blefvo min moder och jag inbjudna till prestgården att spisa middag vid herrskapets eget bord, och kyrkoherden ställde då såväl till min ömma moder som till mig många prisande och uppmuntrande ord samt uppmanade mig att alltid stå fast vid mitt beslut att utveckla mig till en rättskaffens och duglig folkets lärare. Han önskade på samma gång, att de kunskapsfrön, som han hade utsått, hos mig måtte bära herrliga frukter. Och om jag stadigt bevarade och efterlefde den fromma tro, till hvilken jag vid denna konfirmation bekänt mig, och framhärdade i min barnsliga kärlek till min goda moder, så lofvade han mig framgång här på jorden och evig lycksalighet i lifvet efter detta.

Jag känner ännu i denna stund, huru mitt hjerta röres vid minnet af den ädle själasörjarens varmhjertade ord

och förmaningar. Och jag tyckte vid det ifrågavarande tillfället, att förr skulle solen kunna slockna, ja, himmel och jord förgås, än jag svika min fromma barnatro. Ja, förr skulle de fått taga mitt unga lif, än jag skulle kunnat förneka ett ord eller en bokstaf utaf hvad den ädle herden lärt mig att tro och bekänna. O, jag var så uppfyld af tacksamhet emot honom, att jag skulle ha velat fallit på knä inför honom och betäckt hans händer med mina kyssar. Min ömma moder gret, hon kunde ej finna ord för sina känslor och kunde af tacksamhet ej på länge släppa hans till afsked framräckta hand.

Snart fingo vi ytterligare bevis på kyrkoherdens trogna omsorg om mig. Det var naturligtvis ej utan afsigt, som han vid konfirmationen lät mig inför hela församlingen framlägga mina ovanliga kunskaper, ty på nästa kyrkostämma vände han sig till socknemännen med ett förslag, att församlingen borde taga tillfället i akt och försäkra sig om min verksamhet inom samhället genom att mot skälig ersättning anställa mig som tillförordnad skollärare, hvarvid han på det högsta berömde den flit och de kunskaper, jag ådagalagt under den tid, jag af honom åtnjutit undervisning, och på hvilka kunskaper de ju alla vid min konfirmation med egna öron hört de mest lysande prof. Församlingen var också straxt villig att antaga mig som lärare, och det enda, hvarom det nu, liksom alltid, uppstod någon disputation, var lönens storlek. Kyrkoherden ville, att den skulle bestämmas till 150 riksdaler om året, men församlingsborna mente, att jag vid så unga år gerna kunde låta mig nöja med 100 riksdaler. Efter en stunds meningsskiljaktighet och försvar för de olika meningarna, enades man dock genom att, som det heter, mötas på halfva vägen, hvarigenom min årslön bestämdes till 125 riksdaler för 8 månaders undervisningsskyldighet. Bönderna hafva alltid haft så svårt vid att förstå, att tanke- och förståndsarbete också är ett arbete, som förtjenar sin fulla lön. De uppfatta endast det grofva kroppsarbetet såsom fullt arbete, värdt sin fulla betalning, och vilja ej begripa, att den, som måste sitta på en stol i ett ofta kvaft och dåligt rum och undervisa dumma barn, i grund och botten sliter mera ondt än den, som får vistas i friska luften och der röra sina lemmar utan, vi få väl säga det, alltför stor tanke- och förståndsansträngning. O, *sancta simplicitas!* kan jag på latin utropa, men vill ej här inlåta mig på någon närmare beröring af detta för oss, folkets lärare, alltid så odelikata ämne.

Emellertid var jag således numera anstäld såsom skollärare i min födelsesocken, Glimminge, hvarom också kyrkoherden skriftligen underrättade mig. Vid min derpå följande tacksamhetsvisit hos honom erhöll jag mina instruktioner samt utarbetade tillsammans med honom ett schema.

Beata Henriksdotter ledde ännu undervisningen i Glimminge. Det hade ofta varit tal om att söka erhålla en examinerad lärare till socknen, men dels var det ännu ganska svårt att erhålla en sådan, på grund af den starka efterfrågan efter kompetenta lärarekrafter, dels voro bönderna till fullo belåtna med den undervisning, som lemnades, isynnerhet som den blef mycket billig. Prosten, dåvarande kyrkoherden, lät allt hafva sin gång. Ty den nödiga kristendomskunskapen fingo ju barnen ändock i skolan, och hvad som möjligen brast, bibringade han dem sjelf under den långa konfirmationsundervisningen. Och för folket tillämpade han alltid sin åsigt, att det, hvad verldslig vishet beträffade, lefde lyckligare med att känna för litet än för mycket. För mycket alstrar så lätt högmod och missnöje med sin lott. »Söker först efter Guds rike och dess rättfärdighet, så faller Eder allt detta till», upprepade han ofta i sina predikningar. Dock sträfvade han alltid efter att få en framstående folkets lärare efter sitt sinne, åt hvilken han tryggt kunde öfverlemna barnens uppfostran. Ämnet till en sådan ansåg han sig ju hafva funnit i mig och derföre hade han meddelat mig undervisning samt uppehöll framförallt platsen, till dess jag skulle kunna bli färdig att som fullärd öfvertaga det ansvarsfulla kallet. Jag fick nu börja från början, i det jag såsom oexaminerad, tillförordnad lärare delade arbetet med Beata Henriksdotter. Hon fick behålla de två östra, mindre befolkade rotarna, jag deremot skulle undervisa i de båda vestra, mest befolkade, der man hade de största anspråken.

Så började jag vid midsommartiden mitt arbete som lärare i Glimminge kyrkoby. Allt gick utmärkt. Jag fick beröm såväl af barnens föräldrar och barnen som af kyrkoherden, hvilken ofta bevistade mina lektioner samt gaf mig råd och anvisningar. Och i allt var hans vilja min lag. Jag kände mig så trygg och så stark under

hans mägtiga beskydd. Intet är lyckligare för en menniska än att allt ifrån begynnelsen lära sig att i allt vörda och lyda sin öfverhet.

Men dessa tre år, under hvilka jag nu tjenstgjorde såsom tillförordnad lärare i min födelsesocken, anser jag dock föga minnesvärda. Den ena dagen var den andra lik. Visserligen lärde jag mig härunder ej så litet af undervisningens svåra konst. Men då jag på den tiden ej studerat pedagogik och metodik, så gick ju det hela mera, om jag så får säga, obligatoriskt – det vill säga: det gick, som det gick, för det måste så gå.

För det, som blef öfver af min ringa lön, köpte jag mig böcker och studerade under lediga stunder både historia och geografi och naturlära på egen hand.

Men för min egentliga utveckling var denna tid ytterst betydelselös. Om jag såsom bild skulle vilja taga insektens utvecklingsstadier och tillämpa dem på mitt lif, så vore ju min barndom och mitt rastlösa arbete framåt i Hans Perssons skola och under kyrkoherdens ledning larvstadiet. Min tid såsom tillförordnad lärare kan jag i andligt hänseende kalla puppstadiet (mitt redbara arbete med att prenta in vett i stora och små, kloka och dumma Glimmingebarn vill jag dock icke hafva förringadt). Först då jag efter tre långa års väntan fick vända skolan och hela Glimminge ryggen för att begifva mig till Göteborgs seminarium och läsa på examen, först då kände jag puppskalet brista och vingarna spänna sig ut till flygt.

Jag öfverhoppar också utan samvetsförebråelse i denna min lefnadsteckning minnena af de små sorger och fröjder, som träffade mig under denna min upptid, äfvensom de små händelser, visserligen vid tillfället, då de inträffade, ej så ringaktade, hvilka någon gång afbröto enformigheten i mitt dåvarande lärarelif.

Ändtligen grydde emellertid den efterlängtade stund, då jag, med glada förhoppningar och friskt mod, stod färdig att en vacker dag i slutet af Augusti månad säga min ömma moder farväl och företaga den då i mitt tycke så långa färden till lärdomssätet i stiftsstaden Göteborg. Min alltid ömma moder hade utrymt sin egen blåmålade kista och i densamma inpackat allt, hvad nödigt var af sängkläder och linnepersedlar, näsdukar och halskappor samt en omgång nya svarta klädeskläder, till hvilka hon köpt tyget i staden Falkenberg (såsom resdrägt bar jag en förträfflig klädnad, till hvilken hon sjelf spunnit garnet och väft tyget.) Hon hade formligen proppat en större säck med det bästa, som fans uti visthuset: fläsk, fårbogar, ost och brödkakor. En större bytta med smör, flera tjärn, som det heter, stod där också med sitt handtag och väntade på att bli lyftad upp i vagnen. Hvad penningar beträffar, så hade hon uppsagt etthundrade riksdaler, som hon hade utlånade hos Nils i Korshult, och en sådan summa som dessa etthundrade riksdaler vågade jag ej hafva i min portemonnä, utan min ömma moder hade insytt dem på insidan af västen i en särskild ficka, sa att de ej kunde åtkommas med mindre, än att fickan frånsprättes. Det var för att skydda dem mot tjufvar och banditer! O, du ömma moder, som hade så liten reda på de fredliga förhållanden, som råda i vårt gamla, ärorika Sveriges landamären! Intet uppträda några bofvar på den lugna vägen mellan Glimminge och Göteborg! De nödiga respenningarna voro aflagda i min portemonnä, och ett litet särskildt matknyte med min älsklingsrätt, våfflor med smör emellan, hade hon stoppat i min ytterrocksficka; ty jag hade nu fått min första ytterrock, för att värdigt kunna uppträda i det stolta Göteborg, hvilket jag då i andanom betraktade som en af de förnämsta städer i verlden.

Jag hade vid afskedet från min högt vördade lärare och välgörare prosten Stålbom (han hade nyligen af stiftets biskop blifvit utnämnd till denna högre värdighet) erhållit hans lyckönskningar och välsignelse till mitt värf. Nu medan Jöns i Larsgård från Glimminge kyrkoby, hvilken åtagit sig att skjutsa mig till Varberg, höll på med att pålasta och fastsurra mitt bagage, tog min ömma moder mig i famn och välsignade mig.

»Jag vet, att du alltid skall hafva Gud för ögonen,» sade hon, badande i tårar. »Gud välsigne dig, min käre son, och lede dig på rätta vägar! Kommer du i frestelse och bedröfvelse, så tänk alltid på, att du har mig, som ständigt ber till Gud för din välgång och ständigt vill arbeta för dig. Gud vare med dig, min ende, käre

son!»

Dessa voro min ömma moders afskedsord. O, jag glömmer dem aldrig! De hafva stått i eldskrift framför mig i såväl medgångens som motgångens stunder, och med dem i minne har jag trygg stigit upp och trygg lagt mig att sofva.

Emellertid var allting färdigt för afresan. Jag steg upp i vagnen och räckte ännu en gång min hand till tack åt min kära moder. Jöns smackade och slog till hästen med hårsnärten, och så satte sig åkdonet i gång. Men så länge jag kunde se min moder, vinkade hon med förklädet åt mig, alltemellanåt med detsamma aftorkande sina tårar. Skilsmessan var ju så bitter för oss båda, som aldrig förut varit åtskilda. Jag vinkade med mössan tag på tag, med all makt och dock förgäfves sökande återhålla mina tårar, för att ej Jöns i Larsgård skulle märka någon klenmodighet hos mig.

Jöns piskade gladeligen på sin Brunte, så att vi uti god tid hunno fram till staden Varberg, hvilken för mig syntes långt större och herrligare än den enda stad, jag förut sett, nemligen Falkenberg.

Enligt min moders tillsägelse bjöd jag Jöns in på gästgifvaregården och reqvirerade in en bränvinsgök till honom och en kopp kaffe till mig, allt medan vi inväntade ångbåtens ankomst. Men då Jöns druckit ut denna gök, begärde han sjelf in en romgök, hvilket nästan förargade mig, ty det var likasom en kritik på min spendering. Min ömma moder hade visst aldrig tänkt sig något dylikt, ty Jöns hade alltid visat det mildaste och tacknämligaste ansigte, då han af min moder blef inbjuden på en vanlig bränvinsgök.

Jag sväljde dock förtreten och lät Jöns sjelf betala sin romgök, hvarpå jag hade honom till att skjutsa mig ner till hamnen och tackade honom sedan artigt för skjutsen, hvilken ju min moder likafullt skulle betala.

Vi hunno ned, just som det då i mitt tycke så väldiga ångfartyget (jag hade då ej förut sett något sådant) lade till vid bryggan. Jag skulle således på detta plöja Kattegatts vågor.

Jag måste sjelf föra mina saker ombord, ty Jöns vågade ej släppa hästen, hvilken var lika rädd för den plaskande ångdraken, som jag var förtjust i densamme.

Då all af- och inlastning var ombesörjd, drogos landgångarna in, och fartyget vände ut till sjös. Jag viftade med mössan åt Jöns, som jag vid afskedet bedt framföra många helsningar till min kära moder. Och han tog, enligt bönders sed, till mösskärmen gång på gång åt mig.

Der fans så mycket nytt för mig att betrakta ombord på ångfartyget, att hela mitt sinne fängslades deraf. Jag såg på, huru ångmaskinen arbetade, och var till och med nere i trappan till salongen och tog dess lyx och elegans i betraktande.

Då jag åter kom upp på däck, vände sig mina blickar mot landet, det kära Halländska landet, som låg der i öster, och min fosterlandskärlek slog ut i full blom, hvarföre jag ock tog fram min annotationsbok för att gifva mina känslor luft i ett poem till gamla Halland.

O, Halland, sköna land, af Katt'gatts våg befuktadt,
Af Södra Sverges sol med ymnighet befruktadt!
På dina hedars sand, i dina rika dalar
Om idoghet allstäd's den brutna tegen talar.
Der träden prydda stå med sina gyllne frukter,
Der elfvar ringla sig mot hafvets blanka bugter,
Der forsars vreda brus med vestans susning blandas,
Der är så vänt att bo, der är så fritt att andas.
Och kärlek, trofasthet i hyddorna regerar,

Der folket med all flit sitt välstånd jemt förmerar.
På dina vida fält du, Halland, gömmer minnen,
Som ständigt lefva må i dina söners sinnen.
Väl röjer odlarn bort rätt många bautastenar,
Fast Svea Rikes lag all rätt dertill förmenar.

Men sagan lefva skall, fast minnesmärket ramlat,
Om den, som kring sitt namn bedrifter hafver samlat.
O, Halland, sköna land, du Göta rikes smycke,
Du är det bästa land, som fins, uti mitt tycke.
Visst var du länge skildt från modren af naturen,
Vår gamla Svea, ty din tro var Dana svuren;
Men då du blifvit Svenskt, ditt sinne Svenskt har blifvit
Och för det huld, du fått, har du din kärlek gifvit.
Och nu du hvilar ljuft i hulda modersfamnen,
Och bidar ödet tryggt, som skeppet uti hamnen.
O, Halland, du mitt land! Jag är din son, din vän,
Som far ifrån dig bort, men längtar hem igen.

Så ungefär lydde, redan från början, min fosterländska dikt, ehuru jag ej vill neka till, att jag sedermera något förbättrat och förskönat densamma. Under inspirationen märkte jag ej, att fartyget vid den tilltagande blåsten börjat rulla något. Men då inspirationen var slut, märkte jag alltför väl detta förhållande. Ty jag började känna ett svårt illamående och måste snart åt den falska Ran offra såväl frukosten från hemmet som det i Varberg intagna kaffet. Blåsten och rullningen tilltogo allt mer och mer, mitt illamående likaså. Jag orkade till slut ej längre att hänga öfver relingen, utan måste krypa ner och lägga mig på en trosshög å däcket, hvarest jag vred mig under de oerhördaste qval, understundom önskande mig döden för att få ett slut på detta outhärdliga lidande. Aldrig har jag känt mig så hjälplös, ja så liten, som vid dessa marter, hvilka sjösjukan pålade mig under min första sjöresa.

Ändtligen kände jag en lättnad i mitt elände – vi hade kommit in i Göteborgs skärgård. Jag kunde åter resa mig upp och taga den yttre verlden i betraktande. Åsynen af dessa kala klippor och skär, med en och annan liten stuga, anslog mitt för naturens egendomligheter öppna sinne. Af hafvet, det stora öppna, blåa hafvet, de gamla vikingarnes tummelplats, som jag så mycket gladt mig åt att få befara, hade jag endast ett i allo obehagligt minne.

Snart såg jag Elfsborgs gråa fästning, som kostat vårt gamla Sverige så många penningar i lösen[5], resa sig på sin klippa. Fästningen gjorde på mig ett storartadt och ointagligt intryck, alldenstund jag då ej visste om, att hon redan var degraderad till ett simpelt fängelse, till följe af förbättringen af nutidens kanoner.

Straxt vid Göta Elfs mynning lågo tvenne väldiga segelfartyg, som, enligt en besättningskarls upplysning, voro Amerikanska klipperskepp och hvilka genom sin oerhörda storlek tilldrogo sig min uppmärksamhet. Aldrig hade jag kunnat tänka mig, att det fans så stora skepp. Sjelfva Noaks ark, forntidens berömdaste fartyg, som, enligt skriftens vittnesbörd, uti sig kunde inhysa Noak och hela hans hus och af allehanda fänad ju sju och sju, mankön och qvinkön, men af oren fänad ju ett par, mankön och qvinkön, sammalunda af foglarna under himmelen ju sju och sju, mankön och qvinkön, och tryhundrade alnar var längden, femtio alnar bredden och trettio alnar höjden, jag trodde förvisso, att hon i all sin berömliga storlek näppeligen skulle kunnat täfla med ett af dessa.

Så vände vi upp i Göta Elf. Det var en storartad syn att skåda alla fartygen, som lågo förankrade utefter stränderna, och dessa stränder med sina hus, kyrkor och brädgårdar. Ju högre upp man kom, desto sällsyntare blefvo de sistnämnda och desto talrikare de förra, och då vi kommo in i sjelfva hamnen, låg staden der på högra sidan i hela sin herrlighet, med kyrkor och torn och stolta palats, och på venstra sidan stod röken högt upp ur Lindholmens väldiga skorstenar.

Slutligen lade ångbåten intill vid Tullhuset, och jag tänkte nu att genast föra mina tillhörigheter i land. Men då kommo tullbetjenterna och foro ganska ovarligt fram såväl i kistan som i säcken, så att den behagliga ordning, som min moder vid inpackningen med så mycken omsorg iakttagit, på det grymmaste blef rubbad. O, I publikaner! Icke såg väl jag ut som någon lurendrejare! I skaffaden mig mycket besvär med att ordna mina saker igen, men så fingen I också lång näsa för allt edert besvär.

S. k. bärare kommo ombord och hjelpte passagerarne med deras resgods. Men till mig kommo tvenne dåligt klädda karlar, s. k. sjåare, och erbjödo sig att föra mina saker till mitt logis, på hvilket min ädle välgörare, kyrkoherden, skaffat mig anvisning. Och som jag trodde, att dessa trashankar skulle blifva billigare än de snyggt klädda bärarne, lät jag dem taga mina tillhörigheter om hand, utan tanke på, att jag borde ackordera om priset med dylika, såsom jag snart fick erfara, ganska oförskämda personer.

De lastade mina saker på en kärra, och så begåfvo vi oss enligt adressen till huset n:r 48 Sillgatan, der min blifvande värdinna, madam Andersson, bodde uti 3:dje våningen inpå gården. Denna tog mycket fryntligt emot mig och yttrade endast vänliga ord, till dess att sjåarne skulle hafva sin betalning, då hon blef högst förgrymmad öfver deras oförsynta anspråk, ty de begärde nemligen 1 riksdaler och 50 öre för sitt besvär. Hon bad dem blygas öfver att vilja skinna en fattig studerande yngling från landet och oqvädade dem så grundligt, att jag ej skulle velat emottagit alla hennes bannor och speglosor för fem gånger den summa, som sjåarne fordrade. De sökte visserligen gifva henne svar på tal, men hon var dem alltför öfverlägsen i tungans bruk. Och jag intogs af en med fruktan blandad beundran öfver hennes otroliga slagfärdighet. Men någon afprutning på bärarelönen utverkade hon dock ej, utan i stället tyckte sjåarne, att de borde snarare hafva mera, efter allt det ovett som de fått emottaga. Jag gaf dem nu, hvad de begärt, och såg med lättnad och glädje deras försvinnande i trappgången. Men så länge man kunde höra ljudet af deras steg, fortsatte madamen med sina pepprade komplimanger till dem. Och jag gjorde högt det löftet att aldrig mera anlita några sjåare.

Sedan madamen sålunda låtit sin förargelses åskväder urladda sig, blef hon åter idel solsken och hjelpte mig att ordna mina böcker och saker i det lilla rummet, som nu skulle blifva min studerkammare. Hon omtalade, att här hade bott seminarister, stundom en, stundom två tillsammans, under en lång följd af år. Somliga hade varit snälla och flitiga, andra hade rustat och varit lata, men hon uttalade sin förhoppning om, att jag tillhörde det förra slaget, då jag blifvit rekommenderad af sjelfve kyrkoherden hemma i socknen. Hon sade rent ut sin mening, att jag såg mycket hygglig ut, något som ju alltid måste glädja mig. Derefter bjöd hon mig på kaffe och skorpor, hvilket smakade förträffligt efter resans ansträngningar och sjösjukans marter.

Jag hade nu god tid på mig att bese den stora staden, med allt det för mig nya, som den erbjöd, ty jag hade kommit dit två dagar innan terminen började. Under min vandring genom gatorna iakttog jag en och annan yngling, som med samma nyfikenhet som jag sjelf, tog allting, både sevärdt och icke sevärdt, i betraktande, och jag misstänkte genast, att det var blifvande kamrater, som jag här hade framför mig.

Serskildt vill jag omtala en bekantskap, som jag gjorde. Då jag dagen före inträdesexamen vandrade Stampgatan ut för att bese kyrkogården, så stod der en yngling och kikade oaflåtet in genom staketet till en liten gård. Jag undrade mycket öfver, hvad det var, som så kunde fängsla hans intresse, hvarföre jag till slut gaf efter för min nyfikenhet samt gick dit fram till honom och såg igenom staketet, äfven jag. Och hvad tror man väl, att jag fick se? Jo, der fans en liten svinstia och i denna en halfvuxen gris, som makligt utsträckt i

bosset med lätta grymtningar gaf sitt välbefinnande till känna. Jag visste ju ej, hvilka de känslor voro, som drogo ynglingen till ett så långvarigt och uppmärksamt betraktande af detta i och för sig sjelft allsicke märkvärdiga djur. Var det månne förvåning öfver att se ett svin lefva och frodas midt inne i det stolta Göteborg? Eller, för att gå djupare – väckte kanske denna varelses lyckliga sorglöshet i ynglingens bröst en naturlig känsla af afund, då han betänkte de svåra pröfningar, som följande dag förestodo honom sjelf vid inträdesexamen på seminarium? Min sista förmodan befans vara den rigtiga. Ty då ynglingen till slut uppmärksammade min närvaro, utbrast han med en suck:

»Den är lycklig, den!» och pekade på grisen.

Jag kunde ej annat än bejaka detta, hvarpå vi kommo i samspråk och gjorde sällskap med hvarandra.

Under vår vandring på kyrkogården, med dess herrliga träd och dyrbara grafvårdar, meddelade han mig sina bekymmer. Jag hade, som sagdt, förmodat rätt, ty äfven han tänkte söka inträde på seminarium; men alldenstund han haft litet tillfälle att bereda sig dertill, kände han en stor oro och bäfvan öfver de förestående profven, hvarföre han ock till rektorn uppsatt en bevekande skrift, utgörande på samma gång ansökan och lefnadsteckning, hvilken han nu förtroendefullt visade mig. Vi satte oss på en sten, och så fick jag läsa denna handling, som visserligen var uppfyld af ortografiska bockar, men som det oaktadt vittnade om både känsla och ett godt förstånd att använda denna känsla för att inverka på rektorn vid seminarium. Jag vill här inflicka detta märkliga aktstycke sådant, som jag förvarar det i original.

»Jag är en fattig yngling,
har inte hus ej eller hem.
Min moder lade sig till ro,
hon ville helst i grafven bo. »

Det svåraste af alla mina pröfningar, var den då döden ryckte henne bort. Hon dog i sin lefnads vår vid 24 års ålder, hennes död var ett åskslag, som till och med skulle kunnat träffat min fars föga känsliga hjerta. Mig förkrossade det. Jag föreföl mig sjelf som en båt, utkastad på det vilda hafvet utan styre eller någon, som kunde förmå föra den till hamnen. Jag hadde bedragit mig. Engelen hade då hon lyftade vingarne och flyktades från jordelifvet, lemnat mig tvänne räddande elementer, som skulle hindra mig ifrån att förgås. Det ena var minnet af henne, som lik en ledstjerna skulle följa genom lifvet, det andra var min fosterfader, som genom återhållande af allt det goda, som min moder velat verka för min högre utveckling, ständikt höll tillbaka utbrottet af mina lidelser. Min fosterfader var icke som min moder det är sant och lika sant är, att han icke öfver skäl och hjerta kunnat utöfva detta poetiska och alsmägtiga inflytande som denna. Men han egde så många och utmärkta egenskaper, att han måste blifva en oskattbar vän. Hans klara förstånd, som aldrig tog miste om rätt och orätt hans säkra omdömen och kärlek till pligt och hederskänsla, gjorde att man med vördnad lydde hans råd och med saknad och tillgifvenhet tänkte på honom, då man icke hör den varnande rösten. Så gingo år efter år med ett oafbrutet arbete och försakelse; men van som jag var, vid arbete, allt sedan mitt 8:de år, var detta för mig icke något tryckande tvång, utan något som blifvit införlifvat med min tillvaro.

Uppvuxen i fattigdom, hyste jag då icke några önskningar, som gingo högre än de kunde förverkligas; och att jag var ovan vid medgång och deltagande, gjorde att de minsta gåfvor deraf blefvo för mig stora skatter, för hvilka jag kände mig serdeles tacksam. Jag hade likväl ett utaf dessa lyckliga lynnen, som under alla lifvets skeften bibehålla en sådan friskhet att de tyckas komma ifrån en inre solstråle, som icke utsläckes af någon nöd eller något elände. Barnahjertats tro, hopp och förtröstan gjorde sorg och lidande för mig endast till öfvergående moln hvilka kärlekens sol undanträngde.

Men så kommo år, då jag började inse, att min dåvarande stälning ej var något att bygga på för framtiden.

Jag kände, att det var något i sjelen som fordrade näring; men hvad var det? Jo, det var trängtan efter kunskaper.

Men för mig, en fattig arbetare, hur och på hvad sätt skulle detta tillgå? Jo genom arbete och försakelse.

Att arbeta, då man har en stark kropp då man är ung och frisk, utgör en glädje; men att arbeta då man är sjuk, då krafterna äro försvagade, då man känner sig färdig att digna under börda, det är något helt annat, och likväl hur månge få icke för att undgå att dö af svält tvina bort under ett föga lönande arbete.

Med denna föresats begaf jag mig från hemmet, fastän med mycken klen kassa, för att bryta mig en ny lefnadsbana, nemligen att söka in i Göteborgs seminarium och att sedan gå der ifrån som en skicklig skollärare. Med detta beslut ankom jag till Göteborg utan att jag der egde några vänner eller medförde något annatt än mitt goda betyg, och mitt fasta beslut att bryta mig en ny lefnadsbana. Om jag än skulle kämpa mig fram tum för tum så skulle jag framåt, om Gud ville bevara hälsa och välstånd. Och jag gjorde mitt inträde i det förfärliga Göteborg, der så mongen förgos i elände, och så mången försvunit från de lefvandes antal, utan att man saknat dem mera än det damkorn som försvinner i rymden. Jag kände mig på en gång berusad och häpen, då jag befann mig på dessa gator hvilka bölja af en oräknelig menniskomassa, omgifven af detta buller och sorl som är oskiljaktigt från en större stad, och som är bedöfvande, då man befinner sig i den största af Sveriges handelsstäder.

Tanken på, huru obetydlig jag i sjelfva verket var trängde sig på mig; och då jag första aftonen gick till hvila bemäktigades jag af en känsla af öfvergefvenhet, som jag alldrig för har ärfarit men jag somnade med en bön till den högste om hjelp och bistånd i detta mitt nya företag. Och under den tid, som har förflutit har jag fört ett enslikt lif och ofta haft litet att äta; men mina böcker har varit min mat och dryck och mitt sälskap, om jag så får utrycka mig när brist och tvifvel har kommit utpå vet jag i sannig icke hvad jag skulle hafva tagit mig för om jag icke haft löftena i dessa böcker till mitt stöd och bistånd. Om jag ändå kunde komma på seminariet så vore det ändå en hugnad för mig; men jag får lemna allt till förtröstan på Gud, förty Guds hjerta klappar lika varmt för den menniskan som bär de trasslitne tiggarekläderna så ock för de som bär den guldbroderade hofdräkten. Det är icke alltid bäst att sitta i sådana salar der beväpnade men gå och påstå för salsdörarna ty vinnstötarne kännas mest upå höjderna.

Carl Ludvig Pettersson.»

Han frågade nu, hvad jag tyckte om denna hans ansökan. Jag svarade honom öppet och ärligt, att jag ansåge rektorn hafva ett hjerta af sten, om han ej toge intryck af dess rörande innehåll; men på samma gång påpekade jag, att de svåra staffel m. m., hvaraf den var uppfyld, kanske skulle inverka menligt vid bedömandet af hans kunskaper och lämplighet att vinna inträde på seminarium. Han försvarade sig med, att han ej varit i tillfälle att få lära sig bättre uti rättskrifning och att han ju följt gifna föreskrifter, då han egenhändigt uppsatt och skrifvit sin inträdesansökan. Jag kunde ej annat än gifva honom rätt härutinnan. Men när jag nu med honom genomgick och förklarade de gröfsta staffelen, började hans sjelfförtroende, hvilket jag både då och sedermera fann vara mycket stort, att vackla. Omsider föreslog han sjelf, att jag skulle hjelpa honom med att rätta de värsta bockarna, hvarpå han skulle skrifva om det hela, för hvilket arbete han dock grufvade sig, emedan han redan förut nedlagt en otrolig omsorg och tid på denna uppsats. Jag lofvade honom min hjelp och ansåg mig dermed ej begå något svårare fusk emot seminarium, enär jag trodde, att det väl för denne yngling under sjelfva examensprofven skulle beredas mer än tillräckligt tillfälle att visa sina kunskaper eller brister. Vi förfogade oss således hem till min bostad och grepo genast verket an. Detta arbete upptog hela vår eftermiddag; men före aftonen hade han sin ansökan färdig, skrifven på ett större snyggt postpappersark och befriad från de flesta grofva felen. Alldeles felfri ville han ej hafva den, utan han bevarade med flit ett par mindre vesentliga bockar, tydligen i akt och mening att derigenom aflägsna alla misstankar om fusk. Jag fann härutaf, att jag hade att göra med en ganska klok och »fiffig»

yngling, hvilket äfven sedermera bekräftades. Han härstammade också ifrån det s. k. »Knalledonien» eller Kinds härad i Vestergötland. Hvad hans handstil beträffar, så var den, oaktadt hans ringa öfning, ganska bra, ehuru den ej egentligen kunde kallas för vacker.

Sedan ansökningshandlingen sålunda var i ordning, började Pettersson tala om mera materiella saker. Och slutligen omnämnde han, att han på hela dagen ej förtärt annat än en skorpa. Som jag af hans ansökningshandling misstänkte, att denna fasta ej var frivillig, utan fastmera beroende på penningbrist, frågade jag honom om han ville hålla tillgodo med en enkel måltid af de förråd, som min moder medskickat. Han tackade för anbudet och började så i rörande ordalag tala om, hvilken välsignelse det var att hafva en öm moder i lifvet, något som ju måste varmt tilltala mig, som sjelf var nog lycklig att ega en sådan. Jag tillsade madam Andersson att duka fram utaf min mat, hvarpå vi båda med frisk aptit läto oss den väl smaka. Ja, det var nästan med förundran jag åskådade Petterssons aptit. Den ena väldiga smörgåsen efter den andra, beledsagad af stora skifvor fläsk och torkadt fårkött, försvann med strykande fart uti hans mun. Han tuggade och sväljde som en maskin. Men jag gladde mig i hjertat öfver att kunna stilla min fattige kamrats hunger. Ej anade jag då, att denne arme yngling, som nu fråssade och njöt af den enklaste landtliga spis, en gång som man skulle rata ostronen och klaga då champagnen på stadens förnämsta värdshus. Men vi böra ej gå händelserna i förväg. Jag skulle uti dessa mina egna memoarer ej så länge uppehållit mig vid en främmande ynglings första framträdande i Göteborg, om icke just denne visat, huru långt en person, utan något nämnvärdt kunskapsförråd eller bildning, blott genom energi och förslagenhet kan tränga sig fram i ett stort samhälle, blott han råkar att komma in på sin rätta bana.

Då vi ändtligen slutat måltiden, öfverenskommo vi att följande morgon samtidigt infinna oss på seminarium för att inlemna våra ansökningshandlingar, hvarefter. Pettersson förfogade sig hem till sitt logis för att hvila.

Jag sjelf fick ej på länge någon sömn i ögonen under den natten, ty jag förmådde ej att slita mina tankar ifrån Petterssons långa och delvis väl affattade ansökan. Kunde icke äfven jag visa för seminariets rektor, att jag sjelf var mägtig att skrifva en ännu förträffligare sådan. Jag hade ju min aflidne käre fader att tala om och så min ömma moder, som i sin kärlek ville offra allt för att bereda mig väg till kunskaper och lärdom, och slutligen kunde jag ju hänvisa till min ädle välgörare, prostens vänliga och oförtrutna arbete och intresse för min utveckling till en skicklig och värdig folkets lärare. Men då jag nu ej längre var i tillfälle att träffa den sistnämnde för att inhemta hans råd i denna angelägenhet, beslöt jag, ehuru med svidande hjerta, att låta mig nöja med de enkla ordalag, i hvilka jag redan affattat min inträdesansökan, och i förvissningen om, att jag i alla händelser skulle blifva i tillfälle att ådagalägga mina kunskaper och anlag, insomnade jag tryggt.

Följande morgon möttes jag och Pettersson på utsatt klockslag utanför seminarium, som på denna tid var inrymdt i huset n:r 68 Drottninggatan. Vi sökte upp rektors mottagningsrum för att aflemna våra ansökningshandlingar. Rektorn, en till utseendet mycket barsk herre, emottog först Petterssons papper. Då han genomögnat dem, utbrast han i det han otålig kastade ifrån sig den vidlyftiga ansökan:

»Hm, hvad är det der för någonting!»

Jag sände en suck af tacksamhet till den Högste, för det jag ej låtit mig förledas till att sjelf onödigtvis blotta mina ömma känslor.

Då jag nu fick framlemna min egen enkelt affattade ansökan till honom, såg jag ett drag af välbehag spela i hans ansigte, under det han genomläste densamma.

»Det der har du väl inte skrifvit sjelf – dertill är stilen för vacker,» sade han och såg pröfvande genom glasögonen på mig.

»Jo, det har jag visst,» svarade jag, rodnande af förtjusning öfver det beröm, som ju låg redan i hans

tvifvelsamma fråga.

»Jaså, jaså,» sade han då. »Ja, vi få väl se, hur du bär dig åt, när examen börjar. – Den tar sin början klockan 10. Då skolen I hafva bläck, penna och papper med eder,» tillade han ganska sträft.

Sedan vi nedkommit på gatan, sällade vi oss till de öfriga inträdessökande, som skockat sig på den öppna platsen vid Vallgrafven, midtemot Trädgårdsföreningen, der Drottninggatan mynnar ut på Stora Nygatan. Jag igenkände nu i flera af dessa ynglingar desamme, hvilka jag förut lagt märke till ute i staden och misstänkt som blifvande medtäflare vid inträdesexamen.

Det rådde just ingen gladare stämning i denna ynglingaflock; ty vi visste alla, att det fans långt flera inträdessökande än platser vid läroanstalten (enligt hvad vi senare fingo veta, förhöllo sig de förras antal till de senares som 90 till 30). Alla sågo fundersamma ut och blickade misstänksamt på hvarandra såsom rivaler – de pröfvade hvarandra med ögonen, och det syntes tydligt, huru de tänkte för hvar och en: »Der har jag en öfverdängare!» eller »Der har jag en struntkarl!» »Går han iföre mig?» eller »Går jag iföre honom?» Ingen presentation kom ifråga bland dessa okonstlade landets söner, af hvilka somliga buro enkla bondkläder och mössor, andra åter något finare kläder samt strå- eller till och med filthattar, hvilka sistnämnda togo sig mycket förnämligt ut. En och annnan hade äfven lagt sig till med glasögon för att se så lärd ut som möjligt.

Emellertid led det emot klockan 10, och vi infunno oss alla med våra skrifdon i den största salen, som seminarium då för tiden disponerade, hvarefter vi af rektor blefvo uppropade i den ordning vi anmält oss. Jag kom således att blifva den siste.

Derpå började examen. Första delen deraf bestod uti skrifning efter diktamen. Den äldste adjunkten dikterade för oss ett stycke om den Arabiske hästen, som lydde sålunda:

»Den Arabiske hästen utmärker sig genom ett vackert hufvud med spetsiga öron, muskelstarka men fint bildade lemmar, en smärt icke stor kropp och stora lifliga ögon, hvilka, liksom hundens, förråda denna klokhet, hvilken alstras af den ständiga sammanvaron med husbonden och hans familj, hvilkas måltid han till och med vanligen plägar dela. Man låter honom liksom en hund springa fritt omkring; en annan gång ställer man honom på vakt framför tältet. Under alla årstider lemnas han utan skydd för väderleken och han fodras sparsamt i jemförelse med sina europeiska stamförvandter. Efter solnedgången erhåller han i somliga trakter hirs (ett slags korn), i andra kamelmjölk eller en gröt af dadlar och vatten, som blandas med torr klöfver eller andra örter. Men förestår en serdeles ansträngning, så gifver man honom äfven något kött, rått eller kokadt.»

Jag har fullständigt annoterat detta rättskrifnings- eller, som det här hette, rättstafningsprof, alldenstund jag dermed ville visa, hvilka måttliga fordringar, som seminariets lärare i detta ämne hade på de ofta föga utvecklade inträdessökandena. Ej var detta något att jemföra med de svåra öfningar, hvilka jag flera år förut med heder genomgått. Jag erinrar mig till ett exempel, hvad prosten, dåvarande kyrkoherden, dikterade redan en af de första gånger, då jag af honom åtnjöt ledning i rättskrifningens villosamma labyrinth, der den ena regeln förefaller oss underbarare än den andra och undantag esomoftast höra till regeln. Men hvad som är gilladt och stadfäst såsom rätt, det skall också vara rätt. Kyrkoherdens stilöfning lydde på följande sätt:

»Just som ljuset tändes i tjället, gick Julius ner till den sköna insjön för att njuta af nöjet att ljustra gäddor i den ljufliga, ljumma Juninatten. Han göt tjära för blosset i en panna af gjutjern och lät gerna sin hjerna hvila från tanken på att ljuta döden i den djupa sjön. Det var ännu ej tid att plocka njupon».

I denna kyrkoherdens diktamen möter oss helt andra snaror och fallgropar än i »Den Arabiske hästen».

Hvad som i den sistnämnde kunde vara något krångligt för de mindre öfvade inträdessökandena, var väl

egentligen, huruvida kokadt skulle skrifvas med t eller dt. För mig var ju detta endast ett lekverk, så grundligt som jag hos kyrkoherden blifvit undervisad i att skilja supinum ifrån participipium, hvilket ju är så ytterst nödvändigt för hvar och en, som gör anspråk på att vara bildad.

Men då jag efter profvets slut frågade min närmaste granne, Pettersson:

»Skref du kokadt med t eller dt?»

Så svarade han:

»Jag skref det med t.»

»Då har du dabbat dig,» sade jag.

»Ja,» sade han missmodig. »Men skall mitt intagande på seminarium bero på ett dt, då är det för ynkeligt.

Jag kunde ju ej förneka det menskligt rigtiga i denna hans anmärkning, men rätt måste ju i alla fall vara rätt.

En halftimme derefter skulle vi läsa innantill. Ja, det måtte väl intet vara någon konst, tänkte jag för mig sjelf. Men annat fick jag erfara.

När vi kommo inför den stränge rektorn, så var ingenting honom till lags. Vi skulle uppläsa ett stycke ur Läseboken (hvad det var för en läsebok, hade jag då ej reda på, men fick sedermera veta, att det var »Läsning för folket»). Den ene fick läsa efter den andre, och jag tyckte, att de läste förskräckligt illa. Men ännu sämre tyckte nog rektorn om deras prestationer, ty för nästan hvartenda ord så ropade han stopp! och tog sjelf om meningen gång på gång. Och då någon kom till ett ord med r, t. ex. »krafter», så skrek han, så godt han orkade: »Krafter, krafter! R skall höras! Stackare, stackare!»

Emellertid satt jag der och funderade öfver hans anmärkningar.

»Jag begriper, huru han vill ha det. Jag skall nog läsa honom till pass,» tänkte jag för mig sjelf.

Så fortsattes examinationen med buller och bång, man efter man och bänk efter bänk, hela raden utefter. Men då rektor hunnit till sista bänken, der en för mig obekant samt Pettersson och jag sutto, så gick han ner ur katedern och öfverlemnade pröfningen af oss återstående åt den äldste adjunkten, hvarföre jag således ej, såsom jag önskat och hoppats, inför rektorn fick visa min färdighet uti innanläsningens eller, som jag skulle vilja säga, välläsningens svåra konst. Adjunkten läste sjelf utmärkt väl och han var dessutom mycket noggrann med att efterhöra, huruvida vi uppfattat innehållet af det lästa. Men han fordrade ej, att vi skulle läsa alldeles så långsamt och markera orden så starkt som rektorn. Mot min läsning hade han intet att anmärka. Men hvad betyg, jag erhöll för densamma, fick jag först långt efteråt veta, och var detta till min fulla belåtenhet.

Efter det ena ämnet kom det andra. Nu kom det tredje profvet, hvilket var uti kristendom. Innan vi efter rasten trädde in i salen, hade åtskilliga grufvat sig för, hur det skulle gå. Ja, en stor del önskade sig, att de hade haft långkatekesen eller åtminstone Schartaus lilla katekes till hands att läsa öfver uti. Jag fann dessa önskningar mycket barnsliga, ty nog borde man väl kunna svara med egen eftertanke, ifall man ej ihågkom bokens uttryck.

Då vi intagit våra platser, inträdde kristendomsläraren, presterlig, som det oss syntes hård, skarp, genomträngande. Men ett drag af mildhet lyste dock vid närmare efterseende öfver hela hans anlete.

Till hvar och en gaf han några frågor dels ur katekesen, dels ur bibliska historien. Ju längre han höll på med examinationen, dess tydligare märkte jag, att han ej nöjde sig med frågor, som de inträdessökande rimligtvis

kunde besvara efter katekesen och bibliska historien, utan sporde efter kristendomens och bibelkunskapens djupare sanningar. Och när ändtligen hans blick pröfvande stannade på mig, så mötte jag den visserligen med bäfvan, men dock med tillförsigt, då jag ju mer än en gång förut med heder genomgått en pröfning i mina kristendomsstycken.

Hans fråga till mig var:

»Hvad är en rätt tro?»

Då frågan nu gällde mig sjelf, blef jag i ett ögonblick, öfverväldigad af stundens vigt, likasom beröfvad minnet af allt, hvad jag fått lära af min ädle kristendomslärare, prosten, och af allt, hvad jag sjelf läst in, samt lyckades först efter en lång stund att erinra mig skriftens ord om tron:

»Tron är en viss förlåtelse på det, som man hoppas, och intet tvifla om det man icke ser.»

»Kommer du ihåg den vanliga katekesens svar på denna fråga; Hvad är en rätt tro?» frågade han omigen.

Upprepandet af frågan verkade alldeles, som om han tryckt på en knapp till en ringledning i mitt hufvud. Jag erinrade mig straxt den Lindblomska katekesens ord, som jag ju kunnat alltsedan min barndom, och uppläste så med stadig röst:

»En rätt och saliggörande tro är icke någon blott kunskap om Gud och hans heliga ord, icke heller något blott samtycke dertill; utan en så viss tillförsigt och hjertlig förtröstan till Gud om syndernas förlåtelse och evig lycksalighet genom Christum, att den frälsar oss från synden, samt gifver håg och kraft till det goda.»

Läraren sade nu:

»Hvar får man kunskap om, huru den tro är beskaffad, genom hvilken en menniska kan komma i nåd hos Gud, samt huru man skall komma till denna tron och blifva deruti bevarad?»

Jag kände mig nu åter helt trygg, ty denna fråga kunde jag ju direkt besvara efter Schartaus större katekes:

»I det andra hufvudstycket, som derföre kallas Trones Artiklar, eller några mindre hufvudstycken, hvilka handla om tron.»

Min bekantskap med Schartaus skrifter syntes behaga honom, och hans röst var mycket vänligare än förut, då han vidare frågade:

»Nå, hör då kunskap nödvändigt till trons väsende?

Jag funderade härpå en stund, men så gick ett ljus upp för mig, ity att jag erinrade mig ett bibelspråk, som just handlar om detta ämne.

»Nej,» svarade jag, »ty äfven små barn kunna hafva tron.»

»Kan du anföra något ställe i den Heliga Skrift som bevis härför?» frågade han.

Jag citerade nu ofvan berörda bibelspråk, Math. 18: 6: »Men, hvilken som förargar en af dessa små, som tro på mig, honom vore bättre att en qvarnsten vore bunden vid hans hals, och han sänktes ned i hafsens djup.»

Efter något begrundande och tydligen mycket tillfredsstäld med mina svar, frågade läraren ytterligare:

»På hvem skola vi då tro?

Jag svarade:

»På den *treenige* Guden.»

»Hvarföre kallar du honom treenig?» frågade han.

Jag svarade:

»Ty han hafver uppenbarat sig såsom Fader, Son och Helig Ande.»

Då säger läraren:

»Hafver han då endast *uppenbarat* sig såsom treenig?»

»Nej,» svarade jag, »ty han *är* treenig af evighet.»

»Hvem har undervisat dig i kristendomskunskapen?» sporde han nu, som det syntes, mycket intresserad af min person.

Jag svarade:

»Kyrkoherden Stålbom i Glimminge.»

»Jaså! Ja, då behöfver jag icke fråga dig mera.» sade han, med en vänlig, ehuru knappt märkbar nick, hvarefter han antecknade något i sin bok och afslutade examinationen.

Under den derpå följande rasten hade alla de öfriga inträdessökandena sina delvis beundrande, delvis afundsjuka blickar fästade på mig, och jag kunde tydligen läsa deras tankar. De tänkte nu, att jag var en rigtig öfverdängare, såsom jag ju också verkligen var. Och Pettersson sade:

»Du kan ju kristendom som den värste biskop.»

Vid dessa ord väcktes naturligen minnet af mina gamla biskopsfunderingar åter till lif, och i sammanhang dermed tanken på min ömma moder och hennes dröm, och jag gladde mig i mitt hjerta öfver att kunna skrifva till henne, huru densamme alltmer och mer syntes gå i fullbordan.

Derefter vidtog examinationen i historia och geografi. Alltifrån första början märkte jag, att läraren i dessa ämnen företrädesvis lade an på att undersöka, huruvida vi kände till våra egna bygder och hvad som der tilldragit sig. Mig frågade han, om någon större strid egt rum i min hemtrakt, hvarpå jag svarade:

»Ja, vid Axtorna.»

Jag fick nu redogöra såväl för årtalet 1565, då slaget stod, som för hvilka de stridande voro, nämligen konung Erik den 14:des fältherrar Jacob Hindriksson Hästesko och Erik Gustafsson Stenbock tillika med Nils Sture, som för att rädda svenska hufvudbanéret ref fanan af stången och stoppade henne i byxorna, samt å andra sidan konung Fredrik den 2:dres fältherre Daniel Rantzow, om hvilka jag mer än en gång läst i Bexells Hallands historia. Äfven beskref jag den s. k. Svenska grafven, som är att se ännu i denna dag på Axtorna gärde. Läraren var förtjust öfver det intresse, jag lade i dagen för detta ämne. Han ansåg sig ej behöfva fråga mig mera i historien, utan öfvergick nu till geografien, hvarvid jag fick uppräkna Hallands elfvar och städer, hvilket gick utmärkt. Dermed var äfven denna examination afslutad.

Emellertid återstod mitt och kanhända äfven mina medinsökandes farligaste kunskapsämne – matematiken! Fordringarna voro visserligen ej så synnerligen stora: Hela tal, vanliga Bråk och Decimalbråk. Men då läraren i ämnet inträdde, sågo vi genast på hans rörelser och öfriga later, att vi här hade att göra med vår farligaste examinator. Hela hans uppträdande tydde på ett häftigt och ytterst lättretliga lynne. Detta fingo

också många af mina kamrater erfara, och jag sjelf satt der med bäfvande hjerta, ty jag visste ju med mig, att matematiken alltid varit och måste blifva mitt svagaste ämne eller, som det kan sägas, min Achilleshäl.

Men lyckan var mig bevågen. Ty då turen kommit till Pettersson, och denne framme vid den svarta taflan på det ömkligaste sätt visade sin okunnighet i att göra flera bråk liknämniga, så hann jag under tiden att i lugn och ro utföra detta på papperet. Och då jag nu framkallades för att fullgöra, hvad han ej kunnat, hade jag naturligtvis allt klappadt och klart i en handvändning. Dermed var jag räddad, ty läraren ansåg detta prof tillfyllestgörande, hvilket ju var en stor lättnad och triumf för mig.

Numera återstod ej något vesentligt prof, ty nu gällde det endast att låta höra våra anlag för sång och musik. Det var direktören och organisten i en af stadens kyrkor, som skulle pröfva oss härutinnan. Han framkallade den ene efter den andre till pianot och efterfrågade först, huruvida vi kunde traktera något instrument, hvarpå somliga svarade, att de kunde spela orgel, andra fiol. En sade till och med, att han kunde spela dragspel, hvarvid direktören småskrattade. Jag svarade, att jag aldrig trakterat något annat instrument än lergök med 5 hål, hvarpå han sporde mig, om den lergöken var köpt i Falkenberg, hvilket jag bejakade med det tillägg, att jag sjelf borrat de trenne hålen, åt hvilket han tycktes hafva mycket nöje. Mitt prof i sång utföll emellertid till både hans och min egen stora belåtenhet.

Dermed var nu examen fullbordad. Rektorn kom in samt tillkännagaf, att vi nästföljande dag klockan 10 f. m. skulle infinna oss för att erhålla kännedom om, hvilka som befunnits skickliga att intagas på seminarium.

Nästföljande dag hade vi alla i mycket god tid infunnit oss för att höra vår dom. Då rektorn inträdde med listan i hand öfver dem, som blifvit befunna värdiga att antagas såsom lärjungar, genomfor en bäfvan de flesta af de församlade inträdessökandena; ty man kunde ju på förhand icke så noga veta, huru det skulle gestalta sig för hvar och en. Utaf de 90 inträdessökandena voro ju endast 30 godkända eller med andra ord så många, som det fans plats för. Bland dessa 30 uppräknades äfven jag, hvaröfver jag uppriktigt sagdt kände den högsta lycka. Och jag kan för öfrigt ej uttänka något, som skulle djupare kränkt min heder, än om jag såsom kuggad i inträdesexamen, nödgats återvända till min hembygd, till min ömma moder och till min vördade lärare och välgörare, prosten. Min vän Pettersson kom, trots sin bevekande inträdesansökan, att tillhöra de 60, som ej uppropades, hvarföre han ock var mycket olycklig.

Största delen af de nyintagna gingo nu på en gång för att köpa seminaristmössa hos Johanna Bergström, som bodde uti huset n:r 48 Köpmangatan, näst intill det s. k. »Skåpet» der »herrar seminarister» i allmänhet plägade intaga sitt eftermiddagskaffe. O, med hvilken fröjd var det icke, som jag för min del iklädde mig denna blåkulliga sidenmössa med sin silfverträns och lyra, hvilken senare ju var ett för alla synligt tecken på den värdighet, jag redan tillkämpat mig på bildningens bana! Derpå begåfvo sig flera af oss, som nu formerat bekantskap, till Ellen Hansson för att låta fotografera oss. Och jag gladde mig i andanom öfver den hänryckning, min ömma moder skulle känna, då hon fick se mig porträtterad med seminaristmössan på det bord, mot hvilket jag stödde min armbåge.

Redan följande dag började vi vårt arbete i seminariets första klass efter det schema, som jag ännu förvarar.

Förste timmen på den förste arbetsdagen, som var en fredag, hade vår klass i enlighet med schemat, Svenska Historien. Då äldste adjunkten, som undervisade i detta ämne, framtagit namnlistan öfver oss lärjungar, sade han:

»Innan vi börja vårt arbete, så vill jag föreslå er en sak. – Jaja, rektor kommer nog att tala med er om detsamma, – Jo, det fins nu som alltid i början på ett läsår så många Anderssöner och Petterssöner, Johanssöner och Perssöner o. s. v. i denna klassen, att en ständigt skall vara rädd för att förvexla den ene med den andre. Derför skulle jagvilja tillråda er »på son» att ta nya namn, så att det åtminstone ej blir mer än en med samma namn i klassen. Tänk på detta till min nästa timme – det är på måndag – så skall jag

hjelpa er, och då kunna de nya namnen, med rektors tillåtelse, komma in i årskatalogen.»

Detta adjunktens förslag väckte tydligen vederbörandes och således äfven mitt stora intresse, ty mer än en penna började genast rassla på bokpermar och papperslappar, hvarföre adjunkten slutligen, under sitt förberedande af lexorna i Historia och Geografi, måste utbrista:

»Det var inte min mening, att I skullen behöfva fundera på de der namnen, innan min lektion är slut.»

Denna tillrättavisning stäfjade väl något vår ifver. Men så snart rasten kom, börjades en ytterst liflig öfverläggning om denna namnvexlingen, hvilken högeligen intresserade både dem, som skulle antaga nya, och dem, som förut hade passande tillnamn.

Hvad mig sjelf beträffar, så hade jag redan länge tänkt på denna sak, men aldrig vågat framkomma dermed; ty dels trodde jag, att min ömma moder helst såg, att jag hette efter min faders namn Persson, dels befarade jag, att min ädle välgörare och lärare, prosten, möjligen skulle anse mig fåfäng, om jag antog ett annat, vackrare, tillnamn. Nu, då en af mina lärare uppmanade mig dertill, behöfde jag ju icke längre hafva några betänkligheter, nu kommo också alla mina gamla funderingar till heders.

Vid hemkomsten från seminarium, efter klockan 1 e. m., gaf jag mig knappast tid till att intaga någon föda, utan satte mig genast ned att notera allt, hvad jag förut genomgått i denna så vigtiga fråga. Jag profvade nu, muntligt och skriftligt, såväl de sammansättningar, som jag kunde åstadkomma af födelsesocknens namn, såsom:

Glimmán, Glimberg, Glimborg, Glimgren, Glimmell, Glimmén, Glimmér, Glimming, Glimqvist och Glimquisth, Glimskog, Glimstedt och Glimström – som dem, hvilka hemmet kunde gifva vid handen, såsom:

Kronán eller (såsom jag redan från början för ovanlighetens och prydlighetens skull ansåg mig böra skrifva K-ljudet med Ch) Chronán, Chronberg, Chronborg, Chronell, Chronén, Chronér, Chrongren, Chroning, Chronqvist (-quisth), Chronskog (-skoug, schoug eller schough), Chronstedt och Chronström.

Utaf alla dessa och otaliga flera, som skulle upptaga allt för mycket utrymme att anföra, valde jag slutligen, efter ett långt och moget öfvervägande, Chronschough, ty för det första hade det en god klang vid uttalandet, för det andra syntes det mig prydligt på papperet och för det tredje och sista ansåg jag mig i detta namn, sålunda stafvadt, hafva funnit ett verkligt nomen proprium, som jag aldrig sett förut, och till hvilket neppeligen någon annan kunde visa maken. Jag skref det gång på gång, ja i legio gånger, och för hvarje gång syntes det mig allt vackrare och behagligare. Tänk, hvad min ömma moder, sedan hon naturligtvis först blifvit noga underrättad om orsaken till namnförändringen, skulle känna sig förtjust, då hon under mitt nästa bref fick läsa Johannes Persson Chronschough. (Namnet Persson ville jag tills vidare bibehålla i mina bref till henne, ehuru jag snart för korthetens skull ändrade det till P:son, hvilken förkortning ser fin och förnäm ut, något som dock ej i samma mon torde kunna sägas om en af kamraternas, Anderssons, tilltag, i samma rigtning, ty han skref nemligen A:son, hvilket ju ordagrant uttaladt låter minst sagt något komiskt. Tilläggas bör äfven, att sedan jag sålunda en gång börjat med namnförändring, dröjde det ej länge, innan jag privat utbytte det långsläpiga och bondaktiga förnamnet Johannes mot det enklare men mera välljudande John, som ju är det Engelska Johannes.)

Såsom adjunkten påpekat, fingo vi äfven af rektor tillsägelse att göra namnförändring, och då han blifvit underrättad om, att den förstnämnde redan bragt saken på tal, så bad han oss att till adjunkten öfverlemna våra förslag, så skulle de båda tillsammans underkasta dem vederbörlig pröfning.

Ändtligen kom den efterlängtade timmen, måndagen klockan 10 f. m., då detta vigtiga ärende i första hand

skulle behandlas. Adjunkten hade åter sin namnlista framme och ställde nu först sin fråga till en Andersson:

»Nå, hvad vill du kalla dig?»

Denne svarade:

»Björck med ck.»

»Nej, det går inte,» sade adjunkten godmodigt, »Vi skrifva det med bara k i ändan, annars kan folk tro, att du är slägt med sjelfve biskopen.»

Förhållandet var verkligen, att denne Andersson tänkt på biskopens namn, hvilket han ock sedermera anförtrodde oss kamrater.

En annan Andersson, som först hetat Andreasson, tog efter gammal praktik namnet Andréen, hvilket godkändes utan anmärkning.

Mina kamrater hade i allmänhet tagit saken mycket lättvindigare än jag, i det att de helt enkelt tillegnat sig gamla berömda namn. Detta gällde framförallt Petterssönerna, af hvilka vi hade icke mindre än fyra i klassen. En Pettersson hade stannat vid namnet Tegnér, emedan han var född på ett ställe som hette Tegnabo, men måste tillfölje af lärarens föreställningar ändra det till Tegnéhr, med h framför r, för att skilja sig ifrån den store skalden med samma namn. Den andre Petterssonen ville heta Wallin och den tredje i ordningen Franzén, hvilka namn också blefvo faststälda utan några egentliga motsägelser från lärarens sida. Visserligen anmärkte han något spetsigt, att biskopsnamn tycktes stå högst i kurs, men det var också allt. Således återstod endast en Pettersson. Äfven denne hade beredt sig på att ändra namn och kalla sig Tilly, hvilket dock adjunkten förhindrade, i det han högtidligt förklarade, att han tusen gånger hellre ville hafva med en representant för den gamla Svenska, väl aktade och vidt utbredda Petterssonska ätten att göra, än med en namne till en papistisk general.

Lustigast blef det emellertid, då frågan om namnombyte kom till Johanssönerna i klassen. Det fans nemligen tvenne ynglingar, som hette Johansson. Men af dessa begge ville märkvärdigt nog ingendera ändra sitt namn, likasom om detta skulle varit så mycket förnämare och dyrbarare att uppoffra än alla de andra på son. Den ene var Johannes Johansson, den andre Hans Johansson. Den förre var af en trög och allvarlig natur, den senare ett kvickhufvud och en muntergök. Johannes förklarade lugnt och bestämdt, att han hvarken ville eller kunde antaga något nytt namn, alldenstund han lofvat sin fader att bibehålla sitt fäderneärfda Johansson. Hans var visserligen icke bunden af något löfte, men han hade alltid varit så nöjd med det namnet, han hade, påstod han helt oskyldigt.

»Ja, men nog skulle du väl ändå kunna leta fram ett annat, som vore åtminstone lika vackert,» sade adjunkten.

»Ja, kanske!» svarade Hans och såg illparigt på läraren.

»Nå, se der! Hvilket skulle det vara då?»

»Baltzar von Platen,» sade Hans med högtidlig, imponerande röst, under det skalken tittade fram ur hans ögon.

Vi höllo alla på att brista i skratt, men vågade icke för adjunkten.

»Kors i Göta kanal! Hvar har du fått tag i det?» utbrast denne, smittad af den andres humor.

»Jo,» sade Hans, »jag fick det just på Göta kanal, för det stod på båten, som jag for hit på.»

Adjunkten brast nu i skratt, och alla vi andra, Hans Johansson ej undantagen, voro ej sena att instämma i detsamma.

»Nej, min käre Hans,» sade adjunkten till slut, i det han ännu kämpade med sin skrattlust, »du får allt ha din vilja fram och heta Johansson, du med, i all din dag, hellre än du kallar dig efter en ångbåt, om den också har samma namn som den store kanalbyggaren.»

Nu till sist kom turen till oss Perssöner, ehuru vi egentligen bort behandlas redan tillsammans med Petterssönerna, emedan ju Per såväl som Petter endast äro Svenska variationer af namnet Petrus (hvilket inom parentes betyder klippa) och således Persson detsamma som Pettersson samt för att gå ännu vidare – som Petri. (Jag tänker härvidlag på de begge ryktbare bröderna från Gustaf Wasas tid, den store reformatorn Olaus Petri och hans broder, erkebiskopen i Upsala Laurentius Petri.) Äfven vi Perssöner (jag hade en tid stafvat mitt namn med hr och ett s: Pehrson) voro tvenne. Min namne begärde att få heta Liljeroth, hvilket ock beviljades utan anmärkning. Då nu jag sjelf såsom den siste i ordningen och äfven i klassen tillspordes, om jag tänkte ändra namn, och härvid uppgaf, både hvad jag ville heta och huru jag ville stafva mitt tillnamn, så skrattade visserligen adjunkten åt den originella stafningen; men då jag, i fullt medvetande af mina rättigheter, förklarade, att jag enligt vedertaget bruk hade full frihet att skrifva ett nomen proprium alldeles så, som jag fann för godt, så gjorde han inga vidare invändningar, utan antecknade mitt namn *Chronschough*. Och dermed var hela namnfrågan egentligen utagerad, ty hvad adjunkten en gång hade godkänt, det stadfästades sedermera af rektor.

Arbetena på seminarium gingo nu sin gilla gång, efter schemat. Sjelf arbetade jag mycket mer, än jag någonsin behöfde; men efter den utmärkta inträdesexamen, som jag tagit, hade jag en brinnande lust och sträfvan att fortfarande vara den förnämste i min klass. Och utan skryt kan jag säga, att jag äfven var det. Men så använde jag ock samvetsgrant hvarje stund för mina lexor. Jag unnade mig knappast matro, långt mindre någon annan rast eller förströelse, under hela första terminen. Det enda, som kunde draga mig ifrån böckerna, emedan äfven det högeligen intresserade mig, var sången. Jag tillvann mig också lärarens bevågenhet genom såväl min exemplariska uppmärksamhet som min goda röst, hvarföre jag snart, till min uppriktiga glädje, fick den stora hedern att deltaga i körsången och sjunga Halleluja och Hosianna i kyrkan.

I anslutning till det lilla, jag vid redogörelsen för vår inträdesexamen nämnt om våra lärares första uppträdande, vill jag här försöka att nedskrifva deras karakteristiker.

Rektorn måste jag liksom förut karakterisera såsom sträng, men rättvis. Alltid kraftig i sina tillrättavisningar, var han på samma gång faderlig. Man bäfvade för honom i början, men snart lärde man att känna honom som sin bäste vän. Han hatade all flärd och bondhögfärd. Såg han t. ex. någon elev helt plötsligt uppträda med glasögon, hvilka denne tydligen ej behöfde, då angrep han honom omedelbart. »Hvad är du för en pajas?» utropade han. Och det dröjde vanligtvis ej länge, innan han botat vederbörande för hans dåliga syn och fått glasögonen bort. (Hvad mig sjelf beträffar, så vill jag ej neka till, att äfven jag kände en stor benägenhet för att anskaffa mig ett par glasögon, isynnerhet för att kunna uppträda med desamma i min födelsebygd, Glimminge, ty de förläna utan gensägelse en pregel af intelligens och lärdom åt sin bärare. Jag förskaffade mig också dylika före höstterminens slut. Men jag gick försigtigt tillväga och fick derföre ej heller uppbära någon anmärkning från rektor. Jag skaffade mig nemligen att börja med ett par stora fula, blå sparögon, hvilka ju ingen menniska med fog kan anses bära för prydnads skull, och först sedan jag någon tid användt dessa, lade jag mig till med ett par vanliga med klara glas, hvilka verkligen klädde mig. Det var dock ej endast för prydnads skull, som jag nyttjade dessa, ty jag hade genom mina flitiga studier alltifrån späda barnaåren blifvit något närsynt.) Men vi återvända till rektorn. Hade någon elev förgått sig i ett eller annat afseende, så kunde han vara viss om en grundlig uppsträckning af vår stränge styresman. Sedan kunde allt blifva godt och väl igen, såvida eleven verkligen bättrade sig. Men märktes upprepade förseelser, så blef också rektorn obevekligt sträng. Han var sjelf en karakter och ville se karakter hos dem, som han åtagit sig

att uppfostra och utbilda till folkets lärare.

Äldste adjunkten hade en ovanligt stor förmåga att utransaka och lära känna lärjungarne, med alla deras fel och förtjenster. I likhet med rektorn tålde han ej flärd hos eleverna och gisslade skoningslöst, helst med satirens udd, såväl råheten och tölpigheten som högfärden, synnerligast den sistnämnda, huru helst den uppenbarade sig: i käpp, handskar, cigarrer, glasögon etc. Han blef derföre af en eller annan, som ej förstod hans goda afsigter, mindre omtyckt; men många af dem, han gisslat, lärde sig sedan att uppskatta honom. Såsom ett bevis på hans karakteristiska straffdomar vill jag anföra följande episod. Då en af eleverna råkat inmundiga mera af Bacchi safter, än han tålde, och till följe deraf orenat i seminarietrapporna, uppkallades han af adjunkten vid dennes nästa lektion i modersmålet och befaldes att redogöra för verbet *spy* i förste personen singularis genom alla dess tempus t. o. m. futurum exactum *(jag shall hafva spytt)* och erhöll sålunda en lexa, som han förvisso aldrig glömde. (Hvad mig sjelf beträffar, kan jag inom parentes anmärka, att min fintlighet vid anläggandet af glasögon förde äfven honom bakom ljuset, så att jag äfven från det hållet undgick alla pikar.) Specielt som lärare hade adjunkten en ovanlig förmåga att rycka med sig och intressera lärjungarne för de ämnen, uti hvilka han undervisade.

Den yngre adjunkten var nog en utmärkt lärare. Men han närmade sig aldrig eleverna, så att han lärde känna deras personligheter. De lärde ej heller att känna honom, utan uppfattade honom endast såsom en nödvändig, om ock ej behaglig, faktor för vår utbildning. Vi värderade hans förträffliga undervisning, men fruktade mycket för hans stränga fordringar och häftiga lynne. Beträffande mitt eget förhållande till hans läroämnen, så använde jag oändligt mycken tid för desamma; men så utmärkte jag mig också långt mera, än hvad jag, med mina naturliga anlag för dessa ämnen, egentligen kunnat påräkna.

Extra läraren i kristendom, som på samma gång var prest uti staden, hade, äfven han, ganska stora fordringar, ja, kanske större än någon af de andra lärarne. Han hade visserligen ej rättighet att fordra inlärandet af mer än ett bestämdt antal bibelkapitel och psalmer, men han valde alltid de längsta. Och den, som stapplade på ett ord vid uppläsandet af dessa utanlexor, var att beklaga, ty läraren var mycket sträng i kathedern. Men han preparerade alltid lexan mycket väl. Af hans preparationer uppstod den s. k. »luntan», d. v. s. handskrifna anteckningar i Kristendom. Till sin bekännelse var han sträng lutheran, af Schartaus skola. Utom kathedern var han vänlig och språksam och samtalade gerna med eleverna. Mina aktier hos honom stodo mycket högt alltifrån min inträdesexamen. Han kunde aldrig se mig ute på gatan, utan att han hade ett vänligt och uppmuntrande ord till mig. Blott en gång under denna min första termin ansåg han sig böra gifva mig en varning. Det var nemligen efter mitt första och enda besök i Katholska kyrkan. Då jag efter messans slut kom ut på gatan, råkade pastorn gå förbi och fick dervid syn på mig. Följande dag kallade han mig afsides och sade:

»Jag såg, att du var i Katholska kyrkan i går.»

»Ja,» sade jag, »jag ville gerna se, huru det gick till der.»

»Ja,» sade han, »jag säger ingenting derom, bara det icke blir någon vana, för då kan i sången och ceremonierna ligga en tjuskraft, som inverkar mägtigt på de svaga.»

Jag lofvade med hand och mun att icke vidare besöka det stället. Med detta löfte var han mycket tillfredsstäld och klappade mig mildt på axeln. Jag kände mig så uppfyld af tillgifvenhet och tacksamhet för lärarens ömma omtanke om mig, att jag tyckte mig alltid vilja »sitta vid hans fötter» såsom Saulus vid Gamaliels. Ack, ej kunde hvarken han eller jag då ana, att en svår schism i trossaker längre fram skulle hota att störa detta innerliga förhållande, som rådde mellan oss båda, läraren och lärjungen! Men det är ju genom tvifvel, som vi skola arbeta oss fram till tro. Jag hade ännu aldrig plågats af tviflets marter, men äfven jag måste genomgå min kris, och då var det denne kraftige ande, som skulle frälsa mig ifrån ondo.

Bland öfningslärarne vill jag endast nämna något om ritläraren och musikdirektören. För gymnastik, målskjutning och fälttjänst m. m. hade jag ingen utpreglad lust, hvarföre jag också med tystnad förbigår både lärarne och öfningarna i dessa ämnen.

Ritläraren, som var Norrländing, var enligt sin natur ganska fåordig och sade han något till eleverna, så blef det mycket opersonligt, och alltid i lidande (passiv) form. T. ex. »Här fås inte gås eller stås eller promeneras eller konverseras, utan här skall sittas ner och ritas!» – »Has det något gummi?» Svar: »Ja, det has.» O. s. v. Han gjorde intet stort buller af sig, men var mycket flitig att handleda en och hvar och alla och visade tydligt intresse för dem, som hade anlag för den sköna konsten. Alltifrån början fästade han sin uppmärksamhet vid min säkra hand (jag hade ju öfvat mig i teckning redan som gosse – hänvisas till mina afbildningar af Jerusalems tempel, öfverstepresten m. fl., som troget förvarades i mitt hem!). Jag slapp snart att rita raka streck, rätliniga figurer och cirklar och fick före någon annan börja med svårare såväl figurer som landskap efter planscher. Särskildt nedlade jag hela min själ i ett vackert granskogsmotiv, som jag tänkte sätta inom glas och ram och skänka min kära moder i julklapp.

Om musikdirektören vill jag endast säga, att han var en intresserad och gladlynt lärare, som gjorde sina lektioner trefliga och efterlängtade. Han höll sångens fana högt, så att »herrar seminarister» i staden voro kända både såsom utmärkta körsångare i kyrkan och såsom förträffliga serenadgifvare.

Efter lärarne kommer jag till kamraterna. Under första terminen var det egentligen endast på lärorummet, som jag träffade mina kamrater, ty jag ansåg mig aldrig hafva tid att deltaga i deras nöjen och förströelser.

Min närmaste man och ende sidokamrat (jag råkade, såsom jag förut nämnt, att få sista platsen i klassen, alldenstund jag var den siste, som anmälde mig till inträde vid läroverket) var den Andersson, som antog tillnamnet Andréen. Han var ganska trög och dertill föga begåfvad, men icke dess mindre kitslig och framförallt äkta »kungligt svenskt» afundsjuk på mig. Den sistnämnda egenskapen delade han nog i med flertalet af kamraterna, ty de funno det naturligtvis rakt stridande mot all mensklig ordning, att »den ytterste skulle varda den främste». Jag låtsade emellertid, som om jag ej förstod hans brist på vänlighet, men aktade mig också för att på något sätt hjelpa honom, då han råkade i trångmål för lärarne.

Rena motsatsen till honom var den rakt framför mig sittande Pettersson-Tegnéhr. Han var af ett lifligt, gladt lynne, hade ett godt, förslaget hufvud, skämtade gerna med allt och alla, men hade på samma gång en ovanlig förmåga att ej förarga någon. Sina studier skötte han håligt, ty han läste sällan öfver sina lexor; men han redde sig temligen i alla fall, tack vare sitt goda hufvud och en god portion förslagenhet. Han led för ingen del af den ofvannämnda kungliga sjukan, utan gladde sig snarare åt andras framgång och var öfvermåttan lycklig, blott han sjelf kunde reda sig ur de bryderier, i hvilka hans dåliga preparerande af lexorna försatte honom. Ingen har väl varit tacksammare än han för en liten räddande hviskning och han kunde gifvit bort det sista, han egde, åt den, som bevisade honom den minsta tjenst eller vänlighet. Mig var han mycket bevågen, till en början kanske mest för de småtjenster, hviskningar och annan hjelp, som jag alltid var redobogen att gifva honom, sedermera, såsom jag hoppas, för andra gedignare orsaker och egenskaper. Jag tyckte mycket om honom och hade mycket nöje af hans lifliga väsen. Jag kan förvisso aldrig glömma den mängd af menskliga uttryck och känslor, som han förmådde gifva endast med sin rygg; ja, hans rygg var hundrafaldt uttrycksfullare än tio sådana ansigten som Andréens. Men han hade också sina fel och brister, han som alla andra menskliga varelser, och hans vesentligaste brist var den, att han saknade hvad vi i ordets bästa bemärkelse mena med karakter. Han var mycket lättledd, men följde lika obekymradt dåliga som goda rådgifvare. Lemnad åt sig sjelf var han en fullkomlig slaf under sina böjelser och tänkte aldrig längre än för stunden. Man kan derföre lätt förstå, att han skulle råka ut för mångahanda frestelser, isynnerhet då jag ytterligare tillägger, att han hade ganska god tillgång på penningar. Dessa erhöll han ingalunda af sin fader, ty denne var en fattig byskräddare, som endast med nöd förmådde att föda sig och de sina i hemmet, utan han hade genom sitt vinnande sätt och sitt goda hufvud lyckats intressera den rike

gästgifvaren i hans hemtrakt, så att denne hade lofvat att låna honom hvad han behöfde för sin studiekurs. En af kamraterna, Wallin, som var ifrån samma trakt, påstod till och med att gästgifvaren, som eljest ej var känd för någon större välgörenhet, blifvit Tegnéhrs långifvare, i akt och mening att göra honom till en värdig man åt en af sina ogifta döttrar. Härtill satte jag emellertid ej fullt förtroende, enär slika rykten så lätt uppstå, då en fader till ogifta döttrar på något sätt hjelper en ung man fram i verlden. Tegnéhr nämnde ej heller något om ett dylikt förhållande, ehuru vi blefvo de bästa och förtrognaste vänner, som funnos på hela seminarium. Af denna vänskap fick jag nog skörda ganska bittra frukter; men det händer oss intet, utan att det är så bestämdt af försynen, och vi skola ej gå berättelsen i förväg.

Om de öfriga klasskamraterna kommer jag endast att skrifva, då deras förhållanden beröra mina egna.

Deremot vill jag här ytterligare omnämna en kamrat, som väl egentligen ej var någon sådan, emedan han, såsom förut bekant, ej vann inträde på seminarium, jag menar Carl Ludvig Pettersson, ynglingen, som inlemnade den långa inträdesansökan och som i rättskrifningsprofvet skref participium kokadt med t. Han stannade qvar i Göteborg, ty han hade ej mod att återvända till hemorten såsom kuggad och kände en gruflig afsky för att behöfva återupptaga sitt gamla arbete med yxa och spade. Det gjorde mig verkligen ondt i hjertat och mängde malört i min egen glädjebägare, då jag såg hans gränslösa förtviflan öfver kuggningen. Till en början visste han alldeles icke, hvad han skulle taga sig till, afstängd som han var från den lefnadsbana, dit hela hans diktan och traktan stod. Han kunde ej heller besluta sig för någon annan, efter allt hvad han tänkt och sträfvat för att komma in på lärarebanan. Detta blef slutet och resultatet på alla hans funderingar och alla hans resonnemang. Jag tillrådde honom då att förkofra sig i sina stycken och åter söka inträde på seminarium nästa år. Detta mitt råd upptog han så mycket hellre, som jag äfven lofvade att efter bästa förmåga hjelpa honom till vinnandet af ett godt resultat på hans sträfvanden. Jag gaf honom således lexor i de olika kunskapsämnena och öfvade honom flitigt såväl i rättskrifning som i räkning. Han hade ganska god fattningsförmåga och slog lätt i sig de längsta lexor; men då han skulle redogöra för desamma, svamlade han med ord och svängde sig gerna helt lättvindigt ifrån saker, som han ej fullt begripit. Hans värsta fel var nemligen det, att han aldrig ville erkänna, att han sjelf icke förstått en sak. Jag varnade honom otaliga gånger för detta lättsinniga sjelfförtroende. Han blef då alltid mycket ledsen och lofvade bot och bättring; men nästa gång var det lika när igen.

Efter någon tid märkte jag vid ett tillfälle, att han ej det ringaste beredt sig på lexan, ej heller hade han läroboken med sig. Då jag förehöll honom det orätta i detta tillvägagående – hvarför skulle väl jag göra mig besvär med att handleda honom, då han ej sjelf ville göra sin flit? – så brast han i gråt och erkände, att han nödgats sälja flera af sina böcker hos en antiqvarisk bokhandlare för att köpa bröd, att dermed stilla sin lekamliga hunger. Jag fick sjelf tårar i ögonen vid denna hans bekännelse och tillsade straxt madam Andersson att duka fram af min mat, hvarefter jag med glädje såg honom stilla sin efter långvarig fasta hardt när omättliga hunger. Han fick nu låna mina böcker, medan han läste öfver lexorna.

En dag, då jag hemkom från seminarium, satt han i mitt rum, ett rof för den djupaste förtviflan. Då jag tillfrågade honom om orsaken, svarade han under snyftningar, att hans värdinna nekat honom att bo qvar längre, alldenstund han ej kunde betala någon hyra. Hon hade till och med skymfat honom och kallat honom bedragare m. m. sådant, som så lätt kommer fram ur en ond eller uppretad qvinnas mun. De få böcker, han hade qvar, tillika med andra smärre tillhörigheter behöll hon såsom pant, till dess han kunde betala sin skuld. Han stod således utkastad på gatan, blott och bar, med undantag af de fattiga, slitna kläder, som han hade på sin kropp och hvilka knappt förmådde skydda honom för den redan skarpa höstkylan. Penningar kunde han ej anskaffa. Förgäfves hade han i bref anropat alla, han kände, i sin nödstälda belägenhet. Han hade, såsom han uttryckte sig, skrifvit bref »med blod och tårar», men lika fruktlöst. Somliga hade ej ens bevärdigat honom med ett svar. Han förbannade nu penningen, han förbannade alla lyckligare lottade, som ej af sitt öfverflöd ville offra det ringaste för att understödja en efter kunskaper törstande och hungrande ande. Han

knotade till och med mot den Högste, som ej värdigades höra hans brinnande böner om hjelp. Gjorde han rätt, mente han, så borde han gå ned och kasta sig i elfven. Ty det hade han funnit, att en fattig, kuggad »seminarist» hade ingen hjelp att förvänta hvarken af Gud eller menniskor.

Jag bad honom sluta med att banna, ty jag förmådde ej längre höra hans hädiska tal emot Gud. Herran pröfvar blott, han öfvergifver icke dem, som förtrösta på honom. Kunde han ej tänka sig, att jag ville bli ett enkelt, obetydligt redskap i Herrans hand? Jo, det var både min vilja och min pligt. Jag erbjöd honom således att dela mitt rum, såvida madam Andersson intet hade att invända deremot. Min bädd och min mat stodo äfven till att dela.

O, jag glömmer aldrig verkan af dessa mina ord! Han föll mig om halsen och kunde på länge ej få fram ett ord för gråt. Äfven jag sjelf fällde tårar i glädjen öfver att af Gud hafva blifvit utsedd att rädda en olycklig och förtviflad broder.

Madam Andersson var också, trots sin skarpa tunga, en god och ömhjertad menniska. Hon gjorde alls ingen invändning emot, att Pettersson fick dela mitt rum. Tvärtom visade hon honom all möjlig välvilja och ömsinthet när hon fick höra hans nödstälda belägenhet.

Således blefvo vi kamrater i alla fall, ty nu voro vi rumskamrater och sängkamrater och närmare kamrater kan man väl näppeligen blifva.

Pettersson syntes också värdig den välvilja och det förtroende, jag visat honom. Han arbetade ytterst flitigt och noggrant med sina lexor och var en den uppmärksammaste lärjunge, om jag så får kalla honom. Rummet och bädden räckte naturligtvis väl till för oss begge. Värre blef det med maten, ty Pettersson hade, såsom jag förut påpekat, en herrlig aptit, isynnerhet nu, efter de många umbäranden han lidit. Jag skref till min kära moder och omtalade mitt handlingssätt mot den fattige, hjelplöse kamraten och fick från henne mottaga ett gillande bref och en väldig säck med matvaror. Men huru rik sändningen än var, så kunde den ej länge räcka för tvenne matfriska ungdomar (Petterssons aptit fortfor nemligen äfven efter den första restaurationstiden att vara den allra herrligaste) utan måste jag ganska snart skrifva efter mera proviant. Min moder sände mig då ett ännu större förråd af födoämnen, men lät på samma gång i bref meddela mig, att hon visserligen gerna ville offra allt, hvad hon egde, till min nytta och framgång, men att hon fruktade, att, om hon fortfarande skulle försörja tvenne i stället för en, så kunde den tid komma, då hon ej hade något mera hvarken till mig eller till sig sjelf. Och hon tillade dessutom, att det skulle vara henne en grym pina, om hon skulle behöfva gå till andra och tigga om hjelp, då hon sträfvat så mycket för att sjelf kunna föra mig fram till målet. Dessa ord ifrån min ömma moder ryckte mig våldsamt ur den salighetens himmel, i hvilken jag lefvat alltifrån den stund, då jag af fri vilja åtog mig att blifva Petterssons beskyddare och uppehållare. Naturligtvis hade min moder rätt, ty hon kunde ej annat, så öm och god som hon alltid varit. Men jag kände, att jag aldrig skulle hafva hjerta till att undandraga min fattige kamrat den hjelp, som jag i ett heligt ögonblick sjelf erbjudit honom. Då ville jag hellre underkasta mig sjelf de största försakelser – lefva på half ranson, ja, lida hvilka umbäranden som helst. Det vore så godt som en synd emot den Helige Ande att svika i ett fall sådant som detta. Och jag tänkte på skriftens ord, Math. 5: 7. »Salige äro de barmhertige; ty dem skall ske barmhertighet.» Om min ömma moder ej skulle förmå att bekosta all min lärdom, så skulle nog den Högste beveka någon annan god menniska att blifva min beskyddare och välgörare. Jag tänkte härvid naturligen på min gamle, högt älskade och värderade lärare, prosten Stålbom i Glimminge. Styrkt af denna förvissning, hade jag således ej hjerta till att meddela Pettersson de bekymmer, som min ömma moder uttalat i sitt bref.

Men han måtte dock, liflig i uppfattningen som han var, hafva märkt, att allt ej var som sig borde, oaktadt jag på allt sätt för honom sökte dölja min nedslagenhet. Följden häraf var den, att han en vacker dag sjelfmant började tala om något, hvarpå han dessförinnan ej syntes hafva haft den ringaste tanke. Han sade

nemligen, att han tänkt, att då han hade ett helt år på sig för att bereda sig till en examen, som han ledigt nog borde kunna taga med ett par månaders förberedelser, så ville han under väntetiden försöka att skaffa sig något extra arbete och derigenom bidraga till sitt uppehälle. Jag kunde ju ej annat än berömma honom för denna hans finkänslighet. Och så började vi våra öfverläggningar om hvad slags sysselsättning, han kunde och borde söka. Vi tänkte först på renskrifning. Men dels var hans stil ej så serdeles vacker, dels var han sjelf ej tillräckligt hemma i ortografien för att kunna åtaga sig renskrifningen af ett klottrigt och slarfvigt manuskript. Visserligen kunde ju jag hjelpt honom med att öfvervinna svårigheterna i det sista afseendet; men derom ville han ej ens höra talas, hvarföre vi också afstodo från tanken på detta förvärf. Vidare föreslog han sjelf att förbereda lexor med barn, som gingo i skolorna. Jag afrådde honom derifrån, emedan han ju ej hade den ringaste pedagogiska erfarenhet. Hälften på skämt tillrådde jag honom då, att han, som hade sitt ursprung ifrån sjelfva Knalledonien, borde söka en plats på något kontor. Han kunde ju bli en stor grosshandlare med tiden, skämtade jag, och det vore åtskilligt styfvare än att möjligen behöfva ambulera från rote till rote i en bondsocken mot en ringa skolmästarelön. Funne han ej »grosshandlarelifvet» i sin smak, så kunde han ju i alla fall på sina lediga stunder hinna med att preparera sig för inträdet på seminarium till nästa höst. Ögonen började tindra i hufvudet på honom under detta mitt tal, och då jag slutat, sade han på sin goda kindboska:

»Fasen i det!» sade han. »Far min var knalle, så nog har la jag godt att brås på. Jag blir grosshandlare. Här har du min hand på det. Jag skall visa både rektorn på seminarium och de andra snushanarna der, att af stenen, som byggningsmännerna bortkastade, skall varda en hörnsten. Lita på det! Grosshandlare här i Göteborg, det låter allt ett strå hvassare än mäster nere i bondbygden. Men då får du lofva att lära mig räkna Sorter och Regula de tri och Intresseräkning, för det kommer allt att behöfvas.»

Jag skulle trott, att äfven han endast gycklade, om ej det bestämda uttrycket i hans ansigte vittnat om det djupaste allvar. Det var med möda, jag kunde låta bli att skratta åt hans storartade framtidsvyer – en nyligen kuggad inträdessökande till seminarium tänker bus bas att bli en stor grosshandlare, innan han ens kan göra flera bråk liknämniga, ty det var ju en af de saker, i hvilka han blef kuggad.

»Lofva mig det, att du lär mig att räkna, så skall du få se på karl!» återtog han och grep min hand, som han kramade så hårdt, att jag höll på att skrika till utaf smärta.

»Ja,» sade jag, halft förskräckt, och skrattet dog, innan det var födt på mina läppar, ty han såg rigtigt demonisk ut, sedan han fattat detta beslut.

»Ja, då är jag lugn,» sade han. »Vänta bara! Nu får du låna mig litet pengar till en annons i Handelstidningen, se’n skall du få se!» sade han och knöt handen emot mig. »Nu struntar jag i seminarium. För allt, hvad jag har längtat och sträfvat dit!»

»Struntar du i mig med?» frågade jag halft skämtsamt.

»Gud bevare mig för det! Du skall i alla tider stå som en lifsens och en ljusens engel för mina ögon. Och hur rik jag än blir, så skall du vara min bäste vän och min käraste gäst!» sade han med fuktiga ögon, i det han åter fattade min hand.

Jag kände mig verkligen rörd af hans lifliga tillförsigt och fasta tro på framgång.

»Nu så skrifva vi annonsen genast, så att han kommer in i Handels- och Sjöfarts-tidningen i morgon qväll,» sade han.

Ja, här var ej annat att göra än att gripa verket an, efter detta lika hastiga som afgörande beslut. Jag satte mig till skrifbordet, och efter åtskilliga ändringar och omskrifningar hade vi slutligen följande annons färdig:

Plats åstundas.

En 20-årig, frisk och kraftig yngling, med kunskaper för sökande af inträde på Seminarium, önskar sig nu genast plats på ett grosshandlarekontor. De, som härå reflektera, torde inlemna svar, märkt »Duglig», å denna tidnings kontor.»

Jag gjorde visserligen ett försök att få Pettersson till att ändra den i mitt tycke, mildast sagdt, egendomliga, af honom sjelf framhållna qvalifikationen: »med kunskaper för *sökande* af inträde på Seminarium» till exempelvis: »med någorlunda underbyggnad»; men numera tålde han ej längre någon anmärkning utan förklarade frankt, med återvunnet sjelfförtroende, att just hans uttryck var både det rigtigaste och det bästa. Och då fick det naturligtvis vara för mig.

Vi sofvo emellertid knappt en blund på hela natten, så upptagna voro vi båda af Petterssons grosshandlareplaner. Och följande morgon, det första tidningskontoret öppnades, inlemnade han sin annons och betalte med mina penningar för dess införande.

Äfven följande natt blef det liten eller ingen sömn. Pettersson, som först trodde sig kunna vänta en hel mängd svar på sin annons, blef, ju längre tiden led, allt ängsligare för, att ej en enda skulle reflektera på densamma, och började till och med sjelf frukta, att han begått en dumhet, då han nödvändigt ville hafva infördt det der: »med kunskaper för sökande» etc. Tänk om menniskorna togo hela annonsen endast som ett skämt! Det vore just väl utlagda pengar! Han vred sig som en mask på sitt läger och hindrade äfven mig att sofva, så sömnig jag än var.

Om morgonen inställde han sig åter vid öppningstiden på Handels- och Sjöfartstidningens kontor för att fråga efter svar. De tjenstgörande derstädes skrattade naturligtvis åt hans barnsliga tro, att något svar kunnat anlända, innan ens vederbörande spekulanter hunnit stiga upp. Men Pettersson var hela dagen vid det miserablaste lynne och hoppades numera alls icke på något resultat af den dyrbara annonseringen.

Men hast Du mir gesehen! Hvad tror man väl? Jo, då han om aftonen samma dag åter infann sig på kontoret, så var der verkligen ett bref till honom. Hans nyfikenhet var naturligtvis alltför stor, för att han skulle kunna bära det hem oöppnadt. Han ref af kuvertet vid första gatlykta och formligen slukade dess innehåll med ögonen. Sedan bar det af i jublande fart, han mera flög än sprang hem till mig.

»Läs, läs!» ropade han, i det han sträckte brefvet emot mig, innan han ens kommit väl in genom dörren.

Jag steg upp från min bok, fattade brefvet och läste med lifligt intresse följande:

Till »Duglig»! Ni kan infinna Er på mitt kontor, Köpmangatan 22, i morgon kl. 11 f. m., så skola vi tillse, om det finnes något för Er lämpligt arbete i min affär.

Högaktningsfullt

P. M. Knuston.

Min glädje öfver detta bref var nästan lika stor som Petterssons. Jag flög honom om halsen och så hoppade vi och dansade och jubilerade, så att madam Andersson kom ut och frågade, om vi blifvit spritt galna båda två.

Nej, icke galna, men glada! Och derpå omtalade vi orsaken till vår upprymda sinnesstämning. Hon deltog hjertligen i vår glädje och bjöd oss på kaffe, till hvilket Pettersson och jag voro ute och skaffade »dopp». Och så firade vi denna afton, likasom om allt redan varit väl rangeradt för den nye »grosshandlaren» Pettersson, oaktadt han, sanningen att säga, ej egde ett öre hvarken på upp- eller afskrifning, ja, icke ens

penningar till en ny papperskrage, ty jag fick låna honom en af mina nattkappor, då han om morgonen skulle rusta sig att värdigt uppträda inför sin blifvande principal.

Min nyfikenhet att få höra utgången af Petterssons besök på grosshandlarekontoret var så stor, att jag knappast kunde följa med förmiddagens lektioner. En lycka var, att jag ej fick någon fråga af kristendomsläraren, ty jag skulle bestämdt förverkat det stora anseende, i hvilket jag alltjemt stod hos honom, så fjettradt var hela mitt sinne af tanken på Petterssons framtidsperspektiv.

Då klockan ändtligen blef ett, ilade jag hem. Madam Andersson hade dukat fram en präktig måltid, till hvilken hon sjelf frikostigt bidragit. Men ingen Pettersson var kommen. Jag väntade honom otåligt minut efter minut.

Slutligen kom han. Men det var ej med samma berusning som aftonen förut, han såg snarare litet snopen ut. Han omtalade nu, att grosshandlare Knuston visserligen mottagit honom mycket vänligt. Men han hade straxt i början under stor munterhet förklarat, att det var just »Dugligs» kuriösa qvalifikation: »med kunskaper för sökande af inträde på Seminarium», som föranledt honom till att svara på annonsen. Han hade nemligen stor lust att se, huru denne »Duglig» såg ut, samt höra något vidare om hans förhållanden och afsigter. Men hade grosshandlaren väntat sig några ytterligare lustigheter, så hade han bedragit sig. Pettersson, som i grund och botten var ej så litet stolt, kände en stor harm öfver att hafva gjort sig löjlig, hvarföre han nu med lif och själ sträfvade att reparera sitt anseende. Det arbete, han nedlagt på sin långa inträdesansökan till seminarium, kom honom nu väl till pass, och han skildrade såväl sin glädjelösa uppvext som sin brinnande lust och åstundan att arbeta sig fram i samhället med så lifliga färger, att den gode grosshandlaren nästan fick tårar i ögonen. Ty grosshandlare Knuston var, såsom vi sedermera fingo höra, känd för att hafva ett sinne, lika öppet för det lustiga som för det rörande. Han hade sjelf sträfvat sig upp ifrån armod, ty han var ursprungligen en fattig torpareson ifrån Bohuslän, och hans namn Knuston var endast en Engelsk omstöpning af det gamla Svenska namnet Knutson.

Då Pettersson slutat sitt vältaliga andragande, räckte grosshandlaren honom handen och sade:

»Jag hör, att herrn har allvarliga föresatser och en lefvande håg att bli en duglig karl. Och jag skall se till, hvad jag kan göra för herrn, om herrn visar i handling, hvad herrn lofvat med ord. Någon plats på mitt kontor fins visserligen ej att påräkna för närvarande; men herrn skall tills vidare få arbete i min brädgård. Det torde ej heller skada om herrn förkofrar sig åtskilligt i sina stycken, innan herrn tänker på att komma in på något kontor. Hos min vaktmästare kan herrn få reda på, hvar min brädgård är belägen etc. etc. Adjö!»

Pettersson visste knappast, om han skulle vara glad eller icke åt detta anbud. Först och främst hade han endast det löjliga i sin annons att tacka för platsen. Vidare inskränkte sig denna till arbete i brädgården – kanske fordrade grosshandlaren, att han skulle gå der och bära plank liksom en annan dagakarl. Och han, som väntat sig en plats på ett fint och trefligt kontor! För det sista hade grosshandlaren ej nämnt ett ord om någon lön – och det var ju i sjelfva verket det vigtigaste. Ty hvad skulle han eljest lefva på! Inte kunde han nu längre ligga sin uppoffrande vän och välgörare, det var mig, till last, sedan han öfvergått till näringarna. Han hade nästan lust till att strunta i alltsammans (hans egna ord) och fortfarande hålla stånd under bildningens fana, trots nöd och bekymmer, hellre än att gifva sig i slangen med brädgårdsarbetare och sjåare, ty det var ju det dagliga sällskap, som grosshandlaren bestämt åt honom.

Jag bad honom nu att se saken från sin rätta sida. Ej hade han skäl till att knorra, då ju allt gått honom så väl i handom. Icke heller borde han gräma sig öfver den der löjligheten i annonsen, då det var just denna löjlighet, som förskaffat honom platsen. Ty derom kunde väl ej råda något tvifvel, att grosshandlare Knuston tänkte bereda honom tillfälle att komma fram på köpmansbanan, sedan denne nu en gång tagit honom under sina vingars hägn. Man kunde ju lätt begripa, att grosshandlaren önskade, att Pettersson först

och främst skulle taga kännedom om allt, hvad som hörde till affärens fundamenter, då han lät honom inträngа i brädgårdens mysterier. Utan att grundligt känna till handelsvaran kan förvisso ingen köpman göra förståndiga affärer med densamma. Och hvad aflöningen beträffade, så ansåg jag, som jag också uttryckligen framhöll, min vän Pettersson bra dum, om han ett ögonblick tänkte, att grosshandlaren Knuston skulle undandraga sig att gifva honom, hvad nödigt var till hans uppehälle, då han tagit honom i sin tjenst.

Pettersson erkände väl det förnuftiga i min utredning af förhållandena. Men han var allt fortfarande en smula förargad öfver att hafva en löjlighet eller kanske rättare en dumhet att tacka för sin framgång. Det der »för sökande» etc. pikerade honom både nu och långt efteråt.

Under dessa resonnemanger bortglömde vi maten, som stod der framdukad och väntade på oss. Men så inträdde madam Andersson och frågade, om det händt någon olycka eller om vi rent af hade tappat förståndet, då vi kunde sitta så der och låta hennes anrättningar stå och kallna på bordet.

»Nej, gudbevars! Allt har gått förträffligt. Pettersson fick platsen,» sade jag.

»Gratulerar!» sade madam Andersson och tryckte Petterssons hand med uppriktig värme.

»Var nu så goda och smaka på det lilla, jag satt fram!» sade hon högtidligt och neg för »herr bokhållaren», ett tilltalsord, som hon sedermera esomoftast begagnade till Pettersson.

Vi bugade oss och tackade madam Andersson för den fägnad, som hon beredt oss, hvarpå vi läto oss anrättningen väl smaka. Det dröjde ej heller många minuter, innan njutningen af de sköna rätterna förjagat till och med det sista spåret af missstämning ur vännen Petterssons anlete. Ty han hade af naturen ett utomordentligt »godt mathjerta», såsom det kallas nere i de stilla bygderna.

Följande morgon begaf sig Pettersson ned till grosshandlare Knustons brädgård, samtidigt som jag gick till seminarium.

Då vi åter träffades om middagen, förklarade han sig redan ganska belåten med sin nya anställning. Arbetsförmannen hade visat honom både aktning och vänlighet. Af honom fick han nu lära sig att särskilja olika sorter och qvalitéer bland trävarorna samt handledning i deras uppmätning, förvaring, utskeppning etc.

Ännu mera belåten hemkom Pettersson vid veckans slut. På lördagseftermiddagen hade han erhållit bud från grosshandlaren att inställa sig på kontoret, der han nu fick emottaga tio kronor, tilllika med löfte om utbekommande af samma belopp per vecka, till dess han kunde göra sig förtjent af en större aflöning.

Således visade det sig, att jag hade rätt i min uppfattning af grosshandlare Knustons afsigter med vännen Pettersson.

Den sistnämnde var så glad öfver penningarne (det var längesedan han hade en sådan summa i sin ego) och ansåg sig så rik, att han i första hänförelsen knappast visste, huru han skulle använda hela denna summa. Han ville bjuda mig med på teatern, ett ställe dit han länge trängtat; men jag betackade mig för denna hans generositet, emedan jag vid denna tid ansåg det för synd att vistas på dylika förlustelseställen. Då ville han bjuda mig på en stor biff på hotell Christiania[6], hvilken delikatess han i brädgården hört omtalas såsom non plus ultra af allt, hvad man i matväg kunde erhålla i det stora Göteborg. Äfven detta afböjde jag. I stället ryckte jag honom helt skonsamt ned ifrån hans falska rikedoms piedestal med den förklaringen, att han hellre än på onödiga utgifter borde tänka på att betala sin förra värdinna, hvilken törhända var i stort behof af sin lilla fordran. Om han t. ex. betalte henne fyra riksdaler och lemnade fyra till madam Andersson för anskaffande af mat och dylikt samt endast behölle de två återstående för sin privatissimaste räkning, så handlade han visligast. Det vore för tidigt att tänka på nöjen och njutningar, innan man fullgjort sina förpligtelser mot andra.

Pettersson gaf mig rätt i detta som uti mycket annat, men icke såg han längre så glad ut, der han satt vid bordet med en dufning i sorter samt gröt och mjölk i perspektivet i stället för teater och biffstek.

Han var nu emellertid en rangerad karl med fyrtio kronors inkomst i månaden och goda föresatser att arbeta sig fram på den bana, han valt. Vi låta honom således tillsvidare förkofra sig i varukännedom under arbetsförmannens ledning och i nödiga studier under min. Hvad de senare vidkommer, så slungade han, trots mina föreställningar, helt och hållet sådana bildningsämnen som kristendom, historia och naturkunnighet, hvilka han förklarade alldeles onödiga för en köpman. I brädgården hade han nemligen låtit berätta sig, att flera af Göteborgs förnämste och rikaste grosshandlare, hvilka till och med slutat såsom kommerseråd, ej alls egt någon sorts boklig bildning. Räkna och skrifva måste naturligtvis en köpman kunna. Eljest vore knepet i all handel bara det, att köpa billigt och sälja dyrt. Sedan gjorde det sak samma, hvad slags varor man handlade med: man kunde bli lika rik på lump och lort som på kläde och spannmål. Och han citerade en vers:

»Olof Wijk
Sålde spik,
Så han blef rik.»

»Ja, det är nog bra,» sade jag. »Men jag kan också rimma:

Olof Slank
Sålde plank,
Så han blef pank.»

»Då sålde han dumt,» utbrast Pettersson.

»Det kan väl hända. Men se du till, att du icke gör sammaledes!» sade jag nästan strängt och afklippte dermed hela detta resonnemanget.

Jag undvek derefter att vidare tala med honom om dylika saker; ty den sidovördnad för allmänbildning, som han började visa, omedelbart efter det han öfvergått till näringarna, stötte mig, så att mitt intresse för honom var nära att lida ett svårt afbräck. Huru annorlunda lät det icke i hans inträdesansökan till seminarium: »men mina böcker har varit min mat och dryck och mitt sällskap.» – – »När brist och tvifvel har kommit utpå, vet jag i sanning icke, hvad jag skulle tagit mig till, om jag icke haft löftena i dessa böcker till mitt stöd och bistånd.» Och nu var han färdig att bortkasta dessa samma böcker såsom värdelösa ting, det första han såg sig i tillfälle att få sin buk mättad. Nu tänkte han endast på att armbåga sig fram – att bli rik! Likasom rikedomen vore det högsta målet för vår sträfvan! Visserligen är den en stor Guds gåfva, om den blifvit ärligt förvärfvad, så att den medför välsignelse för sin egare. Men rikedomen medförer ock många faror. Jag hänvisar blott till Skriftens ord, Marci 10: 25: »Lättare är en camel gå igenom ett nålsöga än en rik gå in uti Guds rike.» Nej, långt hellre vill jag blifva fattig som Lazarus, än jag vill svika bildningens fana. Ty bildningen i såväl andlig som verldslig vishet är dock mensklighetens högsta och ädlaste mål.

Den sjette November, hjeltekonungen Gustaf II Adolfs dödsdag nalkades. Göteborg, som hedrar denne store monark såsom sin grundläggare, rustade sig äfven detta år till att värdigt fira hans minne. Detta skulle ske dels med sång vid hans staty, dels med ett fackeltåg. Vi seminarister blefvo anmodade om att deltaga uti bådadera, d. v. s. sångarne uti den stora sångkören och de öfriga uti fackeltåget.

Min tanke var naturligtvis från början att deltaga i sången. Men tiden blef mig för knapp att inöfva 2:dra tenorstämman till de sångstycken, som blifvit bestämda att sjungas vid det högtidliga tillfället. Jag fick således nöja mig med att deltaga i fackeltåget till den store konungens ära. Min vän Pettersson visade sig, trots sina materialistiska tendenser, besjälad af samma heliga patriotism, ty äfven han förklarade sig villig

att bära en fackla. Detta gladde mig hjertligen, ty det visade ju, att han fortfarande hade någon känsla qvar för det stora och upphöjda i lifvet.

Högtidsdagens afton samlades vi utanför Exercishuset för att emottaga våra facklor. Jag hade ifört mig mina bästa kläder, och Pettersson hade äfven sina bästa, n. b. han hade på sig de enda, han egde. Klockan ½ 8 e. m. antände vi facklorna och så började tåget, som utgjordes af omkring tvåhundra medlemmar, alla besjälade af samma vackra tanke: att hedra hjeltekonungens minne.

Det var förvisso en ståtlig anblick, detta fackeltåg erbjöd, då det, med regementsmusik i spetsen, likt en eldskimrande orm ringlade sig igenom gatorna och så öfver den s. k. Kämpebron in på Norra Hamngatan samt fram till torget.

På Gustaf Adolfs torg var då församlad en ofantlig menniskomassa. Hufvud vid hufvud bildade den en väldig, hela torget utfyllande fyrkant kring konungastatyn, tillbakahållen på några alnars afstånd från densamma af ordningens upprätthållare, som bildat en öppen väg för sångarne till den för dem uppförda tribunen, äfvensom invid kanalen en väg för fackeltåget, hvilket der uppställde sig. Fackeltåget gjorde trots konkurrensen med gasdekorationen kring statyn en bländande effekt. De rödglänsande facklorna återspeglades i den breda kanalen och kastade sitt skimmer öfver till den andra sidan på Södra Hamngatan, der också en »kompakt majoritet» var samlad; ty från kajbredden till de upplysta butikfönstren stodo der led vid led.

Straxt efter det fackeltåget stannat, hördes från rådhuset tonerna af en marsch, och med artillerimusiken i teten tågade den hundrahöfdade sångarskaran ned från rådhussalen, der den nyss haft repetition på några af sångstyckena, till tribunen, der den tillika med regementsmusiken uppställde sig. Och omedelbart derpå ljödo öfver den lyssnande menniskoskaran de kända tonerna af »Herrliga land». Derefter följde »Hjeltar, som bedjen» och »Hör oss Svea», i hvilken senare sång, en bland de mest fosterländska vi ega, synnerlig effekt åstadkoms derigenom, att sångarne vid orden »Vår Gud är oss en väldig borg» blottade sina hufvuden. Och den derpå kommande strofen »Herrligt är det då, Segrande i striden stå» lät derför så mycket käckare, då sångarne åter påsatte sina hufvudbonader. Så ljöd vår nuvarande folksång »Ur Svenska hjertans djup», hvilken vackra sång sjöngs med en känsla, som tydligen väckte eko i alla de tusentals bröst, hvilka klappade i takt med de kära och fosterländska tonerna.

Sången i sin helhet utfördes särdeles väl, och tonerna klingade klart och vackert i den stilla, något kalla och stjernklara qvällen utöfver den trots trängseln lugna folkmassan. Den hördes icke blott af de på torget församlade, utan ock af alla i den täta menniskomuren på Södra och Östra Hamngatorna.

Derefter afmarscherade fackeltåget genom Norra Hamngatan och Alléen ut till Exercisheden, der facklorna kastades i ett bål, och tåget upplöstes.

Jag och Pettersson qvarstodo en stund och åskådade det flammande bålet, hvilket likasom de enskilda facklorna, hvaraf det bildats, utgjorde en symbol af den patriotiska låga, som antändt dem. Sjelf brinnande af enthusiasm för den store hjeltekonungens minne, föreslog jag då Pettersson, att vi ännu ytterligare skulle fira detsamma genom att vandra upp på Otterhällans branta höjder, från hvilka Gustaf Adolf, enligt sägnen, pekat ut, hvar staden skulle ligga. Från denna samma plats ville nu jag och Pettersson, som godkänt mitt förslag, taga den stolta staden, hjeltekonungens stad, i betraktande.

Vi tågade fram till Södra Hamngatan och sågo den vackra gasdekorationen kring konungastoden ännu kasta sitt klara sken på de kringströfvande hoparne, hvilka skingrade sig först, då butikerna, en efter annan, släckt sina gaslampor, hvilka på denna, den stora folkfestens dag, upplyste deras mer eller mindre smakfullt anordnade lager.

Pettersson och jag sträfvade emellertid uppför Norra Lidens knaggliga stenläggning. Men när vi ändtligen kommit högst upp i Telegrafgatan, kunde vi dock för de mellanliggande husen ej se något af den festligt upplysta staden. Jag föreslog då, att vi skulle klättra upp till den nakna klippans spets. Men Pettersson, hvars enthusiasm betänkligt aftagit under de stränga strapatserna uppför liden, förklarade helt prosaiskt, att han ej gitte riskera hvarken lemmar eller kläder på ett dylikt äfventyr. Jag bevärdigade honom ej ens med ett svar på detta hans vanvördiga tal, utan lemnade honom under föraktets tystnad och började ensam min klättring uppför branten.

Min belöning blef stor. O, du herrliga Göta Rikes borg och prydnad, hjeltekonungen Gustaf II Adolfs stad! När jag såg dig i den sena aftonen ligga der inunder mina fötter, strålande i festlig skrud, såg dina väldiga kyrkor och palats, med sina höga torn och tinnar, så greps mitt sinne af en poetisk, profetisk inspiration. Ju längre jag stod deruppe, desto lifligare spelade min fantasi. De bilder, som denna framlockade, togo lif och gestalt för min själs ögon och flätade sig samman till ett poem, hvilket förvisso skulle hafva slagit både samtid och efterverld med beundran, om jag lyckats nedteckna detsamma med hela dess ursprungliga rikedom och kraft!

Då jag efter omkring en timmas tid åter försigtigt praktiserat mig ned för den hala klippan, var Pettersson försvunnen. Jag återfann honom emellertid vid hemkomsten, sofvande och snarkande i vår gemensamma bädd. Den lumpne materialisten! Ätit qvällsmat hade han grundligt, det syntes nog af de djupa spår, han lemnat efter sig i grötfatet; men tagit något djupare intryck af den stora högtidsdagens firande, det hade han bestämdt icke. Men jag sjelf, ack, jag var alltför poetiskt och högtidligt stämd för att ens kunna tänka på några materiella behof. Jag satte mig i stället vid skrifbordet och diktade:

Skaldesyn på Otterhällan

Ljus till hjeltekungens minne
Tänds i fönster, tänds på torg,
Flammar ock i hvarje sinne
I det stolta Göteborg.

Sjelf jag burit festens fackla
Rundt i staden till hans pris,
Uppnått utan till att vackla
Otterhällans frontespis.

O, du höga Otterhälla,
Som af hjelten trampad är,
Uppå dig jag mig vill ställa,
Varsla, hvad oss ödet bär.

Och jag hör ett dån i öster.
O, hvad är, som larmar så!
Liksom tusen åskors röster
Genom eterns salar gå.

Då jag låter blicken ljunga
Som en pil från bågens sträng
Dit, der dundrets röster gunga
Öfver stad och elf och äng.

Si, då ser jag flyga, rusa,
Med en man, som fladdrar kring,
Göta Lejon. Röster susa.

Här kring klippan slå de ring.

Fram den store Gustaf ilar,
Höjer så sin hjelteröst:
»Gamla Göta Lejon hvilar
Nu ej mera, det är löst.

Det skall flyga öfver länder
Och slå folken ner med magt,
Det skall visa sina tänder
Dem, som visat det förakt.

Oväns här det skall förtära
Och uttömma vredens horn.
Nordens ära skall det bära
Upp i sjelfva påfvens torn.

Häpna slägten skola darra
Allt för detta underdjur.
Oväns troner redan knarra,
När det ryter i sin bur.»

Så han talade, monarken,
Göta Lejon lyddes på.
Alla föllo ned till marken,
Göta Lejon likaså.

Men det skakar åter manen,
Sopar sten från klippans brant,
Som då vilda Oceanen
Störtar sig mot skärets kant.

Men himlens stjernor gå,

Så underfulla
De sakta rulla
På fästet blå,
Och jag ser på.
Dess millioner
I skilda zoner
Från himlatroner
De blicka ned
I långa led.
Men då jag skred
Dit ned
Till kojan,
Och sömnen bojan
Uppå mig lade,
Och sen jag hade
En syn ej mer.

Detta poem är väl egentligen endast ett svagt återsken af hvad som strålade för min fantasi under den oförgätliga högtidsstunden på Otterhällans spets. Men jag har likväl alltid ansett detsamma som ett af mina bästa »minnen», hvarför jag ock bevarat det oförändradt. Om det för ett profant öga skulle synas mindre

fulländadt, så tilltalar det dock åtminstone mig sjelf på det varmaste, alldenstund det är ett sant uttryck för min allra högsta inspiration.

Då jag om morgonen uppläste mitt skaldestycke för Pettersson, så häpnade han, ty han kunde ej förstå, att jag varit mägtig att skrifva något så högstämdt, förklarade han.

»Du skulle följt med upp på högsta spetsen af Otterhällan, så kunde du nog förstått det,» sade jag.

»Hm!» sade han. »Hade jag följt med, så hade jag kanske bara skämt bort hela skaldesynen för dig.»

Och deri hade han troligen fullkomligt rätt.

Pettersson var ju för ingen del någon enthusiast. Detta visade sig framförallt, då han steg upp och skulle taga på sig kläderna. Han upptäckte nu att dessa föregående afton blifvit illa ramponerade af en mängd beck, som drupit ner ifrån de brinnande facklorna. Han var alldeles ursinnig öfver denna malör och svor och bedyrade, att han i sitt lefvande lif aldrig mera skulle deltaga i något fackeltåg, om det så vore till firandet af tio hjeltekonungars minne. Jag pekade då på min präktiga ytterrock, som äfvenledes fått sin beskärda del af beckfläckar, men försäkrade honom på samma gång, att jag som en äkta Svensk för ingen del af denna skada ville blifva så vis, att jag glömde mina pligter mot mitt fosterland och dess stora söners minne. För resten kunde vi, sade jag, efter anskaffandet af litet terpentin, återställa våra kläder i representabelt skick, något som vi också sedermera gjorde.

Efter den 6 November förflöt den återstående delen af denna första termin i stilla likformighet. Jag skötte mina studier till såväl mina lärares som min egen belåtenhet, och Pettersson praktiserade i brädgården.

Ju närmare det led mot terminens slut, desto lifligare började mitt hjerta slå vid tanken på att snart få återse den kära hembygden och framför allt det lilla hemmet, der min ömma moder otåligt väntade mig med öppna armar och med riklig julfägnad. Jag tyckte mig skåda, huru kärleksfullt hon rustade och ordnade med allt, som hon visste glädja sin käre son: lutningen af julfisken, stoppningen af julkorfven, inkokningen af sylta m. m. m. m. Ja, hade jag ej haft en fast föresats att söka vinna de bästa betygen vid höstterminens slut, så tror jag nästan, att jag skulle kunnat glömma både lexor och allt annat för den ljufva poesi, som tanken på och längtan till hemmet åter och åter igen framlockade i min själ.

Så kom ändtligen den efterlängtade terminsafslutningen. Redan kl. 8 f. m. samlade sig ungdomen. (Rektor hade med flit valt denna tidiga timma, på det att en hvar för hemfärden skulle kunna begagna sig af respektive kommunikationsmedel för dagen.) Samlingsrummet var detsamma, i hvilket vi undergingo vår inträdesexamen. Högtidligheterna började med afsjungandet af psalmen N:o 63, v. 13 och 14. Rektor sjelf förrättade bönen, hvarefter han uppläste betygen för alla eleverna, stundom uttryckande sitt beklagande, stundom sitt erkännande, allteftersom betygen dertill gåfvo anledning.

Då han kom till min sidokamrat Andersson- Andréen, hvilken hade ej mindre än 3 nollor, så sade han:

»Du stackare, du har väl gjort, så godt du har kunnat, och derför så ha vi ändå gifvit dig högsta betyget i flit.»

Men när han läst upp mina, nickade han belåtet mot mig och sade på samma gång varnande:

»Du skall icke bli högfärdig öfver dina betyg. Och kom ihåg, att du har noll i gymnastik, det ämnet får du förkofra dig i!»

Mina betyg voro också de bästa i hela klassen.

Sedermera utdelades stipendier, hvarvid jag erhöll det största i vår klass, nemligen 35 riksdaler. Det var med

glädje och stolthet jag såg mig i tillfälle att kunna hemkomma till min kära moder med en så stor summa på fickan. Jag hade nemligen redan uppgjort min räkning för denna terminen med madam Andersson.

Efter stipendieutdelningen kastade rektor en återblick på den gångna terminen och framhöll serskildt sin glädje öfver, att inga missförhållanden stört det lugna samarbetet mellan lärare och lärjungar. Han tillönskade oss alla en sann julglädje i de kära hemmen och slutade sitt tal med att öfver läroverket, dess lärare och lärjungar nedkalla den Högstes beskydd och välsignelse.

Till sist afsjöngs nu sista versen af psalmen N:o 500, hvarefter den högtidliga akten var afslutad.

Vi elever hunno knappast att taga afsked af hvarandra; ty hvar och en hade nu brådt att komma på hemfärden.

Då jag vid utgåendet skulle passera förbi den plats, der lärarne ännu qvarstodo, togo såväl rektorn som läraren i Kristendom och äldste adjunkten serskildt afsked med mig och tillönskade mig en god jul, hvilket mycket gladde mig, ja, nästan mera än både stipendiet och betygen. Läraren i Kristendom hedrade mig serskildt med det kära uppdraget att framföra sin bästa helsning till kyrkoherden Stålbom.

Hvilken hänryckning att under sådana förhållanden kunna återvända till min ömma moder och min ädle lärare och välgörare, kyrkoherden! Och hvilken heder för hela min hembygd, att just jag erhållit de högsta betygen och det största stipendiet i Göteborgs seminarii första klass!

Min vän Pettersson häpnade öfver min oerhörda framgång och visade sig höfligare, än han gjort på länge, mot mig. Han hade ännu ej alldeles förlorat aktningen för ideela sträfvanden. Madam Andersson gret i glädjen öfver, att hennes inackordering utmärkt sig framför alla andra, och försäkrade, att hon allt ifrån vår första bekantskap kunnat ana och anat detta.

Sjelfva hemresan blef emellertid ej af den allra trefligaste och beqvämaste art. Min kära moder hade vidtalat en bonde från Kröplinge, Krister Persson, som gjorde handelsresor till Göteborg med smör och ägg m. fl. landets produkter och derifrån hemförde specerier såsom kaffe, socker och dylikt, med ett ord en s. k. byteshandlare, att jag skulle få åka med honom till hembygden. Han kom således till min bostad och pålastade min kista och mina andra reseffekter på sitt redan förut ganska försvarliga lass, hvarefter han bjöd mig att sitta upp. Jag förklarade då, att jag tyvärr hade ännu ett par smärre ärenden att uträtta i staden, hvarför det vore bäst, om han körde helt sakta iföre, så skulle jag taga fatt honom i Alléen. Uppriktigt sagdt, så var detta blott en förevändning, ty jag hade rakt ingen lust att presentera mig på ett dylikt åkdon inuti staden, ifall jag möjligen skulle råkat möta någon af mina kamrater eller lärare.

Så lemnade jag, efter ett mycket hjertligt afsked af vännen Pettersson och madam Andersson, för första gången Göteborg. I Alléen inväntades jag af Krister och satte mig upp på hans lass, högt tronande på min moders blåmålade kista, hvarefter det bar åstad mot söder, mot mitt gamla Halland. Det blef dock ej så synnerligt mycken åkning utaf, ty dels var min ekipering för lätt för att på min upphöjda plats kunna skydda mig emot den ganska bistra kölden, hvarföre jag understundom genom att springa ijemte lasset måste söka återvinna den nödiga kroppsvärmen, dels hyste jag medlidande med hästkreaturet, hvilket hade ett tillräckligt tungt lass, äfven då det slapp att draga på oss båda manspersoner.

Det blef, som man lätt kan tänka sig, en ganska ansträngande färd, ty vi hade öfver tolf mil till mitt hem, och mina apostlahästar voro många gånger nära att svigta i sin tjenst. Men tanken på det kära hemmet höll krafterna uppe, och efter två dagars mödor sågo vi ändtligen Glimminge herrliga tempel resa sig på sin kulle. Nätterna tillbragte vi uti bondgårdar, der Krister sedan gammalt plägat hafva sitt qvarter. Bädden var väl den allra anspråkslösaste, ty den utgjordes af endast en råghalmskärfve, som utbreddes på stugugolfvet, men undfägnaden i stugorna blef deremot så mycket rikare, både hvad mat och dryck beträffade, ty det

rådde naturligtvis ingen brist på Guds gåfvor så nära juletid. Och hvarken logis eller vivre kostade oss ett enda öre, ty gästfriheten är stor i gamla Halland, och dessutom hade Krister, såsom jag kunde förstå, uträttat en hel del kommissioner i Göteborg åt de ifrågavarande värdfolken.

Då vårt fordon vände fram på vägen till mitt lilla hem, Krontorpet, kom min ömma moder utspringande ur stugan för att välkomna sin käre son. Jag hoppade af lasset och skyndade i min moders öppna famn. O, hvad det vårljuft att känna det varma, hängifna modershjärtat klappa emot mitt eget, efter dessa fyra månaders skilsmessa!

Krister blef inbjuden och rundeligen trakterad. Och hans häst fick ett par otröskade hafrekärfvar att vederqvicka sig med.

Då Krister skulle begifva sig åstad, frågade min moder, hvad han skulle hafva i betalning för skjutsen. Men Krister förklarade, att han ej ville hafva någon betalning alls, utan försäkrade, att han ansåg det fastmera som en ära, att en »sådan lärder» yngling som jag velat hålla tillgodo med att göra honom sällskap hem. Min moder var enträgen och ville ovilkorligen, att han skulle taga ersättning för sina besvär, men förgäfves. Vi tackade honom då på det hjertligaste. Och jag var nästan stolt öfver att hafva så imponerat på en simpel bonde, att han kunde frigöra sig från ett af böndernas hufvudlyten, penningsnikenheten.

Så kom julaftonen med sin heliga frid, sin goda mat och sina julklappar. Jag förärade min moder det vackra granmotivet, som jag låtit infatta i glas och ram, jemte andra småsaker, af hvilka en liten prydlig blomstervas väckte hennes förtjusning i nästan lika hög grad som min tafla. Drängen gaf jag en präktig porslinspipa samt ett fjerdedels skålpund skäggtobak, hvilket beredde honom en utomordentlig fägnad. Af min moder fick jag emottaga strumpor, skjortor och andra intima linnepersedlar äfvensom en vacker, på Sjönevads marknad inköpt, ami eller ytterhalsduk i julgåfvor.

På morgonen gingo vi alla till julottan. Trots den bistra kölden hade jag iklädt mig min seminaristmössa af blått siden, hvilken med sin silfverträns och lyra straxt tilldrog sig de goda Glimmingebornas uppmärksamhet. De lyfte också mycket höfligare på hufvudbonaden för mig än för någon patron.

Jag intog min vanliga plats på läktaren hos min vän, gamle klockaren och organisten Grönqvist, som blef mycket förtjust öfver att kunna påräkna min hjelp vid upptagandet af psalmerna. Och då preludierna till psalmen N:o 55 förklingat och jag med min kraftigaste röst uppstämde »Var helsad», så vände sig nästan hela församlingen om och skådade upp emot läktaren. Och under glasögonen tyckte jag mig se mer än ett par fagra flickögon glimma af beundran, när de betraktade sångaren.

Min ädle f. d. lärare och välgörare, kyrkoherden, höll som vanligt en storslagen predikan öfver dagens heliga text.

Efter gudstjenstens slut helsade jag intimare på åtskilliga af mina gamla vänner och bekanta. Serskildt kom socknens rikaste man, Petter Larsson i Boarp, och hans vackra dotter, Nilla, fram till mig på kyrkobacken, hvarvid fadren hedrade mig och min moder med en inbjudning till julkalaset på tredjedagen och dottren skänkte mig ett af sina ljufvaste leenden.

Men disharmonien låter här i lifvet ej länge vänta på sig, när harmonien är som störst. I detsamma märkte jag två ondskefulla ögon, som fixerade mig på nära håll. De tillhörde ingen mer eller mindre än min gamle afundsman Sven Jönsson på Lyngen, som sällat sig till oss. Han hade blifvit axelbred och stark, och äfven jag skulle hafva förklarat honom för en ovanligt vacker yngling, om ej hans dolska sinnelag allt fortfarande återspeglat sig i hans ögon. Vi helsade naturligtvis på hvarandra, höfligt men kallt. Hans uppträdande vid detta tillfälle verkade ytterst obehagligt på mig, isynnerhet då jag hörde Petter Larsson på det allra vänligaste inbjuda honom att på hemvägen »titta in i Boarp» och såg den uppmuntrande nick, som Nilla

dervid gaf honom.

Sedan jag tagit afsked af Boarpsfolket och Sven Jönsson, uppsökte jag min moder, som blef mycket smickrad af inbjudningen till Boarp. Det var en heder, som hon aldrig hade väntat sig, och hon tackade mig rörd, för det jag genom mina framsteg beredt henne denna stora ärebetygelse från en så mägtig man som Petter Larsson.

Vi förfogade oss nu fram till prestgården, der vi blefvo på det hjertligaste emottagna och inbjudna att deltaga i frukostmåltiden. Jag framförde först helsningen från läraren i Kristendom, öfver hvilken prosten uttryckte sin fägnad. Derpå redogjorde jag för mina betyg, som naturligtvis voro till hans stora belåtenhet. Och när jag sedermera omtalade, att jag erhållit det högsta stipendiet i klassen, så fattade han min hand och kramade den med värma, under försäkran, att han aldrig haft så stor heder af någon lärjunge. Min moder gret i glädjen, och äfven jag fick tårar i ögonen vid denna storartade uppmuntran af min älskade och vördade f. d. lärare.

Frukosten var naturligtvis af den allra utmärktaste beskaffenhet. Och både prostinnan och prosten uppmuntrade och trugade mig och min moder att taga rikligt för oss af de herrliga rätterna. Prosten gaf mig dessutom en och annan fråga angående förhållandena på seminarium, för hvilken läroanstalt han tydligen hyste ett stort intresse. Han glömde ej heller min moder, utan gaf henne månget uppmuntrande ord för den villighet, med hvilken hon kärleksfullt offrade allt för min utbildning till en dugande man.

Min moder kände sig mycket smickrad af dessa prostens ord. Men på samma gång framställde sig minnet af och orsaken till vårt första gemensamma besök i prestgården, och hon utbrast:

»Ja, men tror inte prosten ändå, att Johannes skulle blifvit biskop?»

Prosten och prostinnan brusto ut i ett hjertligt skratt vid hågkomsten af den då förda rådplägningen.

»Ånej, mor Lena,» sade prosten till slut, »jag tror, att er son blir mycket lyckligare som skollärare än som biskop. Det är icke alltid lyckligast att sträfva mot samhällets höjder.»

Och deri hade han nog rätt. Ty jag skulle aldrig kunnat känna mig lyckligare, än hvad jag nu gjorde öfver de framgångar, som jag redan vunnit på den bana, jag valt. Och min ömma moder visade sig åtminstone tillfredsstäld med det utlåtande, prosten gifvit.

Vid afskedet sade prosten lika vänligt som artigt, att jag alltid vore välkommen i hans hem, så ofta jag kände någon dragning dit.

Min lilla fåfänga, om jag så skall benämna mitt oemotståndliga begär att vid denna årstid visa Glimmingeborna min vackra, men något svala, seminaristmössa, hade dock sina obehagliga följder; ty jag vaknade på natten till annandagen med en svår rheumatisk hufvudvärk, hvilken fortfor hela annandagen och inpå tredjedagen. Min ömma moder kokte emellertid fläderthé åt mig och bäddade in mig i så många fjäderbolstrar, att jag formligen badade i svett.

Ännu på tredjedagens eftermiddag hade hufvudvärken ej släppt efter. Jag kände mig dessutom mycket matt och olustig och funderade nästan på att försaka det stora julkalaset i Boarp. Men då jag tänkte på min ömma moders glädje öfver denna bjudning, så bemannade jag mig mot plågorna och mattigheten samt gjorde mig i ordning att föra henne dit. Huruvida jag ej handlat klokare, om jag följt min första ingifvelse att stanna hemma och vårda min helsa, derom må läsaren sjelf döma af det, som inträffade på kalaset.

I Boarp voro, såsom vanligt är på bondkalas, alla rum bokstafligen fullproppade med folk. Min moder och jag blefvo mycket väl emottagna och undfägnades straxt vid vårt inträde med kaffe. I stugan sågo vi endast

vänliga ansigten. Men då vi efter kaffet begåfvo oss ut i herberget för att helsa äfven på de gäster, som befunno sig där, så emottogos vi af tvenne personer med en allt annat än vänlig uppsyn. Den ene var Sven Jönsson på Lyngen, den andre var hans och min gemensamme forne lärare Hans Persson i Kröplinge, som, efter hvad jag sedan fick veta, brukade blifva bjuden hit, alldenstund han i sin ungdom tjenat här på stället hos Petter Larssons hustru Anna Johannas föräldrar.

Sven Jönsson sade ej ett ord, då vi helsade på hvarandra. Men Hans Persson gjorde en grimas och sade:

»Jaså, här ha vi den lärde mannen, som har skaffat sig ett sådant konstigt namn. Hur är det, en ska’ läsa’t?

»Som Kronskog,» svarade jag vänligt, emedan jag ej ville stöta mig med honom.

»Ja, då får en allt hålla tungan rätt i munnen,» sade Hans Persson. »Tänk, hvad du har blifvit lärder, du Johannes,» tillade han försmädligt.

Jag teg försigtigtvis. Men min ömma moder, som var af ett hetsigare temperament, kunde ej bemästra sin förargelse öfver Hans Perssons ogrannlaga uppförande, utan afsnäste honom med:

»Han måtte väl var likaså lärder som du.»

Men det borde hon ej hafva sagt, ty Hans Persson var äfven hetsig, isynnerhet då det gällde hans inbillade lärdom, som han sjelf så högt uppskattade.

»Jaså, du!» skrek han nästan argt. »Du tror, att din högfärdiga pågablära är likaså lärder som jag. Det ska’ jag, min lif, snart visa dig, hur det är med det.»

Han skrek allt högre och högre, så att folket i stugan skockade sig i kammaren och i dörröppningen, för att taga reda på orsaken till hans högljuddhet.

»Hör du!» sade han till mig, oaktadt vi visst aldrig druckit någon brorsskål – vi hade till och med ej sett hvarandra på många år och aldrig haft något gemensamt, sedan den tiden jag gick i hans skola. »Hör du!» skrek han. »Vi ska’ nu bara hålla oss till lärdomen. Kan du säga mig, hur många lärdomsgrenar vi ha då?» frågade han och såg utmanande på mig.

Jag bevärdigade honom ej med ett ord till svar. Och ej heller hade jag så noga tänkt igenom eller läst om den saken.

Bondfolket gapade af nyfikenhet öfver hvad, som komma skulle, och hade sina ögon fästade på mig.

»Ja, se der!» sade Hans Persson, då jag fortfor att tiga. »Nu står du der som ett lefvande frågetecken, så lärder du än vill vara. Men jag vet det, jag. För först så ha vi teologi och se’n ha vi filosofi och se’n så ha vi medusin. Det är en kyrka för kroppen. Och botanik, det är rötter och blommor, som ska’ vara för läkare. Läkare ta ur tre riken: vextriket, djurriket och stenriket. Och sen har vi kemi.»

Då kunde jag ej hålla mig allvarsam längre, utan log åt denna hans ofantliga lärdom, som han väl tillfälligtvis inhemtat i någon gammal bok, samt frågade honom skämtsamt, om han visste, hvad som menas med kemi, hvilket jag sjelf då för tiden, uppriktigt sagdt, knappast gjorde.

»Om jag vet, hvad som menas med kemi! Jo, det kan du slå dig i backen på. Men du vet det bestämdt inte, det ser jag på dig,» sade han med alltjemt stigande hetta, »Jo, om ett kadaver tar in till exempel förgift, flugekrut, merkurium, då ska’ kemien ta fram det och sätta ihop det i bit och väga det, om det är aldrig så ruttet, och den ska’ kunna svära på, att det är sant. Begriper du det, hvad?» sade han till mig.

»Nej,» svarade jag sanningsenligt, ty hela hans tal var ju endast ett sammelsurium.

»Nej, jag kan, min lif, det tro. För du begriper inte mycket, det borde du kunna se, fast du har lagt dig till med dubbelfönster för ditt fähus.» (Det skulle vara en pik åt mina glasögon. Sven på Lyngen skrattade ohejdadt åt denna hans qvickhet, likaså flera andra.) »Men jag begriper det, jag!» ropade han. – »Och se'n så ska' vi gå till astronomi och så ha vi juris, det är lagmännen, och så –

»Ha vi sjanis,» afbröt honom min moder, »och det är du, Kröplingemäster!»

Hans Persson tappade formligen koncepterna vid detta inpass af min ömma moder, som var helt utom sig af harm öfver hans skenbara öfverlägsenhet i lärdom. Allt folket brast ut i ett hejdlöst skratt, och från flera håll hördes ropen: »Mor Lena är värst!»

Min kära moder begagnade sig klokt af denna gynnsamma vändning i situationen, i det hon tog mig vid handen och sade:

»Kom nu, Johannes, så gå vi in i stugan igen och låta mäster hålla på med sitt dummeri härute, så länge han vill. Det gitter inte en hund att höra på.»

Folket vek undan helt artigt, så att min moder och jag kunde praktisera oss in i stugan. Derifrån hörde vi Hans Persson allt högljuddare orda såväl om min lumpna flykt ifrån den »lärda» striden som om de återstående af hans lärdomsgrenar. Men jag fäste mig nu icke längre vid ordalydelsen, ty jag hade redan hört mer än nog af hans s. k. lärdom och var, sanningen att säga, djupt förbittrad öfver hans oförskämda tilltag att så der på ett kalas vilja med sina dumheter nedsätta mitt anseende. Till min stora förargelse såg jag ock under aftonen, huru en stor del af åhörarne betraktade mig med medlidsamma blickar, liksom om jag varit en slagen hjelte. Sven Jönsson var naturligtvis vid den allra gladaste sinnesstämning och drack toddy på toddy med sin allierade, Hans Persson, hvilken numera ej ens bevärdigade mig med en blick, uppblåst som han var öfver sitt förmenta öfvertag.

Nöjet af kalaset var emellertid på detta vis skämdt både för min ömma moder och för mig sjelf. Min förhoppning om att finna någon förströelse i dansen, som snart derefter tog sin början i herberget, strandade emot Sven Jönssons – klackar. Ty hur jag än vände mig, kände jag alltid dennes hårda sinkskodda klackar antingen på benen eller på fötterna. Och då jag uppbjudit dottren på stället, den vackra Nilla, så passade han förrädiskt på och satte krokben för mig, så att både jag och min dam föllo omkull, hvaröfver hon blef mycket misslynt samt vände mig ryggen.

Så snart vi kunde, utan att synas oartiga, lemnade min moder och jag kalaset i Boarp. På hemvägen gick min moder länge tyst vid min sida, och äfven jag fann mig bäst af att få iakttaga tystnad. Men slutligen utbrast hon:

»Kunde du inte ändå täppt till munnen på Hans Persson, du Johannes?»

»Å, det gjorde ju mamma så bra,» sade jag.

»Hm! Det var ju bara klafs. Nej, jag menar, du kunde la gett honom svar på tal, du med din lärdom.»

»Ack, mamma!» sade jag då. »En dåre kan fråga mer, än tio visa kunna svara.»

»Ja, du har rätt, Johannes. Det tänkte jag inte på, mitt dumma nöt,» sade min moder urskuldande och tryckte ömt min hand. »Men,» tillade hon, »hade jag varit så lärder som du, så kan du allt lita på, att jag skulle svarat honom och det så pass, så hvarken han eller de andra, som hörde på, skulle glömt, hvem det var, som blef skamfilad den gången.»

Derefter undveko min moder och jag sorgfälligt att vidare tala om denna lumpna historia, som egentligen blott kunde vara till fägnad för mina belackare.

Men då jag mot slutet af ferierna gjorde en afskedsvisit i prestgården, så hade äfven prosten fått höra glunkas derom och var nu ganska nyfiken att få veta detaljerna. Jag redogjorde då, så noggrant jag kunde, för hela förloppet vid denna beryktade utmaning till en lärdomsstrid. Och prosten hade en verklig högtidsstund af skratt, då jag citerade Hans Perssons många lärdomsgrenar samt hans tyåtföljande förklaringar. Prosten bekräftade också min misstanke, att Hans Persson uppsnappat sin visdom ur någon gammal begreppslära, som han händelsevis kommit öfver, samt prisade högt min goda smak att ej inlåta mig i någon verklig dispyt med en i grund och botten så okunnig person som »mäster» Hans. Den obildade allmänheten kan i ty fall ej bedöma, hvem som har rätt, och derför är det alltid bäst att ej alls utsätta sig för dess dom. Till slut tröstade han mig med, att jag nog i framtiden skulle få tillfälle att visa de goda Glimmingeborna mina öfverlägsna kunskaper, samt bad mig att framföra sin bästa genhelsning till läraren i Kristendom på seminariet.

Julferierna nalkades, såsom jag nämnt, sitt slut. Vistelsen i hemmet hos min ömma moder, som gjorde allt, hvad hon kunde, för mitt välbefinnande och min trefnad, hade nog varit mycket angenäm, men jag kan likväl ej neka till, att jag redan snart längtade efter min lilla studerkammare i Göteborg och arbetet på seminarium. Jag hade medtagit några böcker för att under julen kunna studera i hemmet, men deraf blef ingenting, isynnerhet som jag ej behöfde förkofra mig i något serskildt ämne. Ett par aftnar var jag bortbjuden på bondkalas, hvilka voro mycket enklare och tarfligare än det i Boarp, men icke förty mycket behagligare för mig, ty på dessa senare blef jag endast ärad och framhållen. På Liatorpet gjorde jag en visit, hvarvid mor Anna Britta och jag kärleksfullt upplifvade minnena af min lilla barndomsväninna Johanna.

Efter ett ömt farväl lemnade jag ånyo hemmet och min kära moder, väl försedd med penningar och allt, hvad till kroppens uppehälle och nödtorft hörer. Denna gång åkte jag gästgifvareskjuts hela vägen, hvilket var bra mycket beqvämare och finare än att såsom på hemvägen krångla sig fram med en smörbonde.

Vid min framkomst till lärdomsstaden visade både min vän Pettersson och madam Andersson en oskrymtad glädje öfver att se mig åter. Och Pettersson och jag höllo en väldig »agap» eller kärleksmåltid på de goda saker i matväg, som min ömma moder medskickat.

Redan påföljande dagen började arbetena på seminarium. Och så var man åter inne i den gamla ordningen, liksom om intet afbrott egt rum.

Sammanträffandet med kamraterna blef ofantligt mycket hjertligare, än hvad jag någonsin föreställt mig. Det var, som om allt gammalt groll och all afundsjuka blåst bort. Vi kände alla, efter skilsmessan bättre än förut, huru nära vi voro förenade genom gemensamma sträfvanden och gemensamma intressen. Till och med min eljest så trumpne och afundsjuke sidokamrat A:son Andréen visade nu en fryntlig och välvillig uppsyn. Den glade Tegnéhr tog mig i famn gång på gång, och jag kände mig oändligt fästad vid denne visserligen slarfvige, men lättrörde och hängifne vän.

Efter första kristendomstimmans slut framförde jag prosten Stålboms helsning till läraren, hvarpå denne helt fryntligt frågade mig efter prostens helsotillstånd m. m. m. m.

Liksom under förra terminen egnade jag mig allt fortfarande med den mest exemplariska flit och energi åt studierna, ty det var nu för mig i ännu högre grad än förut en hederssak att vara den förnämste i min klsss.

Utanför läroanstalten utgjorde Pettersson äfven under större delen af denna termin mitt enda umgänge. Han hade af sin principal fått emottaga 50 riksdaler i julklapp, för hvilka han i basaren köpt sig en ganska fin kostym, jemte hatt, kragar, halsduk och käpp m. m. Af basarhandlaren hade han dessutom på afbetalning

bekommit en präktig ytterrock, så att han om söndagarna kunde uppträda som en rigtig gentleman. Han var också ganska uppblåst i denna sin nya beklädnad och räknade till och med icke för rof att nu göra spe af min, såsom han uttryckte sig, bondaktiga garderob, hvilken dock för ej längesedan utgjort ett föremål för hans afund. Jag tillrättavisade honom för denna hans dumma fåfänga och ogrannlagenhet på samma gång, i det jag bad honom komma ihåg, att det ej är kläderna, som adla mannen, utan mannen, som adlar kläderna.

»Tror du inte, jag är likaså god som du?» utbrast han då utmanande.

Jag afböjde all till ömsesidig upphetsning och bitterhet ledande dispyt, som af denna fråga kunnat följa, genom att helt undfallande svara:

»Hvar och en bör få vara god för sig.»

Pettersson hade verkligen nog vett att ej fortsätta resonnemanget. Vi yttrade icke heller ett ord vidare till hvarandra på den aftonen. Jag fördjupade mig i mina lexor, och Pettersson slukade en roman, som han fått till låns af förmannen i brädgården. Men jag vill ej neka till, att jag under mitt till utseendet lugna studium upprördes af harm öfver hans oförskämda fråga: om jag kunde tro, att han, en grundkuggad sökande till inträde på seminarium och pitpropsare, var lika god som jag, som med sådan utmärkelse afslutat min första termin på seminarium.

Jag nämnde »en roman». Ja, i stället för räkning och skrifning, som Pettersson så väl behöfde för sin utbildning till köpman, utgjorde snart romanläsning hans vesentliga sysselsättning på lediga stunder i bostaden. Han kunde ligga hela natten till långt in på morgonen med tänd lampa, så att madam Andersson kom ut och frågade, om vi somnat ifrån ljuset, och läsa i sina dåliga romaner, hvilka äfven beredde honom onödiga utgifter, ty han måste inom kort vända sig till ett lånebibliotek för att kunna tillfredsställa sin hunger efter slik lös mat. Jag varnade honom och föreställde honom det orätta i att för dylik strunt uppoffra de tillfällen, han hade att under min ledning studera för hans yrke vigtiga och nödvändiga kunskapsämnen. Men han bad mig helt oartigt och otacksamt att sköta mig, han skulle nog sköta sig; och då ansåg jag det ej vidare värdt att, som det heter, kasta perlor för svin.

Snart öfvergick han ifrån romanerna till en ännu farligare läsning. Han började draga hem fritänkareskrifter från lånebiblioteket. Början gjordes med Liljas »Menniskan», af hvars grofva materialism han formligen fråssade. Han ville nu inleda mig i disputation om skapelsen o. s. v. Men jag stålsatte mig mot alla hans försök i den vägen och afspisade honom med den uppригtiga förklaringen, att jag ansåg honom alltför obevandrad i bibelkunskapen och alltför litet genomträngd af bibelns heliga anda, för att jag skulle kunna och vilja inlåta mig i något tankeutbyte med honom angående dessa stycken. Han blef häröfver mycket förargad och började tala om andligt högmod m. m. samt bedyrade, att han med sin Lilja i handen skulle slå ner hela min bibelkunskap och hela bibeln, om det gällde. Jag gitte ej svara på detta hans vanvördiga och hädiska tal, utan bad honom helt enkelt lemna mig i fred med mitt arbete.

Vid ett nytt angrepp kunde jag ej neka mig nöjet att bemöta honom med förut anförda citat ur hans inträdesansökan till seminarium och frågade sedan, huruvida det var om dylika otrosböcker han skrifvit så älskligt och vackert. I första ögonblicket syntes han mig snopen och slagen, men i det andra så reste han sig upp och förklarade nu i hetsigheten, hvad jag ej förut fått veta, att alla dessa dumheterna, som han sjelf uttryckte sig, ej voro skrifna af honom, utan af en öfverspänd och enfaldig klockare i hans hembygd, som hjelpt honom med att sätta upp den der onyttiga och barnsliga skriften.

Denna förklaring var naturligtvis ej egnad att höja Pettersson i min aktning, tvertom. Jag började nästan att känna mig illa till mods öfver att hafva tagit någon befattning med en dylik lycksökare och förrädare och lofvade mig sjelf att ständigt vara på min vakt emot honom under den tid, vi ännu kunde komma att bo tillsammans.

Nästa bok, som han hemförde (det var vid påsktiden), var Viktor Rydbergs »Bibelns lära om Kristus». Det var en bildad och tänkande, om också förvillad, andes djerfva försök att med tillhjelp af sitt eget förstånd granska den Heliga Skrift. Denna bok roade ej Pettersson i någon nämnvärd mån. Ibland klarnade visserligen hans ansigte upp och han nickade belåtet, som om han hade förstått allting. Men i andra ögonblicket stötte han undan boken samt gick upp på golfvet och hvisslade. Han kunde tydligen ej sammanhålla hvad han läste. Det var saker som gingo öfver hans horisont. Dock förklarade han helt käckt, att detta arbete var mycket bra, ty här »fingo presterna på moppe» (hans egna ord) för de hade förfalskat skrifterna. Och han visade en noggrannhet och en ihärdighet vid försöken att studera ifrågavarande afhandling, som hade varit värda ett bättre resultat. Hundrade gånger lade han förargad boken ifrån sig och åter hundrade gånger tog han henne till nåder. Och jag hade nu för första gången den glädjen att se Pettersson taga fram bibeln – dock n. b. endast för att slå upp bibelställe på bibelställe, efter som de citerades. Under tiden anförtrodde han mig, att arbetsförmannen, som enligt Petterssons förmenande, var en ganska bildad man, serskildt rekommenderat honom att läsa denna boken. Det var också troligen derför, som han var så ifrig att söka tillegna sig och förstå dess innehåll, ifall de möjligen skulle komma att tala om densamma. Till slut måste han beqväma sig till att bedja mig om förklaring af en del ord och saker, som han ej kunde tyda. Men jag svarade honom straxt, att jag allsicke på några vilkor ville taga någon befattning med dylika otrosskrifter. Detta hände på påskafton, då både jag och han hade lof ifrån allt arbete.

Samma dag var Pettersson bjuden till arbetsförmannens hem att äta påskägg. Jag för min del skulle fira högtidsqvällen inne hos madam Andersson.

Då Pettersson begifvit sig bort, satt jag ännu en stund qvar vid bordet, väntande på att madam Andersson skulle öppna dörren och bedja mig stiga in. Under tiden fixerade jag den olycksdigra boken, som Pettersson låtit ligga uppslagen der rakt framför mig, troligen i afsigt att reta mig. Jag kände nu, att jag, trots min verkliga afsky för otrosskrifter, fått ett visst intresse för densamma, kanske just af den orsaken, att Pettersson uppenbarligen kom till korta vid sina ihärdiga försök att förstå dess innehåll. Och i ett obevakadt ögonblick af andligt högmod ryckte jag hastigt boken till mig och började läsa i densamma. Jag ville liksom öfvertyga mig om, hvad jag ju redan alltför väl visste, att jag var Pettersson öfverlägsen i lärdom.

Aldrig kunde jag väl ana, att de villomeningar, som denna bok innehöll, på minsta sätt skulle kunna inverka på mina trosåsigter, så grundligt som de blifvit fastslagna af min ädle lärare och välgörare, prosten Stålbom. Ja, jag skulle ej ansett någonting omöjligare, än att jag genom några spetsfundigheter eller ens genom de snillrikaste utläggningar skulle kunnat lockas till att förneka ett ord eller en bokstaf utaf allt, hvad jag hos honom fått lära. Men jag tänkte ej på den gamla erfarenheten, att vi alla i vårt eget ofullkomliga förnuft hafva vår värste och farligaste fiende; ty med vårt blotta förnuft kunna vi aldrig omfatta de allra vigtigaste trosartiklarna, framför allt den andra artikeln, hvilken just här afhandlas.

Redan inledningen till boken väckte hela min eftertanke och ofrivilligt äfven mitt erkännande. Visserligen hade jag föresatt mig att utan minsta hänsyn protestera mot hvarje angrepp på de läror, som jag en gång för alla bekänt och omfattat, men jag måste likväl buga mig för det bindande i författarens bevisföring. Och jag blef nästan obehagligt störd, då madam Andersson öppnade dörren samt bad mig vara så god och stiga in till sig.

Hvarken påskäggen eller den sköna gröten ej heller madam Anderssons prat förmådde att draga mina tankar ifrån den intressanta afhandlingen. Och så snart jag kunde, utan att rent af synas oartig och otacksam, så tackade jag madam Andersson och förfogade mig åter in i mitt rum för att hinna läsa ännu ett stycke, innan Pettersson hemkom, ty jag ville ej visa honom, att jag hade fäst någon uppmärksamhet vid hans bok.

Jag genomgick nu flera kapitel, och för hvart och ett vexte mitt intresse. Men på samma gång började jag plågas af en qväljande ängslan och oro öfver tvifvel, som mot min vilja framställde sig angående trossaker,

hvilka jag förut ansett oantasteliga och orubbliga.

Jag gick till sängs, men låg och läste allt fortfarande, till dess jag hörde Petterssons steg i trappan, då jag lade undan boken och släckte ljuset. Klockan var då öfver ett på natten.

Pettersson förde ej så litet buller, då han kom in, ty han var nästan beskänkt. Och han ordade vidt och bredt om kalaset hos arbetsförmannens, om hur många toddyar och supar han tagit, om de goda maträtterna, som ännu i minnet smekte hans gom, samt slutligen om huru han och arbetsförmannen dividerat om den här Rydbergska boken.

Jag var ej i sådan sinnesstämning, att jag länge gitte höra på hans lumpna tal, utan jag bad honom lägga sig och vara tyst, emedan jag behöfde sofva. Och han efterkom naturligtvis min önskan och somnade så lätt och ljufligt, som om ingen oro och inga tvifvel funnits till här i verlden. Men jag sjelf fick ej en blund i mina ögon på hela natten. Jag genomgick i minnet om och omigen, hvad jag läst i Viktor Rydbergs farliga bok, och för hvarje gång kände jag mig allt ängsligare öfver min mer och mer vacklande tro på hvad jag förut ansett oomkullrunkeligt som hälleberget.

I min ängslan tänkte jag ej på det yppersta af alla medel emot tviflen: jag glömde att söka mitt stöd och min hjelp i bönen. I stället knotade jag i mitt sinne öfver, att jag ej blifvit i tillfälle att lära mig läsa de heliga skrifterna på grundspråket, då jag ju sjelf kunnat kontrollera uppgifternas rigtighet.

Påskdagen kom med det vackraste väder. Pettersson var ute och promenerade hela dagen och visade sina nya gentila kläder. Men jag hade alls ingen lust till att gå ut; jag skyllade på opasslighet – för att få stanna hemma och ostörd läsa och begrunda Viktor Rydbergs bok. Och innan aftonen hade jag genomläst densamma.

Med Pettersson inlät jag mig naturligtvis ej i något samtal om mina religiösa tvifvel; han fick aldrig ens veta, att jag studerat boken. Men deraf hjertat fullt är, deraf talar munnen. Det dröjde sålunda ej länge, innan jag kom att något meddela mig med kamraterna i klassen, hvilka blefvo ej så litet förundrade öfver att jag, som alltifrån början visat så djupgående kunskaper i Kristendom, kunnat råka i något som helst tvifvel. Jag angrep visserligen ej direkt den Lutherska lärans grundsatser, men under samtalets gång bemötte jag kamraternas invändningar med de bevis, som jag inhemtat i mera omnämnda bok, och under disputationens stigande hetta blef jag allt positivare och positivare i mitt försvar af otrosmeningarna. Ifrån att vara en tviflare blef jag snart en utpreglad otroshjelte, och detta just till följe af de motsägelser, jag rönte. Jag ansåg det nästan som en helig pligt att låta äfven de andra få kännedom om hvad jag sjelf genom en händelse inhemtat, ty äfven de borde ju få tillfälle till att pröfva och döma om de vigtiga spörsmålen.

Men innan jag viste ordet af, blef jag kallad till läraren i Kristendom i hans hem för ett enskildt samtal. Jag anade straxt, hvad det gällde; här hade funnits någon Judas Iskarioth, som förrådt mig.

Det var med oro och bäfvan jag inställde mig hos kristendomsläraren. Hur skulle detta sluta? Skulle jag af honom, som visat mig så stor heder och uppmärksamhet, bortstötas och föraktas? Jag kände med mig sjelf, att jag ej skulle kunna förneka, hvad som syntes mig rätt. Mottog han mig med hårdhet och tyranni, så skulle han ej kunna nederslå mig.

Men det blef något helt annat. Då jag steg inom dörren, mötte han mig med en lugn och vänlig blick och bad mig sitta ner.

»Jag har sport till, att du råkat i tvifvel på en af våra vigtigaste trossanningar,» sade han och såg pröfvande på mig.

Jag svarade ett ärligt, ehuru knappt hörbart ja.

»Du lär betvifla Kristi gudom. Hvarifrån har du fått det?»

Jag sade, att jag läst Viktor Rydbergs bok »Biblens lära om Kristus».

»Var då din barnatro så svag, att den ej förmådde motstå ens det första angreppet? Käre vän!» sade han, i det han kom bort till mig och lade sin hand på min skuldra. »Jag beklagar djupt din olycka. Men jag är viss om, att du åter skall blifva tagen ur din villfarelse och stadfästad i sanningen, om du med bön om ljus läser ordet sjelft, tills vidare utan alla menskliga utläggningar, samt rättar dig efter det ljus och de öfvertygelser, som du då säkert får. Ty Kristus säger: »Min lärdom är icke min, utan Hans, som mig sändt hafver. Hvilken som vill lyda Hans vilja, han varder förnimmande, om denna lärdom är af Gudi eller om jag talar af mig sjelf». Kom ihåg, att det är igenom lydnad för Guds ord, som man lär att förstå det. Att du kommit i tvifvel om dess sanningar, har berott derpå, att det är något ondt, som du velat behålla. Och kanske jag ej tar miste, då jag säger, att du haft och har starka frestelser till högmod. Bed derföre Gud hjelpa dig ifrån detta, så skall du förvisso snart komma från tvifvel till klarhet. – Huru skulle du kunna blifva en god och rättskaffens lärare och ledare för de små, om du sjelf i ditt hjerta förnekar de himmelska sanningarna. Och då hade äfven både jag och din gamle lärare, prosten, verkat förgäfves. Jag hoppas, att jag slipper höra något sådant vidare af dig.»

Derpå räckte han mig handen till afsked, med en på samma gång kärleksfull och allvarsam min. Jag kände mig djupt rörd af min lärares stora ömhet och omvårdnad om mitt såväl eviga som timliga väl och jag gjorde ett heligt löfte inom mig sjelf att aldrig mera låta mig förledas till tvifvel på sådant, som jag ju måste tro på, om jag skulle kunna blifva, hvad jag af hela mitt hjerta åtrådde, en värdig folkets lärare. Jag har också aldrig behöft ångra detta mitt löfte. Ty om äfven en eller annan trossats i början förefaller oss mer eller mindre svår att omfatta, vänjer man sig dock, med god vilja, så småningom vid densamma och finner henne slutligen helt nödvändig för systemet. Och på samma gång man derigenom undslipper alla de själsqval och äfven missräkningar samt hemsökelser, som tviflet medförer, har man i stället att påräkna sina öfverordnades aktning och förtroende, hvilket alltid måste medföra en behaglig och tryggad ställning i samhället.

Jag undvek hädanefter sorgfälligt att med kamraterna inlåta mig i någon som helst diskussion om trossaker. Och då de hårdt ansatte mig med de samma teser, som jag förut hjeltemodigt försvarat, erkände jag ödmjukt, att mitt förstånd ej räckte till för att döma i sådana ting, som med tron allena måste omfattas. För att värja mig mot alla frestelser till återfall, läste jag, enligt min ädle lärares råd, hvarje afton andaktsfullt ett stycke ur min bibel och beslöt att ej längre än denna termin sammanbo med Pettersson, som ju egentligen var roten och upphofvet till alla dessa obehag och oroligheter, som jag måst utstå.

Jag arbetade om möjligt ännu omsorgsfullare än någonsin förut med mina lexor och hade glädjen att, till stor afund från kamraternas sida, röna månget tecken till bifall af mina lärare, äfven af kristendomsläraren, hvilken inom parentes aldrig med ett ord eller en syftning röjde hvad som förefallit mellan oss båda. Jag var honom derför oändligt tacksam. Med sin erfarna blick såg han tydligt den sinnesändring, som jag undergått, och utan att säga ett ord delgaf han mig dock sitt välbehag genom den vänlighet och, jag skulle nästan kunna säga, uppmärksamhet, som han visade mig.

Alltmer och mer slöt jag mig inom mig sjelf. För Pettersson hade jag förlorat allt intresse. Han utvecklade sig nemligen stadigt till en krass materialist. Jag hade dock ej mycket besvär af honom, ty han vistades numera mest utomhus tillsammans med sina gelikar. Ett par gånger hemkom han sent om aftonen med kamrater, hvarpå de drucko medhafd punsch och spelade preference till långt öfver midnatt. Under sådana omständigheter kunde jag ej gå till ro i ordentlig tid, hvaröfver jag uttryckte mitt misshag. Men han förklarade på det fräcka sätt, som han på sista tiden tillegnat sig, att han struntade i hvad jag tyckte. Jag begagnade rummet tio gånger mer än han och derför menade han, att jag hade ingenting att säga, om han

någon gång önskade disponera detsamma. Dessa kortspelsnätter upphörde dock snart, tack vare det buller och kif, som medföljde. Ty madam Andersson fick ej heller sofva, hvarföre hon förbjöd Pettersson att upprepa orgierna.

Den ende af kamraterna, som någon gång besökte mig, var den glade Tegnéhr. Visserligen kom han oftast för att låna penningar af mig, ty för sådana var han alltid i trångmål, trots det rikliga understöd han åtnjöt. Men ett par gånger sökte han mig äfven, för att jag skulle bereda honom i katekeslexan. Han hade nemligen, till följe af bristande förberedelse, råkat illa ut för kristendomsläraren och var nu rädd för, att något dylikt skulle upprepas. Efter sina besök ville han alltid, att jag skulle följa med honom ut i staden, och under dessa utflykter lärde jag, tack vare Tegnéhrs frikostighet, att känna såväl de af Pettersson högt prisade biffstekarna på Christiania som andra läckerheter hos Kött-Perssons vid Södra Larmgatan, straxt invid Artilleristallarna, hvarest Tegnéhr hade sin dagliga spisning. Äfven bjöd han mig in på källaren vid Grönsakstorget, den så kallade »Idealet», och undfägnade mig med Carnegies porter. Men då han sedan föreslog, att jag skulle deltaga med honom och de andra stamkunderna derstädes i dominospel om porter, så ansåg jag det för bäst att draga min Mats ur skolan, ty jag ville ej för något pris i verlden utsätta mig för faran att hos mina lärare bli anmäld för spel och dryckenskap.

Under tiden kommo vi öfverens om att till nästa hösttermin flytta tillsammans. Tegnéhr uttryckte lifligt sin glädje öfver att dagligen komma under det goda inflytande, som jag alltid utöfvat på honom. Han skulle blifva så flitig och ordentlig, när han bara fick arbeta tillsammans med mig. Äfven jag gladde mig uppriktigt öfver att få utbyta den krasse Pettersson mot en verklig kamrat, som på samma gång var så glad och liflig och vänsäll som Tegnéhr.

Tiden gick sin gilla gång under flitigt arbete, och jag visste ej ordet af, innan äfven denna andra termin nalkades sitt slut. Kom så examensdagen. Jag hade beredt mig alldeles ofantligt för denna examen. Men det gick nu som alltid vid dylika högtidliga och vigtiga tillfällen i lifvet. Ju mera man har beredt sig på att få visa sina framsteg, desto mindre blir man i tillfälle dertill. Jag fick ytterst få frågor af mina lärare, och dessa frågor tyckte jag vara af den allra obetydligaste beskaffenhet. Men jag besvarade dem naturligtvis alla med glans. Den ende af lärarne, som underkastade mig en något grundligare examen, var läraren i Kristendom. Biskopen hade nemligen infunnit sig i vår klass för att öfvervara examinationen i detta ämne. Och läraren hade tydligen utsett mig att föra klassens runor med den äran. Jag gjorde det också till bådas nöje. Och jag hade efter examinationens och timmens slut den stora hedern att blifva framkallad till hans högvördighet biskopen. Han frågade nu efter mina förhållanden. Och då jag nämnde, att jag var ifrån Glimminge och att jag åtnjutit prosten Stålboms enskilda undervisning före mitt inträde på seminarium, så nickade han bifall och bad mig framföra sina allra bästa helsningar till min ädle f. d. lärare. Han räckte mig till och med handen till afsked, hvilken ära lifligt rörde mig.

Vid afslutningen höll biskopen tal. Han uttryckte för lärarne sitt välbehag öfver det utmärkta resultatet af deras mödor och omsorger, hvilket resultat tydligt framgick af de vackra examensprofven och de goda betyg, som kunnat utdelas. Derefter vände han sig till oss lärjungar och tackade äfven oss för den flit och det goda uppförande, vi ådagalagt under det gångna läsåret, men på samma gång uppmanade han oss att icke förty väl använda våra sommarferier till fortsatta studier för vårt vigtiga mål. Och slutligen framställde han i hjerterörande och gripande ord förmaningar och råd till de med denna termin afgående kamraterna, hvilka nu befunnits skickliga och värdiga att gå ut såsom folkets lärare, hvarpå han öfver alla, afgående som qvarstannande, lärare och lärjungar, ja, öfver hela läroverket, nedkallade den Högstes beskydd och välsignelse.

Mina betyg voro nu som förra terminen de bästa i klassen. Till och med i gymnastik hade jag fullt betyg. Men hvad som mer än något annat gladde mig var, att jag i kristendom, i stället för att, såsom jag nästan fruktat, erhålla ett lägre betyg än förut, nu utmärkts med ett ännu högre, nemligen det högsta, som utdelades.

Kamraternas undran och afund häröfver var naturligtvis, efter hvad som under terminen förefallit, ej liten. Isynnerhet blef min sidokamrat Andréen ytterst upprörd, och hans ansigte förlängdes betydligt, då han hörde detta betyg uppläsas, hvarföre jag nästan misstänkte, att han varit den sannskyldige Judas Iskarioth. Sjelf hade han emellertid ingenting för sitt besvär, om det nu verkligen var han, som hos kristendomsläraren angifvit mig för fritänkeri, ty i dennes ämne liksom i flera grinade på betyget emot honom en ödesdiger nolla, hvarföre jag väl i andra klassen ej borde hafva något att befara af hans på intet vis angenäma närhet. Min vän Tegnéhr hade visserligen låga, men dock tillräckligt höga betyg för att få flyttning till högre klass. I matematik erhöll han till och med högre betyg än jag; men så hade han ock serskildt anlag för detta läroämne. Något stipendium tillföll honom dock nu lika litet som föregående termin, men af mitt (det högsta i klassen, 35 rdr) fick han öfver sommaren låna 10 riksdaler till reskassa.

Afskedstagandet med kamraterna försiggick nu som alltid lätt nog, ty alla hade blott en sträfvan: att fortast möjligt komma på hemvägen. Endast Tegnéhr och jag hade åtskilligt att öfverlägga om, innan vi skildes. Alldenstund vi skulle bo tillsammans nästa termin, måste vi något ordna för den sakens skull. Vi kommo således öfverens om, att jag skulle tillfråga madam Andersson, om hon ville upplåta rummet åt oss båda. I annat fall måste vi skaffa oss ett nytt lämpligt rum, ty det, som Tegnéhr innehaft det sista året, var litet och ruskigt, beläget som det var högt uppe på en vind. Nåja, det hade ju betydt mindre, så länge Tegnéhr ensam innehaft detsamma, ty han hade vistats mycket litet hemma; men nu, då vi båda skulle bo och arbeta tillsammans, så behöfde vi bättre utrymme och mera trefnad.

Då jag vid hemkomsten framställde min fråga till madam Andersson, om hon hade något emot, att Tegnéhr inflyttade i mitt rum i stället för Pettersson, så sade hon, att hon derpå ej kunde gifva något svar, innan vi meddelat oss med »herr Pettersson» sjelf. Denne hade nemligen, såsom hon helt uppriktigt anförtrodde mig, erbjudit sig att betala lika stor hyra som vi båda hittills betalt, ifall han ensam fick disponera kammaren. Detta var således tacken för allt det understöd och alla de vänliga omsorger, jag offrat på honom: att han nu sökte uttränga mig ur den bostad, som jag till en början af ren barmhertighet delat med honom. Jag blef så upprörd af denna hans nedrighet, att jag straxt förklarade mig färdig att flytta, utan något som helst meddelande derom med »herr Pettersson», som madamen så älskvärdt uttryckte sig. Sedan han som bokhållareaspirant hos en pitpropsgrossör fått sig en liten lön och lyckats skaffa sig något finare kläder än jag, sedan hade han naturligtvis i den goda Göteborgsmadamens ögon vuxit mig högt öfver hufvudet. Madam Andersson, som tydligen märkte min missstämning, skyndade sig att förklara, att hon för ingen del hade något att anmärka emot min person, utan att hon gerna skulle vilja hafva mig qvarboende hos sig, så länge jag vistades vid seminarium, så ordentlig och i alla hänseenden aktningsvärd som jag visat mig under hela det gångna året; men att hon på samma gång naturligtvis måste se på sin egen fördel, ty dels var det ju alltid mindre besvär att passa upp en person än två, isynnerhet då denne ene så litet vistades hemma, dels och framför allt ansåg hon det fördelaktigt att hafva Pettersson till hyresgäst, alldenstund han såsom stadigvarande på platsen en längre följd af år kunde bo kvar hos henne och derigenom bereda henne en säker inkomst. Jag gitte ej att svara något på denna madam Anderssons förklaring, utan upprepade endast, att jag genast var beredd på att flytta, hvarefter jag inpackade de saker, som skulle stanna kvar uti staden, och utflyttade dem på vinden.

Tegnéhr blef äfven han mägta förgrymmad öfver Petterssons om den svartaste och skamligaste otacksamhet vittnande beteende och menade, att »den lymmeln» borde hafva ett ordentligt kok stryk, ty det var den enda tillrättavisning, som en dylik herre kunde begripa. Jag varnade honom emellertid för att tänka på några våldsamma åtgärder, ty Pettersson hade många goda hjelpare nere i brädgården, hvilka sedan kunde utkräfva hämnd. Jag skänkte honom mitt förakt, och det gjorde äfven Tegnéhr. Sålunda voro vi på det klara med den saken.

Vi måste nu rigta våra omsorger på att skaffa oss en ny bostad, innan vi lemnade staden, ty vid

höstterminens början är det ej lätt att öfverkomma en tillfredsställande sådan, alldenstund de bättre rummen då pläga redan vara upptagna. Efter något frågande fingo vi underrättelse om en äldre mamsell, vid namn Ringvall, som bodde vid Haga Skolgata och hade ett förträffligt rum till uthyrning. En utaf de afgående seminaristerna, Lundbladh, hade under sista året bebott detsamma. Vi förfogade oss dit och kommo snart öfverens med mamsell Ringvall, en, såsom jag förut antydt, något bedagad och dertill mycket mager, men ytterst artig och till utseendet högst aktningsvärd dam, som sjelf visade oss lägenheten. Priset var tio kronor per månad, städningen inberäknad, hvilket ju var ganska dyrt. Men Tegnéhr ansåg det vara ytterst vigtigt för vår trefnad, att vi fingo ett dylikt snyggt rum. Han tänkte naturligtvis på, huru klent det gått med studierna i det lilla otrefliga kyffe, han förut bebott. Dertill föll detta nya rum honom synnerligen i smaken, emedan det låg fritt för sig sjelft, utan genomgång för någon annan hyresgäst. Han erbjöd sig till och med att betala två kronor i månaden mer än jag, hvilket jag dock på det lifligaste afböjde, enär jag ansåg mig hafva minst lika god råd att betala som han. Dermed hade vi nu allting ordnadt för vår sammanflyttning – till hvad lycka kommer längre fram att visa sig.

Vårt afsked blef det allra hjertligaste. Jag följde honom till jernvägsstationen, der vi drucko afskedsskålen i fradgande porter, och under ömsesidigt tillönskande af en glad och angenäm sommar samt löften om en flitig korrespondens vinkade vi sympatiskt med våra mössor åt hvarandra, då tåget satte sig i gång för att föra honom till hans hembygd.

Mitt afsked med Pettersson blef deremot ganska kyligt. Madam Andersson hade, såsom jag kunde förstå, snarast möjligt underrättat honom om mitt förslag att utbyta honom som rumskamrat emot Tegnéhr, och han ansåg sig derföre endast hafva handlat klokt och prisvärdt, då han redan på förhand, bakom min rygg, försäkrat sig om det gemensamma rummet, som dock ursprungligen var mitt och uteslutande mitt. Vi offrade emellertid ej många ord på rumsförhållandena, som ju för resten redan voro utagerade. Båda voro vi belåtna med att skiljas. Så kan vänskapen utveckla sig.

Madam Andersson var vänligheten sjelf och hjelpte mig med sakerna ner till ångbåten om morgonen, då jag skulle fara. Hon till och med torkade sig med förklädet i ögonen, då vi sade farväl till hvarandra, och bedyrade, att hon aldrig kunde få en mera hederlig och aktningsvärd hyresgäst, än hvad jag varit, men nu kunde ju ingenting ändras. Jag tröstade henne med, att jag alltid i ett tacksamt hjerta skulle bevara minnet af den tid, under hvilken hon haft mig och mina tillhörigheter i sin vänliga vård.

Sjöresan gick förträffligt, gynnad af det herrligaste väder. I Varberg emottogs jag vid ångbåtsbryggan af Jöns i Larsgård, som äfven denna gång åtagit sig att skjutsa mig. Vi begåfvo oss straxt på hemvägen, och på Morups gästgifvaregård reqvirerade jag in kaffe samt bjöd honom nu på en romgök, hvilket mycket smickrade honom. Han ansåg det tydligen för en långt större ära, smaken oberäknad, att blifva bjuden på rom än på bränvin, hvarföre jag också med största nöje betalade de få ören, som utgjorde skilnaden i priset. Efter inmundigandet af romgöken satte han också en helt annan fart på hästen, så att vi redan långt före aftonen voro framme i Glimminge och vid mitt hem, der min ömma moder så innerligt välkomnade mig.

O du, min ömma, trofasta moder! Du är för mig det högsta här på jorden, A och O, begynnelsen och ändan för min kärlek. I ditt sköte kan jag tryggt nedlägga såväl mina bekymmer som min glädje. Bekymmerna lättar du med ditt trösterika deltagande och glädjen fördubblar du med din egen glädje.

Ehuru min moder på grund af bristande bildning naturligtvis ej var mägtig att fullt uppfatta och uppskatta vigten och värdet af hvarje siffra i mitt betyg, så förstod hon dock till fullo, att det var något extra utmärkt, isynnerhet då jag omtalade för henne, att det var det bästa i hela klassen. Med öfversvallande moderlig känsla omfamnade hon mig tacksamt gång på gång och under strömmar af glädjetårar erinrade hon åter om sin dröm. Att jag var stolt och lycklig öfver den glädje, som jag sålunda beredde min ömma moder, faller af sig sjelft.

Sommarferierna tillbragte jag i hemmet och använde dem hufvudsakligast för att afskrifva och studera anteckningar i pedagogik efter rektor vid seminariet, hvilka anteckningar jag lyckats få låna af en kamrat, som genomgått andra klassen, der studiet af detta för en lärare så vigtiga ämne tager sin början.

Min afsigt var vid skilsmessan att genast efter hemkomsten skrifva till den käre kamraten och vännen Tegnéhr, men det var nu, som om all företagsamhet domnade bort i den stilla friden i hemmet; dag efter dag, ja, en hel vecka och mera förrann i tidens haf, innan jag kunde komma mig före med att gripa verket an. Slutligen fattade jag dock pennan och skref:

Glimminge d. 14 juni 18 ...

Käraste kamrat, vän och Broder!

Mitt hjertligaste tack för senast! Vi lofvade ju att skrifva till hvarandra och jag håller äfven, som du ser, mitt löfte. Låt mig nu se, att du äfven håller ditt! För att börja ifrån början, d. ä. omedelbart efter vår skilsmessa, så får jag omtala för dig, att min hemresa gick öfver all beskrifning lyckligt. Det Halländska hafvet, det oroliga Kattegatt, hvars vreda vågor jag en gång pröfvat, så att jag aldrig glömmer den resan (det var min första till Göteborg), krusades endast obetydligt af en svag vestanvind, så att den falska Ran ej fick någon som helst magt med en enda af passagerarne. Sedan ångbåtsfärden var slutad, vidtager, såsom jag omnämnt för dig, landtskjuts från Varberg, som är beläget cirka 3 mil ifrån mitt hem, och äfven denna gick raskt, tack vare riklig spendering på skjutsbonden. Och nu mår jag förträffligt här i det lilla hemmet hos min kära moder, som så gerna vill göra allt för min trefnad. – Min dag tillbringar jag i allmänhet på ett mycket reglementeradt vis, ty jag är serdeles angelägen om att under ferierna stärka min helsa och friska upp blodet efter det ansträngande själsarbetet och innesittandet under terminen i Göteborg. Jag stiger upp tidigt om morgnarna, redan kl. 5 f. m., kläder derefter på mig och går ut ner i dalkjusan nedanför mitt hem, hvarest jag i en der befintlig källa, hvars porlande vatten innehåller något jern, dricker 1 à 2 glas vatten på morgonqvisten under promenad ute i friska luften. Sedan jag derpå vistats ute i 1 à 1 ½ timma, går jag in igen och läser mina morgonböner etc.; derpå dricker jag ett glas spenvarm mjölk omkring kl. ½ 7. Kl. ½ 8 eller 8 spisar jag frukost och sedan skrifver jag litet pedagogik. Sedan jag gjort detta, går jag ner till elfven eller Storån, som hon här kallas, och badar, metar etc. och kommer derpå hem och spisar middag kl. 12 ungefär. Jag förtär under sommaren mycket litet animalisk spis utom mjölk och smör n. b. Klockan 4 à 5 e. m. går jag åter ut och promenerar ned till ofvannämnda källa samt dricker ur den 2 glas (små) vatten (snart skall jag dricka blott 1, ty jag har kommit under fund med, att det är ej nyttigt att dricka mera, än blodet kan upptaga); 1 à 1 ½ timme efter vattendrickningens slut spisar jag en enkel qvällsmat omkring kl. 7 e. m. Så tillbringar jag för det mesta mina dagar här hemma och mår förträffligt af detta enkla, men förståndiga lif. (Jag glömde att tala om, det jag lägger mig kl. ½ 10 till 10 e. m.) – I morgon är det examen i Glimminge skola, och då skall jag, om jag lefver och har helsan, gå dit och höra på. Men skolan står här i socknen på en ganska låg ståndpunkt, så att det blir nog ej mycket att höra. Här har nemligen aldrig varit annat än oexaminerade, tillförordnade skollärare och lärarinnor, hvarför barnen, till följe af bristande magt och myndighet hos lärarne och bristande respekt hos dem sjelfva och deras föräldrar och målsmän, aldrig brukat ordentligt begagna sig af skolans välsignelser. Ett bättre förhållande i detta hänseende egde dock rum under den tid af tre år, som jag tjenstgjorde såsom tillförordnad lärare härstädes, ty då besökte barnen skolan ganska flitigt. Den största olägenheten för skolan är emellertid, att den alltjemt är ambulatorisk, så att man måste tura om med undervisningen i icke mindre än fyra rotar efter hvarandra, n. b. ifall man är ensam lärare, och derigenom hafva barnen under den långa ledigheten i de serskilda rotarne allt för godt tillfälle till att glömma af hvad de inhemtat under den korta tid, skolan pågick i deras egen rote. Men jag hoppas, att det härmed skall blifva bättre ställdt i framtiden! För närvarande är det en äldre student från Lunds akademi, som ehuru utan examen och ej fri från begär efter starka drycker genom prosten Stålboms förbarmande fått öfvertaga det stora ansvaret; hans namn är Hylander och han lär skola stanna här såsom extraordinarie lärare

tills vidare. – Nu vill jag bedja dig vara snäll och ursäkta, att jag skrifver så fasligt tätt och hopgyttradt, men jag har för tillfället ej mera än detta simpla halfva halmpappersark, som jag bekommit af min kära moder, och derföre måste jag taga väl vara på utrymmet; dock lofvar jag dig, att det ej skall blifva en ful vana att skrifva till dig på detta sätt, ty dertill är jag alltför rädd om min stil. Redan nästa gång, jag skrifver till dig, skall jag skrifva 1000 gånger bättre, på det att du obehindradt må kunna läsa min stil. Denna gång får du emellertid försöka att tyda mina hieroglyfer sådana som de blifvit. Jag skall med snaraste köpa linieradt postpapper att skrifva på, ty då behöfver man ej befara, att man skrifver krokigt, och dessutom är sådant papper mycket trefligare att använda. – Klockan är nu 10 på aftonen, hvarföre jag är färdig att begifva mig till sängs. I morgon eftermiddag skall jag, då examen är slut, gå ner till postbudet, som bor i kyrkbyn, med brefvet, så att det kommer med till Falkenbergs postkontor i morgon.

Skrif nu snart till din intill döden trogne vän och broder

John Chronschough.

P. S.

Du må tro, att det för mig var ett serdeles högtidligt ögonblick, då jag för några dagar sedan vid mitt första besök i prestgården hade äran att till prosten framföra biskopens helsning. (Som du mins, anmodade han mig derom vid examen.) Prosten var också mycket belåten.

D. S.

Efter omkring en veckas väntan fick jag ifrån Tegnéhr till min stora glädje emottaga följande svar.

Lindåsa d. 20 Juni 18 ...

Hederspascha!

Det var roligt att få bref ifrån dig, gamle hedersgalosch! Tack skall du ha'! Det gläder mig att höra, det den falska Ran ej fick någon magt med en enda af passagerarne och således naturligtvis ej heller med dig under resan på sjön; och jag vet sannerligen ej hvilken feminin varelse, vore det ock en sjögudinna, som skulle kunna få magt med dig, din gamle Halländske »skärihjel», som icke har mer sinne för »de sköna i Spaniens land» än jag för den Hallénska luntan eller Israels barns tåg till och ifrån fångenskaperna. Ja, du gamle urfagott! Du beskrifver ditt lugna lif i det stilla hemmet hos din ömma moder, hvilket mycket erinrar mig om den fromme eremitens i den ensliga öknen. Äfven jag för ett lif, fast icke så precist likt ditt. Jag bor på gästgifvaregården här och har blifvit bevärdigad med det stora förtroendet att tjenstgöra som informator för gästgifvarens tvenne yngste söner, hvilket dock ej är något så synnerligen angenämt nöje för mig, ty gästgifvaresönerna äro af naturen både dumma och lata och jag sjelf är, som du väl vet, af naturen mycket lat. Men så bryr jag mig heller intet om att göra mig alltför stort hufvudbry med lektionerna. – Nu skall du få se på min dagordning. På morgonen så der kl. 8 väckes jag regelbundet af gästgifvaren sjelf med besken, hvilket är en angenäm sed häruppe på bondlandet. Sedan, då jag väl kommit i kläderna, sätter jag mig omedelbart till bords och inmundigar en styfvare frukost, vid hvilken animalisk spis är allt annat än bannlyst; jag äter nemligen ägg, ost, fläsk och kött så mycket, som jag någonsin orkar proppa i mig. Derpå hårdrager jag pojklymlarne i ett par timmars tid, alltunder det jag söker plugga i dem en och annan smula från den rikes bord, ur såväl katekesen som bibliska historien. Sedan går jag in och språkar en stund med kroggästerna och dricker ett och annat glas öl tillsammans med de förnämligaste. Sedan kommer middagen, vid hvilken jag gör utmärkt skäl för mig både i kött- och soppfaten. (Inom parentes kan jag tala om, att jag alltid får supen till hvarje måltid, ibland till och med halfvan.) Till eftermiddagskaffet bjuder gästgifvaren som oftast på en konjak, och det icke i sådana der pytteglas, som en kan peta ut med tumänden, utan i regela supeglas. Kommer det fremmande, eller också om gästgifvaren känner sig hågad att få sig en dragtolfva på

eftermiddagsqvisten, så måste naturligtvis toddyvirket på bordet, och här på landet sitter ingen och räknar »graderna». Till sist kommer förstås qvällsmaten, äfven den med lagad, varm mat – så att man mår alldeles som en liten kung häruppe. Dessutom vill jag omnämna, att aftonen tillbringas under muntert glam med flickorna, hvilka visserligen äro åtskilligt dumma och bondaktiga samt fula som stryk, men trefliga ändå, när man ej har några bättre att tillgå. Ja, vill man inte frodas och trifvas under sådana vilkor, så kan man gerna gå och hoppa i »åna».

Nu hinner jag ej mera för denna gång! (Gästgifvaren vill ha sin eftermiddagstolfva, och då duger det inte att söla.) Ursäkta slarfvet, om du kan, men jag har nu hvarken tid eller lust att skrifva om brefvet. Bättre nästa gång!

Din tillgifne vän och broder

Anders Tegnéhr.

Då jag genomläst detta brefvet, kunde jag ej undgå att ånyo reflektera öfver olikheten i våra karakterer, Tegnéhrs och min: under det han sorglöst hängaf sig åt stundens njutningar och nöjen, hade jag ständigt mina tankar och sträfvanden rigtade på framtiden. Men denna olikhet hindrade dock ej, att jag ansåg mig alltid kunna hålla af honom såsom en verkligt god och uppriktig kamrat och vän. Jag hade ju för min egen del ännu ej skäl till annat.

Ett par dagar efter midsommarhögtiden skref jag mitt andra bref till honom. Men då »kladden» till detsamma tyvärr har förkommit, så kan jag ej här meddela det ordagrant. Jag kommer dock ihåg, hvad som utgjorde det vesentligaste af dess innehåll, nemligen mina iakttagelser vid examen i Glimminge folkskola, hvilken (examen), såsom jag förutspått, gick ganska klent för både lärjungar och lärare. Dessutom skildrade jag mitt besök vid midsommardansen i Glimminge, der jag var de unga bondflickornas förklarade gunstling (för min sirliga dans), hvilket emellertid uppväckte ynglingarnes afund och svartsjuka. Utan tvifvel skulle dessa känslor tagit sig uttryck i handgripligheter mot min person, ifall min gamle vedersakare Sven Jönsson på Lyngen fått råda, men flickorna och isynnerhet Nilla i Boarp afvärjde genom sin energiska mellankomst det tilltänkta öfvervåldet. Om innehållet i denna sista punkten nämnde jag naturligtvis ingenting i min skrifvelse.

På detta mitt sista bref fick jag emellertid ej se något svar. Förmodligen var det den trägna »tjenstgöringen (som informator?) på gästgifvaregården», som icke lemnade Tegnéhr någon tid öfrig för den öfverenskomna flitiga brefvexlingen. Och så beslöt jag att äfven för min del spara alla vidare meddelanden till vårt sammanträffande i Göteborg.

Emellertid nalkades ferierna sitt slut, och efter ett nytt, rörande afsked med min kära moder, anträdde jag en af de sista dagarna i Augusti månad återfärden till lärdomsskolan, med skjuts af Jöns i Larsgård till Varberg och derifrån per ångbåt till destinationsorten Göteborg.

Tillsammans med Tegnéhr, som per jernväg samtidigt anlände till staden, tog jag nu det nya rummet hos mamsell Ringvall i besittning. Stämningen vid mitt och Tegnéhrs möte var så innerlig, att den kunnat gifva upphof till ett det älskligaste poem. Vi föllo i hvarandras famn och tryckte nästan lifvet ur hvarandra. Sådan skall vänskapen vara!

Mamsell Ringvall visade sig vara älskvärdheten och omtänksamheten personifierade. Hon tog sjelf emot oss, som om vi varit gamla vänner, och hade iordningställt vårt rum på det allra omsorgsfullaste. Väl voro alla möblerna ganska enkla, och tidens tand hade tydligen gnagit på dem. Men från lapparna på det röda sofföfverdraget till de hvitmenade fogarne på den gula kakelugnen talade allt om den berömvärdaste snygghet och ordning.

Vår uppmärksamhet drogs dock plötsligt ifrån både rummet och mamsellen. En melodisk, ungdomlig qvinnoröst hördes nemligen ifrån förstugan: »Nu är kaffet färdigt!»

Tegnéhr och jag vände oss ögonblickligen om för att efterse hvem, som egde denna röst, hvilken ensam för sig kunde väcka den högsta förtjusning. Och våra blickar möttes i dörröppningen af en så superfin och herrlig uppenbarelse, att vi båda, uppfylda af den högsta beundran, stodo der som statyer, utan nog sinnesnärvaro att ens helsa på den unga flickan. Hvilka ögon, bruna och blixtrande, i detta rosiga anlete, omgifvet af mörka lockar! Och så nätt och behaglig hela hennes gestalt, trots den urblekta, slitna klädningen af simpelt bomullstyg, som utgjorde dess omhölje! Dock, på denna sågo vi minst, ty de tjusande, mörka ögonen drogo till sig med oemotståndlig magt hela vår uppmärksamhet, ja, hela vår själ. Vi rycktes först ur vår be- och förundran af mamsell Ringvalls ord: »Det är min jungfru, Emelie. Ja, det vill säga, jag har tagit upp henne som helt liten föräldralös flicka och uppfostrat henne sjelf. Och,» sade hon till flickan, »detta är de nya herrarna, som du skall passa upp, Emelie! – Var så goda, mina herrar, och stig nu in och drick en kopp kaffe!»

Vi bugade oss först för den sköna uppenbarelsen i dörren och sedan för mamsell Ringvall och följde henne så in i hennes eget lilla rum innanför köket. Möblerna härinne voro äfven af det slag, som köpes på gamla auktioner. Det enda verkliga lyxföremålet i den lilla kammaren var ett oljefärgsporträtt i en förgyld ram, föreställande mamsell Ringvalls fader, som, enligt hvad hon straxt förkunnade för oss, i lifstiden varit kamrer i Göteborg. Hon bjöd oss nu att taga plats i soffan vid det präktigt dukade kaffebordet och serverade oss kaffe i gamla förgylda koppar, troligen ett arf ifrån föräldrahemmet. Vi läto oss kaffet väl smaka och doppade af de sköna kringlorna och pepparkakorna.

Vår uppmärksamhet var dock oaflåtligt rigtad mot köket, till hvilket dörren stod öppen, och der den unga flickan sysslade vid köksbordet, och vi svarade nästan förströdt på mamsell Ringvalls mångahanda frågor. O, hvad hon var fager, denna unga mö! Att vi ej redan hade fått se henne, då vi ackorderade om rummet! (Vi fingo sedan veta, att hon vid den tiden, pingsttiden, varit ute på landet för att helsa på aflägsna slägtingar.) Hon låtsade sig visserligen ej märka, att hon var föremål för vår stora uppmärksamhet; men af de behagfulla rörelser, hon alltjemt utvecklade under sitt sysslande vid bordet, kunde vi dock ganska godt förstå, att hon ej var likgiltig för vår närvaro.

Efter kaffet förfogade vi oss åter in i vårt rum och började under tystnad att packa upp och ordna våra saker. Oaktadt vi båda voro lika intagna af och endast tänkte på den unga flickan, dröjde det en god stund, innan någondera af oss gaf sina känslor luft och i ord uttryckte desamma. Det var, som om den ene ej velat låta den andre förstå, hvad som rörde sig inom honom.

Först då den unga flickan i köket med behaglig röst uppstämde en visa, bröt Tegnéhr tystnaden, i det han utbrast:

»Det var sjelfva tusan till grann tös!»

Jag fann det nästan vanvördigt af Tegnéhr att använda sådana simpla ordalag om den sköna flickan. Men då jag visste, att han var föga poetiskt anlagd, så gitte jag ej tillrättavisa honom för hans brist på smak, utan nöjde mig med att helt enkelt nicka bifall.

Det blef nu ej mera taladt om henne, utan försjönko vi återigen hvar och en i sina tankar, hvilka väl egentligen gingo i samma rigtning.

Då vi packat upp och ordnat våra tillhörigheter, föreslog Tegnéhr, att vi skulle gå ut och se på staden, hvilket vi ock gjorde. Han ville nu, att vi skulle begifva oss till Trädgårdsföreningen och fira återseendet med en bägare punsch. Men då vi väl hunnit fram till porten, stannade han helt intresselös för sitt eget

förslag – han, som eljest under sin Göteborgstid haft hela sitt intresse koncentreradt på njutningsmedel och förlustelseställen. Jag anade straxt orsaken till hans sinnesändring och tvekan att gå in i trädgården och fick äfven bekräftelse på rigtigheten af min aning.

»Jag tror, vi ha roligare af att köpa en flaska vin och en påse bakelser och fira vår första qväll hemma,» sade han.

Han tänkte naturligtvis på och längtade redan efter den sköna Emelie!

Jag hade ingenting att invända emot detta hans nya förslag, hvarföre vi ock omedelbart vände om och begåfvo oss in i staden, der vi köpte en butelj godt portvin i Meissners hushållskällare och en större påse bakelser.

Vid passerandet af en musikhandel tycktes en ny idé flyga på min vän Tegnéhr.

»Jag tror, jag skall köpa mig en flöjt och lära mig att blåsa flöjt,» sade han och stannade.

Jag förstod straxt, att han ville göra sig behaglig derhemma genom att kunna traktera ett finare instrument. Men jag ansåg mig böra varna honom för att offra sin dyrbara tid på dylikt lekverk och tillrådde honom derför att i stället tillsammans med mig hyra en kammarorgel. Det vore ju både angenämt och framförallt nyttigt, att vi öfvade oss på detta sistnämnda instrument, isynnerhet om vi i framtiden skulle vilja taga organistexamen och sålunda blifva kompetenta att söka förenade skollärare- och klockaretjenster, då tillfälle dertill yppade sig. Men han ville alls icke lyssna till mina kloka råd, utan drog mig med sig in i musikhandeln och köpte der en buxbomsflöjt för 10 riksdaler jemte en flöjtskola för 2.

Detta var i mina ögon en betydlig onödig utgift. Men med den kännedom, som jag hade om hans lättsinniga sätt att handskas med penningar, ansåg jag det till intet tjena att göra honom några vänliga föreställningar derom. Dock kunde jag vid vårt utträde på gatan ej afhålla mig ifrån att gifva honom en liten tillrättavisning: jag frågade honom nemligen, om han fortfarande fick alla de penningar, som han behöfde, af den rike gästgifvaren, som, enligt hvad folk påstod, skulle blifva hans svärfader.

Jag glömmer väl aldrig verkan af denna, jag erkänner det, kanske något närgångna fråga. Han tvärstannade, och i hans ansigte vexlade den högsta rodnad med den ytterligaste blekhet i flera omgångar.

»Svärfar!» utropade han förgrymmad. »Svärfar i h-te! Jag struntar i svärfar! Skall inte en rik bondbasse kunna hjelpa en bildningssökande yngling framåt, utan att det genast skall behöfva vara frågan om någon blifvande slägtskap som ersättning för hjelpen? Hvad! Kom aldrig mer med det talet, om du vill, att vi skola vara vänner!»

Jag bad honom lugna sig och försäkrade honom, att det ej varit min aflägsnaste mening att på något sätt såra honom. Af mig skulle han då slippa att höra det talet vidare.

Vi vexlade emellertid ej ett ord mera på hemvägen.

Då vi hemkommit, ställde han vinbuteljen och bakelsepåsen ifrån sig på bordet och, utan att visa något intresse för de sköna håfvorna, började han i stället att med trumpen min ihopsätta sin flöjt och studera greppen efter flöjtskolan. Jag ansåg mig ej behöfva göra några ytterligare ursäkter, utan tog en bok och satte mig tyst i soffan att läsa. Men det syntes mig vara ett dåligt förebud, att misstämning uppkommit redan första dagen, vi bodde tillsammans.

Först då dörren öppnades och den sköna Emelie inträdde med förklaring, att hon önskade bädda åt oss, först då for en ljusning åter öfver hans ansigte. Han kastade straxt bort flöjten och började på sitt lediga manér att

konversera med den unga flickan och frågade, om han ej fick bjuda på ett glas vin och ett bakelse. Hon tackade och gaf honom ett leende, så soligt, att det nästan väckte min afundsjuka. Hvarföre kunde icke jag lika väl som han uppträdt som kavaljer, jag låg ju honom i intet efter, hvarken i allmänt vett eller i bokliga kunskaper, hvilka ju dock äro hufvudsak för en studerande. Han slog upp vin och persvaderade och klingade och bjöd på bakelser samt glömde nu ej heller bort mig, utan skålade sjelf och uppmanade äfven Emelie att skåla med mig. Hon log och lydde, men hennes ögon sökte ej mig, utan hängde alltjemt fast vid honom, hvarföre jag ock kände mig tillbakasatt och tafatt, så att jag ej något vidare kunde deltaga i glammet. Men så gjorde jag också ett hastigt slut på hela denna glada tillställning, i det jag förklarade, att nu skulle vi gå ut och spisa aftonmål, medan Emelie bäddade och ställde rummet i ordning.

Tegnéhr gaf mig en arg blick, som bättre än ord tolkade hans missnöje med mitt förslag, men för skams skull kunde han ju ej motsäga min lika artiga som billiga uppmärksamhet emot den unga flickan. Emelie syntes ej heller så särdeles tacksam för mitt prof på fin takt, men hon låtsade naturligtvis om ingenting, utan rustade sig i ordning till sitt värf.

Vi grepo nu våra mössor och efter att hafva sagt godnatt till Emelie, begåfvo vi oss ut till gamla Gustafvas spisningslokal vid Husargatan, hvarest vi beslutat intaga våra måltider, n. b. middagen företrädesvis, ty såväl Tegnéhr som jag voro rikligt utrustade med proviant från hembygden för såväl frukost- som aftonspisning, fast vi ej den första aftonen ville besvära vår värdinna och hennes sköna medhjelparinna med någon matanordning.

Om denna vår »supé» hos gamla Gustafva är ej mycket att säga. Tegnéhr yttrade ej ett ord till mig hvarken under ditvägen, därvaron eller hemvägen. Han spisade hastigt upp sin portion köttbullar och blickade ilsket på mig, då han täcktes bevärdiga mig med ett ögonkast; han var tydligen alltjemt förargad öfver såväl min insinuation om svärfadern som mitt hastiga afbrytande af det glada samqvämet med den sköna Emelie.

Då vi hemkommit, gingo vi straxt till sängs i den för oss båda afsedda bädden. Tegnéhr vände sig mot väggen och låtsade genom snarkningar, som om han omedelbart insomnat, tydligen för att slippa resonnera med mig; men af hans oregelbundna andhemtning förnam jag tydligen, att han allsicke kunde vara fallen i Morphei armar, utan fastmer ännu alltjemt utgjorde ett rof för skilda känslor emot den sköna Emelie och emot mig.

Jag, som kom att ligga ytterst, släckte nu lampan och tänkte öfverlemna mig åt en vederqvickande sömn efter dagens alla kroppsansträngningar och själsrörelser. Men sömnens hulda engel ville denna gång ej infinna sig vid mitt läger. Tvertom, ju längre jag låg, desto lifligare korsade mina tankar och känslor hvarandra. Jag tänkte på min ömma moder i den kära, landtliga hyddan, som jag så nyss lemnat, och jag kände mig härvid så varm om hjertat. Men tanken på henne fick dock snart vika för tanken på kamraten vid min sida. Ack, huru hade jag icke längtat efter denna dag, då jag skulle flytta tillsammans med honom min bäste kamrat och vän. Jag hade ju tänkt mig två hela studieår af idel samförstånd och inbördes glädje. Men huru hade det artat sig? Jo, redan efter några timmars samvaro, sedan vi flyttat under gemensamt tak, hade en spänning inträdt, som, om den icke hotade att alldeles afslita vårt vänskapsband, likväl gjorde vårt rumskamratskap föga angenämt. Och hvad var orsaken? Det var ju det gamla: Hvar är qvinnan? Ja, grundorsaken var, det måste jag ju erkänna, att vi båda helt plötsligt fattat tycke för den unga, vackra mö, som vi i dag för första gången skådat. Hvem skulle blifva den lycklige, som vann den skönas hand? frågade jag mig gång på gång. Visserligen hade Tegnéhr, som det syntes, preference nu till att börja med, tack vare naturligtvis hans större vana att umgås med fruntimmer eller i kanske ännu högre grad hans alltid hänsynslösa dristighet, ja jag kunde nästan våga säga oförskämdhet; men mina goda egenskaper, min aldrig svigtande hänsynsfullhet, mina större kunskaper och min flit, som ju lofvade bättre utsigter för framtiden, skulle nog till slut taga ut sin rätt äfven hos henne och vinna både hennes förstånd och hjerta. Så trodde, så hoppades jag och i den tron och i det hoppet insomnade jag, men först långt efter det jag af Tegnéhrs

veritabla snarkningar kunnat höra, att han verkligen insomnat. Han hade säkerligen ej besvärat sig med att göra så djupgående reflexioner öfver detta förhållande som jag.

Följande morgon väcktes vi med kaffe på sängen af Emelie. Nu var jag henne närmast, alldenstund jag ju låg ytterst, något som Tegnéhr naturligtvis i hastigheten och förargelsen den föregående aftonen ej beräknat, när han lade sig invid väggen. (Han sökte också efteråt med både lock och pock att få byta plats med mig, men i detta hänseende var jag obeveklig och höll strängt på, att han skulle bibehålla den plats, som han en gång sjelf haft frihet att välja.) Det kändes så frestande att gripa tag i en af de små fina händerna, med hvilka hon höll brickan, medan jag serverade kaffe till både Tegnéhr och mig sjelf, men dertill hade jag alltför stor finkänslighet, något, som jag knappast tror, att Tegnéhr skulle haft, om han varit i samma lyckliga belägenhet som jag.

Vid uppstigningen var Tegnéhr vid allt annat än godt lynne. Han hoppade öfver mig och långt ut på golfvet, innan Emelie knappt hunnit stänga dörren efter sig. Och så for han fram som en ryss eller en bondbeväringsyngling. Han sqvalpade ut tvättvattnet ur fatet, svor för att stöflarna klämde och ref sönder en fin nystärkt krage, som råkade vara något trång om halsen. Han kunde ju hellre gifvit bort honom till någon, som behöft densamme, det skulle jag gjort enligt mina principer. Ja, det var en helt annan Tegnéhr, jag nu såg, än den, som jag hade trott mig känna och som jag så högt värderat.

Innan jag blef färdig, rusade han på dörren, utan att vänta på mig, och jag återsåg honom först vid uppropet, som denna dag egde rum på seminarium.

Nu som förra gången var återseendets glädje ganska stor bland klasskamraterna. Och månget uppriktigt »välkommen åter» och kraftigt, broderligt handslag vexlades äfven af dem, som eljest föga intresserade sig för hvarandra.

Efter uppropet sällade sig vid utgåendet hvar och en till sin eller sina bästa vänner, och så bar det af åt skilda håll. Tegnéhr slog sig tillsammans med några af sina gamla glada umgängeskamrater och hade icke ens en blick för mig, då de passerade förbi nere i förstugan, der jag blifvit uppehållen af Wallin, som önskade skrifva af mina anteckningar i Kristendom.

Då jag skildes ifrån Wallin i hörnet af Drottninggatan och Östra Hamngatan, tog jag vägen ner åt Gamle Port för att gå öfver Teaterbron och så genom Alléen bort till min bostad i Haga. Men hvem tror man väl, att jag mötte, just som jag skulle passera öfver bron? Jo, ingen mer eller mindre än »herr Pettersson», som redan fått transport från brädgården till kontoret. Han var numera serdeles uppsträckt, i ny, svart tyrolerhatt samt en uppstående löskrage, så hög, att den knappt tillät sin egare att böja på hufvudet det minsta grand. »Herr Pettersson» såg också mycket nedlåtande ut, då han stannade och gjorde sig besvär med att helsa på min ringa person.

»Jaså, du har börjat skolan nu igen,» sade han helt kort och sträckte på sig.

»Ja,» sade jag ännu kortare.

Och dermed var hela vårt samtal slut. Våra banor och våra uppfattningar af lifvet voro numera alltför vidt skilda, för att vi skulle kunna hafva några gemensamma intressen.

Vid hemkomsten ansåg jag mig ingenting bättre kunna göra, än att framtaga mina anteckningar i pedagogik och började genomgå desamma. Vill man blifva verkligen kunnig, så är det sannerligen ej nog med att blott läsa nätt och jemt så mycket, som man är tvungen till, nemligen sjelfva lexorna, man måste tvertom flitigt använda hvarje stund till ökande och befästande af sina kunskaper.

Under det jag så satt och studerade, hörde jag steg i förstugan af någon, som kom ut ur köket. Denna någon

tog nu i nyckeln till vårt rum. Om det var *hon* som kom! Blodet rusade mig till hjertat. – Det var också hon, men till min stora missräkning, jag erkänner det gerna, ej den feminina varelse, som jag tänkte på, utan mamsell Ringvall i egen mager person, som nu öppnade dörren och steg in för att efterfråga, huru vi funno oss i vår nya bostad.

»Förträffligt!» svarade jag naturligtvis.

Och så talade hon en stund om mångt och mycket, om våra företrädare i rummet och deras olika egenskaper m. m., till dess hon fann för godt att åter försvinna och lemna mig ostörd med mitt arbete.

Vid middagen hos gamla Gustafva Larsson syntes på den bestämda måltidstimman ingen Tegnéhr till. Han hade utan tvifvel funnit det långt trefligare att tillsammans med sina gamla lebensbröder intaga en finare middag på någon restauration för att dermed inviga den nya terminen och läsåret.

Först omkring klockan 8 på aftonen, vid den tid, då vi skulle spisa aftonmål, uppenbarade han sig åter i hemmet. Han var då temligen beskänkt och luktade starkt af punsch. Hans humör var emellertid det allra bästa, han skämtade nu och skröt med, att han på denna dag redan hunnit, som han uttryckte sig, »slå ihjel» 10 riksdaler, och ordade vidt och bredt om alla de värdshus, han och kamraterna hunnit besöka och om allt, hvad de förtärt, samt gycklade med mig »gamle bokmal», för mitt innesittande och pluggande på terminens första dag, och var så gemytlig, som om ej det minsta groll förekommit emellan oss. För egen del kände jag mig glad öfver återvändandet af hans goda lynne, men kunde på samma gång ej undgå att oroas öfver hans odisputabla lättsinne.

Jag hade naturligtvis straxt anat, att han infunnit sig vid denna tid blott och bart för att träffa Emelie. Och mycket rigtigt, då flickan efter en stund inträdde med aftonmaten på en bricka, så sade han rent ut, att han lemnat både kamrater och nöjen endast för att få se henne, och förde nu med henne ett sådant väsen, att det var öfver all beskrifning.

Jag väntade väl, att hon skulle tillrättavisa honom. Men deraf blef ingenting. Hon skrattade godt åt hans struntprat och tillät honom både att trycka sina händer, ja, till och med att smeka och klappa sig, så mycket han ville. Jag kan ej med ord tolka, huru obehagligt det kändes, att i min omedelbara närhet se den unga mö, som jag korat till mitt ideal, låta sig kurtiseras af en annan på detta allt annat än anständiga sätt. Jag borde naturligtvis med rätta intagits af förakt och afsky för denna slarfviga slyna, men jag måste ju söka förlåta henne för hennes ungdomliga oförstånds och glädtiga lynnes skull. Hon kunde nog blifva förståndigare med tiden, blott jag hunnit utöfva något inflytande på henne.

Jag vände mig emellertid bort ifrån dem och satte mig ensam till bords.

»Tegnéhr, maten kallnar!» sade jag straxt derpå för att söka vända hans uppmärksamhet ifrån flickan till bordet och såmedelst få honom till att upphöra med det opassande skämtet.

Ett klingande skratt ifrån Emelie blef svaret på min uppmaning. Och när jag såg efter, så fans det ingen varm mat på brickan. Tegnéhr skulle naturligtvis hafva reda på, hvarföre hon skrattade, och då han fått veta orsaken, utbrast äfven han i ett så våldsamt skratt, att jag kände mig nästan generad.

Men jag räddades snart ur min förlägenhet af mamsell Ringvall, som ifrån förstugan ropade:

»Emelie, Emelie!»

Då måste hon omedelbart lemna sin kurtisör och förfoga sig ut. Och jag hörde nu, huru mamsell Ringvall grälade på henne för hennes »hams» med herrarne. Hon kunde ju ej veta annat, än att äfven jag var med i leken.

Då vi blifvit ensamma, jag och Tegnéhr, kunde jag icke längre beherska min förtrytelse utan sade:

»Jag tycker, att du skulle mot flickan uppföra dig som en bildad man och icke som en rå gesällslusk eller något dylikt.»

»Hvad säger du?» skrek han och satte ögonen i mig. »Sa' du slusk? Har jag burit mig åt som en slusk? Hvad? – Om jag klappar om flickan, och hon tycker om det, angår det dig?»

»Ja, om jag ser på,» invände jag i hastigheten, jag fann intet bättre uttryck.

»Antingen du ser på eller inte ser på, det ger jag tusan, för dervidlag gör jag, som jag vill. När inte hon säger något, så kan du hålla käft! Kom du det ihåg!» sade han och dermed tog han sin mössa och rusade på dörren, utan qvällsmat.

Hvad dessa hans ord upprörde mig! Mitt samvete sade ju, att jag haft rätt till att så, som jag gjort, uttrycka min harm öfver och mitt ogillande af hans opassande uppförande emot den unga flickan. Men hvad hade jag väl vunnit härmed? Ingen förbättring utan tvertom förhärdelse och så hätskhet emot mig. Jag mistade all aptit till maten, n. b. om jag vid detta tillfälle ens haft någon att mista. Men på det att Emelie icke skulle märka, huru det var ställdt, så måste jag dock, ehuru med motvilja, tvinga mig till att förtära åtminstone något af de för öfrigt goda gudsgåfvorna.

Då Emelie åter inkom, för att iordningställa rummet till natten, så stannade hon förvånad framför bordet.

»Hvad! Har inte herr Tegnéhr ätit?» frågade hon.

»Nej,» sade jag öfverskylande, »han skulle ut med några kamrater och äta i afton.»

»Skall inte herr Chronschough också ut då?» sporde hon sedan.

»Inte på något svirande,» sade jag. »Men jag skall gå ut, jag ock, medan Emelie rättar upp i rummet.»

»Å, det behöfs alls inte för min skull,» tyckte hon och skrattade. »Jag kan nog bädda ändå, fast herr Chronschough är inne.»

Men jag ansåg mig i alla fall böra följa, hvad min naturliga finkänslighet sade mig, hvarföre jag tog min mössa och räckte henne handen till ett godnatt. Hon fattade min hand och tryckte den så hjertligt, att blodet forsade som lava igenom hela min kropp. Men det afkyldes något igen, då hon med ett skälmskt leende sade:

»Herr Tegnéhr, det är en rolig kurre! Han är allt bra snäll.»

Således tänkte hon ändå först och sist på honom. Jag kom mig knappt för att svara ett enstafvigt ja.

Derpå gick jag ut och promenerade med mina tankar och känslor en half timmas tid. Jag tänkte alltjemt på den unga flickan. Kroppsligen var hon mitt ideal, men andligen motsvarade hon ju ej de fordringar, som jag måste ställa på idealet. Hon var skön, men hon saknade tyvärr skönhetens ädlaste prydnad, blygsamheten, ty, såsom vi hafva sett, var hon för ingen del öfverdrifvet blygsam. Men under bättre inflytelser skulle hon nog kunna blifva helt annorledes, och jag såg i andanom, huru förädlad hon skulle kunna blifva under min omsorgsfulla vård.

Jag återvände emellertid hem, läste ett par timmar, lade mig så och somnade, utan att någon Tegnéhr afhördes. Först framemot morgonen kom han inraglandes i rummet, der han törnade emot både möbler och väggar, innan han slutligen fick eld på en tändsticka och lyckades att tända lampan. Jag var visserligen

vaken, ty en halfdöd skulle hafva blifvit väckt af det buller, som han åstadkom, men nu ansåg jag det behagligast att följa hans taktik ifrån gårdagen, hvarföre jag låtsade, att jag sof mycket hårdt, fast snarkningarna utelemnade jag. Det syntes mig bäst att slippa tala med honom i det tillstånd, hvaruti han för tillfället befann sig.

Efter många och långa besvärligheter lyckades han slutligen komma ur kläderna. Då han skulle klifva öfver mig för att komma till sin plats i soffan, stötte och klämde han mig, så att en stock skulle kunnat vakna; men jag låtsade likafullt, att jag sof i godan ro. Han somnade straxt, hvarefter jag måste upp och släcka lampan, som fortfarande stod och rök på bordet efter honom.

När Emelie på utsatt tid och timma kom in med morgonkaffet, var det ej möjligt att väcka Tegnéhr. Allt vårt ropande på honom båtade till ingenting och vid mina handgripligheter (ruskningar och knuffningar) mumlade han endast något otydligt, hvilket jag uppfattade som en grof ed, men åt hvilket Emelie hjertligt skrattade.

»Han är la trött. Låt honom sofva litet till! Han får ta kaffet här,» sade hon och satte brickan ifrån sig på bordet.

Hon kunde då skratta åt och urskulda allting, tänkte jag för mig sjelf. Och så lät jag Tegnéhr sofva ännu ett tiotal minuter, ty vi voro, enligt öfverenskommelse, väckta i mycket god tid.

Men till slut måste jag gripa till kraftigare metoder för att få honom vaken, ty nu led det på yttersta tiden. Det skulle naturligtvis se misstänkt ut, om han vore frånvarande på första dagens första lektion, och dessutom kunde jag ej förlika mig med tanken, att han skulle vara ensam hemma med den vackra Emelie. Jag fattade således tag i vattenkaraffinen och hällde rätt försvarligt med vatten i ansigtet på honom, men han endast frustade och ruskade något på hufvudet. Då högg jag slutligen ett fast grepp i hans armar och ryckte honom ur sängen och ut på golfvet.

»Hvad är det?» ropade han och vaknade något så när till sans, då han dunsade i golfvet.

»Skynda dig, om du vill med i dag!» sade jag och släppte honom.

Då reste han sig upp och sträckte på sig tag på tag. Ett kallt hufvudbad i tvättfatet hade emellertid den utmärkta verkan på hans energi, att han snart var i gång med påklädningen. Under hela denna proceduren yttrade han ej ett ord, utom ett och annat burr! Han mådde tydligen allt annat än väl af allt, hvad han under föregående dagen kostat på sig.

Denna morgon var det min tur att gå förut till seminarium; men äfven Tegnéhr kom, tack vare mina omsorger, fram i rättan tid. På min förfrågan hos Franzén och »Baltzar von Platen» (Hans Johansson), med hvilka jag sett honom föregående dag göra sällskap ifrån uppropet, om de varit tillsammans med honom äfven ut på natten, svarade de, att så ej varit förhållandet, utan att de på aftonen sett honom tillsammans med några unga handelsbiträden styra kosan ut till Lorentzberg. Sina äfventyr under natten hörde jag honom sjelf på rasten beskrifva med vanlig öppenhjertighet, men de voro just ej af den art, att de här lämpligen kunna refereras. Af allt framgick emellertid klart och tydligt, att denne nattens hjelte var en föga värdig riddare till den sköna Emelie. Jag tänkte också både nu och sedermera nästan dagligen att varna henne för Tegnéhr; men min kanske alltför stränga uppfattning af kamratskapets förpligtelser afhöll mig ifrån att fullgöra hvad som ju egentligen endast varit min oafvisliga skyldighet emot den unga, oerfarna flickan.

Då jag jemförde Petterssons ovanor med Tegnéhrs och de obehag, jag haft att utstå under sista tiden af mitt sammanboende med den förre med dem, jag nu måste fördraga af den senare, så kunde jag väl ej förneka det

factum, att jag tydligen råkat komma, såsom man säger, ur askan och i elden. Men dervid bör dock framhållas, att oaktadt båda visade sig vara hänsynslösa egoister, så tyckte jag mig dock finna en beaktansvärd skilnad emellan dem, ty då jag måste karakterisera Pettersson som en groft okunnig, lycksökande, materialistisk bengel, så ville jag tills vidare nöja mig med att beteckna Tegnéhr såsom en lättsinnig »slarfver», den der, ifall han från början kommit i bättre sällskap och under bättre inflytelser, med sitt ovedersägligen klara hufvud och sitt lifliga temperament kunnat blifva en prydnad såväl för seminarium som för hela den kår, han i framtiden skulle kommit att tillhöra.

Alltifrån terminens första dag egnade jag mig med största ordning och flit åt studierna. Ej så Tegnéhr. I stället för att arbeta med sina lexor, använde han nästan all sin tid hemma i bostaden för flöjtblåsningen. Och så länge hans penningar varade, gick ej heller en dag, som han icke besökte värdshus och andra förlustelseställen. Derefter började han »vigga» af mig, hvilket jag ock i förstone tillät honom, oaktadt han ej ens gjort en min af att vilja återbetala de tio riksdaler, som han vid vårterminens slut fått låna af mitt stipendium. Men då jag snart kunde inse, att, om detta finge fortgå, äfven min kassa inom kort skulle taga slut blott för tillfredsställandet af hans lystnad efter njutningar och nöjen, så passade jag i god tid på att för nyttiga ändamål använda nästan allt hvad penningar, jag hade qvar, i det jag betalade i förskott såväl på hyran hos mamsell Ringvall som för spisning hos gamla Gustafva. Dessutom skaffade jag mig rekommendation till en person, som hade kammarorglar till uthyrning, och erlade straxt en hel termins hyra för en sådan.

Det var ganska lustigt att iakttaga Tegnéhrs min, då han en vacker dag kom hem och fick se en kammarorgel i rummet. Jag visste ju godt förut, att han ej hade några vidare sympatier för detta nyttiga instrument.

»Hvad skall du med det skrället här?» sade han och rynkade föraktligt på näsan.

»Jo,» sade jag mycket lugnt, »den skall jag ha att spela på. Och alldenstund du ej tyckes vilja läsa tillsammans med mig, så göra vi på det viset, att du blåser flöjt, medan jag läser, och jag spelar orgel, medan du läser – så behöfva vi icke störa hvarandras spel,» tillade jag kanske något försmädligt.

»Hm!» sade han bara och sväljde för denna gång förtreten.

Derefter tog han sin flöjt och började åter öfva sig i greppen, hvilket lät allt annat än behagligt.

Under tiden läste jag nervöst igenom mina lexor. Men när han hållit på med sitt hvisslande och hväsande i en timmas tid, så lade jag boken ifrån mig och gick bort till min kammarorgel och började spela en skala. Noterna kände jag ju som sångare och äfven tangenternas namn hade jag länge haft reda på.

»Ska' vi spela begge på en gång?» utbrast han förargad.

»Nej, du hörde ju min mening om den saken, vi skiftas åt och spela så i tur och ordning hvar sin timme,» sade jag helt bestämdt.

Då slängde han flöjten ifrån sig på bordet och gjorde sig i ordning att gå ut.

»Skall du inte läsa på dina lexor?» sporde jag.

»Det kan inte tusan läsa, när du spelar på det skrället,» tyckte han.

»Jaså,» sade jag endast och log åt hans oerhörda egoism. Han tänkte naturligtvis aldrig ett ögonblick på, att jag kunde blifva störd af hans infernaliska blåsande i flöjten!

»Har du några pengar att låna mig?» frågade han nu.

»Nej,» sade jag, »det har jag ej, ty jag har betalt ut så många jag hade, och nu får jag inga, innan du betalar igen, hvad du har lånat af mig.»

»Hm!» sade han då omigen och rusade på dörren.

Om en timme var han tillbaka. Straxt vid inträdet drog han fram ur sin byxficka ett par hopskrynklade sedlar samt några silfverslantar, som han kastade på bordet.

»Der har du dina pengar, så du slipper att vara pank för min skull,» sade han, hvarefter han tog sin flöjt, tilläggande: »Nu är det la min tur att spela eller hvad?»

»Jo, alldeles rigtigt,» sade jag och såg på min klocka. »Nu har jag spelat en god timme.»

Och så stoppade jag lugnt penningarna i min portemonnä, utan att visa den minsta förundran eller rörelse öfver deras plötsliga återbetalande. Det var två tioriksdalerssedlar samt tre och femtio i silfver, hvilka han, enligt hvad jag sedermera fick veta, varit borta och lånat af Wallin och »Baltzar von Platen». (Inom parentes kan jag säga, att det dröjde ej längre än till nästa dag, innan han började vilja låna dem tillbaka.)

Så vexlade vi om timme efter timme med att sköta musiken, ända tills Emelie inträdde med aftonmaten, då Tegnéhr, som vid tillfället hade musiktimmen, slängde sin flöjt och upprepade den sedvanliga kurtisen med henne. Jag var ända till vämjelse led på detta slarf, men måste i alla fall hålla ut dermed, ty jag gitte naturligtvis ej att gå min väg och lemna dem åt sig sjelfva. – Dock, de blefvo ensamma långt förr och vida längre, än hvad jag någonsin kunnat beräkna.

Innan ens första veckan af terminen gått till ända, lade nemligen Tegnéhr sig sjuk. Jag glömmer väl aldrig hans illmariga min, då han en vacker morgon bad mig anmäla sin sjukdom, hufvudvärk, för rektorn. Jag besvor honom vid allt, hvad heligt var, att han skulle beherska »sin smärta» och följa med till läroverket, så att han icke blef efter i studierna. Nej, det var honom alldeles omöjligt, han måste hålla sig hemma!»

»Ja, då är det väl bäst, att jag blir hemma, jag med, och ser om dig – när du är så usel,» sade jag.

»Ja, det var la snällt. Gör det!» sade han med ett ironiskt leende. Han kände alltför väl min pligttrohet i studierna för att veta, att jag ej utan i högsta nödfall skulle försumma en dag på seminarium.

Man kan således lättare tänka sig än beskrifva hans till häpnad gränsande förundran och missräkning, då jag kallade in Emelie och uppdrog åt henne att gå till rektorn och anmäla vår frånvaro.

Detta var första gången i mitt lif, som jag var borta ifrån en lektion. Men studierna försummade jag i alla händelser icke, ty jag arbetade ytterst flitigt vid boken hela dagen, med undantag af de stunder, som jag satt vid Tegnéhrs »sjukbädd». Jag visade honom nemligen en så rörande omvårdnad, att han borde skämts ögonen ur sig och stigit upp straxt, om han haft den allra ringaste ambition. Sålunda lemnade jag ej rummet ens för att gå till gamla Gustafva och intaga min middagsmåltid, utan lät Emelie hemta maten hem till oss, blott för att alltid kunna vara till hands att lyda hans minsta vink och efterkomma hans minsta önskan. Dessutom erbjöd jag mig villigt att hemta en doktor och att skaffa medicin till honom, allt för mina egna medel. Men härtill svarade han helt otacksamt, att han nog skulle krya till sig ändå, utan både doktor och medicin, blott jag ville låta honom ligga i fred. Jag var dock allt fortfarande lika öm och omtänksam om honom, i förhoppning att han redan nästa morgon skulle känna sig förpligtigad att åter följa med till läroverket.

Den vackra Emelie var också omtänksamheten sjelf, hon kunde ej länge i sender vara ifrån hans »plågoläger». Än kom hon in för att gifva honom hafresoppa att dricka, än för att byta om våta, kalla omslag om hans hufvud. Han grinade visserligen illa åt både hafresoppan och de kalla omslagen, men var

på samma gång så intresserad af hennes ömma omvårdnad, att han mer än en gång under dagens lopp totalt föll ur sin sjukroll och började vilja skämta och glamma med henne. Men då passade jag alltid på och varnade honom bestämdt för alla lifligare rörelser, såväl hvad kroppen som själen beträffade, på det att, såsom jag uttryckte mig, hans sjukdom ej skulle förvärras och draga ut på tiden. Tegnéhr såg dervid föga blidt på mig, men Emelie log tacksamt åt mina vänliga omsorger.

Nästa morgon sökte jag med lock och pock förmå honom att stiga upp och följa med till seminarium. Men omöjligt! Han påstod sig vara sämre i stället för bättre än dagen förut. Och dertill förklarade han bestämdt, att han på inga vilkor tillät mig försumma ens en enda lektion mera för hans skull.

Då hade jag naturligtvis intet annat val, än att ensam begifva mig till läroverket, ty det syntes mig vanskligt nog att här hemma söka invänta hans »fullkomliga tillfrisknande», då han tydligen sjelf icke ville blifva frisk. Jag måste ju i alla händelser taga mera hänsyn till min pligt än till den känsla, som jag väl far nämna vid sitt rätta namn: svartsjuka. Men det var dock med svidande hjerta och med stor harm, som jag sålunda nödgades lemna min rival, ty det var han, det kände jag ju alltför väl, ensam hemma med den tillbedda Emelie.

Först rann det mig i sinnet att, innan jag förfogade mig åstad, gifva mamsell Ringvall en vink om att hålla ett vaksamt öga på de båda unga, men i andra ögonblicket tillbakavisade jag denna tanke såsom en kränkning af kamratskapet. Och hellre än jag begick någon handling, som stred emot min hederskänsla, hellre måtte då allt gå, huru det ville.

I klassen kommo straxt alla öfver mig för att få veta, huru det stod till med Tegnéhr. Jag framstälde hans tillstånd precist sådant, som han sjelf önskade att det skulle anses: att det var sämre i stället för bättre än dagen förut. Och både lärare och kamrater uttryckte sin lifliga sympati för min vackra handling, att uppoffra en hel dag för vårdandet af den sjuke kamraten.

Under dagens lopp beträddes jag med något, som förut aldrig händt mig, nemligen med ouppmärksamhet under lektionerna; men lärarne gjorde ingen anmärkning derför, emedan de väl antogo, att jag hade mina tankar hos den sjuke i hemmet. Och det hade jag äfven, fast icke blott hos honom utan kanske ännu mer hos henne, som med eller mot min vilja blifvit brännpunkten för mina tankar och känslor. Jag tänkte på, hvad de båda kunde komma öfverens om derhemma, när de nu icke längre behöfde taga hänsyn till någon, som bevittnade och kritiserade deras ord och handlingar. Jag ångrade nästan, att jag icke stannat hemma lika länge som Tegnéhr, då ju lärare och kamrater endast kunnat haft loford om min uppoffring af tid och omsorger för honom. I stället för att bevaka mina intressen hade jag nu emellertid för pligtens skull rymt fältet. Men jag räknade på framtiden. Ju samvetsgrannare jag skötte mina studier, desto större utsigter hade jag att vinna en god och ärad ställning i lifvet och i sammanhang dermed äfven den qvinna, jag älskade, ehuru jag hvarken vinnlade mig om flöjtblåsning eller kurtis.

När jag ändtligen, efter lektionstimmarnes slut och en hastigt intagen middagsmåltid hos gamla Gustafva, återkom hem, så kunde jag ej undgå att märka, att de båda unga, Tegnéhr och Emelie, utbytte ännu förtroligare ögonkast än förut. Jag aktade mig också noga för att på hela eftermiddagen lemna dem ensamma.

Följande morgon sökte jag ånyo med all magt öfvertala Tegnéhr att bemästra sitt »lidande» och följa med dit pligten kallade honom, nemligen till seminarium. Men nu blef han formligen ond öfver hvad han kallade min inblandning i hans affärer och frågade spotskt, om han icke hade sin fulla fri- och rättighet att ligga sjuk derhemma, så länge han någonsin behagade, utan att jag skulle behöfva gå som en polis öfver honom och söka drifva honom ut. Nej, han skulle visa, att han kunde bli hemma en hel vecka, om han så ville.

Jag förklarade straxt, att jag alls icke förmenade honom att använda sin tid så, som han bäst behagade; det

var endast och allenast min kamratliga omtanke om hans framgång i studierna och hans derutaf beroende framtid, som förestafvade mina välmenta råd.

»Jag behöfver inte dina råd. Sköt du dig, jag sköter mig!» blef svaret, och dermed vände han sig mot väggen, utan att vidare egna mig någon uppmärksamhet.

Efter detta brutala bemötande af mina omsorger offrade jag icke mera ett öfvertalande ord på den otacksamme.

Emellertid utförde han sin hotelse till punkt och pricka, ty han stannade hemma hela veckan öfver. Men så höll äfven jag mig samvetsgrant i hemmet hvarje stund, som jag var ledig ifrån lektionerna. Under de sista dagarna af skolkningstiden var han uppe på benen och egnade sig uteslutande åt sin flöjtblåsning, n. b. de tillfällen oberäknade, då Emelie var inne i rummet.

Slutligen, efter en hel veckas frånvaro, började han åter bevista lektionerna på seminarium och nu fick han ej träffa den sköna Emelie oftare, än då jag var närvarande. Så trodde jag, men jag rycktes helt plötsligt och grymt ur denna min fromma villfarelse.

Förhållandet var nemligen det, att jag, sedan jag en gång väl insomnat, sof mycket hårdt hela natten igenom, hvarföre jag således ej kunde något döma om hvad som derunder tilldrog sig. Men en gång, då vi båda lagt oss i temligen god tid, vaknade jag händelsevis på efternatten, och döm då om min oerhörda bestörtning, när jag icke fann Tegnéhr vid min sida i bädden. Jag tände skyndsamt lampan och konstaterade nu, att hans nödigaste gångkläder ej voro till finnandes i rummet. Deremot såg jag hans ytterrock hänga på sin spik, hans mössa liggande på bordet, hans skor under detsamma, dit han vid afklädningen behagat undansparka dem. Och då jag kände efter hans portnyckel i öfverrocksfickan, fann jag äfven den på sin plats. En qväljande misstanke grep mig. Kunde han väl hafva gått upp i sömnen och delvis klädt på sig samt derpå med en sömngångares ofrivilliga hänsynslöshet förfogat sig in i köket för att träffa Emelie? Att han i vaket tillstånd, med vett och vilja, kunnat inlåta sig på ett dylikt äfventyr, ansåg jag ännu för otroligt. Men huru som helst: hade han inkommit i köket och väckt Emelie, så skulle väl hon gjort allarm, ty det var mig alldeles otänkbart, att en ung hederlig flicka vid en sådan opassande tid på dygnet skulle vilja mottaga besök af en mansperson.

Under iakttagande af den djupaste tystnad pådrog jag emellertid försigtigt mina klädesplagg och satt sedan en half timmas tid, hvilken föreföll mig som en hel evighet, och väntade på Tegnéhrs återkomst, alltjemt ett rof för de mest qväljande tankar och känslor. Men han lät sig likväl icke afhöra. Då var det mig en komplett omöjlighet att längre uthärda i min pinsamma ovisshet. Jag måste hafva reda på nattvandraren. För den skull praktiserade jag mig helt tyst och varsamt ut i förstugan och lade örat intill köksdörren för att lyssna. Och till min outsägliga fasa kunde jag nu från köket förnimma hviskande röster, hvilka jag tydligt igenkände såsom Tegnéhrs och Emelies. Mitt sinne råkade härvid i fullständigt uppror. Jag intogs af den våldsammaste afsky och vrede samt tänkte numera ej längre på någon hänsyn hvarken emot henne, den äreförgätna, eller mot honom, den bofven. Utan att besinna följderna, började jag att dundra på dörren med häftiga knytnäfslag, så att ej blott de båda värda älskande utan äfven mamsell Ringvall uppskrämdes, troende att elden var lös eller att någon annan större olycka inträffat.

Och olyckan var sannerligen stor nog, ty då mamsell Ringvall, med påtändt ljus, skyndade ut i köket och der fick se de båda unga tillsammans vid denna tid på dygnet och i ett så föga presentabelt skick (Emelie i enklaste nattnegligé, sittande i sin soffa, och Tegnéhr, visserligen påklädd, men utan både krage och skor, sittande på jernspiseln midt emot soffan), så blef hon häröfver till den grad kränkt och förbittrad, att hon befallde båda två att ögonblickligen draga sina färde och aldrig mer visa sig under hennes tak.

En sådan utgång på äfventyret hade jag väl, i den upprörda sinnesstämning, hvari jag vid allarmerandet

befann mig, ej kunnat beräkna; men den var ju fullkomligt följdrigtig, ja rent af nödvändig från mamsell Ringvalls syn- och ståndpunkt, ty efter denna upptäckt kunde väl ingen begära, att hon ens skulle tåla att se flickan i sitt hus.

Då Tegnéhr nu kom in i vårt rum, dit jag omedelbart efter allarmeringen återvändt, så formligen skakades hans kropp af ilska.

»Din usling, hvad har du gjort?» ropade han vild.

»Endast min pligt,» svarade jag med fast stämma.

»Der skall du ha för din pligt!» skrek han ursinnig och slog mig kindpust på kindpust, allt under det han gormade som en vansinnig och utöste de styggaste eder och förbannelser öfver mig.

Jag slog naturligtvis icke igen, ty dels var Tegnéhr så mycket starkare än jag, att jag derigenom blott skulle ådragit mig ännu mera misshandel, dels ansåg och anser jag det ytterst simpelt och föraktfullt af bildadt folk att gå till handgripligheter, utan jag sökte i stället med förståndigt tal att lugna hans upprörda sinne. Men detta gjorde honom endast yttermera rasande, han slog nu och sparkade och skällde och röt som ett vilddjur.

Slutligen räddades jag ur min obehagliga situation af mamsell Ringvall, som hört oväsendet och nu skyndade till för att göra slut på detsamma.

»Håll upp med det der, eljest så hemtar jag polis!» ropade hon till Tegnéhr. »Och var så god och gör sig genast i ordning och gå härifrån med sin dulcinea! Sådant folk ämnar jag inte hysa.»

Då måste han upphöra med sina våldsamheter. Och trots sin vrede halft skamflat öfver sitt alltigenom dåliga uppförande, började han kläda sig för att sedan omedelbart draga ut i natten med den unga, värnlösa flickan. Ty här fans tydligen ingen nåd eller förbarmande att påräkna från mamsell Ringvalls sida hvarken för honom eller för den arma Emelie, hvars gråt och tandagnisslan tydligen hördes ända ifrån köket och in till oss.

O, hvad det gjorde mig ondt om den stackars vilseledda flickan! Ty hur skulle väl detta sluta för henne? Jo, i ett lif af elände, det var ju alltför påtagligt, ty Tegnéhr var sannerligen ej en man att sätta sin lit till och dessutom så hade han ju alls inga medel till deras uppehälle och nödtorft.

Jag började nästan göra mig förebråelser öfver mitt kanske alltför häftiga ingripande i deras öde. Men jag hade ju ej kunnat handla på annat vis, så intagen af förtrytelse och afsky som jag var öfver deras minst sagdt oanständiga beteende. Och för öfrigt, hvad skulle man väl egentligen hafva vunnit med att gifva dem prolongation? Endast förargelsen att dagligen se dem fortsätta med sin förhatliga kärlekshandel! Nej, då var det tusen gånger bättre att, såsom nu skedde, straxt få dem båda aflägsnade ur min närhet! Hvad rätt är måste göras, äfven om det hårdt drabbar de skyldiga. Och fastän jag trott mig älska honom högre än någon annan kamrat och henne högre än något annat oskyldt kvinligt väsen (jag vill här ej tala om min barnsliga kärlek till den lilla Johanna), så *måste* de dock numera båda, efter hvad som inträffat, vara fremmande för mig.

Det blef likafullt en pinsam syn för mig att se den olyckliga, förgråtna Emelie, till hälften utskuffad af sin f. d. matmoder, utträda i förstugan, der hon emottogs af Tegnéhr, som stod färdig att föra henne bort ifrån hennes hem, utan att hafva ett annat att bjuda henne i stället.

»I kan skicka bud efter edra saker i morgon. Men jag undanber mig att få se herskapet mera inom mina dörrar. Adjö!» sade mamsell Ringvall.

Den stackars Emelie sökte framsäga något, förmodligen till sin ursäkt, men hindrades derifrån af sin konvulsiviska gråt. Tegnéhr deremot bet hårdt ihop tänderna och iakttog en fullkomlig tystnad, ända till dess de båda voro nära att försvinna genom den öppnade porten, då han, vändande sig emot mig, häftigt utbrast:

»Detta är du skulden till, din förbannade usling!»

Ett så groft tillmäle ansåg jag under min värdighet att besvara. Hvem som i grund och botten bar skulden till deras ofärd, var ju alltför påtagligt, för att jag ens med ett ord skulle behöft rättfärdiga min person.

Så drogo de båda ut i natten, hvarthän visste jag icke och säkerligen ej heller de sjelfva. Ty, efter hvad jag sedermera fick veta, hade de måst vanka omkring på gatorna i staden ända till morgonen, alldenstund hvarken han eller hon egde några penningar till logis på ett hotell.

Då jag skulle gå in i mitt rum, följde mamsell Ringvall med. Vi voro båda så upprörda af hvad som inträffat, att vi alltför väl behöfde hvarandras sällskap och tröst, ty det skulle nästan varit hemskt att straxt blifvit ensam med sina plågsamma tankar och känslor. Hon tackade mig på det allra varmaste för det jag hjelpt henne att rensa sitt hem, hvars ärbarhet och heder före denna olycksaliga natt varit stälda öfver allt tvifvel. Det var verkligen rörande att höra hennes bittra klagan öfver menniskors otacksamhet och dålighet. Skulle nu detta vara belöningen för alla de omsorger och kostnader, hon offrat på den unga flickan, hvilken hon efter sina vilkor i allt behandlat som en nära anhörig! Hon lutade hufvudet i händerna och suckade djupt. Men då hon tänkte på Tegnéhr, rätade hon sig åter hastigt upp, och harmen lyste ur hennes ögon. Den bofven och lymmeln! Redan nästa morgon skulle hon begifva sig till seminarium och anmäla honom hos rektor till vederbörlig näpst. Jag bad henne att ej förhasta sig, utan besinna de möjliga följderna af ett sådant steg: om hon förstörde framtiden för honom, så finge ju den stackars vilseledda Emelie äfven lida derutaf. Men hon ville alls icke lyssna till mina betänkligheter, utan förklarade bestämdt, att de väl gjort sig förtjenta af näpst, båda två – som de bäddat, så fingo de ligga!

Så länge mamsell Ringvall stannade qvar, höll jag mig åtminstone skenbart lugn, ty jag ansåg det ej anstå en man att gifva vika för sin rörelse. Äfvenledes aktade jag mig noga för att sjelf tala om Emelie, på det ej mamsell Ringvall möjligen genom något obevakadt uttryck af mig skulle kunna sluta sig till de känslor, jag hyst för den unga flickan och hvilka jag, efter hvad som nu timat, ej ville hafva yppade för någon menniska. Men när hon sent omsider gått in till sig och lemnat mig ensam, då var det totalt slut med min sjelfbeherskning. Jag föll nu i en våldsam gråt öfver alltings fåfänglighet och förgänglighet här i verlden. Hvad vore väl väntrohet och qvinnodygd? Såpbubblor som brista, innan man ens blåser på dem! Ack, jag led de grymmaste qval öfver mina stora missräkningar, och först då jag i en innerlig bön sökte hjelp och tröst hos den ende store Hugsvalaren, först då kände jag mig något lugnad. Men jag fick emellertid ej mera en blund i mina ögon på den natten.

Om morgonen gick jag som i en dröm till seminarium. Jag ville knappast tro, att det, som inträffat, hade sin rigtighet. Och dock var det ju endast alltför sant.

Tegnéhr inställde sig ej i klassen. Och på alla frågor efter honom svarade jag kamratligt, på samma gång sanningsenligt och kortfattadt, att jag ej visste, hvar eller hur han befann sig. Men mamsell Ringvall höll sitt ord och lät redan samma dag minan springa, i det hon anmälde hans opassande uppförande för rektorn. Samtidigt uttryckte hon äfven sin stora belåtenhet med min person och slösade de högsta loford på min flit och ordentlighet, enligt hvad jag sedan af henne sjelf hade glädjen att höra.

Då mamsellen afträdt, inkallades jag på rektorsrummet att ytterligare redogöra för de Tegnéhrska förhållandena, hvilket jag ock min pligt likmätigt gjorde. Rektorn, som var helt ursinnig af vrede och harm, förfogade sig omedelbart derefter till vår klass, der han, med anledning af skandalen, höll ett ljungande

varningstal. Och det förefans tydligen numera inga vidare utsigter för Tegnéhr att få qvarstanna vid läroverket, isynnerhet som han redan förut derstädes hade en ej alltför vacker meritlista.

Förvisso var äfven han sjelf nog klok att inse detta. Och då han aldrig ådagalagt något egentligt intresse för seminariestudierna, så var det ju föga underligt, om han, hellre än att riskera att blifva relegerad, frivilligt »tog sin Mats ur skolan»; ty att mamsell Ringvall, i sin rättmätiga vrede, icke skulle låta sig nöja med mindre än att se honom vederbörligen afskaffad, derpå kunde han naturligtvis aldrig ett ögonblick tvifla. Han förblef således borta.

Först på tredje dagen efter »flyttningen» lät han hos mamsell Ringvall genom bärare afhemta sina och Emelies tillhörigheter, hvarvid jag måste göra mig besvär att sjelf framleta och hopsamla hans effekter, hvilka han med sitt oförlåtligt dåliga ordningssinne, trots alla mina protester och bemödanden, ständigt sammanblandade med mina, så att han mången gång ej visste, hvad som var hans eget eller mitt. Om adressen på stället, dit sakerna skulle föras, kunde bärarne, på vår förfrågan, ej lemna någon underrättelse, utan nämnde endast, att den herren, som skickat dem, inväntade deras ankomst vid Husarbron för att sedan följa dem hem. Lika litet ville han, såsom jag sedermera fick höra, uppgifva sin nuvarande bostad för de gamla kamrater, hvilka han fortfarande uppsökte för erhållande af väl behöfliga penninglån, hvadan också dessa lån, efter det som inträffat, naturligtvis blefvo både få och små.

Jag funderade rätt mycket öfver, huru han, utan att sjelf förtjena något, skulle kunna existera, då han nu jemte sin egen allt annat än sparsamt anlagda person äfven hade den unga flickan att försörja. Att han kunde vara nog oförsynt att ytterligare begära och emottaga understöd af den rike gästgifvaren, hvilken af ryktet utpekats såsom hans tilltänkte svärfader, det föreföll mig fast otroligt. Så var likvisst förhållandet till en början. Men det dröjde ej så synnerligen länge, innan både hans kärleksäfventyr och hans hastiga afslutande af studierna på seminarium blefvo bekanta äfven i den aflägsna Vestgötabygden, utan tvifvel genom bref ifrån Wallin, som hade sitt hem i samma trakt, och sedan må man väl ej undra öfver, att äfven denna hjelpkälla hastigt och totalt utsinade.

Hvad mig sjelf beträffade, så måste jag medgifva, att jag den närmaste tiden efter katastrofen kände mig ytterst nedstämd, ja, hvarför icke rent ut säga olycklig. Det hjelpte föga, att jag sökte öfvertyga mig sjelf om, hvad som egentligen var ingenting mer eller mindre än ett sakförhållande, att de båda, såväl Emelie som Tegnéhr, genom sitt uppförande gjort sig fullkomligt ovärdiga hvarje ömmande åtanke, ja, till och med hvarje tanke. Jag tänkte på dem likafullt både dag och natt och på samma gång kunde jag ej värja mig ifrån en qväljande oro öfver, att det ju ändå var jag, som genom mitt ingripande, utan förbarmande, drifvit dem ur deras lugna hamn och ut på lifvets stormiga ocean. Men, såsom jag redan förut anmärkt, moraliskt sedt hade jag ju härmed endast uppfyllt min pligt.

Jag fann emellertid nu som alltid en stor tröst i studierna och arbetade oförtrutet med mina böcker. Hvarje från det bokliga arbetet ledig stund använde jag troget vid kammarorgeln och begagnade mig flitigt af musiklärarens undervisning, så att jag snart var mägtig att spela en lättare koral. Det kändes också mer än högtidligt, då jag första gången kunde med full röst uppstämma psalmen N:o 2:

»Herre! evigt stor i ära», etc.

och dervid, utan en enda misspelning, ackompagnera mig sjelf. Mamsell Ringvall, som från sitt rum åhörde detta, kom då in och komplimenterade mig för mina vackra framsteg. Men den bästa och rikaste trösten sökte jag nu som alltid, der den allena är att finna, i bön till Herran och ett flitigt umgänge med Guds Ord, den Heliga Skrift. Hvarje afton, innan jag gick till hvila, läste jag ödmjukt och andaktsfullt mitt kapitel i Böckernas Bok, ständigt ihågkommande min vördade religionslärares ord: »att det är igenom lydnad för Guds Ord, som man lär att första det», och att jag numera till fullo lärt mig detta, fann jag bäst af den frid

och hugsvalelse, det skänkte mig.

En afton, medan jag satt vid bordet och högt uppläste mina bibelversar (jag läste gerna högt för att på samma gång öfva mig i deklamationens lika ädla som svåra konst), öfverraskades jag af mamsell Ringvall, som inträdt i rummet, utan att jag förmärkt det. Då jag ville afbryta läsningen uppmanade hon mig vänligen att fortsätta dermed, så att äfven hon fick deltaga i andakten. Jag villfor naturligtvis med nöje denna hennes artiga begäran. Mamsell Ringvall prisade högeligen min på samma gång korrekta och känslofulla deklamation, tilläggande, att jag, med min begåfning, ordningssinne och flit, säkerligen skulle kunna sträfva mot ett ännu högre mål än folkskollärareexamen.

»Herr Chronschough borde studera till prest,» sade hon till slut helt bestämdt.

Jag tackade henne förbindligast för hennes goda tanke om mina anlag och omtalade sedan i väl valda ordalag min ömma moders planer för min framtid, hvilka planer likväl korsats redan i deras linda genom prosten Stålboms bestämda åsigter och råd i denna fråga. Mamsell Ringvall beklagade, att min ömma moder ej fått sin vilja fram, men medgaf på samma gång, att jag handlat både vackert och sjelfuppoffrande genom att lyda min ädle lärare och välgörare, hvilken ju tydligen räknade högt på min blifvande betydelse för folkupplysningen i hembygden.

Hon kom sedan allt oftare och oftare in till mig om aftnarna. Vi läste tillsammans och intogo vanligtvis vår aftonmåltid vid samma bord, antingen inne i hennes rum eller ock hos mig. Hon passade alltid sjelf upp vid bordet, ty sedan Emelie måst flytta, ville hon alls icke taga sig någon ny jungfru, utan nöjde sig med en hjelpmadam, som gjorde de gröfre sysslorna, hvaremot hon sjelf ombestyrde alla finare förrättningar i det lilla hushållet. Hon föreslog också sjelf, att jag ej behöfde intaga någon ny kamrat i rummet, enär hon förklarade sig nöjd med samma hyra, som jag för min del betalt, d. v. s. halfva den ursprungliga. Jag tackade naturligtvis förbindligast för det generösa anbudet, men förklarade på samma gång, att jag för ingen del ville ådraga henne någon ekonomisk förlust genom att ensam disponera rummet. Hon gjorde emellertid en ända på mina betänkligheter genom att förtroendefullt meddela, att hon efter sin fader, kamreren, fått ärfva en lifränta, som mer än väl räckte för både hennes nuvarande och kommande behof. Hon såg dervid så vackert och sympatiskt på mig, att jag kände mig rigtigt rörd öfver hennes välvilja. Det var i sanning högst angenämt att sålunda utgöra föremålet för en god och fint uppfostrad qvinnas bästa omsorger; ty en syster eller moder skulle förvisso ej kunnat vara ömmare och omtänksammare, än mamsell Ringvall nu visade sig emot mig. Och detta syntes mig så mycket vackrare, som skilnaden i ålder måste utesluta hvarje tanke på egennyttiga, »äktenskapliga», beräkningar hos henne, enär hon med säkerhet räknade femtio vårar, då jag ännu ej sett min tjugonde.

Att jag ej försummade något tillfälle att i mån af min förmåga söka med samma mynt återgälda hennes otaliga bevis på uppmärksamhet emot mig, faller ju af sig sjelft. Sålunda inköpte jag exempelvis till hennes namnsdag, Thekladagen, hvilken infaller på den 23 Oktober, en mindre alabasterhund, som bar en korg med rosor i munnen, och presenterade den på det med anledning af dagens betydelse festligt dukade kaffebordet tillika med följande vers:

Det kommer en hund,
Med en korg i sin mund7,
Från Chronschough han stammar
Och har sin urkund.

Mamsell Ringvall tackade förtjust för den lilla näpna namnsdagspresenten och tillade skämtande, att hon gerna emottog hunden som en symbol af troheten, men att korgen, ehuru blomsterfyld, föga tilltalade henne. Versen fann hon utmärkt och komplimenterade mig för min poetiska förmåga, hvilken hon ej förut vetat af.

Detta gaf mig en osökt anledning att för henne uppläsa flera af mina förut skrifna poem, af hvilka isynnerhet min sång till *Halland* äfvensom min *Skaldesyn på Otterhällan* på henne gjorde ett mägtigt intryck och framkallade hennes ljudligaste bifall.

Jag kom dervid att tänka på, att jag aldrig uppvaktat Emelie med någon vers, en försummelse, hvilken jag nu inom mig sjelf djupt beklagade, alldenstund qvinnan i allmänhet är ytterst känslig för poetisk uppmärksamhet. Hade jag ur min diktnings ymnighetshorn utstrött poesiens väna blomster för den skönas fötter, så kunde möjligen förhållandena nu varit helt annorlunda. Men vid närmare besinning måste jag ursäkta mig sjelf för denna underlåtenhet, då ju den disharmoni och ofrid, som herskat under hela sammanboendet med Tegnéhr, ej gerna kunnat tillåta min poesis känsliga blomster att spira. Och för resten, hvem kunde väl ansvara för, att Emelie hade något sinne för finare känslouttryck. Törhända skulle hon blott, tillsammans med den allt annat än poetiskt anlagde Tegnéhr, hafva gycklat öfver »dylikt pjoller», sådant hade man ju all rätt att misstänka, efter hvad som passerat.

Tiden gick sin gång, och vi voro nu i början af November månad. Jag hade ej sett en skymt af hvarken Tegnéhr eller Emelie under de fem veckor, som förflutit efter deras aflägsnande. Af kamraterna hörde jag emellertid omtalas, att Tegnéhr numera såg föga presentabel ut; han uppträdde till och med utan ytterrock, något som vid denna årstid nästan alltid vittnar om affärer med assistensen. Kamraterna hade långt före detta upphört med att lemna honom lån, alldenstund han ej visade minsta benägenhet att återbetala, hvad han lånat. Om Emelie sporde jag deremot ingenting alls. Det föreföll mig dock egendomligt, att jag ej på hela denna långa tid mött någondera ute i staden; säkerligen hade de undvikit mig, i det de, efter att på förhand hafva varsnat mig, vikit in på en annan stråt för att undslippa mina granskande ögon. Ej heller tycktes mamsell Ringvall hafva mött eller tagit någon notis om dem. Åtminstone nämnde hon aldrig något derom. Och för resten så var det likasom en tyst öfverenskommelse emellan henne och mig att aldrig ens nämna deras namn.

Men jag skulle återse dem båda och det på samma dag, ehuru ej tillsammans, och under omständigheter, som åter betogo mig det lugn, jag så småningom återvunnit.

Den 6 November, Gustaf Adolfs dag, var åter inne, och denna gången hade jag nöjet att deltaga i körsången till hjeltekonungens ära.

Då vi efter sångens slut aftroppade från torget, tyckte jag mig i en af de artillerister, som stodo på post vid Kämpebron, igenkänna en bekant person. Jag skilde mig vid första möjliga tillfälle från mitt sällskap och passerade återigen bron, tillsammans med den i motsatt rigtning framtågande folkhopen, för att skaffa mig ytterligare tillfälle att iakttaga denne artillerist. Jag kan ej beskrifva mina känslor, då jag nu i honom tydligt igenkände ingen mer eller mindre än Tegnéhr. Det föreföll mig nemligen rent af ynkligt, att denne kamrat, som jag en gång så högt värderat, skulle sluta som simpel knekt. Men han sjelf syntes ej alls generad af sin nya ställning; tvertom skämtade han frimodigt med de nya kamraterna och sträckte sig belåtet i uniformens lysande elände. Han hade således efter allt, som passerat, ej på minsta sätt ändrat humör, utan var immerfort densamme lättsinnige krabat som fordom. När jag kom midt framför honom vände jag bort ansigtet för att slippa helsa; jag tyckte mig nemligen dermed göra både honom och mig sjelf den bästa tjensten.

Hvad hade det under dessa förhållanden blifvit af Emelie? Detta var den fråga, som omedelbart efter igenkännandet af Tegnéhr framställde sig för mig. Sedan han hamnat i kasernen, måste ju hon stå der öfvergifven, utan existensmedel; ty på lega och »snuspenningar» vid ett värfvadt regemente lär väl ingen kunna gifva sin älskarinna ett anständigt underhåll, och hon sjelf hade säkerligen alltför liten erfarenhet och stadga för att kunna hålla sig uppe i den hårda kampen för tillvaron. När jag besinnade detta och med bäfvan tänkte på de faror, som ju måste hota den fattiga, vilseledda flickan, så var all bitterhet, som jag måhända hyst emot henne öfver försmådd kärlek m. m., med ens alldeles bortblåst och jag önskade

ingenting högre än att kunna räcka henne en hjelpsam hand. Samtidigt började jag också finna det underligt, att mamsell Ringvall, som ju talat så rörande om alla de omsorger och kostnader, hon offrat på Emelie, ej visade sig hafva ens den aflägsnaste tanke på att åter uppsöka och rädda den så hastigt och, jag skulle vilja säga, obarmhertigt bortjagade, arma flickan. Skriften bjuder oss att hata synden, men älska syndaren. Huru uppfyllde väl mamsell Ringvall detta heliga bud mot »fosterdottern», som det ju var hennes oafvisliga pligt, om så endast som husmoder, att värna och stödja? Jag tviflade slutligen på uppriggtigheten och sanningsenligheten af hela hennes vackra tal om omsorgerna etc.

Jag ströfvade nu öfver torget och de i närheten befintliga gatorna för att om möjligt söka träffa Emelie; ty på denna stora bemärkelsedag måste väl äfven hon, i likhet med alla andra, vara ute och se på högtidligheterna. Och mycket rigtigt – till slut, då jag nästan uppgifvit hoppet om att finna någon Emelie, så fick jag verkligen helt plötsligt syn på den eftersökta i hörnet af Östra och Norra Hamngatorna, der hon glädtigt underhöll sig med ett par unga män, bodbetjenter eller något dylikt. Hon såg fattig ut, der hon stod, inhöljd i en tunn sjal, som fläktade kring hennes späda lekamen för den kalla novembervinden (hennes kappa hade förmodligen fått göra sällskap med Tegnéhrs öfverrock), och jag fruktade nästan att i henne återfinna ett exemplar af samhällets olycksbarn. Hennes glädtighet gjorde nemligen under dylika miserabla förhållanden ett oroande intryck på mig, ty visserligen kunde den ju hafva sin rot i ett godt samvete, men härvidlag hade man utom all fråga större anledning att uppfatta den såsom uttryck för ett stort lättsinne.

Jag kretsade omkring dem en god stund, innan jag lyckades draga hennes uppmärksamhet till mig. Då hon slutligen igenkände min person, blef hon med ens helt tyst och gjorde min af att vilja aflägsna sig. Men jag ville för intet pris i verlden låta detta tillfälle gå mig ur händerna, utan trädde beslutsamt fram emot henne, helsade artigt och frågade, om hon beviljade mig ett kortare samtal. Halft motvilligt ställde hon sig till min disposition, allt under det hennes kavaljerer med misstänksamma blickar mönstrade mig.

Jag meddelade henne nu i kortfattade ordalag orsaken till och afsigten med mitt uppsökande af henne. Jag sade, att jag sett Tegnéhr i sin nya samhällsställning, hvilken ju ej kunde bereda någon tryggad utkomst åt henne; det var derföre jag nu kom att erbjuda henne det bistånd, som jag möjligen förmådde lemna, isynnerhet som jag på sätt och vis, anklagade mig sjelf för att hafva gifvit anledning till hennes plötsliga aflägsnande från mamsell Ringvall.

Min fruktan, att hon skulle afböja hvarje min inblandning i hennes affärer, visade sig till min stora glädje fullkomligt obefogad. Tvertom, då jag slutat mitt anförande, så räckte hon mig förtroendefullt sin hand och tackade förbindligast för min goda afsigt emot henne. Hon skulle, sade hon, gerna velat göra mig sällskap för att få tala om saker och förhållanden, men hon kunde det icke, emedan hennes kavaljerer för aftonen, som verkligen voro bodbetjenter och dessutom vänner till Tegnéhr, möjligen skulle missuppfatta hennes försvinnande med en för dem obekant mansperson. Men om jag skriftligen ville meddela mig med henne, så var hennes adress: Madam Johnson, N:o 30 Kronhusgatan. Dessutom kunde vi ju sedermera äfven träffas personligen.

Jag tackade henne hjertligt för det visade förtroendet emot mig, hvarpå hon återvände till sitt sällskap, medan jag skyndsamt förfogade mig på hemvägen för att blifva i tillfälle att, enligt hennes benägna löfte, skriftligen utveckla mina sympatier för och mina omsorger om henne. Jag kände nu alltför väl, att hon icke, såsom jag velat inbilla mig, var död för mig. Nej, hon upptog alltjemt alla mina tankar och känslor, fastän naturligtvis något närmare förhållande oss emellan aldrig kunde få ega rum. Men jag kände mig redobogen att uppoffra allt, hvad jag egde här i verlden, för att så godt som möjligt rädda hennes framtid.

Vid hemkomsten mottogs jag i mitt rum af mamsell Ringvall, som väntade mig med en högtiden till ära serdeles läcker qvällsmat. Men då numera hela mitt intresse var upptaget af tanken på hvad och huru jag skulle skrifva till Emelie, något som jag dock visligen underlät att omnämna för mamsellen, så kom jag

förmodligen att svara förströdt på en och annan af hennes många frågor angående högtidligheterna på torget och visade väl ej heller så stor glädje och erkänsla, som hon påräknat, för den sköna måltiden, hvarföre hon också halft missbelåten temligen snart började duka af bordet för att lemna mig åt mig sjelf. Jag skyndade mig att höfligast urskulda min bristande uppmärksamhet med tal om de magtpåliggande lexorna för morgondagen o. s. v., men var i mitt hjerta synnerligen belåten med, att hon så fort som möjligt aflägsnade sig.

Då jag blifvit ensam och slagit mig ner vid bordet att för första gången skrifva till Emelie, så bestormades jag af en så väldig här af tankar och känslor, att jag ej på länge kunde finna mig till rätta i detta virrvarr: jag visste ej, hvarken huru jag skulle börja eller sluta detta bref. Men nu som alltid under brydsamma omständigheter och förhållanden sökte jag min hjelp i bönen och anropade den Högste om nåd och kraft att så skrifva, att det blef till Hans ära och den unga, fattiga flickans välfärd. Bönens verkan uteblef icke; jag skref nu allvarligt och på religiös grund, ty om hon skulle kunna återföras på rätt väg, så måste det ske genom att först väcka hennes religiösa sinne. Utkastet till brefvet, som jag ännu bevarar, lydde som följer:

Göteborg d. 6 November 18 ..

Bästa Emelie!

Allt hvad I gören med ord eller gerning, så gören allt i Jesu namn!

Förlåt, att jag tagit mig friheten att uppsöka Emelie, då jag ej fått någon tillåtelse dertill! Men som Emelie vid vårt sammanträffande i afton var vänlig och lofvade mig att skrifva till Emelie, så hoppas jag, att Emelie ej fäster sig dervid. Det är med de största bekymmer, jag skrifver detta bref; ty ingenting kan så djupt smärta mig, som att se en ung flickas framtid i fara, helst Emelies! hvarför vet jag ej, om ej derföre, att Emelie i sin oförståndiga, ungdomliga hängifvenhet till en min f. d. kär kamrat glömt sitt eget timliga bästa och sin själs eviga frälsning, isynnerhet för det senare, emedan intet är så vigtigt som att hafva en bergad själ. Det är långt bättre att försaka och lida här på jorden, men hafva frid i sitt hjerta, än att lefva efter sina lustar och begärelser, men med ett ondt samvete och med rädsla för evigheten, i hvars sköte vi kunna hamna hvilket ögonblick som helst. Och hvad hafva vi då, om vi äfven fått alla våra lustar och begärelser tillfredsstälda, men icke undsatt vår själ? Kära vän! Det är visst icke min mening att på något sätt vara förmyndare hvarken för framtiden eller det steg, som Emelie tagit, ty jag är öfvertygad om, att det ej är brist i förståndet, som gjort att Emelie handlat så ovisligt, men att något är skulden, det är jag förvissad om. Största skulden måste jag väl gifva Emelies fostermoder, som så litet bekymrat sig om sin fosterdotters framtid, att hon ej tillräckligt om ens något varnat och förmanat Emelie och framställt de faror, som kunna hota en ung flicka, och säkert är, att Gud en gång skall kräfva räkenskap af henne, huru hon vårdat sig om det barn, som blifvit anförtrodt i hennes händer, så ung som Emelie är, hade det varit fostermoderns oeftergifligaste pligt att ständigt med vaksamt öga följa hvarje steg från Emelies sida; men i andra rummet är det nog näst fostermodern Emelies egen skuld, som missbrukat sin fria vilja till ett slafviskt bruk under begärelsen. Emelie vet nu mycket väl, att det icke är i någon ond mening jag skrifver dessa rader, och om Emelie öfvertänker saken med rättvis anda, så kan väl ej Emelie annat än gifva mig sitt erkännande af hvad jag skrifvit. Jag kan ju dock ej så noga blicka in i Emelies barndomslif och vill derföre hvarken ransaka eller döma; det skulle derföre vara roligt, om Emelie ville gifva mig det förtroendet såsom vän att omtala detsamma; detta är kanhända mycket begärdt, men om Emelie tycker, att jag är värd ett svar på mitt bref, emottager jag det med tacksamhet, äfven om jag gjort mig skyldig till en tillrättavisning.

Vänligen

John Chronschough.

Min adress är: Studeranden Högädle Herr John Chronschough

Folkskolläraresеminarium

Göteborg.

Jag utsatte denna korrekta adress af tvenne skäl, dels emedan jag fruktade att Emelies kunskaper i rättskrifning ej voro af solidare slag, än att en opreparerad utanskrift till seminarium af hennes hand möjligen skulle kunna väcka ett onödigt och för mig obehagligt uppseende, om den blef uppmärksammad af kamraterna, dels och förnämligast derför, att hon ej skulle adressera brefvet hem till min bostad, då det ju lätt kunde falla i händerna på och blifva igenkändt af mamsell Ringvall, hvilket jag naturligtvis ville förekomma, alldenstund jag helst önskade, att den sistnämnda ej ens hade någon aning om min korrespondens med den unga flickan. I brefvet inneslöt jag min sista 5-riksdalerssedel, på det att Emelie alltifrån början skulle inse, att det var absolut allvar med min uttalade afsigt att hjelpa henne. Brefskrifningen hade emellertid tagit långt mera arbete, än hvad jag ifrån början kunnat beräkna (dock, det ligger ju i sakens natur, att man ej med någon lätthet kan affärda en skrifvelse af så djupt och allvarligt innehåll till en ung flicka), hvarföre hjelpmadamen, vid sitt inträde med morgonkaffet, till sin stora förundran fann mig ännu oafklädd och min bädd orörd. Någon vidare trötthet kände jag dock icke, trots den genomvakade natten, dertill hade själsrörelserna under om- och omskrifningen af det vigtiga brefvet varit alltför lifliga och väckande.

På rasten emellan morgontimmarna lyckades jag först anskaffa ett frimärke till brefvet och inlade det så i en breflåda för vidare befordran till adressaten.

Som bevis på, huru lifliga mina frivilliga och oegennyttiga omsorger om den unga Emelies välfärd voro, vill jag endast nämna, att jag ej heller den följande natten fick en blund i mina ögon, blott för den ständigt återkommande tanken på och oron öfver, huru hon skulle upptaga min djupt moraliska skrifvelse. Men redan följande morgon kunde jag till min outsägliga glädje konstatera, att hon fullkomligt beaktat dess ädla syfte, då jag på seminarium fick emottaga här bifogade, visserligen dåligt affattade, stafvade och interpunkterade, men om sant förtroende och tacksamhet vitnande bref ifrån henne.

Göteborg den 8 November 18 ..

Snella Herr Chronschough.

Det var ricktigt snellt och Sjantilt af Herr Chronskogh att villja Tenka så väl på Mig Jag tackar ricktit Uppricktigt för Jelpen til Hyrran hos Madam Johnson för Tegnéhr har Icke hafft Råd tell att betala Hyran för den Siste månen och Jag kan Sjelf ingenting förtjena för Jag går och lär mig Sy Kleder och skal Betalla för Jag får lära och Jag vil Tala om att Tegnéhr fria till Mig då han låg Skjuk och Han har lofvadt att Jeffta sig med Mig fast Nu vet Vi ej när det kan Blifva af sen Han har Gott in vid Attilleriet men det var Mycket oförståndit af Honom att gå in till Mig i Köket den Natten då han blef Upteckt och Mamsäll Ringvall blef så onn på Mig men Herr Chronskog har Rätt för Hon har Icke taget mycke Vård om Mig ty Hon lät Mig bara gå som en Simpel Piga och bära Korjen både till Torjet och Flåten och skura och Passa upp ifrån den Stund Jag kom til Hennes Hus som liten Töseslänga och brydde Sig icke mycke om Mig för Ressten hvarken med Skola eller med Kläder eller Annat än Hvad som var alldeles Nödvänndit för Mig för Hon icke skulle behöfva Skämmas sjelf för Jag var Dålit klädd för Hon ville Knapast giva Mig Annat än sina Gamla aflagda Kläder för Allt vad Hon talte om sina Omsorjer och Sina stora Uppofringar på Mig och Jag är Henne icke als Tacksam ty Jag har Jort själ för Maten och Kleder altifrån Jag kom Dit för Jag kunne Haft en annan Plass nu om Hon icke Altid hollet på att Jag skulle Vara liksom Fossterdotter och få arfva Henner och ändå så Drifver Hon ut Mig obarmherrtit utan Domm och Rannsakning så att Jag har Ingenting att tacka Henner för Als för om Jag hadde varit en ricktitt dålli Flecka så kunne Jag varet mycke Dålli ty Tegner har icke mycke brytt Sig om Mig att Jelpa mig på sissta Tiden så Jag har fått Fara illa och Har till och med Hafft lite

Mat att Äta och måst Pantsätta Kleder på Asestannsen och dett har Vel funnets Di som talat Wackert och villat Gifva Mig Pengar men Jag är Rädd för Alla utom Her Chronskog så att Jag har icke Taget emot någen Jelp af Dem som sagt att De vellat Mig väl för Jag är Lessen på Altihopp och ville Hälst resa til Amerrka för der skulle Jag nog slå mig Ut i ett fremmande Lannd och Jag har icke Glömt varrken min Kristendomm eller Tannken på Min sjels eviga Frelsning utan Tenker offta på Det och vil Järna blifva en God meniska fasten Jag varet Dumm och Synndat både emot Gud och emot Mig sjelf som Vi alla jörra ty Vi äro Alle Syndare och hava Inntet att berömma oss Af inför gudi och Jag vill jerna Treffa her Chronskog och tala med Her Cronskogh

tecknat Vennligen

Emelie Hansson

Jag rördes gång på gång till tårar vid genomläsningen af hennes bref och gjorde mig nästan förebråelser öfver, att jag ej långt förut uppsökt henne och bringat henne hjelp och tröst uti hennes bedröfvelse. Men på samma gång kan jag ej neka till, att jag kände en oändlig tillfredsställelse öfver min klokhet och försigtighet att i mitt bref hafva noga utskrifvit min adress, ty hurudan den skulle kunnat blifvit dessförutan, det var ju ej svårt att förstå af de otaliga bockarne i hennes koncept.

Omedelbart efter en i hast intagen middagsmåltid hos gamla Gustafva ilade jag hem och låste mig inne på mitt rum för att ostörd få öfverlemna mig åt omläsningen af Emelies dyrbara skrifvelse. Och för hvarje gång jag med stigande rörelse läste om densamma, kände jag en allt större och större tacksamhet emot den Högste, som i sitt allvisa råd genom pröfning och hemsökelse låtit henne i sitt hjerta förnimma denna känsla af synd, hvilken, ehuru svagt och ofullkomligt framträdande i hennes skrifvelse, likväl var af den allra största betydelse för hennes timliga och eviga välfärd, och jag beslöt mig för att äfven i det bref, som jag nu ville skrifva, kraftigt slå på den religiösa strängen för att ytterligare väcka henne till besinning och leda henne på den rätta bättringens väg. Jag skref således:

Göteborg d. 8 November 18 ..

Snälla Emelie!

Om Dina synder vore blodröda, så skola de varda snöhvita, och om de vore såsom en rosenfärg, skola de varda såsom en ull.

Innerlig tack för det oändligt kärkomna brefvet, som jag fortast möjligt skyndar mig att besvara. Det gläder mig på det allra högsta att se, att Emelies barndomshjerta för ingen del förlorat de ädla känslor, som Gud en gång nedlagt i detsamma, och hvad som gläder mig ännu mer, det är, att Emelie trots detta lifvets vedervärdigheter söker att genom hederligt arbete förtjena sitt uppehälle och nödtorft och framför allt att Emelie något tänker på den del, som Maria utvalde, nemligen den bästa. Ty så snart en enda röst finnes inom menniskan, som anklagar för synd, så är det säkert, att Gud genom samvetet ej vill lemna den menniskan någon ro, utan vill hafva Emelie åter ifrån sin fångenskap i synden, och det är ett stort bevis på Guds kärlek. Tänk så förfärligt, om denna kärlekens ande en gång skulle lemna menniskan åt sig sjelf, det är då den menniskan begått synd emot den Helige Ande, som aldrig kan förlåtas. Men denna synd har Emelie aldrig begått, ty då skulle det ej finnas en enda tanke på något bättre i Emelies själ. Emedan jag hör, att Guds mildhet lockar till bättring, kan detta ej annat än gifva mig en fast tro till Gud, att han en gång skall gifva mig den glädjen att få möta Emelie såsom Guds barn och arftagerska till himmelriket. Måtte nu Emelie endast noga öfvertänka det, att i Guds ögon finnes ingen åtskilnad på syndare, det kostar honom ej mera att förlåta en stor synd än en liten, ty hans kärlek är lika stor till den store som den lille syndaren, efter det menskliga ögat skådadt, utan alla, som anammat Jesus som sin frälsare och fått sina synders förlåtelse, de stå alla under samma dom, men äfven under samma nåd och samma kärlek. Det kostar nu Gud intet, ej

heller finnes något kraf i hans fadershjerta för att kunna förlåta äfven den mest fallne syndare, emedan Jesus så fullkomligt betalt vår skuld, att inga synder kunna hindra oss från att en gång få inträde i himmelen, om vi blott bekänna desamma och ställa oss under Guds andas ledning. Ja, sannerligen må jag säga: ingen själ skall kunna gå förlorad i brist på den eviga kärlekens vilja, utan skulden ligger då hos menniskan sjelf, om hon går förlorad.

Emelie skrifver i sitt bref, att Emelie gerna vill träffa mig och tala med mig. Detta gläder mig outsägligt, ty jag skulle sjelf önska, att vi såsom syskon kunde meddela hvarandra de bekymmer af lifvets bitterhet, som vi upplefvat. Jag skall gerna möta Emelie eller också gå hem till Emelie en afton, om jag kan få veta, om Emelie vill detta, samt en afton, som Emelie är ensam.

Emelies vän

John Chronschough.

Jag kan ej neka till, att jag kände mig sjelf djupt rörd af detta bref, som jag skrifvit under den högsta inspiration i en enda löpande fart, och jaggenomläste det med tillfredsställelse flera gånger, innan jag afsände detsamma.

Dagen efter fick jag från Emelie emottaga följande skrifvelse, hvilken i all sin korthet skänkte mig en stor glädje.

Göteborg d. 9 November 18 ..

Snella Her Chronskog!

Möt mig i affton klåkan 8 vid Byssten på Gustafvadolfs torj Rängnar det i Affton så kommer Jag i Mårgon

Vennligen

Emelie.

Till all lycka blef det uppehållsväder mot aftonen (det hade nemligen regnat de båda sista dagarne), och jag försummade naturligtvis icke att i god tid infinna mig på mötesplatsen.

Då klockan slog 8 i rådhuset, såg jag Emelie från nordostlig rigtning nalkas stället, där jag stod och väntade. Jag gick henne straxt till mötes och tackade henne hjertligen för hennes vänlighet att vilja sammanträffa med mig, på samma gång som jag upprepade min försäkran, att jag på allt sätt, så långt som i min förmåga stod, ville vara henne till stöd och tröst.

Vi promenerade nu under allvarligt och förtroligt samtal Norra Hamngatan upp emot Lilla Bommen, men hade ej långt hunnit, innan ett häftigt oväder bröt löst med hagel så stora som små hasselnötter.

Emelie föreslog då, att vi skulle söka skydd i hennes bostad, som var der i närheten. Madam Johnson var vid denna tiden på dygnet borta och städade på ett kontor, och Tegnéhr hade genom bref tillkännagifvit, att han först påföljande söndag blef i tillfälle att besöka henne. Jag antog derföre med nöje hennes förslag.

Då vi kommo upp i det lilla vindsrummet, der hon hade sin varelse, tog hon försigtigtvis nyckeln ur dörren. Derefter tände hon lampan, och vid dess sken iakttog jag med tillfredsställelse, att en oklanderlig snygghet och ordning var rådande i detta hem.

På bordet låg ett öppnadt bref. Jag såg straxt på stilen, att det hade sitt ursprung ifrån Tegnéhr, och min nyfikenhet att erfara, huru han skref till sitt hjertas dam, blef så stor, att jag nästan omedvetet tvingades att

gripa efter detsamma. Emelie gjorde först en rörelse, som om hon ville rycka brefvet ifrån mig, men i andra ögonblicket hejdade hon sig och sade:

»Ja, det gör ingenting! Vill Chronschough läsa brefvet, så gerna det. Han är minsann sig lik, han tar allting lika lätt nu som någonsin förut.»

Jag lät ej säga mig detta två gånger, utan läste högt:

Kongliga Göta Artilleri-Regementes Kasern d. 9 nov. 18 – –

Dear lady!

I dag är jag hågad att speak inglisch, men bort dermed. För att nöjaktigt och med förströelse herska öfver tidens tand spikar vi både dag och natt, min vän Nordberg och jag, ty vi ligga båda på sjukrummet, han för en hästspark, och jag har fått en kärleksblessyr i venstra ögat för »vackra Elins» skull. Timmarna gå så sakta, att de tyckas vara år. Ja, du store Gregorius, hvad skall man göra? Ja, I flickor, Göteborgs uppbehållande magt, hvad skall en blesserad Konglig Göta artillerist göra? Att promenera mellan sängarna är för besvärligt, att sofva för tröttsamt, att dricka »Pumpenhejmer», som löjtnant Gardell plägar säga, smakar fy tusan! då man ju ej kan låta bli att tänka på »vackra Elins» herrliga öl på »Gyllene hästskon». Hvad återstår? Jo, tanken på en liten nätt, förtrollande lady är det enda, som kan bringa skrufvarne i hufvudet i sitt rätta esse.

Apropos (Nordbergs fras!) afsigten med detta bref! Enligt mitt vid krigaräran gifna löfte vill jag komma till dig, dear Lady, i öfvermorgon, om Söndag kl. vid pass 3 eller half 4. I morgon skall jag på vakt (Kasernvakt) och kommer af Söndag kl. 12. Slut för denna gång. Sof sött och tänk i ditt kyska jungfruliga ungkarlsrum på din tillgifne, kranke vän!

Good bey, dear Emely

Tegnéhr

Kongl. Göta Artilleri-Regemente.

P. S.

Om Söndag kommer jag »civil», Hvilket fenomen inom militärernas verld!

Tegnéhr.

Emelie kunde ej återhålla ett skratt.

»Jag undrar just, hvar han har fått pengar till att lösa ut de civila kläderna med. De pengarna kunde han hellre gifvit mig,» sade hon.

Hennes skratt plågade mig obeskrifligt. Ack, hon tog ju allt lika lättsinnigt, hon som han, då hon kunde skratta åt en sådan skrifvelse, som borde kunnat uppröra hvilken hederlig och anständig menniska som helst! Var väl detta ett bref att sända till sin tilltänkta maka?

Jag satt en lång stund med det gemena brefvet i handen, utan att kunna säga ett ord. Arma flicka, tänkte jag, att du skulle råka i sådana röfvarehänder! O, hvad jag led!

Emelie, som såg, hvilken förstämning genomläsandet af Tegnéhrs bref åstadkommit hos mig, sade slutligen:

»Ja, men herr Chronschough känner ju Tegnéhr. Han skämtar med allting, men han är ändå så snäll i själ

och hjerta. Och så är han alltid så uppriktig, han kan aldrig sticka undan med någonting.»

»Ja,» sade jag allvarligt, »men tror då inte Emelie, att detta hans eviga lättsinne kan störta er båda i det djupaste förderf?»

»Ånej,» sade hon förtröstansfullt, »bara vi väl bli gifta en gång, sen så skall jag nog hålla gunstig herren i tygeln. Lita på det! När han får tjent ut sina år vid artilleriet, så kan han ju alltid få sig en god plats vid polisen eller brandkåren eller något annat, ifall han inte, som han sjelf tänker, skulle kunna bli sergeant, och då så kunna vi gifta oss.»

Ja, det der var nog väl resoneradt, tänkte jag. Men på tre hela år kunde mycket oförutsedt inträffa – jag kände Tegnéhr, han var oberäkneligare än vädret i April. Jag ville dock ej invända något, som kunde rubba hennes barnsliga förtröstan till hvad framtiden bar i sitt sköte. Men jag beklagade i tysthet, att mina varma religiösa maningar, varningar och föreställningar utöfvat ett så ringa inflytande på den unga flickans sinnelag och uppfattning. Hon var ju i grund och botten alltjemt samma lättsinniga slyna som förut. Det måste tydligen ännu större pröfningar till för att böja hennes verldsliga och fåfängeliga sinne till uppfattning af lifvets allvar.

Det blef nu en lång paus i vårt samtal. Slutligen måste jag ju något säga, hvarföre jag bröt tystnaden:

»Det är för märkvärdigt att se, huru fort Tegnéhr tillegnat sig knektmanéren.»

»Å,» sade Emelie och skrattade på nytt, »han hade allt knektelämpor förut. Supa och svära och slåss och kurtisera, det kunde han, innan han någonsin gaf sig till artilleriet.

Jag måste gifva mitt erkännande åt hennes goda omdöme. Men huru dermed förena hennes sympatier för honom? Qvinnans karakter är minst sagdt någonting märkvärdigt. Oaktadt Emelie så tydligt såg hans många fel och brister, tänkte hon likväl aldrig ett ögonblick på att öfvergifva honom. Det är dock alltid så, att den älskande qvinnan tror sig mägtig att förädla hvem som helst, som hon skänkt sin kärlek.

Medan jag nu satt och funderade på, hvad jag ytterligare skulle säga, hördes plötsligt tunga, men raska steg i loftstrappan.

Emelie rusade upp, helt förfärad.

»Det är Tegnéhr!» hviskade hon. »Hvad ska’ vi ta oss till? Det blir en olycka, om han får se oss tillsammans. Han skulle ju inte kommit förr än på söndag. Hvad ska’ vi ta oss till?»

»Det blir väl bäst, att vi hålla oss tysta och låta honom gå igen, sedan han knackat, så länge han gitter,» sade jag rådigt.

»Nej, det går inte,» sade hon bestämdt. »Han har nog sett efter, om det lyser i fönstret, innan han har gittat gå uppför trapporna, så han ger sig inte, innan han slipper in. – Det är bäst, att Chronschough gömmer sig!»

Hon grep mig i armen och förde mig undan för undan omkring i det lilla rummet, rådvill öfver hvar hon skulle kunna placera mig.

»Här under soffan!» hviskade hon slutligen.

Och det fans nu ingen annan råd än att följa hennes påtryckning och krypa under madam Johnsons gamla hvita pinnsoffa med det sidt nedhängande öfverdraget, så litet det för öfrigt konvenerade mig att på detta sätt sticka mig undan alldeles som en förbrytare. Men skulle Tegnéhr ovilkorligen in i rummet, så fans det ju ej någon annan råd; jag hade verkligen ingen lust att återigen smaka på hans knytnäfvar, ty de hade nog ej

blifvit hvarken mjukare eller mildare under hans tjenstgöring vid regementet.

Således måste jag förfoga mig under soffan och så hårdt intill väggen som möjligt för att ej bli upptäckt. Min mössa äfvensom Tegnéhrs bref, som jag ännu hade i handen, fingo göra sällskap i hastigheten.

Tegnéhr slog slag på slag på dörren. Men Emelie gjorde sig ej alltför brådtom med att öppna. Hon ruffsade först till sitt hår, så att det väl skulle se ut, som om hon legat och sofvit, samt slängde fram någon sömnad på bordet. Först då han började slå ännu hårdare och ropa hennes namn, gick hon ändtligen bort och lät upp dörren.

»Kors, är det du!» utropade hon med väl spelad förvåning. »Du skulle ju inte kommit förr än på söndag.»

»Hvarför öppnar du inte straxt? Du känner godt igen knackningen, det vet jag. Eller hade du något fuffens för dig, som du inte ville, att jag skulle se?» sporde han.

»Nej,» sade hon helt likgiltigt och gäspade honom midt i ansigtet. »Jag hade bara somnat; här var så tråkigt så.»

»Nå, det kan så vara,» sade han blidkad. »Men nu är det väl inte tråkigt längre, sen du väl har mig hos dig. Jag skall nog hålla dig vaken, dear Emely. Nu vill jag spika inglisch med dig. I fall vi skulle råka att resa till Amerika en gång, så är det bra att kunna. Kan du spika?»

»Nej, det vet du ju. – Jag kan inte mer än »god baj!» och »fy baj!» Och det är riktigt »fy baj!» att komma med ett sådant öga hit till mig,» sade hon och pekade på hans halft igensvullnade öga med blåmärkena efter »kärleksblessyren».

»Ha ha! Din lilla kackerlacka! Hit med munnen, så jag får täppa till den med en kyss!» utropade han, i det han tog henne i sin famn och satte både sig och henne med en enda knyck i soffan, så att det knakade i de gamla, hvita pinnarne.

Sedan han nu tagit ett par smällande kyssar, som jag till min stora förargelse måste ligga där och åhöra, tillade han, alltjemt lika skämtsam:

»Jag tycker, du borde tvertom vara rigtigt stolt öfver att ha en karl, som är så omtyckt af alla flickor. Du skulle se, hur galen »vackra Elin» är i mig. Hon skulle bestämdt rusa hit och rifva ögonen ur skallen på dig, om hon visste, att du satt så här nu.»

»Å, du borde skämmas! Tala på det viset! Släpp mig!» utropade hon förtörnad och ville slita sig lös ifrån hans omfamning. »Släpp mig, säger jag! Jag går ifrån dig. Hm! – Trifs du bättre hos den der Elin, så gå till henne! Jag skall inte skicka bud efter dig, och hon skall få ha sina ögon ifred för mig. Jag ger både dig och henne en söter god dag. Jag behöfver inte krusa, för jag kan få mig en bättre karl än du. Det är så många, som gerna vilja ha mig, må du tro! Släpp mig!» sade hon och gjorde våldsamma försök att komma ifrån honom.

Men han höll henne alltjemt fast och kysste henne gång på gång.

»Jaså,» sade han bara, »de herrarne skulle jag bra gerna vilja se på. Får jag fatt i dem, så skall jag snart göra dem blå på begge ögonen, det kan du ge dig tusan på.»

Denna hans fromma försäkran tycktes hafva ett behagligt lugnande inflytande på Emelie, ty hon satt nu åter stilla och tillät honom trycka en hel rad sammanhängande kyssar på sina ljufva läppar.

Hvad det var obehagligt för mig! Ja, det var rentaf det obehagligaste, jag upplefvat i hela mitt lif, att ligga så

här under en soffa, rätt under de båda älskande, och vara ett stumt vittne till hans smekningar och all den meningslösa strunt, som han pratade. Hvad Emelie beträffade, så var hon, naturligtvis för min skull, ganska passiv och yttrade sig ej mera, än hvad hon nödvändigt behöfde.

Slutligen upphörde han med sina ömhetsbetygelser och sade:

»Har du ingenting att bjuda på i qväll?»

»Nej, hvad kan jag ha att bjuda på? Du har ju inte på länge gett mig så mycket som en tolfskilling att köpa hem hvarken vått eller torrt för,» sade hon.

»Hahaha!» skrattade han. »Hvar tror du, man skulle ta några pengar ifrån nu, medan man passerar graderna för både min och din karrier? Vänta bara, till jag blir sergeant, då skall du få se på en annan femma! Då ska' vi lefva förnämt som en framstående krigarefamilj och minst adeliga herrskaps vederlikar anstår och egnar. Good bey! Då skall vinflaskan stå på divanbordet ifrån morgon till qväll och biffstek och porter till hvartenda mål. – Men du har bestämdt ändå något godt i din byrålåda der. All ting smakar en krigare, skall du veta, till omvexling på ärterna och ankarstocken. Jag får väl se efter sjelf, när inte du tycks vilja langa fram något,» sade han slutligen och ville resa sig upp.

»Nej, låt bli!» utropade hon ifrigt och sökte hålla honom tillbaka.

»Jaså!» sade han. »Du har någonting der, märker jag, som du inte vill fram med. Så så, min lilla docka, låt mig nu se efter? Det lönar sig inte, du bråkar.»

Emelie fäktade med händer och fötter för att hindra honom att komma upp och ransaka i hennes gömmor. Hon bad och besvor honom att låta bli, men allt förgäfves. Han skjutsade henne ur sitt knä långt bort på golfvet och reste sig upp. Och då hon skyndade fram för att försvara sin byrålåda, så slängde han henne undan och drog ut lådan, trots alla hennes energiska protester. Och hvad tror man väl, att han fann, som hon så hårdnackadt sökt freda för hans närgångna händer och blickar? Hvarken mat eller fluidum! Nej, ingenting mer eller mindre än mina båda bref.

»Hvad är detta för epistlar? Jag tycker mig känna igen stilen!» utropade han öfverraskad.

»Låt bli dem, annars blir jag aldrig god på dig! Låt bli, säger jag!» ropade hon och sökte hindra honom ifrån att sätta sig i besittning af desamma.

Men han höll henne naturligtvis med lätthet ifrån sig och anammade brefven.

»Sätt dig nu stilla!» befallde han kort och bestämdt. »Sätt dig säger jag, medan jag tar del af de här dokumenterna!»

Här dugde nu ej längre för henne att göra några invändningar, det hördes alltför väl af den hårda tonen i hans befallning. Emelie kastade sig på soffan och började storgråta.

Han vecklade ut brefven på bordet och såg på underskriften.

»Jaså,» sade han, »du tar emot bref ifrån den tretton – – ! Och skrifver till honom också, kan jag förstå. – Hade jag den uslingen här, så skulle jag, min själ, lära honom att skrifva bref till andras flickor, så han skulle aldrig glömma den magistern. – Håll upp med tjutandet, säger jag!» röt han till Emelie, som gret alltjemt. »Gjorde jag rätt, så skulle jag klå dig, din slyna, för du har haft fuffens med honom bak min rygg, och får jag se eller höra, att du har haft det minsta mer med honom att göra, så slår jag armar och ben af både honom och dig. Det kan du komma ihåg! Om jag så skall sitta på fästning i all min dag.»

»Ja, men han menar så väl emot mig och han skrifver inte ett enda ondt ord om dig,» sade hon försonande.

»Håll käft! Du gör mig rasande, om du bara försöker att ta honom i försvar, den ormen. En orm har han varit emot mig. Skall du ta honom i försvar?» skrek han argt, i det han rusade fram till soffan och ruskade henne i armarne så hårdt, att hon skrek högt af smärta.

Jag kände mig naturligtvis manad att lemna mitt gömställe och skynda till den arma flickans beskydd. Men jag besinnade mig först, och då jag noga öfvertänkt saken, så fann jag, att det ju ej det ringaste skulle båtat Emelie, utan endast yttermera uppretat honom emot henne, ifall han fått se mig framkomma ifrån ett gömställe i hennes boningsrum. Han skulle ju kunnat groft missuppfatta vårt förhållande och i sammanhang dermed utsprida graverande rykten om henne och mig, hvilka lätt kunnat hinna fram till seminarium och skada mitt anseende och min ställning derstädes. Och, som jag redan nämnt, så var jag sannerligen allt annat än angelägen om att göra ytterligare bekantskap med hans brutala styrka. Således förblef jag fortfarande ett stumt vittne, undangömdt under soffan.

Sedan Tegnéhr något lugnat sig, tog han plats på en stol vid bordet och började högt uppläsa mina bref.

Det kan ingen förstå, hvad det kändes obehagligt att höra sina ädlaste tankar och känslor så förhånas, som han nu gjorde, när han med gycklande röst och åtbörder samt med ständiga anmärkningar af simplaste art profanerade mina varmhjertade, sant religiösa utgjutelser till den unga, värnlösa flickan, och jag skulle blygas öfver att här citera hans grofva utläggningar och inpass, hvarföre jag ock lemnar dem åt föraktets tystnad.

»Jaså,» sade han emellertid till slut, då han genomläst äfven det andra brefvet, »Studeranden Högädle Herr John Chronschough, Folkskollärareseminarium, Göteborg,» behagar vilja »gå hem till Emelie en afton, som Emelie är ensam». Säg på till, när detta skall ske, så lofvar jag på min krigarära, att Emelies vän John Chronschough inte skall ruttna i detta rummet.»

Han skrattade godt åt sitt älskvärda löfte. Och situationen blef nu äfven den stackars förgråtna Emelie för komisk (hon tänkte naturligtvis på, att den sannskyldige varg i veum just vid detta tillfället låg der inunder soffan), så att hon, trots alla öfverståndna och möjligen förestående obehagligheter, brast ut i ett klingande skratt, i hvilket äfven jag, ehuru tyst, nödgades deltaga.

Mina bref tycktes emellertid icke hafva gifvit honom anledning till någon synnerlig förargelse eller oro. Men han tog dem i alla fall emellan sina händer och ref dem i hundra bitar, hvarefter han kastade bitarne i kakelugnen.

»Se så der, ja! sade han. »Nu är det slut med den korrespondensen. Och kom ihåg mina ord, att jag skall rifva både dig och honom så små som dessa brefven, om jag förstår, att du har det allra minsta mer med den satanasen att göra. – Om söndag kommer jag igen.»

Dermed gjorde han militärisk honnör och gick stram sin väg, utan att ens taga henne i hand.

Emelie var ej heller det minsta angelägen om att få honom till att stanna längre. Och hvad mig beträffar, så drog jag en suck utaf lättnad, när jag hörde henne stänga dörren efter honom.

»Kors i Göta, om han hade haft nys om, att Chronschough låg där!» utbrast hon skrattande, när hon såg mig sticka fram hufvudet under soffan.

Men jag kände mig nu icke längre hågad för att deltaga i hennes löje. Jag blygdes inför mig sjelf öfver min förnedring att hafva behöft rentaf såsom en brottsling dölja mig undan för en min f. d. kamrat, hvilken jag dessutom numera ansåg ovärdig hvarje spår af aktning. Och den unga flicka, för hvars skull jag underkastat

mig all denna förödmjukelse, var hon väl värd mina uppoffringar? Nej, kan jag med skäl säga. Ty jag måste ovilkorligen förakta hennes ådagalagda brist på ambition och karakter, då hon, oaktadt hon ju kunnat räkna på mitt beskydd, tillät denne råe knekt att i min närvaro kurtisera och exercera sig, precist som han behagade, ja, hon opponerade sig ej ens ordentligt emot hans gröfsta handgripligheter. Och på samma gång brast hon ju äfven i ärlighet och uppriktighet emot honom, då hon ville fördölja och fördolde min närvaro, en oärlighet, som jag dock för min egen del gerna vill förlåta henne. Men när hon tillät sig att draga honom vid näsan, hvem garanterade väl då för, att hon icke skulle göra detsamma äfven med mig.

Då jag räckte henne handen till afsked, så bad hon mig sitta ned en stund, till dess vi kunde vara öfvertygade om, att Tegnéhr ordentligt aflägsnat sig, en bön som jag villigt efterkom.

»Ja,» sade hon sedan, »nu är det väl bäst, att herr Chronschough inte kommer hit mer, ty träffar han Chronschough här, så kan det bli till olycka för er begge två, och inte vill jag, att Chronschough skall skrifva till mig heller, för en såg, hur det kan gå med brefven, som jag ju inte kan ha hjerta till att bränna upp eller på annat sätt förstöra,» tillade hon artigt. »Är det något, som jag vill Chronschough, så vet jag ju, hvart jag skall vända mig för att träffa honom.»

Jag delade fullkomligt hennes åsigter härutinnan och ännu mer, jag skulle nästan velat föreslå, att vi helst borde söka helt och hållet glömma hvarandras tillvaro. Det skulle varit allra bäst, åtminstone för mig, ty jag hade sannerligen ej haft någon som helst glädje, utan endast missräkning och oro af min bekantskap med henne.

Vid afskedet tryckte hon hjertligt min framräckta hand, och jag såg i hennes ögon framglänsa ett par tårar, hvilka naturligtvis ej kunde undgå att röra mig, ty äfven hon sjelf var ju allt annat än lycklig, och en olycklig medmenniska har alltid rätt att göra anspråk på vårt medlidande. Jag beslöt mig dock för att på allt sätt söka glömma henne.

Derhemma i mitt rum satt mamsell Ringvall som vanligt på senare tiden och väntade mig med dukadt qvällsmatsbord. Men leendet, som vid mitt inträde spelade på hennes välvilliga läppar, försvann helt plötsligt, när hon såg de tunga moln, hvilka lägrat sig på min panna.

»Hvad har händt?» sporde hon med orolig stämma och reste sig hastigt upp ifrån stolen. »Herr Chronschough har väl inte blifvit sjuk?»

»Nej,» sade jag, »men jag mår icke väl ändå.»

Hon frågade då, ännu mera orolig, hvad som händt mig, alldenstund jag såg så deprimerad ut.

Jag svarade helt kort, att det kunde jag ej säga henne.

Ett skarpt drag af missnöje aflöste ögonblickligen det bekymrade uttrycket i hennes ansigte, och i det hon skickade sig till att lemna rummet, sade hon med af sinnesrörelse darrande röst:

»Jaså,» sade hon, »jag har således inte herr Chronschoughs förtroende. Nå, då så skall jag heller inte längre besvära med min närvaro. God natt!»

Då hon kom i dörren, vände hon sig om och gaf mig en lång, frågande blick, liksom om hon väntat, att jag skulle kalla henne tillbaka och öppna mitt hjerta för henne.

Men deraf blef nu ingenting. Ty huru skulle jag väl sanningsenligt kunna redogöra för orsaken till min misstämning! Och att slingra mig undan med en dikt, dertill hade jag alltför stor aktning både för henne och för mig sjelf. Jag fann det sålunda långt bättre att låta henne vara förtörnad öfver min brist på

meddelsamhet, än att, genom uppenbarandet af min kommunikation med Emelie, gifva henne anledning att göra sina reflexioner öfver mitt förhållande till den unga flickan. Ty i så fall hade jag alls ingen trygghet för, att icke hon kunde tro oss om allt, hvad dåligt var, och inrapportera sina lösa förmodanden till seminarium; jag hade ju sett, huru skoningslöst hon i detta hänseende förfor emot Tegnéhr, oaktadt hon vid det tillfället ej leddes af någon svartsjuka, utan endast af sin sedliga förtrytelse. Sålunda var jag fast besluten, att, kosta hvad det ville, till och med hennes tillgifvenhet, låta henne förblifva i okunnighet om mitt uppsökande af Emelie. Och i sjelfva verket borde jag egentligen vara glad öfver denna möjlighet att få slut på ett intimare förhållande, som genom sin absurditet (hon var, såsom jag redan nämnt, omkring 50, jag ej fylda 20 år) förr eller senare måste blifva ohållbart och sluta med en kris.

Följande dag visade hon sig icke för mig, ej heller den näst derpå följande. Jag gjorde dock alls ingen min af att vilja söka upp henne, oaktadt hjelpmadamen underrättade mig om, att mamsellen var illamående. Tredje dagens eftermiddag, omedelbart efter min hemkomst från middagsmåltiden hos gamla Gustafva, uppenbarade hon sig emellertid ånyo i mitt rum. Hon såg medtagen ut, och åldersrynkorna framträdde skarpare än någonsin i hennes tydligen förgråtna ansigte. Kring hennes mun lade sig ett hårdt drag, och ögonen blefvo hvassa som spjut, då hon med tillkämpadt lugn sade:

»Jag ville endast i god tid underrätta herr Chronschough om, att jag ej anser mig ha råd till att hyra ut detta rummet mot half hyra längre än till denna terminens slut.»

Jag tänkte härvid naturligt nog på lifräntan, som hon förut talat om så vackert och hvilken »mer än väl räckte för både hennes nuvarande och kommande behof», men jag ansåg det under min värdighet att nu erinra henne derom, utan sade, kallt bugande:

»I så fall är det väl bäst, att jag flyttar; ty jag ämnar ej att vidare bo tillsammans med någon kamrat, och att ensam betala en så stor hyra, som mamsell Ringvall pretenderar på, det har jag hvarken lust eller råd till.»

Dermed var hennes audiens till ända. Hon neg för mig, och jag bugade mig för henne så stelt, som om vi aldrig talat ett vänskapligt ord med hvarandra. Och jag prisade min lycka att så lätt hafva fått slut på detta förhållande, som utan all afsigt från min sida börjat utveckla sig och hvilket, såsom jag förut sagt, i längden med naturnödvändighet måste blifva ohållbart. Ty det var ju orimligt för mig att tänka på någon äktenskaplig förening med en qvinna, som, hvad åldern beträffade, mer än väl kunnat vara min moder, ja, nära nog min mormoder. Och med de anspråk på underdånighet från min sida, som hon redan velat göra gällande, skulle jag naturligtvis ej fått ega en tanke, utan att straxt meddela den åt henne. Jag hade emellertid af allt detta vunnit den erfarenheten, att man måste vara strängt på sin vakt vid umgänget med qvinnorna, isynnerhet mot de mera bedagade, ifall man vill undvika att komma i beroende af dem.

Således stod jag nu, efter nära tre terminers vistelse i den stora staden, nästan lika fattig på intimare vänner, som då jag för första gången satte min fot på dess jord. Utaf dem, som jag kommit i närmare beröring med och särskildt fästat mig vid, fans ju ej en enda, som visat mig en oegennyttig tillgifvenhet, Pettersson, Tegnéhr, mamsell Ringvall, dessa hade alla vid första bästa tillfälle endast ådagalagt egoistiska beräkningar eller tendenser. Jag föresatte mig också att i framtiden vara ännu försigtigare än förut med ingåendet af nya vänskapsförbindelser; på kärlek ville jag aldrig mer tänka, sedan Emelie i sitt barnsliga oförstånd föredragit en annan. Det enda, jag numera kunde trösta mig med, var, att jag, huru allt för öfrigt vexlade, likväl hade en beständig vän, vännen den bästa, nemligen min kära, ömma moder, hvilken aldrig skulle upphöra att älska mig och sörja för mitt väl, så länge hennes hjerta klappade i barmen, och jag vände mig förtröstansfullt till den allsmägtige och allgode Fadern i himmelen med en brinnande bön, att Han i sin barmhertighet täcktes låta henne alltjemt såsom min goda engel vaka öfver mig här i jemmerdalen ända till min lefnads slut.

Nästa morgon, då jag skulle förfoga mig till seminarium, observerade jag ute på gården, straxt invid förstugutrappan, några smärre hvita föremål, som vid närmare undersökning befunnos utgöra småbitar af den alabasterhund, som jag skänkte mamsell Ringvall på hennes namnsdag och hvilken hon nu i sin uppretade sinnesstämning hjertlöst sönderslagit och utkastat, tydligen i afsigt att visa, det hon nu ville befria sig ifrån allt, som ens kunde väcka en erinring om mig. Kränkt ända ned i djupet af min själ af detta uttryck för dåligt lynne och ännu sämre takt från hennes sida, beslöt jag, att det skulle dröja, innan någon qvinna af mig erhölle en ny alabasterhund att sönderslå och kasta ut på gården.

Vid läroverket gick det alltjemt utmärkt för mig, om möjligt ännu bättre än någonsin förut, allt till mina lärares stora belåtenhet och mina kamraters stora afund. Jag gaf till och med så klara och bestämda svar i pedagogik, hvilket ämne vi nu först började studera, att rektorn uttryckte sitt fulla erkännande, något som ytterst sällan lär hafva inträffat. Orsaken till min framgång härutinnan låg naturligtvis i den gedigna noggrannhet, med hvilken jag afskrifvit och studerat anteckningarna i ämnet efter rektorn sjelf; jag nöjde mig nemligen ej med den enda upplaga, som jag afskrifvit under sommaren, utan förskaffade mig flera anteckningsböcker af olika antecknare till jemförande granskning och utvalde med omsorg den bästa versionen, en sak som kamraterna aldrig ens kommit att tänka på och om hvilken jag naturligtvis ej heller gjorde mig besvär att upplysa dem. Studiearbetet utgjorde min ädlaste och fullkomligaste tröst, och ju fullständigare jag af omständigheternas makt nödgades att öfvergifva och öfvergafs af mina intimare personliga vänner, desto fastare knöt jag vänskapsbandet med mina böcker, och desto kärare blefvo de mig. Dessutom tog jag lektioner i orgelspelning för musikläraren och använde hvarje ledig stund vid kammarorgeln, och kröntes mitt arbete äfven derutinnan med framgång.

Apropos mina musikaliska öfningar i hemmet, så roar det mig att här anföra ett bevis på, hur en qvinnas omdöme kan vexla efter hennes olika stämningar. Det gäller samma mamsell Ringvall, som under det vi sympatiskt umgingos med hvarandra, så vackert komplimenterat mig för mina framsteg på kammarorgeln. Nu efter brytningen oss emellan hördes hon deremot, vid första tillfälle som köksdörren råkade stå uppe, med sin skarpaste röst skrika till hjelpmadamen:

»Stäng dörren, så jag slipper höra det eländiga klirpet på den usla orgeln!»

Och jag behöfver väl ej nämna, att ett enda dylikt utrop var mer än tillräckligt att hos mig utplåna till och med hvarje spår af aktning för den gamla harpan.

Jag längtade efter att få lemna detta numera allt annat än trefliga ställe och räknade med otålighet dagarna till terminens slut. O, hvad det skulle kännas ljuft att åter blifva i tillfälle att helsa på min ömma moder och i det gamla, kära hemmet söka den värma och frid, som endast der stod att finna.

Emellertid lyckades jag att på samma ställe, der gamla Gustafva hade sin spisningslokal, för nästa termin få hyra ett mindre vindsrum, hvars pris ej öfversteg mina vilkor att ensam betala, och dit flyttade jag mina tillhörigheter, innan jag lemnade staden. Afskedet med mamsell Ringvall blef så kyligt som möjligt, men likafullt artigt från min sida, och dermed voro vi skilda åt för alltid.

Likasom förut kunde jag äfven nu resa hem med de bästa betygen i klassen, men fastän jag erhöll det högsta stipendiet, blef det ändock i år klent beställdt med julklapparne, enär de kostnader, som mitt orgelspel ådragit mig, jemte förlusterna på Tegnéhr äfvensom den hjelp, jag lemnat Emelie, på ett betänkligt sätt länsat min kassa. Det var således nätt och jemt, att jag ansåg mig hafva råd till att köpa en mindre bönbok åt min moder, om jag, äfven med iakttagande af den största sparsamhet, skulle kunna begagna mig af gästgifvareskjuts emellan Göteborg och Glimminge. Men jag visste ju alltför väl, att min ömma moder ej fästade sig vid gåfvans materiella värde, när den kom ifrån mig, likavisst som att jag sjelf för henne utgjorde den bästa julklappen.

Jag hemkom emellertid utan något som helst reseäfventyr och mottogs med öppna armar af min moder, som utgöt glädjetårar öfver det lyckliga återseendet och dukade fram af allt det bästa, hon tillagat för högtidens firande.

Utom de för mig lika kära som obligatoriska visiterna i prestgården, der jag nu som alltid blef emottagen såsom en välkommen och hedrad gäst, sökte jag sorgfälligt under denna ferietid att slippa ifrån alla vidare invitationer i bygden, utan nöjde mig med att vid kyrkobesöken på helgdagarna utbyta helsningar med gamla vänner och bekanta. Äfven denna jul blef jag bjuden på kalas till Boarp, men betackade mig, enär jag alls icke hade lust att utsätta mig för några vidare obehag af den gamle sjelfkloke och egenkäre narren Hans Persson och hans oridderlige adjutant Sven Jönsson på Lyngen, hvilken senare nu tydligare än förut lade sina känslor för unga Nilla i dagen.

Sålunda såg jag mig nu i tillfälle att, under min moders ömma omvårdnad i det kärleksfulla, lugna hemmet, ostörd söka återvinna den sinnets frid och ro, som jag, efter den föregående terminens alla bekymmer och missräkningar, så väl behöfde. Ferierna nalkades emellertid snart sitt slut, och långt fortare, än hvad jag önskat, måste jag bjuda min kära moder farväl och anträda återresan till Göteborg.

Den nya vårterminen bjöd ej på några synnerligen anmärkningsvärda händelser. Jag lefde nu i stilla tillbakadragenhet och under utvecklande af en stor flit på min lilla vindskammare i samma hus som gamla Gustafvas spisningslokal och sökte med all omsorg att undvika hvarje störande inflytande ifrån andra. Under hela terminen tog jag således ej minsta notis om hvarken Emelie eller Tegnéhr eller Pettersson och naturligtvis ej heller om mamsell Ringvall och jag skattade mig lycklig öfver, att de ej på något sätt gåfvo sig tillkänna för mig. De enda, som jag något umgicks med, voro mina klasskamrater och bland dessa serskildt Hans Johansson och Wallin, hvilka liksom jag bodde i Haga och intogo sina middagsmåltider hos gamla Gustafva.

Vid samma bord som vi spisade äfven några gymnasister, hvilka, uppblåsta af sin förmenta stora lärdom, sökte imponera på oss seminarister, framför allt genom att i tid och otid använda latinska och grekiska fraser och citater. Men den alltid fyndige Hans Johansson uttänkte snart ett sätt att stuka dem för deras inbillade öfverlägsenhet. Så fort de började förhäfva sig med sina glosor, så inledde han genast med mig en diskussion i pedagogik, ett ämne, som ej studeras vid elementarläroverken och som derföre var väl egnadt att ingifva dem aktning äfven för våra studier, änskönt dessa ej omfattade döda språk. Det dröjde ej heller länge, innan vår pedagogik i grund och botten förqväfde gymnasisternas klassiska ogräs. Men något serdeles intimt umgänge mellan oss seminarister och gymnasisterna kunde aldrig utveckla sig.

Fram på våren blef jag kallad till beväringsmönstring (jag hade nemligen redan fyllt mitt tjugonde år). Att anmäla mig till värnepligtens fullgörande på Hallands bataljons exercished, Skedala, fann jag föga lämpligt till följe af den långa, besvärliga resan dit, dock, uppriktigt sagdt, mest af det skäl, att jag derstädes ej kunde undgå att råka i beröring med min gamle jemnåring och vedersakare Sven Jönsson på Lyngen. Jag inställde mig således på mönstringsdagen å cellfängelset i Göteborg och lät mönstra mig till Göta artilleriregemente. Helst ville jag naturligtvis sluppit ifrån hela exercisen, hvilken aldrig tilltalat mig, hvarföre jag också gjorde ett försök att erhålla befrielse på grund af närsynthet, något som dock ej lyckades.

Omkring 14 dagar före terminens slut måste jag således lemna mina fredliga studier för att inställa mig på regementet. Af sparsamhetsskäl hade jag underlåtit att skaffa mig några egna uniformspersedlar, utom en beväringsmössa n. b. Häruti gjorde jag emellertid en dumhet, som jag sedermera fick bittert ångra, ty i kronans kläder måtte jag hafva sett allt annat än prydlig ut; byxorna voro för korta, tröj- eller, som det heter, kollett-ärmarne för långa, ja, hela uniformen tedde sig snarare som en komediantkostym än som en krigaruniform. Jag sökte med all magt att få göra utbyte, men omöjligt; det såg nästan ut, som om vederbörande haft serskildt nöje af att se mig utstyrd på detta löjliga sätt.

Till öfnings- och lägerplats hade vi den s. k. Exercisheden straxt söder om sjelfva staden. Och mina tältkamrater utgjordes af beskedliga handtverksgesäller och bodbetjenter, hvilka på intet vis generade mig. Men instruktören för vår servis, en undersätsig, rödhårig och koppärrig andre konstapel, hvilkens dialekt angaf, att han måste vara ifrån Marks härad i Vestergötland, tycktes alltifrån början hafva utsett mig till syndabock. Det var en s. k. »exercisdjefvul» af värsta slaget n. b. emot mig; mot de andra kunde han någon gång låta nåd gå för rätt, då de gjorde fel. Men då det gällde mig – o, hvad han kunde missfirma min person och min heder! Jag hvarken vill eller ens kan citera de skurar af grofva tillmälen och eder, som han dagligen och stundligen utöste öfver mig. Sådana titlar som lymmel, bengel, drummel och bulvan utgjorde nästan smeknamn ibland de andra otidigheterna. Till en början var det mig alldeles omöjligt, huru mycket jag än brydde min hjerna, att utgrunda orsaken till detta hans i högsta grad oförsynta beteende mot mig, som ju aldrig gjort honom det minsta för när, ja, som ju ej en gång vetat, att han fans till, förr än nu här på heden. Ej kunde det vara blott för den löjliga uniformens skull, ty missfirmade han den, så missfirmade han ju egentligen Kongl. Majestät och kronan, som rådde om densamma. Nej, anledningen måste vara en helt annan; och snart fick jag äfven lösning på gåtan. En dag, då konstapeln hoppade och svor och rasade värre än någonsin för hvarje tempo, som jag skulle göra, så fick jag se bland den mängd åskådare, som alltid samlade sig omkring vår afdelning – ja, hvem tror man väl? Jo, ingen mer eller mindre än Tegnéhr, hvilken skrattade åt mina förödmjukelser, så att han knappast kunde stå på sina ben. Jag iakttog äfven, att de båda, vår servisbefälhafvare och Tegnéhr, gåfvo hvarandra tecken till godt samförstånd. Således hade jag egentligen Tegnéhr att tacka för alla mina obehag och vedermödor här på heden, ty det var ju tydligt, att han och ingen annan uppeggat konstapeln till att chikanera mig på detta oförskämda sätt. En dag medförde han äfven Emelie för att låta henne se på min förnedring. Och det sårade mig mer än allt annat, att hon, glömsk af all tacksamhetspligt och medkänsla, kunde ställa sig här att skratta ut mig, äfven hon.

Men allt har en öfvergång, så äfven denna min pröfvotid på exercisheden. Det var med en suck af oerhörd lättnad, som jag aflade kronans kläder och påtog mina egna »civila». Och jag beslöt att, kosta hvad det ville, till nästa år förskaffa mig en passabel uniform, så att jag åtminstone ej för den sakens skull behöfde lida någon smälek. Ty det kunde jag nogsamt förstå, att för en krigsman är uniformens beskaffenhet det allra vigtigaste; huru det är beställdt med kunskaperna, karakteren etc. inunder det »lysande eländet» betyder deremot noll eller intet. Jag vill derföre förlikna en »krigsman så båld» vid den skalbagge, som kallas tordyfvel, d. ä. krigsguden Thors dyfvel:

Se, hur han lyser, hur grann!
Skimrande rustning har han,
Sporrarne skina,
Blanka och fina.
Se, hur han lyser, hur grann!

Hör hur han dundrar, hör på!
Lyssnen och undren, I små!
Väldiga orden
Dåna mot jorden.
Hör, hur han dundrar, hör på!

Högre och högre han far,
Molnens befästning han tar,
Djerf han sig svänger,
Fram han sig tränger,
Högre och högre han far.

Söken ej efter hans mål!
Spejande blick han ej tål.

När han sig sänker,
Alltid jag tänker:
Söken ej efter hans mål!

Harmen öfver konstapelns nedriga beteende ingaf mig både ord och rim, och jag beklagar endast, att han sjelf ej fick höra eller se denna dikt.

Då jag uppläste densamma för kamraterna Wallin och Hans Johansson, hvilka åtskilliga gånger uppsökte och tröstade mig under hunddagarne på heden, så förklarade den sistnämnde kritiskt, att min liknelse haltade: tordyfvelns drägt erinrade just icke om en krigares glänsande uniform, snarare skulle den kunna betecknas som presterlig, enformigt svart som den är, men den saknade ju hvita kragen och måste derföre anses såsom helt enkelt civil. Nej, ville jag för min liknelse hålla mig till skalbaggarne, så borde jag välja den praktfulla guldbaggen, som låter de arbetsamma myrorna slita födan i sig och herbergera först sig sjelf och sedan sin afkomma, efter att under sina glansdagar snyltande hafva flaxat ikring från ros och till ros. Det stämde ju bättre öfverens med knektnaturen, mente han.

Men jag höll dock fortfarande på min liknelse om tordyfveln, hvilken, äfven hvad drägtens glans beträffar, fullväl borde kunna täfla med åtminstone en andre konstapel – mot jemförelsen om dundrandet, oförskämdheten och målet kunde ju min kritiker ingenting hafva att invända.

Under min tjenstgöring på heden hade emellertid terminsafslutningen på seminarium redan egt rum. Genom de nyss nämnda kamraterna hade jag erhållit en del upplysningar om betygs- och stipendieutdelningen i vår klass; och Wallin hade lofvat att på examen göra en afskrift af hela betygslistan hvilken han sedermera i bref skulle tillställa mig. Af de första, muntliga, meddelandena visste jag, att jag äfven denna termin, trots min frånvaro de båda sista veckorna af densamme, erhållit de högsta betygen i klassen, en ära, som jag dock på visst sätt måste dela med Wallin, hvilken fått lika många points, men ej så höga betyg i hufvudämnena. Jag belönades äfven med det största stipendiet, hvilket jag fick afhemta hos rektor före min afresa från staden. Vid detta tillfälle rigtade han till mig åtskilliga uppmuntrande ord, hvilka isynnerhet nu, efter min »förnedringstid» på exercisheden, verkade mycket upplyftande på min personlighet.

Hemresan till Glimminge skedde med samma transportmedel som förut vid motsvarande tid och tillfälle, och mottagandet hos min ömma moder var naturligtvis minst lika varmt och rörande som någonsin förut.

Straxt efter hemkomsten fick jag ifrån Wallin per post mig tillsänd omnämnda betygslista, innesluten i ett bref, hvilket jag, såsom här nedan synes, ännu i dag bevarar.

Dalum d. 15 Juni 18 ..

Gode vän och Broder! Goddag, min bäste Chronschough! Huru kan du nu må, sedan du utstått dina besvärligheter på heden? Jag mår ganska godt och har, Gudi vare lof, en ganska god helsa. Som jag förut talat om för dig, bor jag nu under sommarferierna hos min äldste broder, sedan mina föräldrar äro döda. Hvarje dag undervisar jag min brorson, hvilken läser för mig i sin abc-bok två gånger om dagen. Dessemellan skrifver jag pedagogik ur din bok, som du var så snäll och lånade mig. Annat har jag just icke gjort denna lilla tid, som jag nu varit hemma. – Som du ser, medföljer här den betygslista, som du bad mig skicka och hvilket jag ej glömt utaf. Jag har gjort det så utförligt som möjligt (n. b. skrifvit af den). När du betraktar den, kan du finna mycket både (enligt hvad vi kamrater finna) rätt- och orättvist i densamma. Det första, som möter våra blickar, är Björks betyg, de äro för låga. Derefter Franzéns, som äro för höga, n. b. hvad Kristendom beträffar. Derefter Liljeroths äfven i allt för höga utom i Sång. »Baltzar von Platen» (Hans Johansson) mycket för låga. Du (Chronschough) för lågt i Sång och Trädgårdsskötsel. Johannes Johansson har fått rättvist, ty sådana betyg förtjenar han verkligen, o. s. v. Jag har ingenting att säga, ty jag kanske har fått högre betyg, än jag verkligen förtjenat. Jag är emellertid glad öfver mina betyg. Hvad tycker du om

dina? Vi hafva, som du ser, sammanräknadt lika många points, fast olika i åtskilliga ämnen. – Hvad gör du nu i sommar? Skrif nu snart och tala om ett som annat. Min adress är, som du vet, Dalum och Lindåsa. – Nu tröttar jag väl ut dig med mina tarfliga, slarfviga etc. rader. Derföre slut för denna gång. Adjö med dig, far väl, må godt, ha' roligt etc. önskar din vän och »skolkamrat» vid namn

J. A. Wallin.

P. S.

Skrif inga »granna» »titlar» på utanskriften såsom magister etc., som Hans Johansson skämtsamt brukar göra, ty mina bref medfölja kyrkoherdens postväska.

D. S.

»Skol»-kamrat stod der! Ja, det ordet kunde just passa in på och karakterisera min ärade vän J. A. Wallin; ty att han, trots de vackra betygen, ännu stod på en skolpojkes utvecklingsgrad och ej för någon del kunde uppfylla de pretentioner, man kan hafva rätt att ställa på en fullödig seminarist i tredje klassen samt snart blifvande folkskollärareaspirant, det hade han ju alltför tydligt visat i detta, såsom han ock sjelf vidkändes, »tarfliga» och »slarfviga» bref med dess upprepningar af samma ord (tavtologier) samt torftiga satsbildningar och satsfogningar. Visserligen hade han sammanräknadt lika många points som jag, men hvarje bildad menniska måste ju erkänna, att det är en himmelsvid skilnad i värde mellan högsta betyget i Kristendom och i Gymnastik, mellan högsta betygen i Modersmålet, Historia och Pedagogik och motsvarande betyg i Naturkunnighet, Sång och Trädgårdsskötsel. Några synnerligen rika anlag för studier hade han nemligen alls icke, denne betygshjelte, utan för de vackra vitsorden kunde han uteslutande tacka sin utomordentliga flit och uppmärksamhet, hvilka äfven jag ville gifva det högsta erkännande, n. b. flitbetyg. Nej, fans det någon i klassen, som verkligen med skäl skulle kunnat täfla med mig i kunskapsbetyg, så var det ingen annan än Hans Johansson, hvilken var ovanligt väl utrustad på hufvudets vägnar; men derom kunde aldrig blifva fråga, ty för det första var han ej tillräckligt flitig och för det andra satte han alls icke något värde på »dylika fåfängligheter», såsom han sjelf uttryckte sig.

Nåja, det som i år hade inträffat, det kunde ju ej ändras, men nästa år ville jag allt se den, som på något sätt skulle kunna täfla med mig. Om jag också skulle stupa på kuppen, så skulle jag hafva det odisputabelt vackraste avgångsbetyget. Hela sommaren skulle jag flitigt använda för förberedande studier i öfversta klassens kurser, n. b. hufvudämnena, sedan kunde jag under sjelfva läsåret med hela min kraft kasta mig på Ritning, Sång och Trädgårdsskötsel m. fl. lättare ämnen. Jag ville nu knappast unna mig någon tid för mina vanliga, för helsan så välgörande förströelser såsom promenader, badning etc.

Snart inträffade emellertid något, som hotade att göra ett afbräck i mina omsorgsfullt planerade sommarstudier. Jag blef nemligen af min gamle lärare och välgörare, prosten, anmodad om att meddela undervisning åt en hans systerson, hvilken till hösten skulle söka inträde i första klassen vid Halmstads högre elementarläroverk och som nu tillbragte sommaren i det gästfria herdetjellet i Glimminge. Prostens välvilliga afsigt med detta hedrande uppdrag var straxt tydlig för mig; han ville uppenbarligen ådagalägga, huru högt han skattade mina kunskaper och min lärareduglighet, då han kunde anförtro undervisningen af sin egen slägting i mina händer. Detta måste ovilkorligen imponera på församlingsborna och i hög grad underlätta genomförandet af hans länge närda plan att få mig vald till lärare i hemsocknen, då jag nu snart dertill skaffat mig vederbörlig kompetens. Jag emottog alltså med tacksamhet hans vackra anbud och kom så att för någon tid nedslå mina bopålar i sjelfva prestgården, visserligen till stor afsaknad för min ömma moder, som sålunda beröfvades det dagliga umgänget med mig, men till den allra största nytta och nöje för mig sjelf, emedan jag här blef i tillfälle att dagligen se och lära hvad som hör till skick och god ton i ett bildadt hem. Jag arbetade med rastlös flit från tidigaste morgonen till sena aftonen och medhann på detta vis

både att grundligt preparera mig sjelf för den kommande terminen och att undervisa gossen, så att han vid höstterminens början med glans approberades till första klassen i Halmstad.

Prostens förtjusning öfver detta utmärkta resultat var också obeskriflig, och han öfverlemnade till mig ifrån gossens föräldrar ett gentilt arvode af 50 riksdaler.

Såsom bevis på, huru liten uppmärksamhet jag i år skänkte de nöjen, som orten kunde hafva att bjuda på, vill jag endast omnämna, att jag ej ens besökte midsommardansen kring majstången i Glimminge. Midsommardagen tillbragte jag i stället i prestgården under bildande samtal med min ädle f. d. lärare och beständige välgörare, prosten, hvilken också lifligt uppfattade och uppskattade mitt uteblifvande ifrån folkets midsommarnöje såsom ett vackert uttryck för fin smak samt mognad och stadga i min karakter.

Då tiden var inne, reste jag, efter ett ömt afsked af min moder, åter till Göteborg, land- och sjöledes såsom förut vid motsvarande tid och tillfälle, och egnade mig nu med utomordentlig kraft och ifver åt mina studier, åt såväl hufvud- som biämnena.

Straxt efter min ankomst till staden fick jag emellertid emottaga ett besök, som lifligt upprörde mig. Det var Emelie, som kom, men ej den forna blomstrande ungmön, utan en blek, eländig skugga af densamma. Den förtrytelse, som legat och grott inom mig, alltsedan jag såg henne tillsammans med Tegnéhr hjertlöst skratta åt mina förödmjukelser på exercisheden, försvann som en rök ur min själ och efterträddes af den renaste medömkan. Jag bad henne vänligt att sitta ned och redogöra för sina omständigheter.

Nu såsom förut var naturligtvis Tegnéhr roten och upphofvet till alla hennes bekymmer och lidanden. Att han med sitt obeständiga lynne och sin lättjefulla kropp ej i längden skulle vilja underkasta sig den stränga ordningen och strapatserna vid regementet, var ju ingalunda svårt att förutse. Också hade han redan i Juli månad rymt eller, såsom det heter, deserterat ifrån krigstjensten och ej vidare låtit sig afhöra. (Således blef det ingenting af de stolta sergeantdrömmarne!) Hvart han tagit vägen, derom hade han ej ens underrättat Emelie. Hon hade derför alltjemt efter hans försvinnande plågats af den största oro för honom, ja, till och med fruktat, att han omkommit på något äfventyr. Af denna oro och ängslan blef hon snart så medtagen, att hon ingenting förmådde uträtta för sitt lifsuppehälle. Och hade icke madam Johnson, hos hvilken hon fortfarande innebodde, haft förbarmande med och hjelpt henne, så skulle hon (Emelie n. b.) utan tvifvel hafva alldeles förgåtts i sitt elände.

Jag beklagade den arma varelsen och uppmanade henne, utan ringaste egennyttiga afsigt, att söka glömma denne trolöse och ovärdige äfventyrare, som hon till sin stora olycka råkat fästa sig vid. Men si! derom ville hon allsicke höra talas. (Förunderliga qvinnonatur!) I stället försäkrade hon ifrigt, att hon aldrig i verlden skulle kunna lefva lycklig, skild ifrån sin Tegnéhr. Blott han ville skrifva, att han lefde, så skulle hon gerna söka upp honom, om det ock vore i verldens yttersta hörn, ja, i sjelfva öknens sand, ty nu efter skilsmessan kände hon, att hon älskade honom långt högre än någonsin förut, huru ovärdig han än måtte vara.

Jag satt länge i stum beundran öfver det kärlekens majestät, som uppenbarade sig så i hennes ord som i hennes blickar. Aldrig hade hon synts mig så skön som nu, och aldrig hade jag sjelf känt mig så djupt olycklig öfver att hafva blifvit försmådd af denna kärleksrika qvinna.

Slutligen måste jag ju säga något för att trösta henne. Mitt resonnemang var ungefär följande. Att Tegnéhr under den gångna tiden efter sitt försvinnande ej skrifvit till henne om sin vistelseort etc., borde ju kunna förklaras af hans både möjliga och rimliga fruktan för, att han genom någon oförsigtighet från hennes sida kunde blifva röjd och återfordrad till regementet, der enligt krigslagarne ett strängt straff väntar rymmaren eller, såsom den ur krigstjenst olofligen afvikne kallas, desertören. (Jag tänkte härvid på det öde, som drabbat mina egna bref till Emelie.) Sedan han väl försatt sin person i säkerhet för Sveriges lagar, borde hon emellertid kunna vänta sig underrättelser ifrån honom, n. b. om han var i lifvet, och derom behöfde hon

säkerligen ej tvifla, ty (ondt krut förgås ej så lätt! höll jag på att säga) i vår tid, i ångans och elektricitetens tidehvarf, händer knappast så mycket, som att en sparf faller till marken, utan att tidningarne hafva något derom att förkunna.

Hon syntes oändligt tröstad af detta mitt förståndiga resonnemang, och då jag yttermera visade henne mitt deltagande genom att gifva henne ej mindre än sex riksdaler till hjelp i hennes betryck, så strålade hennes vackra ögon af den innerligaste tacksamhet.

Sedan Emelie aflägsnat sig med mitt löfte om att få komma åter, närhelst hon behöfde mitt råd och min hjelp, satt jag ännu länge och begrundade mitt förhållande till den olyckliga flickan. Huru helt annorlunda kunde ej våra öden, för att icke säga vårt gemensamma dito, varit, om hon för mig hyst samma känslor, som hon lade i dagen för den olycksfågeln Tegnéhr! Ack ja! – men på det, som omöjligen kan ändras, bör man ju ej alltför mycket grubbla; jag sökte derföre nu som så ofta förut i studierna en afledare för alla dylika onyttiga tankar och känslor.

Efter någon tid inställde sig åter Emelie hos mig, denna gång vid ett strålande humör. Nu omsider hade hon ifrån Tegnéhr fått emottaga ett bref, dagtecknadt i New-York i Nordamerikas förenta stater.

I sin skrifvelse redogjorde han, såsom det syntes, mycket samvetsgrant både för anledningen till sitt försvinnande ifrån Göteborgs horisont och för hvad som dermed ytterligare stod i sammanhang. Hans »frihetsälskande sinne» hade i längden ej kunnat uthärda den tvungna och trägna tjenstgöringen på regementet. Derför beslöt han sig för att rymma, något, hvarom han dock aktade sig att underrätta Emelie, dels emedan han ej förmådde se hennes tårar och höra hennes jemmer, dels »emedan man utför en rymning bäst och säkrast, utan någon som helst förtrogen». (Således precist såsom jag, Chronschough, uppfattat saken!) Af en barndomsvän, en skomakare, hvilken redan länge varit bosatt i Amerika och som under sistlidne sommaren helsat på i hembygden, hade han, vid deras sammanträffande i Göteborg, fått låna den nödvändiga valutan till biljett, ekipering etc. Och nu befann han sig ändtligen, efter en högst besvärlig resa (hvars noggrant beskrifna detaljer jag här överhoppar), i det stora Frihetslandet i vester. Här skulle han nog snart slå sig ut, menade han, sedan han blott lärt sig språket rigtigt. Och då skulle han genast skicka respenningar till henne, så att han fick sig egen »lady» i sitt blifvande hem. Till dess måste hon emellertid försöka att reda sig sjelf, så godt hon kunde.

Då jag sålunda fått taga del af brefvets innehåll och af hennes på grund af detsamma nyväckta förhoppningar, så kunde jag naturligtvis ej underlåta att gratulera henne till utsigten att snart blifva »amerikansk lady» samt att – hjelpa henne med en liten penninggåfva för hennes uppehälle och nödtorft under den tid, som hon måste vänta på ladytiteln.

Emellertid gick terminen, under det mest energiska studiearbete, raskt emot sitt slut. Vid betygsuppläsningen på seminarium hade jag glädjen att finna mina ansträngningar och omsorger krönta med den herrligaste framgång. Ingen enda af kamraterna kunde ens närmelsevis berömma sig af ett sådant antal points som jag. Till och med i Naturkunnighet, som innefattade ej mindre än fyra serskilda ämnen (Fysik, Kemi, Astronomi och Naturalhistoria) hade jag denna termin det allra högsta betyget. Äfven i Sång, Ritning och Trädgårdsskötsel kunde jag stoltsera med de yppersta vitsord.

I min obeskrifliga förtjusning öfver denna lysande framgång beslöt jag att offra mina julferier på flitens altare och qvarstanna i staden för att ytterligare befästa mina utsigter om det bästa afgångsbetyget. Den skriftliga underrättelsen om detta mitt beslut framkallade, såsom gifvet var, en stor förstämning hos min ömma moder, som naturligtvis mycket gladt sig åt att få fira julhögtiden tillsammans med sin ende käre son; men hon lät dock i sin allt uppoffrande kärlek genom bref meddela mig, att hon för min fram- och välgång gerna ville försaka sin egen julfröjd, ja, hvad som helst i denna verlden, ty min framgång vore ju äfven för

henne det allra högsta målet här i jordelifvet.

Det blef, sanningen att säga, också för mig en synnerligen tråkig julhögtid. Visserligen gjorde gamla Gustafva allt, som stod i hennes förmåga, för att vi spisgäster, åtminstone hvad de yttre anordningarne beträffade, så litet som möjligt skulle sakna våra hem. Men den reglementerade julmaten och juldrycken m. m. sådant förmå dock ingen fullkomlig julstämning åstadkomma, så framt man icke får njuta af dessa Guds gåfvor tillsammans med dem, man har kära, ty julen är och förblifver en familjens högtid, och först i familjens sköte kan man rätt finna dess ljufva behag. Till min kära moder skref jag emellertid det ena brefvet ömmare än det andra för att visa henne, att jag, ehuru lekamligen frånvarande, ständigt med mina tankar och känslor dvaldes hos henne.

Ändtligen började min sista termin vid seminarium. Det var i allmänhet med en mägtig förnimmelse af allvar och ansvar, som vi afgående elever i öfversta klassen motsågo den väldiga här af prof och tentamina, som nu väntade oss.

Redan föregående termin hade åtskilliga af kamraterna fått börja undervisa barnen i seminariets öfningsskola och dervid tillämpa, hvad vi lärt i metodik under den serskilde lärare, som vi hade uti detta högst vigtiga ämne. Tjenstgöringen i öfningsskolan upptog för en hvar en tid af tre veckor, en vecka i den lägre och två i den högre afdelningen. Derpå följde slutprof inför rektor. (Angående mina egna öfningar och prof i undervisningsskicklighet så inföllo de först emot slutet af denna sista terminen, enär jag, såsom förut nämndt, till följe af det sena inlemnandet af min inträdesansökan till seminarium, råkat få den sista platsen i vår klass. Jag väntade mig emellertid god framgång i metodiken, ty redan som tillförordnad lärare i hembygden hade jag ju deruti förvärfvat mig en viss vana; men jag såväl som andra skulle dock snart finna, att i detta ämne kan man aldrig öfva sig för mycket, om man vill vara en god och samvetsgrann lärare.)

Till och med de allra lataste och för studierna minst intresserade i klassen började nu att utveckla en flit och en ifver, som man borde ställt öfver allt beröm, ifall man ej haft grundade skäl att misstänka, det dessa dygder framkallades endast och allenast af fruktan för dåliga betyg, ja, till och med för kuggning. Mer än en af kamraterna, som aldrig förut egnat min person den allra ringaste uppmärksamhet, började vid denna tiden att göra allt tätare och tätare visiter i min bostad, dels för att efterhöra min mening och mitt råd i den ena eller andra frågan, dels och isynnerhet för att få taga del af mina anteckningar, hvilka hade rykte om sig att vara de noggrannaste och yppersta, som funnos. Isynnerhet togs min tid äfvensom mitt tålamod hänsynslöst i anspråk af den Lars Persson, som kallade sig Liljeroth. Denne, som under sammanboende med en ringare tidningsman, s. k. notis- och annons-jägare, råkat få den föreställningen i sitt hufvud, att äfven han sjelf egde litterär begåfning, detta framförallt sedan han lyckats få ett par tarfliga poemer införda i Påskgrisen, denne L., säger jag, hade dock i sjelfva verket så klena skriftställareanlag, att han ej ens kunde göra ordentliga anteckningar i Kristendom, hvarföre han ock alltjemt erhöll anmärkningar af läraren i detta ämne för de orediga svar, han hemtade ur sitt sammelsurium till anteckningsbok, hvilket i sanning gjorde skäl för vedernamnet »lunta». Att han således skulle blifva den allra trägnaste påhelsaren hos mig, var ju tydligt. Ja, det gick knappast en dag, som han icke »hängde» hos mig för att bli hjelpt med reparationen af sina brister i nämnda för en blifvande folkets lärare ytterst magtpåliggande ämne. Och tack vare såväl mina mönstergilla anteckningar som min oförtrutna beredvillighet att leda och undervisa honom, så lyckades han verkligen till slut att erhålla en 1 i betyg för den stränge kristendomsläraren.

Sedan vi ändtligen alla fullgjort våra prof i öfningsskolan, blefvo vi af rektor tillsagda att inlemna en skriftlig ansökan om att få aflägga afgångsexamen.

Derefter följde nu de egentliga examensprofven. De muntliga voro tre: ett i Kristendom, tvenne i profana ämnen. De skriftliga två: ett i Kristendom, ett i profant ämne. Dessutom ett läroutkast.

Till ämnen för de muntliga profven fick jag:

1. *I Kristendom* a) *Katekes*: Fjerde budet; b) *Biblisk Historia*: Kristi samtal med Nikodemus.

2. *I Historia*: Upproren under Gustaf Vasas regering.

3. *I Geografi*: Vermland (en fullständig redogörelse för dess gränser, naturbeskaffenhet, floder, dalgångar, berg, tillgång på mineralier och skog, historia, administration, städer etc.).

För de skriftliga:

1. *I Kristendom*: Om sjette bönen.

Min behandling af detta ämne var följande:

Inledning: Hvad är frestelse? Frestelse är lockelse till det onda. Då Gud sätter menniskan på prof, infinner sig alltid frestaren. Hvad är då prof? Den ställning, i hvilken hvarje förnuftig menniska blir satt, då hon med sitt förstånd skall urskilja och med sin fria vilja välja det goda eller det onda, då hon har största orsak att välja det goda, men också någon orsak att välja det onda och förkasta det goda. (Detta var kristendomslärarens egen definition.)

Sedan följde sjelfva dispositionen:

I. Hvilka som fresta:

Djefvulen, verlden och köttet.

II. Huru de fresta:

1) De förföra,

2) De bedraga.

III. Hvartill de fresta:

1) Till vantro,

2) Till förtviflan,

3) Till andra svåra synder och laster.

IV. Hvad nytta vi hafva af frestelsen.

(Inom parentes kan jag omnämna, att kristendomsläraren uttryckte sin fulla belåtenhet såväl med dispositionen som med den vidare utvecklingen af detta ämne.)

2. *I Naturkunnighet*: Om Luften. (Ett vidtomfattande, men äfven tacksamt ämne.)

För läroutkastet: *Vid Siljan en Valborgsmessoafton* (enl. läseboken).

Stycket börjar, som bekant:

»Se, der ligger Siljan, Dalarnes öga, med Sollerön till ögonsten! Rundtomkring ligga mörka furuskogar – – – »

(Här hade jag ett utmärkt tillfälle att visa mina insigter i metodik!)

Jag: »Hvar befinna vi oss?»

Barnen: »I Dalarne.»

J. »Vid hvilket ställe i Dalarne?»

B. »Vid Siljan.»

J. »Hvad kallas Siljan här?»

B. »Dalarnes öga.»

J. »Hvarför det? – Emedan sjön är blå», måste jag sjelf svara, då barnen ej kunde affatta svaret..

J. »Hvarför kallas Sollerön dess ögonsten?»

B. »Derför att den ligger midt i Siljan.»

O. s. v.

På ett glänsande sätt förde jag så mitt prof till slut och erhöll af den stränge rektorn det allra bästa erkännande.

Med Maj månads ingång började tentamina i alla ämnen, hvarföre vi till största delen hade fritt ifrån lektioner.

Under hela denna sista vårtermin hade jag ej haft tid till annat än beredelsen för prof och tentamina. Orgelspelet fick totalt ligga nere, och jag hade icke skrifvit så mycket som en enda rad poesi.

Från Emilie hade jag ej hört någonting på ganska länge. Men en vacker dag fram i Maj inträdde hon i mitt rum, glad och frimodig, alldeles som under den första tiden af vår bekantskap, samt iklädd en ny, präktig vårdrägt, med kappa, hatt och parasoll. Jag började för mig sjelf att undra öfver, hvarifrån hon fått medel till denna stora förvandling, och misstänkte nästan, att hon ej bekommit dem på ärbart vis. Men hon tog mig snart ur såväl min undran som mina pinsamma misstankar, i det hon gladt förkunnade, att hon ifrån Tegnéhr fått emottaga ett rekommenderadt bref med penningar både till utrustning och till biljett för öfverresan till den stora republiken i vester, der han redan på denna korta tid lyckats skaffa sig en utkomst, som satte honom i tillfälle att låta henne resa ditöfver för att blifva hans äkta maka. Hon omtalade, att han öfvergått till baptismen och efter ett par månaders beredelse vid en af detta trossamfunds skolor var han nu sänd till staden Rockford för att verka som lärare och själasörjare bland de många svenskarne derstädes. Jag hade svårt vid att återhålla ett leende, då jag tänkte mig den gamle syndaren, f. d. seminaristen och artilleristen Tegnéhr, såsom prest: röfvare i första akten, prest i den andra! Men jag lät henne ej genom ett ord eller en min förstå mina tankar och känslor, utan i stället gratulerade jag henne hjertligt till att nu ändtligen få en lycklig och anständig afslutning på sitt kärleksförhållande till Tegnéhr. Och då hon omtalade, att hon redan nästa dag skulle anträda den långa färden öfver Atlanten, så tillönskade jag henne all lycka på resan, men beklagade på samma gång, att jag till följe af det magtpåliggande examensarbetet ej kunde infinna mig nere vid hamnen och tillvinka henne ett sista farväl.

Hon fattade rörd min hand till afsked och tackade mig för alla de ömma, oegennyttiga omsorger, jag offrat på henne under hennes tunga pröfvooch väntetid. Och dermed skildes vi åt för alltid.

Då hon var gången, satt jag länge och tänkte på de stora sympatier, som jag hyst för den unga flickan. Men –

här var numera ej tid att grubbla öfver gamla onyttiga hjertesaker! Nu tillstundade examen, och på den måste jag rigta alla mina tankar och omsorger.

Det gick också förträffligt för mig uti alla ämnen i såväl muntlig som praktisk examen. Resultatet motsvarade, ja, öfverträffade till och med mina allra djerfvaste förväntningar. Ty jag erhöll icke allenast det högsta afgångsbetyget jemte det största stipendiet, utan ofvanpå allt hugnades jag äfven med den äran att blifva så godt som offentligen komplimenterad för mina kunskaper och min flit såväl af biskopen som af de flesta mina lärare.

Biskopen höll som vanligt till de afgående eleverna ett afskedstal, uppfyldt af de varmaste förmaningar och välönskningar, och den stränge rektorn syntes djupt rörd, då han öfver oss uttalade sin välsignelse och sitt tack för de gångna årens samarbete.

Efter afsjungandet af den traditionella afslutningsversen, Sv. Psb. 500, v. 7, var den officiella delen af denna för oss alla så vigtiga och högtidliga dag till ända.

Då jag af rektor emottog betyget och stipendiet, bad han mig att senare på dagen infinna mig i hans bostad, emedan han hade något serskildt att säga mig. Jag undrade naturligtvis öfver, hvad det kunde vara. – Men jag rycktes snart ur min undran af kamraterna, som nu började taga afsked af hvarandra och af mig.

Detta afsked var högst rörande, oaktadt det egde rum utan all ordning, i korridorer, i trappor och på gatan. Vid detta tillfälle fans ej längre rum för någon betygsafund eller några andra dylika låga känslor och tankar. I öfversvallande hänryckning öfver att ändtligen hafva hunnit fram till det efterlängtade målet, hade vi totalt bortglömt allt smått inbördes groll och alla vedervärdigheter, som kunnat förekomma under studietiden. Vi jublade nu om hvarandra och togo hvarandra i famn samt lofvade högtidligt att alltid hafva hvarandra i den käraste hågkomst.

Lustigt var att se, huru nu alla stormade i väg bort till hattbutikerna i närheten för att utbyta den en gång med så stor glädje förvärfvade blåkulliga seminaristmössan med sin silfverträns och lyra mot en vanlig civil hatt. Det var en hel del, som lade sig till med det civila herreskapets högsta symbol nemligen s. k. »skorsten», d. ä. hög svart cylinderfelbhatt, men för egen del nöjde jag mig tillsvidare helt blygsamt med en anspråkslös lågkullig filthatt.

Då jag frampå eftermiddagen infann mig hos rektor, tillställde han mig en vänlig förfrågan, om jag under tiden före andra klassens beväringsmöte, som jag ju måste fullgöra i Göteborg, hade lust att följa med honom ut till hans sommarnöje på hafsbadorten Särö för att biträda honom med en del skrifgöromål. På det viset sluppe jag att göra den långa resan mellan Göteborg och hembygden mer än en gång, tillade han helt omtänksamt. Jag tackade naturligtvis förbindligast för det stora och hedrande förtroendet och lofvade att medfölja honom, ehuru jag verkligen ej kan neka till, att det kändes som en liten missräkning att ej nu genast få ila hem till min ömma moder och personligen öfverbringa henne det glada budskapet om min examen.

Emellertid skref jag skyndsammast bref såväl till min kära moder som till min gamle lärare och välgörare, prosten, med underrättelse om den lyckliga afslutningen af min studiekurs vid seminarium jemte en förklaring öfver orsaken till uppskofvet med hemresan.

På Särö stannade jag till i slutet af Juni månad, då jag måste inställa mig på exercisheden i Göteborg. Rektor bevisade mig under dessa veckor den allra största vänlighet och uppmärksamhet samt behandlade mig i allt mera som en jemlike än som en f. d. elev. Han berömde högeligen min ordning och duglighet i skrifgöromålen, med hvilka jag hade äran att biträda honom, och förutspådde mig en vacker och lycklig framtid. Jag njöt också i fulla drag af den herrliga naturen på denna Kattegatts perla, de rika och förnäma

Göteborgarnes älsklingsö, hvilken ju dessutom hade serskildt anspråk på mitt intresse, emedan den utgör en del af min egen födelseprovins, mitt gamla älskade Halland.

På exercisheden kunde jag denna sommar uppträda i en mycket snygg uniform, hvilken jag emot skälig ersättning lyckats få låna af en person, som handlade med aflagda bättre manskläder och till hvilken min värdinna, gamla Gustafva, gifvit mig rekommendation. Och då vår servis under detta möte leddes af en ny, human konstapel, så har jag endast angenäma minnen från andra årets öfningstid.

Innan jag reste ifrån Göteborg, roade det mig att uppsöka min gamle f. d. rumskamrat och vän Pettersson och underrätta honom om min examen. Jag passade derföre på utanför Knuston & C:is kontor vid den tid kontorspersonalen fick sin middagsrast. Och här träffade jag mycket rigtigt herr Pettersson, när han kom utstigande för att begifva sig till sitt spisställe, fin som en ung gentleman, i hög hatt, handskar och promenadkäpp. Han såg mycket nedlåtande på mig och frågade i en ton, som om han misstänkt, att jag ämnade besvära honom med ett ficklån eller dylikt, hvad jag önskade.

»Ingenting,» svarade jag, »annat än jag ville bara tala om för dig, att jag nu har tagit min examen.»

»Jaså,» sade han helt förnämt, »och nu tänker du alltså att ge dig ut i bondbygden som bondskollärare. Ja, lycka till då!»

Derpå räckte han mig handen och gick sedan sin väg, styf och förnäm i känslan af sin egen ofantliga öfverlägsenhet, medan jag ännu stod qvar en stund, halft förlägen öfver att hafva onödigtvis besvärat en så stor matador.

Vid hemkomsten till den lilla kära stugan i Glimminge emottogs jag af min ömma moder med obeskriflig värma och hänryckning. Hon nedkallade öfver mig Herrans rikaste välsignelse för den stora glädje och heder, som jag beredde henne. Nu hade hon fått se sin dröm gå i fullbordan, nu var jag det klara ljuset, som skulle lysa utöfver hela den vida socknen med aldrig flämtande låga. Äfven jag sjelf kände mig djupt rörd af stundens högtidlighet. Vi lågo länge i hvarandras armar och greto glädjetårar vid hvarandras bröst.

Äfven min första visit i prestgården blef för mig en verklig högtidsstund. Då jag uppvisat mitt afgångsbetyg för min gamle lärare och välgörare, prosten, fattade denne rörd min hand och tackade mig för det i allo utmärkta sätt, hvarpå jag motsvarat hans allra bästa förhoppningar. Och vid middagsbordet höjde han sitt glas och drack min välgångsskål i ädelt vin, tilläggande, att nu skulle det ej länge dröja, innan Glimminge hade ordinarie lärare vid sin folkskola!

Ett par dagar senare fick jag emellertid, midt i min rika glädjestämning, med posten ett bref, som genom sitt oförsynta innehåll häftigt upprörde mig. Brefvet, som jag ännu bevarar, hade följande lydelse:

Lindåsa d. 8 Juli 18 ..

Broder lille!

Det bör icke förundra dig, att jag, oaktadt vi så nyligen skilts åt, sänder dig några rader. Jag längtar så oändligt mycket efter att få bref ifrån dig. Den utväg jag härtill tagit är den gamla vanliga. Hvad tycker du egentligen om att nu stå färdig att börja slaflifvet som folkskollärare? Men du känner ju till det förut! För min del tycker jag, det är förargligt mången gång att såder vara i ständigt beroende af prester och bönder. Jag har redan fått afsmak för det, fast jag endast har vikarierat i 3 veckor. Du har väl rekommendationer i utkik, kan jag förmoda. Du kan icke föreställa dig, hvad jag tycker det är roligt att få bref ifrån en kamrat. Isynnerhet är detta fallet, då jag får bref ifrån någon af dem, som haft och har någon smula karakter af ädlare halt. Små själar har jag alltid afskytt. Det var så rätt, glöm ej, att du är förbunden till tystnad med att du hjelpte mig med examen! Jag vantrifs här borta i »Vestergyllen» alldeles förskräckligt. Vore jag språket

något mera mägtig, skulle du snart få se en rätt intressant afhandling under rubrik: »En månads fängelse i Kullings härad» af L. L. Jag studerar nu Svenskan och Tyskan paralelt med hvarandra efter Borgströms grammatik. Man måste nödvändigt kunna ett lefvande språk, om man vill göra anspråk på verklig bildning. Känner du något från »Baltzar von Platen», så tala om det för mig! Jag kan helsa dig från Wallin, han skref till mig för få dagar se'n. Han skulle egentligen haft vicariatet här, men öfverlemnade det åt mig, emedan han sjelf under tiden måste reda ut sin aflidne broders affärer. Han får det naturl. här, ty han har många slägtingar här i socknen. Icke för godt åt honom i sanning. – Skulle du få höra något bra vic., lägligt i förh. till Göteb., så var snäll gif mig en vink derom. Jag ville gerna vara i närheten af Göteborg för mina litterära sakers skull. Jag kan icke begripa, snälla du, hvarföre det egentligen förefaller så besvärligt der på Seminarium, då allt dock i sjelfva verket ingenting är. Troligen kommer det sig deraf, att det man skall lära, förekommer i ett sådant trassel om hvartannat, att det hela kommer att utgöra ett eländigt sammelsurium. Emellertid tycker jag det vara rätt roligt att hafva tagit dender samaritexamen. Mina tankar känna sig mera fria, mitt hjerta klappar icke mer så oroligt, åtminstone ledes icke dess klappningar af samma orsaker. Nu deremot vågar jag på tankens vingar, fri från det bokliga tvånget, undersöka både ett och annat. Inga skefva åsigter sätta gräns för det fria; ingen envis vilja uppstaplar odrägliga trianglar i förståndets väg; intet ensidigt magtspråk befaller det naturliga att taga ovalbågens väg. Nej! nu kan man, irrande på tanke och idévågorna, gunga glad till lycksalighetens ö, till det förlorade paradisets lundar, till de Ilysiska fält, hvarest Amor slumrande hvilar bland blommorna, stödd på sin gyllende harpa. Men det är icke allt! Den fria forskningen är mera värd. Derföre är icke sagdt, att studier och skoltvång icke är bra, jo visserligen. Men dervid gäller: »Alla sätt äro bra utom de trågiga». Man skall för ordning skull underkasta sig en skolas föreskrifter just derföre att man *är fri,* och under medvetandet af sin *frihet*. Hela vårt slägtes uppfostran har tagit en förvänd rigtning. Tänk på saken! Dock må jag icke upptaga tiden härmed. Hellre borde jag be dig om ursägt för den slarfviga skrifvelsen, men jag hoppas du förlåter det, ty kan du endast läsa brefvet, så är ändamålet vunnet. Jag motser ett långt, långt bref från dig, och utlofvar jag å min hederliga pennas vägnar, och med hans benägna bistånd, skrifva bättre till nästa gång. Angående svar innesluter jag mig i din välvilliga hogkomst och anhåller, att du ej visar någon de anspråkslösa rader, som du erhållit från din lika anspråkslöse men alltid Bergfaste

Broder

Lars Liljeroth.

O, du niding, som kunde tillåta dig att fräckt smutsa i vår egen rede! (Jag hopkramade brefvet i min hand och tänkte att kasta det ut på sophögen, men efter närmare besinning beslöt jag att förvara det sköna dokumentet – som jag naturligtvis aldrig gitte besvara – och är således i tillfälle att här ordagrant citera detsamma.) Var nu detta tacken för allt hvad lärarne, allt hvad jag gjort för att draga honom fram till målet: till »dender samaritexamen»? Ett sådant förakt, uttryckt för den bildningsanstalt, som välvilligt emottagit en rå bondlymmel till att uppfostras! Att detta ej bättre lyckats, var sannerligen ej läroverkets fel.

Nej, du store Liljeroth, som redan efter 3 veckors undervisning uttrycker din afsmak för det ädla lärarekallet! Då du om vår treåriga studiekurs behagar yttra följande mening: »Jag kan icke begripa, snälla du, hvarföre det egentligen förefaller så besvärligt der på Seminarium, då allt dock i sjelfva verket ingenting är», så vill jag blott svara dig med att här lemna en förteckning på de läroböcker, vi derunder grundligt genomgått:

Kristendom:

Anteckningar i Kristendomen efter M. Hallén.

Biblisk Historia af Barth.

Kyrkohistoria af Tönder-Nissen.

Wadners Bibelatlas.

Modersmålet:

Statens Läsebok.

Sundéns Språklära.

Litteraturhistoria af samme förf. (frivilligt).

Matematik:

Zweigbergks Räknebok.

Nordstedts Geometri.

Historia :

Odhners Svenska Historia.

Ahlanders större lärobok.

Allmänna Historien af Kastman.

Geografi:

Dahms större.

Naturkunnighet:

Fysik af Schabus och Lexell.

Kemi och Geologi af Jochnick.

Zoologi af Wahlstedt.

Botanik af Arrhenius.

Pedagogik

efter rektors egna föreläsningar.

Metodik

af Sandberg samt af Anjou och Kastman.

Jag frågar här hvem som helst: »Var då detta ingenting?» Jo, i sanning – för den, som med förstånd och kärlek, under lärarnes alltid nitiska ledning, ville tillegna sig, hvad dessa böcker innehöllo, för honom utgjorde de en rik fond af verkligt vetande. Men för den, som i dem endast ville se »trassel», för honom återstod, efter deras ovärdiga bruk, naturligtvis endast »ett eländigt sammelsurium».

För min egen del vågar jag, trygg för framtiden, peka på denna fond af vetande och med latinaren utbrista:

»Hinc robur et securitas!»

* * *

Noter

1)

Barndop och bröllop.

2)

Begrafning.

3)

Till dopet.

4)

Mig sjelf som lik att begrafvas.

5)

Jag visste då ej att skilja mellan *Nya* och *Gamla* Elfsborg.

6)

Vid Magasinsgatan, nuv. Neptun.

7)

Skrifves rigtigast *mun,* men i poesi har man äfven rättighet ett skrifva *mund* för rimmets skull.